

LA JOVENTUT I EL LLEURE A CATALUNYA

Antropologia urbana: un estudi del Prat de Llobregat sobre
temps lliure, anomia i joventut

Josep Mª Fericola

Un dia, les parts del cos humà varen tenir una discussió. Cap d'elles volia estar més al servei de les altres. Els peus varen dir: "No us portarem més; aneu vosaltres soles". Les mans varen dir: "No treballarem més per a ningú; treu balleu vosaltres". La boca digué: "Estic farta d'alimentar-vos; no mastegaré més el menjar per al ventre". Els ulls digueren: "També nosaltres ens n'hem cansat. A partir d'ara mirafeu vosaltres". I per aquest motiu, com que les parts del cos estaven barellades, varen deixar d'ajudar-se. Amb el temps, començaren a debilitar-se i es van tornar arrugades i seques.

Fins que un dia s'adonaren de les desferres que portaven aquestes baralles i varen decidir regraciar-se i ajudar-se com al començament. Els ulls miraren, els peus caminaren, les mans treballaren i varen tornar a menjar.

Unides, viuen ara en bona salut.

(Conte popular mongol)

ÍNDEX

PART I

Presentació	3
INTRODUCCIÓ	7
OBJECTIUS DEL TREBALL	9
Premisses puntuals	9
Objectius	11
Comentaris als objectius del treball	14
SOBRE EL CONCEPTE D'ANOMIA	16
Émile Durheim	16
Robert King Merton	19
Talcott Parsons	22
MARC TEÒRIC	25
TÈCNiques, METODOLOGIA I TREBALL DE CAMP	31
Dades estadístiques	31
Entrevistes en profunditat i observació directa	39
EL TEMPS LLIURE I L'ANOMIA	42
Les activitats del lleure juvenil: forma, ritme i fons ...	46
ANOMIA I MODEL OFICIAL PER A L'ORGANITZACIÓ DEL LLEURE	49

PART II

UN TERRITORI, UN POBLE I DIFERENTS POBLADORS	58
Un poble: el Prat de Llobregat	58
Història i poblament del Prat de Llobregat	62
Divisió territorial, origen ètnic i classe social	68
QUI SÓN ELS JOVES DEL PRAT DE LLOBREGAT ?	75
Qui entra en la categoria "jove"?	75
Els joves del Prat de Llobregat	77
Origen ètnic dels joves	90

Origen ètnic dels pares	92
Nivells d'integració dels joves immigrants	97
Els joves de raça gitana	101
Com veuen els <u>payos</u> als gitanos ?	105
COM VIUEN ELS JOVES ?	108
Moral i lleure	109
Ficció i realitat en la vida dels joves	114
La legalitat i la legitimitat entre els joves	117
El nucli familiar	126
Composició familiar	135
Interessos i problemàtica global	139
Disponibilitats econòmiques	152
Addenda al factor: economia dels joves	165
RELACIONS AFECTIVES, AMISTAT I ANOMIA	168
QUÈ FAN ELS JOVES DEL PRAT DE LLOBREGAT ?	182
Els estudis i activitats acadèmiques	188
COM OCUPEN EL TEMPS LLIURE ELS JOVES ?	201
Disponibilitat horària de temps lliure	203
Tres models diferents de construcció del temps lliure .	210
Dades estadístiques sobre l'ocupació del lleure	236
Addenda al capítol "Com ocupen el temps lliure els joves?"	243
EXPECTATIVES DEL JOVES	246
Expectatives personals	250
Expectatives socials	254

PART III

CONCLUSIONS	258
Sobre el mètode d'anàlisi	258
Processos culturals	263
Conclusions	268

PART IV

ADDENDA FINAL	283
GLOSSARI	284

EXEMPLAR DE L'ENQUESTA USADA	289
FOTOGRAFIES DEL PRAT	293
BIBLIOGRAFIA CITADA	301

ÍNDIX DE GRÀFICS

Estructura d'edats del Prat de Llobregat, cens 1981	43
Situació autonòmica del Prat de Llobregat	59
Situació geogràfico/comarcal	60
Casc urbà del poble	70
Fotografies del casc urbà i voltants del Prat de Llobregat	293

PRESENTACIÓ

La investigació que aquí presento és el fruit d'un treball de camp i d'unes reflexions teòriques que inicialment s'esdevingueren conseqüència d'una sèrie de coincidències del destí. La meua no és una situació única, ans al contrari. És un fet al que els antropòlegs s'han habituat ben aviat: que bona part del seu treball de camp vingui a conseqüència d'una beca d'investigació atorgada amb determinades condicions, que les seves reflexions teòriques sorgeixin d'algun fet que casualment va despertar-les sense que hi hagués intencionalitat prèvia, o bé que dirigint l'atenció vers algun fenomen que es vol estudiar, l'antropòleg s'adoni que al costat d'aquell hi ha una segona realitat més important encara a la que dirigir l'esforç intel·lectual.

Des de fa alguns anys que dedico part de la meua atenció al fenomen actual que representa l'actuació dels joves en la nostra societat i l'actitud que pren la resta de la societat envers ells. M'he anat centrant en l'aspecte del temps lliure, cada vegada més abundant, sobretot entre els joves, i de la forma de construir-se'l que tenen.

Per un altre costat, des de fa alguns anys (1982-1987) he estat impartint classes d'antropologia del lleure en els diferents cursos que s'organitzen sobre el tema i que estan dedicats a la formació de personal que treballarà professionalment com a Monitors de temps lliure, Directors de centres de joventut o d'esplai, i com Animadors socio-culturals.

El fet d'impartir durant alguns anys aquests cursos m'ha portat a reflexionar sobre la realitat juvenil, des d'una òptica antropològica, i sobre les diferents categories de "temps" que hi ha a la nostra societat; i també m'ha posat en estret contacte amb el món de la joventut, del lleure organitzat o lliure i de tots els problemes que giren entorn seu.

Un dels cursos que impartí com a professor fou al Prat de Llobregat, demanat pels joves d'aquesta població que volien obtenir els coneixements i el títol que els permetés treballar de monitors. De fet, alguns d'aquests joves ja estaven treballant des de feia alguns anys en els esplais de barri o en els centres de joventut que l'Ajuntament havia patrocinat, tanmateix els mancava una preparació teòrica més sòlida sobre els processos de socialització, el creixent fenomen del lleure organitzat, la figura i rol del monitor, i també els mancava el títol que la Generalitat

de Catalunya havia imposat com a condició obligatòria des de l'any 1982, per a accedir a l'exercici professional de Monitor-educador de temps lliure.

El curs que vaig impartir en el Prat de Llobregat em va resultar especialment interessant. Per un costat l'organitzà i finançà l'Ajunta---ment -aquest és un Consistori especialment atent a les qüestions referides a la joventut- amb qui ben aviat vaig entrar en contacte i això em permeté conèixer la planificació, força caòtica encara que molt voluntariosa, que aquest feia de les realitat socio-culturals referides a la joventut. Per un altre costat, el fet de tenir per alumnes individus provinents de diferents ètnies (en un sentit ampli del terme al que obliga l'antropologia urbana), els immigrants de diferents regions d'Espanya, em va fer adonar de la diferent concepció que, en termes generals, tenia del temps lliure cada un d'aquests grups educats en diferents patrons culturals. I no tan sols d'aquesta realitat, sinó que també vaig adonar-me que la planificació que l'administració local feia per a ocupar d'una "forma educativa" el temps lliure dels joves, gairebé no encaixava amb cap de les tradicions i expectatives en les que cada un havia estat educat. L'administració proposava un model dispers, que teòricament havia de servir per unificar tots els joves, però la praxi demostrava que no, era més aviat al contrari. Una peculiaritat de les cultures i de les societats complexes és la difusió, fragmentació, manca de solidesa i de direcció dels valors que informen, defineixen, orienten i condicionen les pautes socials conductuals i els patrons culturals que vertebrèn la societat: entre els joves del Prat de Llobregat aquesta característica és evident, el que els converteix, entre altres motius, en un col·lectiu que malgrat la peculiar situació en què viuen pot servir de model d'altres molts col·lectius juvenils d'arreu de Catalunya.

Més endavant, i aprofitant el meu poc temps desocupat, vaig anar concretant la idea i el projecte de fer un estudi entorn del binomi joventut/temps lliure, i centrat en el model que m'oferia la població jove del Prat de Llobregat: ja els coneixia, estava en contacte amb l'Ajuntament, i la població escollida gaudia d'unes característiques que es perfilaven bastant ideals: un nombre d'individus relativament manejable per a l'antropòleg, un territori prou concret, una població dividida en sub-grups clarament diferenciables des d'un punt de vista cultural (catalans de generacions, immigrants, fills d'immigrants de primera generació, immigrants de segona generació i gitanos), nivells econòmics concretables i finalment, un

poble prou proper a la meua residència habitual com per anar-hi cada dia si calia.

Vaig partir de la base que si d'alguna forma es podia definir aquest estat de coses era amb el terme anomia. En el segle passat Émile Durkheim va proposar, amb una gran intuïció científica, el terme anomia o estat anòmic per referir-se a un estat social caracteritzat per la incertesa, la incoherència, la transformació injustificada de les normes que ordinàriament es tenen per legítimes i guien la conducta i les aspiracions dels individus. És a dir, un estat social en el qual no existeix una coherència i una solidaritat entre les persones, organitzades per unes lleis homogènies, globals i considerades satisfactòries per la societat en general. O, el que és el mateix, una anomia social es dona quan no es poden enregistrar lleis que permetin parlar al sociòleg o a l'antropòleg d'una societat coherent, el que no vol dir homogènia o única (això en són, en tot cas, els pobles primitius amb una divisió social de treball simple o natural). E. Durkheim atribuï la causa principal de l'anomia a la divisió del treball portada a l'extrema especialització, i a la segmentació de la solidaritat mecànica que hi va intrínsecament lligada. Tanmateix, no considerà que l'anomia fos una conseqüència obligada de la divisió del treball: "Si la divisió del treball no produeix solidaritat, és que les relacions dels òrgans no estan reglamentades; és que estan en un estat d'anomia" (DURKHEIM, 1982; 433).

En la població que jo anava a estudiar l'anomia venia causada, a primera vista, per l'extrema especialització del treball pròpia de tota la nostra societat, i per les diferents expectatives vitals que cada grup de joves té a partir de les seves tradicions ètniques, agreujat per una manca de model socio-cultural clar i cohesiu vers el qual dirigir les seves accions.

El present estudi és el producte, doncs, d'una serie de coincidències (la primera de les quals fou que jo anés a donar classes d'Antropologia de l'oci al Prat de Llobregat) que m'han portat a fer un treball en profunditat sobre la població jove d'aquest poble, a fixar-me uns objectius sobre els que treballar, i de la necessitat de presentar la meua Tesi doctoral. Naturalment que he posat el meu interès, facultats i voluntat en l'elaboració del present treball, tanmateix a vegades he tingut la sensació que les coincidències i el destí o l'atzar m'hi han conduït.

Inclouixo en el text abundant terminologia de categoria ènica, el que em permetrà aprofitar la riquesa antropològica que ofereix l'etnosemàntica, més quan el futur lector entendrà perfectament la majoria d'expressions que apareixen aquí. En alguns passatges pot semblar que aquest tractament rebaixa el nivell teòric de l'exposició, tanmateix espero que l'emicitat en la confecció del text no sigui en detriment de l'aspecte teòric que, de fet, està àmpliament tractat en les conclusions.

També em cal fer un darrer comentari de presentació: un estudi sobre el lleure de la societat catalana d'avui ha d'incloure forçosament una anàlisi de l'actuació de les diferents administracions públiques (Govern de l'Estat, a Madrid; Govern de la Generalitat; administracions municipals) i l'Antropologia ens mostra que en algunes ocasions la forma d'actuar de cada una d'aïtals administracions s'articula perfectament amb les expectatives dels usuaris, i en d'altres ocasions no. Necessito posar en clar que els comentaris crítics que apareixen en el text no van dirigits a cap formació política en concret, a cap partit polític, sinó que es tracta d'indicar allò que forma part d'un estat anòmic general, en el qual també hi són submergides les diferents formacions polítiques actuals, malgrat que l'esforç general sigui per sortir-ne.

Josep Mª Fericgla

febrer 1983 - juny 1987.

INTRODUCCIÓ

El tractament que he volgut donar al present treball s'inscriu en un marc de funcionalisme sistèmic, el que em permetrà entendre cada un dels grups socials que apareixen en escena com un sistema, o com un sub-sistema, que està en constant interaccuació amb els demés. En aquest funcionament sistèmic hi entren diverses variables, les dues principals de les quals són el nivell econòmic i l'origen ètnic, a partir d'on es configura una delimitació territorial i es pot establir una classificació també territorial.

En la meua voluntat està el fer una presentació del material etnogràfic que obeeixi a aital concepció teòrica. Així, constantment estic oferint dades, descripcions, comentaris o transcripcions significatives de converses dels tres grans grups o sistemes que compòren la joventut del Prat de Llobregat a fi d'oferir dades etnogràfiques sobre ells, per un costat, i de donar informació de la retroacció que s'estableix també entre ells, per un altre costat. Sóc plenament conscient que en certs passatges el text pot resultar embolicat i pesat de llegir per aquest motiu: jo mateix he tingut en molts moments la sensació d'estar realitzant tres etnografies al mateix temps de tres grups ètnics que viuen en un mateix territori però que es mantenen separats, i en constant interactuació al mateix temps. M'agradaria que la feixugor de certs fragments tingés com a resultat una millor i més sencera exposició de les interactuacions que es donen en aquest col·lectiu jove format per un sub-sistema que el formen els joves catalans, un altre els immigrants més integrats, i un tercer format pels immigrants més estigmatitzats i pels gitanos.

Una qüestió teòrica interessant ha estat donar vàlua antropològica a termes que fins ara no s'han usat en aquesta ciència amb un sentit rigorós propi, tals com el concepte avorriment, diversió i temps lliure i temps desocupat.

Un altre problema que s'ha plantejat sovint durant l'elaboració del treball ha estat el control d'aspectes etnocèntrics. Pel fet de treballar amb una col·lectivitat tan propera a mi mateix, i de fer-ho sobre

aspectes tan desdibuixats inicialment com, per exemple, la construcció del lleure, o la felicitat que reporten les activitats d'oci, en certs moments del treball era molt fàcil caure en interpretacions etnocèntriques, i usar la meva mateixa experiència quotidiana per a mesurar aspectes propis de l'anàlisi.

Finalment, el fet de realitzar una etnografia urbana, amb el que implica de manca de metodologia antropològica tradicional, ha representat també un problema. L'abundor de dades estadístiques i d'observacions de camp determinava, en certs moments, un bloqueig en l'exposició que calia resoldre a base de formular tipologies més o menys estereotipades, i de perdre en meticulositat descriptiva i analítica. Aquest fet és el que m'ha portat, en més d'una ocasió, a dibuixar els extrems de pautes de comportament o de diferències en la cosmovisió, i deixar que el lector compongui entremig, el ventall d'actituds que realment poden enregistrar-se, donant els percentatges estadístics d'aital ventall a fi de reconstruir la reticulació que hom troba en la realitat cultural i social del joves del Prat de Llobregat.

El fet d'analitzar la construcció del lleure no obeeix a qüestions gratuïtes. Actualment, en la nostra societat, el temps lliure és un marc on projectar els valors socials i culturals de la societat. Es pot parlar d'una felicitat lligada al consum d'oci, i per tant, d'una finalitat social important: el tenir lleure i gaudir-lo. S'hi dediquen ingents quantitats d'energies, recursos i estratègies a aquelles activitats que permetran a l'ésser humà consumir oci (cinema, viatges, discoteques, drogues, modes, clubs, segones residències i molts d'altres). Tant és així, que entre alguns grups d'aliança juvenils, com els skins i els punkies, es considera inhumà haver de treballar, propi de gent grisa i massificada, amb el que d'alguna manera no es té per persona a ple dret a aquells individus que no gaudeixen intensament del seu oci, o aquells altres que no en tenen. Fent una comparació històrica, es pot dir que aquesta moral de la felicitat lligada al lleure és absolutament oposada a aquell codi moral que Soló organitzà per als seus coetanis de la Grècia hel·lènica, segons el qual l'oci era qualificat de crim i era condemnat a la pèrdua de la ciutadania tot aquell individu que era neutral en les revolucions.

OBJECTIUS DEL TREBALL

Premises puntuals

A) La població del Prat de Llobregat pateix un greu problema de de sintegració social i cultural, en part conseqüència del sobtat increment demogràfic: la majoria de persones que viuen al Prat de Llobregat són immigrants -o fills d'aquests-, provinents de diversos indrets geogràfics i de cultures també diferents, aplegats en un centre habitacional sense que s'hagi donat un procés efectiu d'aculturació i cohesionament. L'única finalitat que han perseguit traslladant la seva residència a aquest poble, ha estat pràcticament la d'"anar allà on hi ha treball que permeti portar una vida digna", és a dir, una finalitat econòmica.

B) El meu estudi se centra en l'etnografia dels joves d'aquesta població i en el seu món. Més específicament en l'àmbit del temps lliure, el qual tradicionalment ha format part i ha estat un dels eixos principals entorn del que s'organitza la vida privada dels individus.

C) Els joves del Prat de Llobregat immigrants, o fills d'ells, han rebut en llur procés de socialització un marc de referència cultural que en la majoria d'ells, correspon a tradicions no originàries d'aquest territori. Partint d'aquell marc de referència els joves construeixen una realitat, part de la qual consisteix en una determinada manera de passar el temps lliure. En alguns casos aquesta forma de construir i organitzar el temps lliure per part dels immigrants, coincideix amb la de la cultura autòctona i receptora, la catalana, i en altres no.

D) El ràpid increment demogràfic i la diversitat d'origens culturals, sumats a la poc desenvolupada capacitat d'abstracció i a la divisió extremada del treball social a què es veu sotmesa aquesta població, ocasiona una dispersió social dels objectius finalistes i dels valors que organitzen la vida (de l'ethos), i una manca de cohesió i solidaritat en les expectatives i en les construccions ideatives "d'allò desitjable per a la societat", el que és causa de l'anomia a què està sotmesa la societat objecte d'estudi.

E) L'administració, a través de les seves diverses instàncies (Govern central, Generalitat de Catalunya, Ajuntament, Corporació Metropolitana de Barcelona i d'altres) ha emprès una sèrie d'accions que pretenen l'homogeneïtzació de fons d'aquesta població heterogènia i descohesionada, objectiu, finalment, de tot Estat. Algunes d'aquestes accions van dirigides a ocupar el temps lliure de la joventut partint d'uns models que estudiats detingudament resulten incoherents amb les expectatives dels joves i són anòmics en ells mateixos: no tenen uns objectius clars que promoguin la solidaritat entre els diversos individus, ni unes pautes emmarcades en una cultura que els expliqui: aquests models d'acció són una mostra precisa de l'estat anòmic de les coses.

F) Es pot afirmar que el model per ocupar el temps lliure afavorit per l'administració respon clarament a la resta dels seus valors socials: és un model consumista que comporta el consum d'activitats de lleure durant el temps lliure. És un model format per diversos mòduls, diferents cada un d'ells, reflex d'una societat parcel·lada, com la nostra, on l'anomia s'ha produït precisament per la mal organitzada especialització social del treball que ha menat a la diversificació de les expectatives individuals i grupals, i a la parcel·lació social.

G) L'aplicació, afavoriment o imposició camuflada de models anòmics i no d'acord amb el que els joves valoren pel referent a les activitats del temps lliure (o passivitat com actitud positiva), bloqueja les mateixes iniciatives que podrien arrencar espontàniament dels joves d'acord amb la seva construcció de la realitat.

H) Estem davant una situació que podríem anomenar doblement negativa: els joves amb qui he estat refusen, en bona part, adaptar-se al model que l'administració els ofereix per organitzar el seu temps lliure; a aquesta primera negació se n'hi suma una altra: els joves tampoc no actuen per a tractar de formalitzar les seves pròpies expectatives. Finalment es crea un bloqueig que no els permet estar receptius si no és a estimulacions d'una elevada intensitat.

I) Un resultat lateral previsible d'aquest procés d'acció i retroacció joventut-administració-joventut és una problemàtica en la creació d'identitats socials i individuals d'aquests joves.

Objectius

Els objectius que m'he fixat explícitament són estudiar etnogràficament els joves del Prat de Llobregat i el seu món, especialment el que fa referència al temps lliure i a aquesta doble negativa.

E. Durkheim, en el segle passat, va verificar en el seu conegut estudi, que el suïcidi podia ésser interpretat com una sortida a la incertesa i manca de coherència socials, diríem que és la màxima negació de la identitat social i individual d'una persona. En el meu estudi espero poder argumentar sòlidament que l'avorriment és també una forma de negació social i individual. És una manera de bloquejar el pensament positiu que idea la construcció i organització del lleure a partir d'un model culturalment consensuat: "no puc actuar tal com voldria, doncs no faig res i ja està". Finalment s'oblida el que realment es desitjava fer i només resta l'avorriment com a forma de negació buida. Aquesta buidor no vol dir passivitat. Espero verificar que el temps lliure es construeix a partir d'un model cultural, i que aquest model cultural pot implicar que hom passi el seu temps lliure d'una forma inactiva, per exemple sentat davant la porta de casa veient passar els vianants, però que aital inactivitat no impliqui avorriment, sinó que sigui viscuda com una forma activa de passar el temps lliure. Contràriament, i aquest és, repeteixo, un dels objectius del present treball, si el model cultural és anòmic, el temps lliure ho reflectirà convertint-se en un temps en el que perillosament pot imperar l'avorriment, malgrat que un observador extern pugui registrar activitats aparentment interessants, educatives o divertides. És el cas tan estès i viscut per gairebé tothom en algun moment de la seva infantesa, de la imposició d'una diversió (joc, festa, espectacle o d'altres) de la que el subjecte només en treu un estat d'avorriment per què no se sent gens motivat a participar-hi i tampoc no se'l deixa actuar segons els seus impulsos lúdics.

Per tant, en la globalitat de l'objectiu que pretén aquest treball hi ha la intenció d'analitzar les conseqüències conductuals observades a partir de l'actuació de l'administració quan aquesta intenta imposar o a favorir un determinat model socio-cultural per a combatre l'anomia, i el model és no-cohesionador i anòmic en ell mateix, amb l'única finalitat aparent de no perdre el control que l'administració pugui tenir sobre la població. Aquest objectiu ens porta d'entrada un doble problema per resoldre: a) el de la identitat dels joves del Prat de Llobregat; b) com de-

limitar l'aspecte del temps lliure d'una població de forma que en resulti un fenomen cultural clar, concret i de validesa general sobre el que aplicar l'anàlisi i la verificació.

Centraré el meu treball, doncs, en realitzar una etnografia dels joves del Prat de Llobregat cercant especialment les expectatives que tenen per a omplir el temps lliure, i com es dona el procés d'identificació social i individual en retroacció a models que reben vinguts de dalt i que afavoreixen determinat ethos i no altres. L'anàlisi intentarà verificar si l'avorriment -veure "Temps lliure i anomia" per a una definició analítica de l'avorriment- és conseqüència de l'anomia, com pressuposo en la meua hipòtesi de treball, i està íntimament lligat a dificultosos processos de creació d'una identitat individual i social que menen als individus a no sentir interès per a cap model de construcció de la realitat.

En una situació social d'anomia, l'Estat, com a ens estructurador, orientador i homogeneïtzador de la societat, si vol mantenir la cohesió social, ha d'organitzar un sistema de formació ètica, educació i socialització que permeti combatre aquesta disfunció col·lectiva. El model creador de solidaritats que proposarà l'Estat, lògicament, hauria d'ésser un model de validesa universal dintre la societat de què es tracti. Doncs, bé, una altra part de l'objectiu d'aquesta tesi és intentar evidenciar que aital acció per part de l'Estat conté una contradicció íntima que pot arribar a invalidar-la absolutament: l'anomia és conseqüència d'una elevada i mal organitzada especialització del treball social i d'un augment demogràfic desmesurat, producte habitual de la immigració; l'estat anòmic suposa una divisió de les cosmovisions, de les vivències de cada individu o grup, de la solidaritat social i de les expectatives, i que es creen compartiments cel·lules humanes que es van separant de les finalitats que embolcallaven tota la societat, fins que tota ella esdevé una societat sense coherència. Per tant, un model de valors globalment vàlid que fixi per a tothom "allò profundament desitjable" corre el greu perill d'ésser un patró molt superficial, el que automàticament invalida aquest mateix model com a medi cohesiu de la societat. L'altra sortida que té l'Estat, també perillosa, és la d'imposar un determinat patró cultural per la força, el que vol dir que probablement la major part de la societat no el creurà i la reacció serà contrària, a curt o llarg termini, al cohesionament pretès. És allò de l'Estat contra la societat.

Per un altre costat, és molt probable que la mateixa homogeneïtzació que tot Estat necessita per què la societat sigui conduïble, vingui paral·lela a un procés d'entropia social i cultural que mena directament a la mort. La vida és producte de l'intercanvi energètic que hi ha entre ens diferents, la relació entre els quals produeix fenòmens i fets. La unificació absoluta és l'estancament de l'intercanvi, base de tota manifestació de vida.

En aquest treball intentaré fer palès que la pauta proposada per l'administració del Prat de Llobregat per a omplir el temps lliure dels joves -que no fa sinó seguir models d'actuació més generals-, no es correspon amb les necessitats reals, ni amb les ideals, dels joves del poble, parlant en termes generals, ans al contrari. Semblaria que en resposta hi ha un intent -o un desig poc formalitzat- de retornar a les tradicions endògenes pròpies de les diverses ètnies que componen aquesta societat anòmala: aital procés de tancament es dona, en part, com a procés de defensa a la irrupció municipal en les vides privades a través del temps lliure.

Comentaris als objectius del treball

Donat un estat d'anomia social, les causes cal buscar-les, com ja in-
dicà E. Durkheim, en la no contigüïtat dels elements que formen la socie-
tat. Aquesta discontigüïtat és la base del procés que porta a cada grup so-
cial a organitzar el seu ethos a partir de la seva realitat més immediata
creant, així, divergències de finalitats socials amb la resta de grups que
integren la col·lectivitat. Cada un d'aquests grups construeix un model de
la realitat partint de les vivències que té, model que les justifica i els
dóna cert sentit. És un error intentar imposar un patró monovalent espe-
rant que tothom s'hi adapti; i més si aital patró és incoherent amb ell ma-
teix i/o amb la cultura que l'emmarca, i no té unes finalitats clarament
esbossades.

Per un altre costat, ens adonem d'un nou procés que ha posat en mar-
xa l'administració, a través del qual intenta implantar el seu model de
consum d'activitats de lleure: a una major intensitat d'anomia hi ha una
acció de l'Estat i en relació directa, que consisteix en una ingerència més
profunda en les vides privades dels individus i en un augment del control
social, amb la finalitat de tallar tot procés de socialització que no con-
vingui al model que l'administració mateixa determina per combatre l'anomi-
a. Sovint les bases del que proposa l'ens públic estan inspirades en un model
sòcio-cultural tret del passat immediat al moment històric en què s'enregis-
tra l'acuciant anomia; igualment fan els grups en què es parcel·la la socie-
tat, amb la diferència que l'ens públic i la gent que forma la societat re-
interpreten de forma diferent aquest model sòcio-cultural tret del passat
immediat: habitualment l'administració espectacularitza aquestes tradicions
que cohesionaven la societat, amb el que perden tot el sentit profund, ja
que si es donaven antigament aital tradicions era perquè la societat esta-
va unida vers objectius consensuats prèviament; en canvi, els diferents
grups modulars en què es va dividint la societat usen les tradicions del
passat immediat per reafirmar-se en uns valors col·lectius que sovint ja
s'han allunyat de les veritables necessitats del moment històric actual.

En el moment actual la nostra societat no té ni la solidaritat cohe-
siva que E. Durkheim anomenà "solidaritat mecànica", ni l'aglutinament per
interdependència que anomenà "solidaritat orgànica". No existeixen les vi-
vències comunes a tothom, pròpies dels pobles primitius o de col·lectius hu-
mans molts reduïts, que desencadenaven un profund sentiment d'identitat

social. Tampoc no existeix interdependència entre els individus, sinó que l'augment de l'especialització, fins ara, ha comportat una interdependència no entre els elements que formen una societat, sinó a nivells supraindividuals (les empreses es coordinen per oferir productes acabats, que cap d'elles fabrica íntegrament; els Estats nacionals són interdependents perquè cap nació és autosuficient): l'especialització ja no és dona a nivell individual o de petits grups que es recombinen per assegurar la subsistència i la reproducció socials.

Sense una força de cohesió ni l'altra, s'esdevé un estat social anòmic que, tal com espero mostrar convenientment, introdueix una problemàtica concreta en la identitat social dels individus i també els provoca una reacció que és retornar, fins allà on poden, als petits nuclis socials on el contacte personal directe permet i afavoreix la creació de nous tipus de solidaritat (entre individus estigmatitzats, marginats, amb afeccions comunes i d'altres moltes) perquè hi ha contigüïtat immediata.

L'administració actua aplicant un model excessivament pragmàtic d' "educació en i per al temps lliure" als joves, intentant així entrar en el seu món fins ara privat. D'aquesta situació en resulta un sistema en moviment i un procés en constant interactuació bàsicament negativa que és el nucli a analitzar en el present treball i que es concreta en preguntes com per exemple: Qui són els joves del Prat de Llobregat? De quina forma influeix l'administració en el temps lliure d'aquests joves? Com s'articula aquest temps amb la resta de la vida dels individus? Quin valor donen els joves a les activitats de lleure? A quin model responen? Comes reflecteix el procés de creació de la identitat individual i social en l'organització de l'oci? De quina forma durant aquests períodes de temps s'estan reproduint patrons tradicionals de l'entorn familiar, o bé s'estan incorporant innovacions importades o sorgides de l'evolució endògena del grup? De quina forma l'anomia afecta el lleure? Quina relació hi ha entre l'estat anòmic i l'avorriment? De quant temps desocupat disposen els joves del Prat de Llobregat i sota quina categoria l'ordenen? Quina relació hi ha entre la crisi econòmica, l'avorriment i l'anomia? Què fan i què voldrien fer els joves del Prat de Llobregat en llur temps lliure? i d'altres que aniran sorgint.

SOBRE EL CONCEPTE D'ANOMIA

El concepte d'anomia ha estat usat per diversos autors amb accepcions lleugerament diferents. En el camp de la psicologia ha tingut molta utilitat, sobretot per referir-se a estructures d'identitat mal organitzades (ERICSON, 1981); tanmateix, no entraré en aquest àmbit de la ciència adreçat a les persones individualment, malgrat els darrers intents de formular una psicologia social que entén l'individu no com el centre de la seva realitat, sinó com element que forma part d'una realitat més global que el condiciona fins a nivells que el mateix inconscient de la persona no delata.

El meu ús del terme anomia es refereix a un estat social, encara que en el treball que segueix estudiï els efectes d'aital estat de les coses sobre el procés de creació d'una identitat social i individual en alguns dels informants que he tingut. I ara precisaré l'accepció més similar a la meua partint dels autors que en el camp de les ciències socials l'han utilitzat més extensament: Émile Durkheim, Robert King Merton i Talcott Parsons. El comentari a cada un d'aquests grans autors el situo segons l'ordre cronològic en què a anat apareixent llur obra publicada.

Émile Durkheim

Fou el primer autor en utilitzar el concepte anomia, l'any 1893, en aparèixer la seva obra La division du travail social. En el capítol "La divisió del treball anòmic" defineix aquest estat social com:

"L'espectacle d'un agregat de parts desunides, que no concorren entre sí. Si, doncs, formen un conjunt sense unitat, no és perquè no tinguin un sentiment de llurs semblants; és que no estan organitzats". (DURKHEIM, 1982; 432. Traducció feta per l'autor).

De forma més general, E. Durkheim entén que l'estat anòmic, autèntic

tica pedra angular de la seva teoria sociològica, és una privació de solidaritat; les diferents funcions socials deixen de participar en una finalitat comuna, de pretendre un mateix model general que mantindria l'equilibri, l'harmonia i la cohesió dels grups que constitueixen la societat. La causa repetidament atribuïda per E. Durkheim a aquesta manca de lleis és la falta d'una organització eficaç, la qual podria sobrepassar-se inclús a la parcel·lació social produïda per una extrema divisió del treball i per un augment demogràfic incontrolat.

"La divisió del treball progressa més quants més individus hi ha que estan en contacte prou intens com per accionar i reaccionar uns sobre altres. Si convenim en anomenar densitat dinàmica o moral a l'apropament i al comerç actiu que en resulta, podem dir que els progressos de la divisió del treball estan en raó directa amb la densitat moral o dinàmica de la societat". (DURKHEIM, 1982; 238. Traducció feta per l'autor).

D'on surt, però, aquesta densitat que, mal organitzada, porta a un estat social d'anomia? Durkheim proposà dues explicacions: a) la densitat demogràfica produïda per la immigració; i b) la tecnologia de la comunicació.

"La concentració de la població a través del creixement de les ciutats (especialment degut a la immigració). En segon lloc, l'existència de vies de comunicació i de transmissió ràpides i en quantitat. Suprimint o minvant els buits que separen els segments socials, fan créixer la densitat de la societat". (ibid. 241).

Sovint en la seva obra, E. Durkheim parla dels grups que componen la societat, amb el que resta clarament indicat que en la seva teoria sociològica no entenia la societat com una comunitat homogènia o com un sol tronc, sinó que reconeixia les desviacions i els grups minoritaris que també integren una societat, donant-li vida en la varietat i fent-la evolucionar, i no per ser heterogènia en major o menor grau, una societat ha de raure en anomia.

Per a aquest autor la societat moderna és un terreny perfectament abonat per a l'aparició de l'anomia, en la mateixa mesura en què la solidaritat orgànica guanya i avantatja a la solidaritat mecànica.

Durkheim, tanmateix, considera positiva la divisió del treball, conseqüència de l'especialització laboral i social, però arrodoneix la seva visió afirmant que en la societat on la solidaritat orgànica predomina hi ha un greu perill de desintegració i anomia. En la mesura en què els individus deixen de tenir les mateixes experiències del món,

cal pensar que també divergirán fàcilment els objectius i les normatives i, per tant, és extremament difícil que comparteixin alts nivells de solidaritat.

Per un altre costat, però, E. Durkheim sempre mostrà un elevat optimisme i, en el cas que ens ocupa, proposà alguns camins d'actuació i de solució a l'estat anòmic social, tal com l'analitzà en el segle passat:

"El que fa desaparèixer la contradicció és que, al contrari del que es diu, la divisió del treball no produeix aquestes conseqüències (l'anomia) en virtut d'una necessitat de la seva naturalesa, si no és en circumstàncies excepcionals i anormals. Per a que pugui desenvolupar-se sense tenir sobre la consciència humana una influència tan desastrosa no és precís atemperar-la amb la seva contrària; és necessari, i amb això n'hi ha prou, que sigui ella mateixa (la divisió social del treball), que no vingui res de fora a desnaturalitzar-la, ja que normalment, el joc de cada funció especial exigeix que l'individu no es tanqui estretament en ella, sinó que es mantingui en relació constant amb les funcions veïnes, adquireixi consciència de les seves necessitats, dels canvis que sobrevenen, etc. La divisió del treball suposa que el treballador, lluny d'estar inclinat sobre la seva tasca, no perd de vista als seus col.laboradors, actua damunt d'ells i rep la seva acció" (ibid. 438).

Durkheim indica més endavant que l'individu que està en un treball especialitzat no necessita comprendre tot l'entrellat social per tenir solidaritat, sinó que comprenent que la seva tasca té una finalitat fora d'ella mateixa, és suficient perquè la divisió del treball es converteixi en una font de solidaritat. Tanmateix E. Durkheim, que conegué la realitat social del segle passat, no va preveure l'evolució històrica que ha portat a la interdependència d'estructures supraindividuals, acabant amb la possible sortida que ell apuntà.

Per a aquest autor la forma d'evitar la dispersió entre els elements d'una societat és creant una disciplina col·lectiva susceptible de limitar les divisions respecte a la globalitat social. L'anomia ve de les diferències que hi ha entre els elements integrants d'una societat, i la manca de normes que presideixin l'harmonització entre aquests elements del joc social. Per a contrarrestar l'anomia el primer pas és descobrir quin és l'ordre social que podríem considerar "desitjable" per a tots els individus d'una societat, i el sol fet de treballar en la direcció que permetria assolir aquest ordre desitjable, ja realitza l'equilibri entre la dispersió social i la disciplina col·lectiva. L'anomia és el contrari d'aquest equilibri. De la teoria durkheimiana se'n desprèn lògicament que la incapacitat social de mantenir

l'harmonia entre els elements més o menys heterodoxos que formen la societat, és el que desemboca en un estat anòmic.

Durkheim ja va assenyalar també que la manca de coherència que es descobreix en una societat anòmala, pot venir donada per la transformació injustificada de cara a la societat de la normativa cultural i social que era considerada correcta, legítima i desitjable. Partint de la causa de l'estat anòmic tal com la proposà aquest autor veient la transformació de la normativa social, cal reconèixer l'actualitat i l'interès de la seva teoria: avui es veu confirmada per les diverses aportacions de les ciències socials, concretament l'antropologia aplicada i la prospectiva cultural i social (TOFFLER, 1974; i MASUDA, 1985). Aquestes ciències ens mostren que la confusió social, econòmica, cultural, i psicològica que hom reconeix en la societat occidental actual, està produïda, en bona part, per la transformació excessivament accelerada dels patrons culturals i les finalitats socials, el que impedeix la creació d'una harmonia col·lectiva que vindrà quan cada individu i cada grup trobin un seient en el si de la societat que correspongui a llurs expectatives readaptades.

Per a definir i puntualitzar sobre l'accepció durkheimiana del terme anomia en el marc de la seva obra teòrica, és molt útil consultar, además de la seva directament, l'obra de Steven Lukes sobre la vida i aportació teòrica del gran sociòleg i pedagog francès. (LUKES, 1984).

Robert King Merton

Una segona accepció bastant coneguda del terme anomia és la que li donà Robert King Merton l'any 1949, en aparèixer la seva obra Social Theory and Social Structure, traduïda al castellà i publicada l'any 1970 (MERTON, 1970). Posteriorment Merton va concretar alguns aspectes de la seva concepció de l'estat social anòmic en un llarg article que fou traduït al castellà per "Estructura social y anomia: re-

visión y ampliación", publicat en un volum de diversos autors (LINTON, 1970).

En el treball de Merton, l'anomia es desprèn d'una contradicció a nivell social entre el tronc comú i sòlid de valors que organitza i dirigeix una societat, i les desviacions que hi apareixen. En la seva primera obra (MERTON, 1970) centra l'atenció en les desviacions socials a partir de llur funció (seguint la línia antiutòpica de la sociologia funcionalista nordamericana) i veient aquestes desviacions com a procediments biològics i socials que ajuden a mantenir el sistema i que suposen conseqüències objectives observables. En el seu primer treball Merton pren de variable independent per estudiar les desviacions socials, les classes socials, a les ^{que} anomena també categories.

Relaciona les desviacions de comportament social amb la diversitat de grups que integren una societat, concretament la nordamericana, i s'interessa específicament per la conducta desviada que els elements de cada grup concret manifesten en el si de la societat més àmplia. Tanmateix hi ha un plantejament bàsic que Merton ha de resoldre i que fa referència a les societats complexes i altament parcel·lades: què és el que la majoria àmplia de la societat considera normal i acceptat, i a partir del qual hom troba els comportaments desviats?

El problema en si és de molt difícil resolució en les societats complexes i ja anòmiques. Talvegada el camí més adequat no sigui el de realitzar estudis globals, sinó elaborant microestudis sociològics, a l'estil de Goffman (GOFFMAN, 1979 i 1980), que són pràcticament indiferenciables del mètode antropològic.

En antropologia s'ha afirmat repetidament que en l'actuació de l'ésser humà hi ha una considerable distància —o pot ser-hi— entre el que indica la normativa cultural per un costat (i que és segons ella que gairebé tothom respondrà en cas de ser interrogat), i la realitat per un altre. I l'antropòleg no sempre està en condicions d'observar directament l'actuació íntima dels individus de la societat que vol estudiar. I la dificultat augmenta si hom projecta una investigació global. A les illes Trobriand, per exemple, està normativament establert que un home es casa amb la filla de la germana del seu pare, és a dir, amb la seva cosina creuada, però a l'any 1951, en el cens de parcel·les que realitzà Powell només va poder descobrir un únic matrimoni que respongués realment a aquest patró cultural. En el camp de les ciències naturals no existeix aital problema, ja que les observacions individuals s'interpreten com a exemples de la regularitat de la llei na

tural, però en tractar amb l'ésser humà cal tenir present sempre que els costums i pautes comportamentals són únicament producte de normatives culturals que poden desobeir-se. Les regularitats de les lleis naturals són resums de fets verificables; els hàbits humans són configuracions mentals. Per aquest motiu és difícilment definible la normativa socio-cultural que en un món tan complex i heterogeni com és la societat nordamericana global estableix quins elements són els normals i quins els desviats. Alguns grups presenten clares i estructurades desviacions del mòdul central de la societat -com podrien ser els terroristes-, però altres grups ja depenen més del procés de canvi que estigui seguint la societat on estan, ja que alguns elements poden tenir-los per normals i altres per desviats (per exemple, els cabells llargs, la "moda jove" en els patrons de vestir els adults, determinat argot lingüístic i altres).

En el seu estudi sobre les desviacions socials, Merton considera anòmica una societat quan l'índex de desviacions reflexa una inadequació o disjunció entre els objectius proposats per la societat i els mitjans de què disposa per assolir-los. L'anomia que en resulta d'aquesta dislexia es manifesta en conductes desviades de diversa índole, segons aquest autor.

La concepció de Merton de l'estat anòmic, que acabo de resumir en els seus tret més generals, té dos grans problemes que em fan inclinar a recollir amb preferència la concepció funcionalista durkheimiana modificant-la en alguns punts que més endavant exposaré. Els dos importants problemes que veig a Merton són: a) que en tota societat complexa hi ha desviacions socials que entren en competència amb l'ethos i amb les normatives propugnades pel nucli central de la cultura tinguda per desitjable segons la majoria de la societat. Tammateix, aquestes desviacions no impliquen de cap manera que la societat estigui en un estat d'anomia, de manca de cohesió i d'incertesa, encara que l'índex de desviacions sigui aparentment alt; b) la inadequació entre els mitjans i les finalitats proposades per la societat, quan el conjunt no està correctament i harmoniosament articulats, és una de les peculiaritats de l'estat anòmic, però no és la causa principal ni l'essència de l'anomia, inclús pot convertir-se en un cohesionador de la societat l'intentar assolir determinats objectius lluny de l'abast immediat. Per un altre costat, la inadequació entre les finalitats proposades per la societat i els mitjans per aconseguir-les pot menar a un estat anòmic, pe-

rò és més definitiu el procés quan la incertesa està en la manca de finalitats clares i desitjables. Aleshores, naturalment, els mitjans per aconseguir els objectius també seran caòtics i sempre inadequats, però no per motius que estiguin en els mitjans mateixos. Ademés, davant unes finalitats clares, adquireixen importància i recolzament socials aquelles estratègies que en cada moment històric demostren ésser les més adequades per a reeixir.

Crec que la interpretació que Merton fa de l'anomia ve condicionada pel fet que ha treballat únicament, i s'ha centrat, en la societat nordamericana actual. Allà encaixa perfectament la seva acceptió ja que l'American way of life amb tot el seu conjunt de valors desitjables, sembla estar clar i ben formulat, tanmateix el problema anòmic apareix precisament amb tots els grups ètnics en principi (xicans, negres, xinesos, italians i altres), i generacionals després que no disposen dels mitjans per assolir aquelles finalitats, convertint-se en grups desviats. Per a comprendre la situació de la població que estudia Merton es pot veure l'interessant ponència de T. Calvo Buezas al segon Congrés Nacional d'Antropologia, on exposa un estudi antropològic sobre l'etnicitat i l'estructura social als EUA (CALVO, 1981; 225)

Així doncs, no és que la concepció de Merton sigui diferent de la formulada per Durkheim, sinó que més aviat converteix una part en el tot. Durkheim ja havia indicat que l'anomia pot esdevenir-se quan els mitjans i les finalitats socials estan desconectats, però no reduïa l'estat anòmal a aquest fet únicament, sinó que també preveia l'anomia causada per una manca de models socio-culturals correctament formulats i abastables. Tampoc no indicava que un alt índex de desviacions fos l'única manifestació de l'anomia, sinó que parlava de manca d'harmonia i de cohesió socials que poden manifestar-se de diverses formes (una d'elles és el suïcidi).

De R. K. Merton ens serà molt útil la formulació dels "grups de referència" (aquell grup del qual un individu no és membre, però desitjaria arribar a ser-ho, l'admira i el tracta d'imitar), que va fer en un famosíssim article titulat "Contribucions a la teoria del grup de referència" (inclòs a MERTON, 1970) a partir dels resultats que l'equip de Samuel A. Stouffer, psicòleg experimental, havia tret de l'exèrcit.

Talcott Parsons

La tercera interpretació del terme anomia aplicat a fenòmens soc

cial que recullo és la del gran sociòleg nordamericà Talcott Parsons, qui amb la seva "gran teoria funcionalista", malgrat que molt combatuda pels radicals, ofereix un marc per al concepte d'anomia que cal tenir present.

Es podria dir que Parsons recull l'especificació que havia fet Merton i l'amplia (PARSONS, 1968 i 1976). Aquest autor realitza una interessant anàlisi de la distància que pot existir dintre d'una mateixa societat entre els valors socials (que ell fon amb les finalitats) i les normes socials, conceptes que estan en la base i són la clau del seu dilatat treball. Segons Parsons, el sistema de valors entès com l'ethos de G. Bateson (BATESON, 1972), inclou el que cada societat té per satisfactori i màximament desitjable. El sistema de valors conforma també un conjunt de finalitats molt estimades pels individus als quals motiva, i organitza la disciplina col·lectiva (la manca de la què Durkheim posava en l'origen de l'anomia). Així definits, els valors socials formen part d'un terreny imaginari i ideal (poder, diners, prestigi i altres), el que permet a Parsons explicar la seva habitual indeterminació; gràcies a ella poden desencadenar-se els mecanismes de projecció que permeten la cristallització, més o menys propera al model social ideal, de les expectatives dels individus i dels grups.

En la primera part del plantejament global de Parsons, que acabo de resumir a grans trets, trobem una coincidència essencial amb les premisses durkheimianes: el sistema de valors d'una societat conté finalitats que organitzen les lleis i aporten cohesió social, malgrat que la solidaritat mecànica sigui poca. I és la manca d'aquests valors el que condueix a l'anomia.

Per a Parsons l'altre element cabdal són les normes: procediments o vies relativament definits que permeten assolir els objectius apreciats per una societat. La sistematització de les normes socials suposa, en la concepció d'aquest autor, que ha d'existir una "funció d'interpretació", de tal manera que són molts els intèrprets de la norma que jutgen les conductes d'altri, el que comporta un alt nivell de risc que es produeixin divergències entre els valors -en els que tota la societat hi està d'acord- i les normes encarregades de fer-los realment possibles -que varien segons l'intèrpret-.

Per a aquest autor, la clara distinció entre aquests dos elements és just el que ens permet descobrir per lògica els diferents modus d'a

parició de l'anomia: aquesta situació és probable que aparegui quan els individus cauen en la impossibilitat de trobar aquelles normes que corresponguin, de forma eficaç, a les finalitats que han optat per seguir. Parsons també indica que l'anomia apareix quan aquells valors que han justificat la configuració d'una normativa determinada ja no són evidents per a la societat, el que explica certes interpretacions equivocades de les vies d'accés, o bé l'aparent gratuïtat d'actes socials que resten sobtadament sense justificació.

Resumint l'aportació de Parsons, diríem que l'anomia és una inadequació extrema entre les finalitats essencials a assolir i els instruments institucionalitzats que permet a la societat de fer-ho. Per tant l'estat anòmic no tan sols es dona causalment per la inadequació de la normativa, sinó que també pot registrar-se com a causa una confusió en les mateixes finalitats, que ell anomena valors. És en aquest nivell on recullo la important aportació de Parsons: en el nostre cas l'anomia apareix més intensament en el camp de les finalitats proposades per les lleis socials i conseqüentment, s'escampa a l'àmbit de la normativa social.

El pragmatisme en l'oferta de models culturals per a omplir el temps desocupat és absolut i s'accepta parcialment per a fugir de l'avorriment que és un estat pesarós per a l'ésser humà, però el moviment és en direcció de fugida de..., i no d'anada vers... com succeïria en termes generals si existís aital finalitat clarament formulada i es mostrés desitjable per als joves.

Naturalment, amb l'anterior cita d'É. Durkheim, R. K. Merton i T. Parsons no queda, ni llunyanament fet, l'inventari d'autors que han tractat el tema de l'anomia. Tan sols en l'Inventory of Empirical and Theoretical Studies of anomie fet a l'any 1964, ja apareixen 88 treballs publicats als EUA sobre el tema (COLE i ZUCKERMAN, 1964; 243-283). Tanmateix, el ràpid repàs a aquestes tres accepcions lleugerament diferents del terme, és suficient per a situar-me i especificar el sentit exacte amb què l'utilitzo. Actualment han pres una gran volada els estudis sobre problemes propis d'un estat social anòmic, conseqüència del moment històric que estem vivint i de la situació de conflictivitat i manca de cohesió socials de la nostra civilització: aquest treball cal incloure'l en aital corrent d'estudis d'antropologia social.

MARC TEÒRIC

"La manca d'una teoria efectivament relacionable amb les dades és una de les debilitats essencials de la sociologia de la joventut", diuen K. Allerbeck i L. Rosenmayr en el primer paràgraf de llur excel·lent estudi publicat a Current Sociology, (ALLERBECK i ROSENMAYR 1979; 7); no cal explicitar que la mateixa situació, si no més desèrta encara, és la que hi ha en referència als estudis antropològics sobre la nostra mateixa societat i dedicats a la joventut. Els nombrosos estudis sociològics que en els darrers anys s'han fet sobre la joventut catalana reflecteixen clarament l'escàs coneixement que es té de qui són els joves de la nostra societat, què volen, com pensen i què és el que explica llurs comportaments i actituds. És la consciència d'aquesta ignorància el que explica el desfici per a fer estudis sobre la joventut, sovint referits a unes comarques o a unes poblacions determinades. Tanmateix la majoria d'aquests estudis han estat realitzats amb interessos propagandístics polítics (fos saber que votaran els joves d'una contrada, o fos justificar una partida econòmica municipal encarregant un estudi sobre la joventut del municipi, que sempre fa quedar bé al consistori) i no amb ganes de realitzar un treball científicament vàlid i rigorós. Per citar tan sols els dos exemples més destacats -perquè han estat molt citats- d'estudis absolutament inútils: La joventut avui a Catalunya, encarregat per la Generalitat de Catalunya a l'equip BS dirigit per Pere Bordes, en el qual, a més de ser inexistent el marc teòric en el que es mou, acaba afirmant a través de gràfics de diversos tipus, que entre els joves catalans hi ha tendència que als nois els agradi estar amb les noies durant llur temps lliure. Tal vegada no calia fer cap estudi per arribar a aquestes conclusions (BORDES, 1981). Un altre grup d'estudis que mereixen ser borrats del mapa de les ciències socials són els que habitualment signa la Diputació de Barcelona, gai rebé sempre de diversos autors -suposo que perquè la culpa es tiqui més repartida-, com per exemple, La joventut a la Catalunya dels 80, (DIPUTACIÓ, 1983).

Per un costat, la freqüent manca de coordinació d'aquests treballs i l'habitual pobresa dels marcs teòrics (quan hi són) que els

presideixen fan gairebé impossible gaudir avui d'un punt de referència previ, com molt encertadament remarquen S. Cardús i J. Estruch en la seva lúcida i càustica anàlisi (CARDÓS i ESTRUCH, 1984; 69). La multiplicació de monografies sobre un tema específic, o sobre una població determinada, té únicament sentit en la mesura en què aquestes són comparables; i tan sols són comparables quan des d'un punt de vista teòric i metodològic hi ha prou similitud entre elles.

A tot això encara cal afegir-hi un altre element que converteix en gairebé inútils la major part dels treballs realitzats sobre la joventut catalana, fins i tot espanyola: es tracta del pur i ingenu quantitativisme de la immensa majoria d'ells, els quals, refiant-se d'aquell postulat implícit que diu que les xifres canten, que tot ho expliquen, indueixen en els resultats un error fonamental: l'error de creure que mesurant i quantificant uns comportaments i unes actituds accedim a un coneixement que ja és garantia d'una major comprensió. I això no és cert: en antropologia és un fet reconegut que descriure una realitat no és sinònim de comprendre-la del tot.

La quantificació i l'enquesta són una eina molt valuosa i necessària en molts casos, sobretot en tractar amb societats complexes on la realitat humana és molt variada i les explicacions són diverses, però no totes les tècniques d'anàlisi ajuden realment a obtenir una major comprensió del fenomen.

Cardús i Estruch en el seu treball sobre epistemologia de la sociologia estableixen una divisió d'opcions: a) o bé ens decantem per una descripció acurada dels fenòmens i de la realitat, renunciant, però, a entendre per què les coses són com són; b) o ens inclinem per un esforç de comprensió de la significació dels fenòmens, fins i tot en detriment de llur minuciosa quantificació. Es podria citar un famós precedent en el camp de l'antropologia que recolza una de les posicions: Franz Boas sempre aconsellà als seus alumnes abandonar les monografies massa generals i descriptives, i concentrar l'esforç en algun aspecte concret de la cultura que anaven a estudiar (MEAD, 1976; 124-134).

En aquesta tesi faré una descripció etnogràfica general de la realitat juvenil del Prat de Llobregat recolzant-me en els mètodes quantitativs ben filtrats (veure "Metodologia de treball"), centrant-me posteriorment en un aspecte concret de les expectatives i patrons de comportament que estan en constant procés de canvi: el del temps lliure com a fenomen cultural de cabdal importància en la nos-

tra societat actual. El treball de camp està recolzat, enriquit i verificades les dades de la quantificació en diverses entrevistes i observacions anteriors, sincròniques i posteriors a la realització de les enquestes. És a dir, d'una part del treball obtinc una descripció acurada i despulada d'interpretacions, i de l'altra -malgrat que en l'exposició apareguin sempre foses- puntualitzo les dades ambigües i extrec una altra qualitat d'informació que és susceptible d'explicar-me i matisar-me bona part dels resultats de la primera.

El marc teòric amb que embolcallo i explico la tesi és, inicialment, el que em proporciona Émile Durkheim amb la seva obra. Tanmateix el funcionalisme senzill que emmarcà el treball durkheimià resulta ja insuficient per explicar aquests fenòmens propis de la nostra hipercomplexa societat actual. El camí teòric que he adoptat està situat en un funcionalisme sistèmic que em permetrà copsar tota l'amplitud processual dels fenòmens que em trobo davant. Està doncs, a cavall d'un funcionalisme clar (estudio el funcionament de certes pautes culturals que l'administració aplica als joves per a que aquests organitzin llur temps lliure) enriquit amb les premisses bàsiques de la teoria general de sistemes formulada inicialment per L. von Bertalanffy (BERTALANFFY, 1971), que permeten organitzar les dades d'acord a una totalitat en moviment (els joves tenen assimilat un contingut cultural en el que encaixa o no el model ofert per l'administració i a partir d'ell re-actuen) en un procés de feedback constant), que és també un moviment que es dona dintre d'una societat complexa i sistèmica.

Aquest marc teòric és el que em permetrà intentar oferir una visió i una anàlisi holística dels fenòmens, que és la propiament antropològica. Per a comprendre la realitat sociocultural que tractaré, tan important és descriure-la meticulosament, com caçar i estudiar el procés que està esdevenint-se.

Per un altre costat, pel fet de tractar-se de la joventut cal fer referència obligatòria a les finalitats de l'educació que han rebut, tant en l'escola com fora d'ella: als models i finalitats culturals que la societat els ofereix. Aquest pas ens mena a un aspecte contigu: el de la identitat individual i social dels joves. Amb qui s'identifiquen els joves del Prat de Llobregat? per què? a quin model de la realitat els dirigeix la seva identitat? la crisi d'identitat dels joves de què tant es parla, és realment una crisi pròpia d'ells o bé es tracta d'un model imposat per la societat adulta i els joves acaben assumint-lo perquè no tenen altre remei?

També per a respondre aquests interrogants em mouré dintre d'un funcionalisme en el que ja hi han treballat d'altres investigadors des de la microsociologia (GOFFMAN, 1979 i 1980) i des de la psicologia social (bàsicament ERICSON, 1981).

Les preguntes que em vaig formulant i el marc teòric que dono em permetran lligar tres nivells de la realitat que habitualment em són de difícil conjugació: a) les expectatives juvenils enregistrades etnogràficament (realitat empírica); b) els models culturals que els joves reben per a desenvolupar la seva personalitat i així organitzar-se dintre la societat (realitat ideològica i abstracta); i c) el marc teòric que sobre l'anomia i l'educació m'ofereix el funcionalisme enriquit per la possibilitat de situar-ho en un procés de canvi obert i organitzat sistemàticament (realitat teòrica).

En la meua hipòtesi de treball mantinc inicialment que donada una situació d'anomia, el grup que detenta el poder, diguem-ne l'Estat o administració pública, tot i que també és un grup social que està dintre del mateix sistema i per tant és de creure que pateix l'anomia general, intenta imposar determinats models globals cercant alguna acció que freni la dispersió centrífuga de la societat. Tanmateix, les accions que emprèn l'administració en el cas concret que estudio també estan caracteritzades per la manca de cohesió i finalitats. La resposta més lògica de la població juvenil serà intentar, malgrat sigui superficialment, recuperar models que per a ells siguin vàlids per a organitzar la realitat social, partint dels petits grups més homogenis als que pertanyen de forma més immediata: família, centres d'immigrants originaris de la mateixa regió, grups d'amics i d'altres, encara que aitals formes de construir el món difereixin de l'oferta per l'administració. Aquesta és, per exemple, la causa que T. Calvo atribueix al renaixement de tendències autònomistes dels diversos pobles de la Península Ibèrica (CALVO, 1981; 232-236).

En el cas dels joves del Prat de Llobregat l'anomia es manifesta també en que les lleis i propostes administratives comporten una dinàmica socio-cultural que no és la mateixa que té la població, i uns models de lleure que tampoc conjuguen: el municipi del Prat de Llobregat, adonant-se de la problemàtica de marginalitat que genera la impossibilitat de bona part de la població jove d'accedir a les activitats de lleure comercial i consumista (viatges, discote

ques, clubs privats i d'altres) i adonant-se també que els joves són una població potencialment manipulable de la que obtenir més vots en les eleccions, ha organitzat un mòdul encapçalat pel Regidor de Juventut (rol institucionalitzat arreu de l'administració) a través del qual oferir models educacionals en el temps lliure, si bé sense tenir massa en compte el que la població jove desitja realment i, en el fons, mantenint el mateix model consumista del lleure comercial (encara que aquest segon està millor dissenyat i ofert als usuaris). La realitat és que malgrat la intensa publicitat que es fa dels centres de lleure juvenil no-comercials (casals de joventut, centres d'esplai per a infants i adolescents, cases de colònies d'estiu i d'altres), l'associacionisme juvenil en aitals centres no arriba al 4'0% de la població juvenil, i ademés ja veurem en quines condicions es dóna aquest percentatge.

L'administració no ha tingut massa en compte les veritables expectatives dels futurs usuaris dels centres de lleure juvenil, entre altres coses perquè els joves no tenen una cohesió pel que toca als valors que els orienten durant el temps desocupat: és dóna un estat anòmic bi-dimensional (en les finalitats i en les normes).

Com afirma Durkheim en el segon llibre de l'obra La division du travail social són causes mecàniques les que fan que la personalitat individual sigui absorbida per la personalitat col·lectiva, el que vol dir que una col·lectivitat està realment cohesionada quan tots els individus que la formen viuen un conjunt prou important d'experiències similars i viscudes amb una mateixa actitud. Els pobles primitius i les agrupacions del món occidental que mantenen una mínima cohesió (actualment militars, religiosos, i d'altres) s'organitzen entorn de multiformes ritus iniciàtics o de pas, més o menys dramàtics per al subjecte, al que ocasionen vivències profundes i perdurables que el van integrant gradualment al grup, és a dir que el socialitzen d'acord a l'harmonia del grup i li atorguen una identitat social i individual.

En la mateixa mesura que aquestes experiències comunes deixen d'ésser molt importants per a una societat, forçosament s'anirà esmicolant la solidaritat que la cohesionava i voler mantenir-la homogènia a artificialment -per exemple, a través dels sistemes de control social més rigorosos- l'únic que guanya és: augmentar el grau d'entropia i mort de la societat. Donat aitals experiències u-

nificadores i donat que formen part i objectiu important de l'ethos i del sistema educatiu de tota societat, en el meu treball caldrà revisar l'educació que es dóna als joves en llur temps lliure i el model que persegueix.

TECNiques , METODOLOGIA I TREBALL DE CAMP

He utilitzat dos mètodes complementaris per a l'obtenció de les dades de camp de i sobre la població juvenil del Prat de Llobregat: una enquesta, i l'altre més tradicionalment antropològic, les observacions in situ i les entrevistes en profunditat fetes al informants que he anat coneixent durant les quantioses estades al poble com a professor dels cursos de Traç primer, i més endavant per a realitzar aquest mateix treball: consultes amb l'Ajuntament, entrevistes, tardes compartides amb els joves i caps de setmana passats en companyia seva.

Dades estadístiques

La població enquestada s'ha escollit a partir d'un mostreig aleatori simple d'entre els 15.753 individus que figuren en el cens municipal del Prat de Llobregat de l'any 1983, amb unes edats compreses entre els 10 i 25 anys acomplerts. Posteriors comprovacions han corroborat que la mostra amb què treballa és absolutament representativa de la població juvenil pel que fa a les tres variables bàsiques: edat, sexe i barris de residència. La mostra abasta individus que poden considerar-se en la categoria biològica d'"adolescents" (10 a 14 anys), d'altres que són més pròpiament "joves" (15 a 22 anys) i encara uns tercers que ja entren en la categoria d'"adults" (23 a 25 anys). La intenció amb aital amplitud generacional és de preveure a grans trets l'evolució a venir en els anys propers, i la de tenir la visió que els més adults d'entre els joves poden aportar després d'haver viscut llur etapa juvenil en el context que emmarca el meu estudi. Els matisos que són importants de la visió que ens oferiran cada una d'aquestes tres categories de joves segons llur edat, els he obtingut a través del treball de camp directe.

El tractament informatitzat de les dades obtingudes a través de les enquestes m'ha permès establir significatives diferències entre les respostes de diferents grups. Les dades estadístiques han estat explotades intensivament pel Cap de Serveis del Centre de Càlcul de la Universitat de Barcelona, P. Caballero.

La mostra escollida inicialment que permetés obtenir una fiabilitat elevada, es va comparar amb el cens municipal global i s'ha verificat que, efectivament, la representativitat de la mostra escollida és absoluta.

A més, les conclusions antropològiques s'extreuen partint del treball estadístic i de les entrevistes etnogràfiques, i observació directa.

Per a passar les enquestes vaig reunir trenta joves majors d'edat i els vaig instruir en la tècnica d'entrevistes necessària. Per un altre costat, l'Ajuntament del Prat va enviar una carta dirigida als individus que havien estat triats a l'atzar d'entre la població que figura en el cens esmentat, explicant-los l'anonimat absolut de les enquestes, la finalitat que tenien (: conèixer la realitat juvenil per a planificar-la millor), i anunciant-los que en dies propers passaria un jove degudament documentat a realitzar l'enquesta. El mateix municipi em va facilitar unes targetes acreditatòries per a distribuir entre els joves enquestadors.

Vaig dividir la feina de manera que cap entrevistador anés a passar l'enquesta a cap altre jove conegut directe seu. També vaig organitzar un sistema de comprovació per evitar que els entrevistadors s'inventessin les respostes en cas de no trobar un jove a casa seva (la temptació era fàcil, més perquè vaig pagar-los per enquesta realitzada).

Tots els percentatges que cito són significatius i es refereixen a un nombre elevat de respostes rebudes, si no s'indica el contrari, com en aquelles respostes que malgrat ésser percentualment minoritàries les cito per l'alt nivell de significació que tenen. És a dir, sempre s'ha revisat el nombre absolut de respostes rebudes a cada ítem al citar el percentatge.

També he tingut present al citar percentatges que els sexes no es distribueixen igual en tots els barris, conseqüència de determi-

nades circumstàncies que afecten la població d'un barri determinat: per exemple, en la zona de St. Cosme, on el nivell econòmic és especialment baix, molts nois marxen abans que les noies en arribar a l'edat laboral (16 anys) i aquest fenomen emigratori configura unes relacions socials concretes i unes desviacions estadístiques que cal interpretar.

Finalment, també cal tenir present que el ventall generacional triat és bastant buit al Prat de Llobregat, en contra del que succeí a la resta de Catalunya que entre els anys 1960 i 1970 es donà el màxim índex de naixements (veure estructura d'edats del Prat de Llobregat, adjunta).

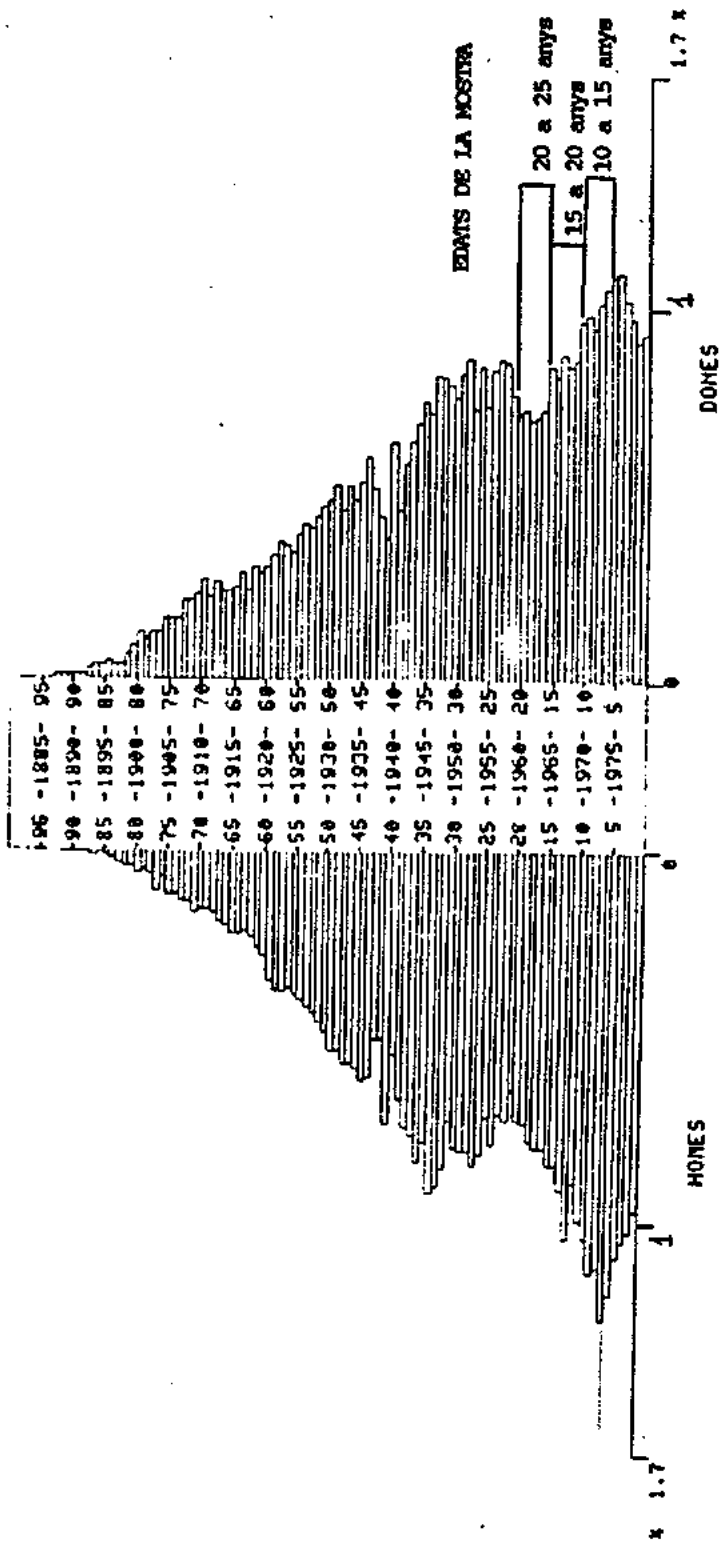
També he verificat la coincidència entre la distribució per sexes obtinguda de la mostra escollida i la que figura en el cens general del Prat de Llobregat de l'any 1983.¹ En efecte, quan en una enquesta determinada hi responen, per exemple, un 55% de noies i un 45% de nois, no és rigorosament correcte afirmar que en l'àmbit geogràfic determinat on s'ha realitzat l'estudi hi ha aquest percentatge respectiu de nois i noies. Més aviat hauria de fer-se al revés: sabent d'antuvi, a través del cens general, la distribució percentual dels sexes, buscar o crear una mostra que s'hi correspongui. En el meu cas, primer he concretat la mostra i posteriorment he verificat que coincidís amb el cens de la població. La distorsió és tan petita que no ha valgut l'esforç de refer la mostra un cop processades les dades: el 52'8% de nois i el 47'2 de noies a la mostra, contra el 51'9% de nois i el 48'1 de noies en el cens general.

Les preguntes fetes als informants a través de l'enquesta han estat sempre concretes, sobre aspectes de la seva vida i amb resposta tancada, encara que alguns dels ítems apareguin amb nou variables diferents per a escollir, i encara amb la possibilitat oberta d'un "altres respostes" per averiguar el percentatge de respostes de previstes. Les variables de resposta que s'ofereix a cada ítem han sortit d'una cata etnogràfica que vaig realitzar prèviament per a perfilar les preguntes adequades, la terminologia a utilitzar i les respostes possibles que podia esperar a cada ítem plantejat. Així i tot, era d'esperar que no hi haguessin perfils de població nets.

He evitat al màxim les preguntes d'opinió, de gustos sobre coses imaginàries o d'actituds (tret del IV apartat de l'enquesta on totes les preguntes són en aquesta direcció: tanmateix, han estat processades amb absolut escepticisme i corroborades o menyspreades a partir de la informació de les entrevistes en profunditat i de l'observació directa). La manca de garanties de les preguntes d'opinió és esgarrifosa, malgrat

¹ - aquestes dades corresponen a una rectificació del Padró 1981 que va fer el censatori l'any 1983

ESTRUCTURA D' EDATS 1981

EL PRAT DE LLOBREGAT

l'ús malaltís que en fan molts sociòlegs per a conèixer l'opinió pública (i per a configurar-la d'acord als interesos que calgui defensar: ja no és Déu qui legitima, sinó l'opinió pública = vots).

Es pot concretar en cinc punts els obstacles que comporten les enquestes d'opinió i que les converteixen en ineficaces per a finalitats que precisen rigorositat en la descripció (CARDÓS i ESTRUCH, 1984):

a) En primer lloc: les enquestes d'opinió es basen en l'error de suposar que totes les respostes volen dir el mateix. Quan el fet és que moltes preguntes de les que solen formular-se són tan genèriques i estan tan plenes d'ambigüitats que les respostes mai no poden ser estrictament comparables. Davant de preguntes com "Creus en Déu?", "Et consideres feliç?", "T'avorreixes molt durant el dia?", i moltes d'altres que sovint descobrim en els qüestionaris, tant el sí com el no poden voler dir moltes coses, i per tant no poden addicionar-se les respostes dins un mateix marc comparatiu.

b) En segon lloc: les enquestes d'opinió es basen en l'error de suposar que totes les opinions són equivalents. La filosofia de les eleccions polítiques -una persona/un vot- és la filosofia subjacent en aitals enquestes. Amb una conceptualització com aquesta l'enquesta valora exactament igual l'opinió que sobre els anticonceptius té un ginecòleg i la d'una monja. En les eleccions polítiques això és el que es vol que valgui, però a l'hora de conèixer una població i les actituds observables i no observables que té davant la vida, no serveix.

c) En tercer lloc: les enquestes d'opinió es basen en l'error de suposar que hi ha un consens sobre les preguntes que cal plantejar. De fet, és molt previsible que l'enquesta faci preguntes que la població totalment o parcial no es planteja, i, per tant, no en té una opinió feta. És el fet d'anar a preguntar als joves punkis, per exemple, el partit polític que els mereix més confiança: llur desinterès pel tema és tan evident que probablement no respondrien, i si ho fessin caldria cercar les influències de l'enquestador i de les preguntes formulades.

d) En quart lloc: les enquestes d'opinió es basen en l'error de pressuposar la coherència de les opinions individuals. A l'hora de construir tipologies vàlides, l'enquesta dona per suposat que hi ha uns perfils característics de població, i que ha d'haver-hi també coherència entre les opinions i actituds de les persones en diferents àmbits. Con

tràriament, el coneixement dels individus ens ensenya que cada un té la seva coherència, i que aquesta coherència sovint és força precària i només és apreciable quan l'investigador coneix a fons diferents individus d'un mateix medi social i cultural, cada un d'ells amb les seves maneres personals i la seva manera peculiar de fer encaixar el món, aleshores es pot intentar construir un disseny aleatori i general de la tipologia de la població.

e) En cinquè lloc i en definitiva: les enquestes d'opinió es basen en l'error de suposar que tothom té una opinió. Dit d'una altra forma: es basen en l'error de suposar que la gent reflexiona. I això no és cert: la gent habitualment no reflexiona. Reflexionar és un procés difícil, llarg i sovint dolorós. La gent, si pot, s'ho estalvia. Pensar és habitualment un intent de resoldre problemes i la generalitat de la gent pensa quan tenen problemes que resoldre, i suposar que tothom pensa i reflexiona sobre el divorci, l'existència de Déu o la finalitat última de la vida, és suposar molt i és fals.

Per aquests motius he tractat de no formular cap pregunta que suposés prèviament que l'informant té una opinió (tret del capítol IV de l'enquesta) feta sobre alguna cosa. Les expectatives i les opinions les he cercat en el treball de camp directe, el que m'ha permès matisar-les i observar fins a quin punt eren respostes estandaritzades o l'informant reflexionava sobre el tema proposat.

Així, l'enquesta s'ha distribuït composta per quatre blocs de preguntes ordenades segons: I) Qui són els joves del Prat de Llobregat; II) Com viuen; III) Què fan; i IV) Què volen fer. Aquests blocs es corresponen amb els temes etnogràfics: descripció de la població estudiada, situació familiar i ambiental immediata dels joves, situació personal i situació ideal.

Pel tocant a la quantificació de les respostes sempre s'ha fet sobre les que s'han rebut a cada ítem, no sobre el total de la mostra enquesta. És a dir, si tenim mil qüestionaris, però un 20% deixa una pregunta sense contestar, les respostes es valoren sobre 800 informants i s'indica en els resultats. Contràriament, el que solen fer la majoria d'estudis estadístics que hem consultat, és agafar i fer desaparèixer el 20% no contestat distribuïnt-lo entre les categories contestades per l'altre 80%. D'aquesta manera s'estalvien els maldecaps de justificar les no-respostes d'un percentatge que a vegades és més alt que el que

hom troba aplegat entorn de la resposta més donada. Total, és que no més és fer una trampeta? Realment és induir un error en els resultats que pot esdevenir greu. Està comprovat (CARDÓS i ESTRUCH, 1984; 90, i també a BORDIEU, 1980; 225 i ss.) que les qüestions de contingut polític obtenen tradicionalment un índex de no resposta més elevat entre les dones que entre els homes, també ho està que hi ha una correlació significativa entre el contestar i no contestar determinades preguntes de coneixement i el nivell cultural de l'informant, i finalment també ho està, de comprovat, que una pregunta com més conflictiva sigui per a un grup, més tendirà a no ser contestada. Per tant, les no respostes són un excel·lent indicador de la imposició de la problemàtica amb la qual l'enquestador coacciona a l'informant i també dels temes més conflictius en una determinada població. Solució? les entrevistes en profunditat i les observacions en directe ens diran si és una o altra la causa que produeix cada una de les no respostes. Per tots aquests motius també, en aquest treball sempre indico el nombre de respostes sobre les que es treu el percentatge. Quan no ho faig és perquè la resposta obtinguda és del 100% d'informants, o pràcticament.

Finalment la fitxa tècnica de l'enquesta és la següent:

- Data de realització.....: en els mesos de maig i juny de l'any 1985.
- Autor.....: Josep Mª Fericgla.
- Assessorament sociològic...: Montserrat Solsona, Professora de Demografia, Universitat Autònoma de Barcelona.
- Problema.....: Descripció etnogràfica dels joves d'una població complexa i heterogènia i analitzar les respostes que donen a un model de lleure aplicat per l'administració.
- Mètode principal.....: Anàlisi quantitativ intensiu.
- Lloc de recerca.....: El Prat de Llobregat.
- Variables independents....: Edat, sexe, barri i etnia d'origen; nivell econòmic.
- Variables dependents.....: Nivell d'avorriment i anomia; creació d'una identitat social i individual; adaptació i aculturació a Catalunya; lluita per imposar llurs models.

- Dades averiguades.....: Diverses correlacions entre la cultura d'origen, l'edat, el sexe i el nivell econòmic, amb l'estat anòmic que es mostra, el procés de resposta a la imposició de models per ocupar el temps lliure; el nivell d'estigmatització de bona part dels joves immigrants; el concepte ambiental sobre l'ésser adult, i d'altres.

(Fitxa seguint el model americà que apareix a CLINARD, 1964; 244 i 245).

Entrevistes en profunditat i observació directa

Inicialment vaig entrar a conèixer els joves del Prat de Llobregat partint dels cursos que jo donava com professor de Traç, a l'any 1983. Donat el nivell bastant informal que acostumo a donar a aquests ensenyaments, ràpidament vaig conèixer els alumnes per llurs noms i vaig poder observar les interaccions que operaven en el si d'aquell petit grup d'individus, les formes d'expressió peculiars de cada un, la simbologia manifestada a través de la forma de vestir i d'altres particularitats que amb el meu entrenament antropològic adquirien significats diversos.

A partir d'aquell contacte inicial vaig anar coneixent més joves amics dels alumnes dels cursos de Monitors-educadors de Temps Lliure; quan l'Ajuntament em va contractar com a assessor de joventut vaig tenir oportunitat de relacionar-me amb els líders més o menys espontanis i naturals de cada un dels barris del poble i posteriorment he intensificat els contactes per a obtenir les dades necessàries per a aquest treball.

Les entrevistes en profunditat realitzades han estat fetes a nou informants majors de 15 anys: de 17, 19 i 21 anys (Zona Centre), 15, 16 i 19 anys (Zona St. Cosme), i 17, 19 i 22 anys (Zona Perifèrica). Han estat fetes a 6 nois i 3 noies. Amb cada un d'ells he passat aproximadament una setmana veient-lo cada dia durant algunes hores distribuïdes irregularment: en alguns casos passava un dia sencer, en d'altres només podia anar-hi una estona a la tarda, en d'altres m'invitaven a dinar a casa de la família alguns dies i això em permetia observar les relacions que allà es donaven. També he anat al Prat de Llobregat durant les celebracions més importants (Festa Major, Festes de Cap d'any i altres), i he estat invitat a algunes celebracions individuals o familiars importants (aniversaris, dies de vacances fora del Prat, finals de curs i d'altres).

El seguiment, entrevistes i observació directa que he fet han seguit aproximadament aquests punts (en aquest mateix ordre, o no):

- situació familiar i com s'hi integren els informants.
- descripció de les activitats que fan en els dies d'entre setmana i en els dies festius.
- motivacions que els indueixen a actuar en el camp del lleure, fa

- miliar, afectiu, social, i d'altres.
- activitats que realitzen en el temps desocupat.
- integració objectiva i subjectiva a la cultura i ethos català.
- com aconsegueixen i com gasten els diners.
- escales de valors i de prestigi en cada una de les unitats relativament homogènies en què he dividit el territori i la població.
- relació, opinió i experiències en el camp de la marginalitat oficial (drogues, policia, delinqüència i d'altres).
- relació que mantenen els joves amb llur ètnia originària.
- visió i formes d'actuar que estan produïdes per la intervenció municipal, a tots nivells.
- Reproducció i canvi de les pautes culturals observades en la família de cada un.
- relació inter-sexual i inter-ètnica.
- nivells i elements d'identitat individual i social.

A més dels punts que acabo de citar, en cada entrevista que he realitzat han aparegut temes diversos que també he aprofitat i que depenien més de l'informant en concret, de la relació que s'establí entre ell o ella i jo i d'altres variables incontrolables.

He visitat sempre que he pogut les famílies dels joves i he demanat ascendents, llocs d'origen, estructura familiar i altres aspectes que tenen relació amb aquest nucli d'origen. La família segueix estant una magnífica unitat d'estudi antropològic en les societats complexes, ja que permet interrelacionar la projecció social dels individus amb llur vida privada. L'ethclass de Milton M. Gordon, concepte que demostra tenir una utilitat molt important en els treballs d'antropologia urbana realitzats en territoris on s'ha donat un important fenomen migratori, parteix així mateix dels nuclis familiars també.

En aquest treball no he donat tanta importància a les famílies com per situar-les en el nucli de l'anàlisi, mètode que hagués utilitzat sens dubte si m'hagués centrat en l'etnografia del Prat de Llobregat, seguint el model de treball elaborat per O. Lewis (LEWIS, 1975; 16-32). Tanmateix, ja de les xifres estadístiques es pot deduir la importància de la família en una societat anònica com la del Prat de Llobregat, i molt més encara de les observacions directes.

Des de l'any 1983 fins l'any 1986 he anat periòdicament al poble que estudio, amb una intensitat mitja de tal/vegada un cop per setmana (és a dir, en unes èpoques he viatjat cada dia fins allà i m'hi he passat la jornada sencera, i en altres he arribat a estar tres mesos sen-

se trepitjar els carrers del Prat de llobregat).

La meua relació amb els joves ha estat de diversa mena. Amb els més marginats, sobretot a la Zona St. Cosme, sovint era una relació d'a jut (a buscar feina, a omplir documents oficials, a avalar-los davant de diferents instàncies, inclús en un cas a buscar advocats per a un jove que la policia havia engarjolat per tràfic d'estupefaents); amb altres joves la relació ha estat clarament la d'un investigador social interessat en estudiar la seva realitat. En altres casos, també, m'he mantingut com el professor d'Antropologia del lleure que s'interessa en estudiar a fons el funcionament dels esplais i casals de joventut i que després de fer-se amic dels Monitors-Educadors del Lleure els feia pre gundes sobre la seva vida, opinions, i visió del món.

No he fet històries de vida intensives, ni arbres genealògics que anessin més enllà de la segona generació anterior a l'informant per estar fora dels límits que m'he marcat, encara que d'algun dels joves amb qui ha sorgit una relació més amistosa i privada sí que he arribat a conèixer alguns d'aquests aspectes relacionats amb la seva vida.

El procés d'observació directa m'ha portat a desestimar en molts casos un esquema estructural que inicialment jo havia realitzat per a poder definir qualitativament el temps lliure:

<u>temps ocupat</u>	<u>temps lliure</u>
monòton	variati i divertit
poques relacions socials	abundants relacions socials
ingrés econòmic	despesa econòmica extraordinà ria
rutinari	creatiu
ocupacions pràctiques	ocupacions lúdiques
bàsicament normatiu	bàsicament afectiu

En adonar-me que aquestes oposicions no sempre coincidien amb la realitat i a mida que s'anava revelant un estat social netament anòmic, sobretot entre els immigrants de classes més baixes, paral·lelament per dia veracitat aquesta estructura i fou quan vaig decidir no donar un tractament estructuralista a l'enquesta ni a la investigació, sinó intentar aplicar-hi un marc de funcionalisme sistèmic.

EL TEMPS LLIURE I L'ANOMIA

L'anomia afecta a tots els àmbits socials. Tal i com la definí E. Durkheim a La Division du Travail Social, és un estat caracteritzat per la incertesa, la incoherència i la manca de lleis que organitzin eficaçment i de forma harmònica una societat i la cultura amb la que viu. Aquesta globalitat d'incidències està clarament reflectida en la funció i en el model que cada societat dona i té al seu temps desocupat.

Per temps lliure entendrem aquella part de temps que resta a les persones un cop realitzades les activitats necessàries per a la supervivència, i un cop acomplertes les obligacions socials i culturals. Més endavant establirem una diferència entre temps lliure i temps desocupat, però de moment és suficient dir que habitualment el temps amb aquesta categoria s'ha dedicat a la diversió, i a la integració social.

lleure i cultura

La característica essencial de l'educació i del lleure en el món tribal és que són difusos: tothom, d'alguna manera, és mestre dels infants, i pràcticament tothom empra el seu temps desocupat de la mateixa forma. Contràriament, tant l'educació com el lleure en la societat occidental estan compartimentats en mòduls que ho converteixen en sistemes considerablement estancs a la resta d'àmbits o d'activitats, i també a la resta de grups socials. Per exemple, es determina la forma de divertir-se a partir de diverses variables tals com l'edat, nivell cultural i econòmic i altres. I cada un dels grups que participen de les formes de diversió que corresponen al seu perfil, ho fan independentment de la resta de la societat i independentment de la resta d'activitats i rols que cada individu exerceix (encara que aquestes segones siguin les que determinen les primeres): els joves de classe alta es diverteixen diferentment dels de classe baixa i uns i altres ho fan de diferent forma que els avis i que les persones de classe mitja i edat mitja. Es pot afirmar que aital aspecte i estructura del temps lliu

re en la nostra societat és un clar reflexe de les principals peculiaritats socio-culturals que té: una societat complexa i compartimentada.

Tal i com s'ha verificat repetidament en antropologia, els sistemes de criança de cada societat i l'educació dels infants en un determinat sistema de valors, estan destinats a mantenir als nens en vida de la millor forma possible, i també a assegurar a través d'ells i en cada un d'ells mateixos la continuïtat de la tradició cultural d'aquella societat, preservant així les seves particularitats (MEAD, 1972). Per tant, el sistema de govern adoptat per cada poble és el primer defensor dels sistemes educatius que li són propicis i dels valors, imbuïts a través d'aquests sistemes educatius, que adequaran els infants a un determinat estil de vida i a construir la realitat seguint l'ethos d'aquella societat. La funció i el model de construcció del temps lliure també participen de les particularitats de cada societat globalment parlant, i en la nostra de l'anomia.

També en el sentit educatiu, Durkheim preveia la possibilitat que és produït un estat anòmic per la transformació més o menys injustificada i ràpida de les normes i valors socials apresos i vivenciats durant el procés de socialització d'una generació, que fins un determinat moment han guiat la conducta i les aspiracions d'hom vers una finalitat tinguda per vàlida i desitjable. (aquest procés de creació d'un estat d'anomia social és el que repetidament s'ha donat durant els fenòmens d'aculturació que sobtadament imposen al poble vençut uns models socio-culturals diferents).

Partint d'ambdues premisses (a- durant l'educació s'assegura la continuïtat d'un determinat estat de les coses; i b- un canvi sobtat i injustificat del model desitjat i de les normes, provoca anomia), veiem que durant el procés de construcció del lleure dels joves del Prat de Llobregat, coincideixen totes dues. La manca de cohesió, de finalitat i models clars en el lleure, propi de l'anomia, és més greu en els joves immigrants, entre els que s'enregistra el nivell més elevat d'avorriment, i de manca de punts culturals de referència.

Enfocant el nostre tema sota una perspectiva antropològica i dirigint-lo vers l'educació en i per al lleure de què tant es parla a nivell administratiu (veure capítol "Anomia i model oficial per a l'organització del lleure"), cal demanar-nos: Cap a on mena actualment l'organització i els valors del lleure que proposa l'administració? Quin model ofereix? Quins valors el legitimen? Tenint present la creixent vinculació que estableix l'Estat entre temps lliure i educació,

també cal demanar-nos: Quina tradició o quina innovació es pretén mantenir o arrelar en la societat concretada en els joves del Prat de Llobregat? Com veurem, la manca de respostes precises a preguntes que en són, de concises, és una mostra del mateix estat anòmic del món del proposat per l'administració i de la societat més en general.

Paradoxalment en l'actualitat hom descobreix més ofertes per a omplir el temps desocupat que probablement en cap altre moment de la història de la humanitat, i en canvi, el nivell d'avorriment que acompanya aital model consumista és alt.

Precisament aquesta mateixa heteròdoxia per un costat, i la sobrea-bundància d'ofertes pot arribar a bloquejar el procés d'elecció i impedir una de les finalitats que ha estat més desitjada durant els espais de temps lliure de què ha disposat l'ésser humà (TOFFLER, 1974; 361 - 372): tant en les societats més simples -com per exemple els guayaquis estudiats per P. Clastres (CLASTRES, 1986; 139-147)- on no existeix més que una simple divisió social del treball-, fins les societats tradicionals on ja hi ha un nivell d'especialització i de divisió del treball considerables, l'objectiu general a assolir durant el temps lliure és el de reunir-se amb la resta d'individus per a divertir-se amb unes mateixes actituds, entès en el sentit que Huizinga usa en el seu *Homo ludens*, i reafirmar els valors socials sigui a través d'un regulador primari (religió, ideologies), secundari (codis estètics, modes), o terciari (regulació prospectiva i científica) (GIL, 1985; 65 - 100).

Per a reeixir en tal activitat cal, en primer lloc, que existixin unes expectatives compartides per tota la col·lectivitat, i un sentit de socialitat i de l'humor, si es vol, també comuns a tots els individus. Calen uns estímuls de validesa col·lectiva i suficientment intensos com per sobrepassar el llindar d'excitabilitat de l'interès vers algun objectiu que afecti tothom i esdevingui així cohesiu.

Com he dit més amunt, una conseqüència de l'anomia és l'alt nivell d'avorriment que s'enregistra entre els joves del Prat de Llobregat. L'avorriment és la manca d'estimulació de l'interès. En sentit bíblic "avorrir" significa deixar d'estimar (Senyor, no avorreixis els teus devots, vol dir "no els abandonis, no deixis d'estimar-los"), i la no estimació que comporta l'avorrir algú va acompanyada de dolor i de sofriment. Etimològicament avorrir té dues rels paral·leles abhorre,

forma verbal que significava "tenir aversió a alguna cosa" i específicament s'usava per expressar l'aversió al dolor. L'altra rel més simple és horrere, que significava "el temor davant la idea del sofriment", segons el diccionari d'Agustin Blánquez. Malgrat que s'ha perdut del terme actual aquest significat específic que tenia en llatí, l'avorriment segueix implicant un estat pesarós, dolorós i que cal de fugir, causat pel desinterès de l'individu vers el seu entorn.

La manca d'estimulació de l'interès que provoca l'estat d'avorriment té bàsicament tres causes: a) els estímuls rebuts són excessivament suaus i no arriben a sobrepassar el llindar d'excitabilitat (en un sentit psicobògic); b) l'estímul no actua en el mateix marc de referència cultural que el subjecte; i c) l'avorriment està inversament relacionat amb les ofertes, la varietat i la intensitat a què cada individu està avesat: a menor estimulació habitual es correspon una sensibilitat major i a la inversa, sempre que l'estímul i el receptor es moquin en un mateix marc cultural, naturalment.

En l'actualitat i en la població estudiada, trobem clarament dibuixades les causes que lliguen anomia i avorriment: diversos marcs de referència culturals (cada immigrant prové d'una ètnia amb una cultura específica) però els estímuls per ordenar el lleure venen oferts per una societat concreta que actua d'acord a la cultura catalana; una gran quantitat d'estímuls (activitats per al lleure, concerts, casals, TV i vídeo, i fins el mateix espectacle que ofereix el carrer amb la diversitat de models estètics que hi circulen) que rebaixen el nivell de sensibilitat; interessos col·lectius diferents a l'hora de construir ideativament el temps lliure; i d'altres.

Parafrasejant l'obra de Durkheim:

"... segurament existeixen molts plaers que avui ens estan oberts i que naturaleses més senzilles no coneixen. Però en com pensació, alguns estem exposats a bastants sofriments que aquells economitzem; i no és segur que la balança s'inclini en profit nostre (...). Així doncs, si el salvatge no coneix els plaers que procura una vida més activa, en canvi és inaccessible a l'avorriment, el turment dels esperits cultivats; deixa lliscar la vida suaument sense experimentar perpètuament la necessitat d'omplir els curts instants de fets nombrosos i precipitats" DURKHEIM, 1982; 281. Traduit per l'autor).

Un dels problemes teòrics que cal resoldre és que en tractar de

correlaciona l'anomia i l'avorriment semblaria que estic barrejant dos marcs conceptuals diferents: anomia és abstracció i pertany al camp de la teoria; avorriment és quelcom concret, empíric i experimentable directament. Realment no existeix aital incorrecció: ho seria si, per exemple, contraposés un concepte teòric i un d'empíric (avorriment només és oposable a diversió o interès, que pertanyen al mateix marc empíric), però no és així. En la majoria de casos em refereixo al temps lliure anòmic, com a característica empírica del lleure (desordenat, sense models clars que aplicar, i de contingut principalment negatiu) i observable de forma immediata. Quan em refereixo a l'anomia com a estat social, a nivell de model teòric, no ho contraposo al temps lliure, sinó que prenc aquest i la forma en què està organitzat com a verificació, en un àmbit concret, del model anòmic.

Finalment, i ho repeteixo, qualsevol forma de construir el temps lliure és vàlida si funciona positivament. En el fons, es podria dir que és menys anòmic -o gens anòmic- la passivitat positiva de la gent que es diverteix passant llurs hores lliures al balcó observant, memoritzant i analitzant el que fan els seus veïns (el que solem dir-ne xafardejar), que aquella altra manera d'omplir-lo que no respon al model que ha interioritzat una persona, encara que aquesta segona exteriorment sembli més activa perquè empra les seves hores lliures jugant al golf, o assistint a concerts i representacions teatrals.

Les activitats del lleure juvenil: forma, ritme i fons.

Els animals, joves o adults, no tenen cap problema per a omplir llur temps lliure: simplement no en tenen, ja que tot llur temps està distribuït entre el temps de treball (caçar, fugir, recol·lectar, vigilar, cercar aigua i ensinistrar als fills), i el temps per a satisfer les necessitats bàsiques (dormir, menjar, netejar-se i practicar la genitalitat amb tots els ritus propis de cada espècie). Així, per als animals el temps de treball és el temps dels costos, seguint la terminologia d'E. Gil (GIL, 1985; 108), i el temps que utilitzen en la satisfacció de les necessitats bàsiques és el temps dels benefi-

cis: per als animals, el treball és el que els costa satisfer llurs necessitats bàsiques. Ambdues categories de temps, tant el de beneficis com el de costos, estan automàticament organitzats: genètica, etològica o neurològicament. Podríem dir, doncs, que als animals els ve donada una "organització fisiològica del temps", el que comporta que sempre saben què fer i mai no estan en disposició de sentir que no tenen res per fer, que s'avorreixen.

Per als éssers humans l'organització del temps és cultural. No obstant, degut a la tecnologia, i sigui quin sigui el nivell de complexitat d'aquesta, disposem d'un temps excedent: amb un menor cost de temps de treball (productiu, domèstic o d'estudi) podem satisfer les nostres necessitats bàsiques, amb el que hi ha un residu restant de temps. Què fer amb ell i com organitzar-lo?

Una solució que indica E. Gil (*ibid*, 109) és organitzar-lo analògicament al temps de treball o al temps dedicat a la satisfacció de les necessitats bàsiques. En l'ésser humà el temps de treball no està fisiològic sinó tecnològicament organitzat: és l'organització social del treball la que imposa els ritmes, des de fora, al temps de treball i per tant, ja no cal pensar com organitzar-lo. Tanmateix, el temps d'estudi, de treball domèstic i de satisfacció de les necessitats és un temps més obert: es pot dilatar o apretar i es pot fer seguit, o bé dividir-lo durant un període de temps: en definitiva és el temps que pot adaptar-se al de treball. Efectivament, és el temps dedicat al treball productiu i a les obligacions socio-culturals el que marca el ritme central en la distribució de la resta d'activitats.

Tenint en compte aquesta capacitat flexible que té el temps dedicat a les satisfaccions de les necessitats bàsiques i que un cop satisfetes aquestes i realitzat el treball productiu, encara resta més temps desocupat, aquest es construirà en analogia al que dediquem a les satisfaccions bàsiques: emborratxar-se o drogar-se és organitzar el temps lliure en analogia als somnis; embellir-se (vestit i calçat, pentinat, maquillatge, ornamentació en general i d'altres) és organitzar-lo en analogia al temps d'auto-neteja i higiene; coquetejar és fer-ho analògicament amb les activitats genitals; les activitats orals (anar de copes i de tapes, fumar, mastegar xiclets i d'altres) és organitzar el temps en base al ritme fisiològic de l'alimentació.

També és cert que hom organitza el seu temps lliure en analogia al temps de treball econòmic: hobbies, bricolage, manualitats i pot-

ser també s'hi podrien incloure les activitats esportives (ibid. 111), i l'estudi en un sentit general (llegir i altres lleures que comportin una activitat específicament intel·lectual).

Tanmateix, i com bé indica E. Gil, el que compta no és precisament imitar les activitats respectives, sinó aprofitar els ritmes cronològics d'aïtals activitats per a aplicar-los a altres activitats diferents: així és com s'organitza l'amorf temps lliure i se li dóna una forma i un ritme, però no uns continguts. Aquests continguts són precisament els que dóna la cultura de masses de la nostra societat.

Donat que actualment la divisió del treball social ha conduït a una anomia en diversos sentits que anem veient, la forma i el ritme del lleure també se'n resenteixen per l'analogia amb que se'ls organitza amb el primer. El contingut del lleure, pel seu costat, dóna una sèrie d'informacions que ordenen les pautes de conducta i les reglamenta, però no ofereix un model "d'allò desitjable per a tota la societat" (modes de vestuari, musicals, esportives, i d'altres indiquen la divisió que hi ha entre els diferents grups de joves que hom troba en la nostra societat, i també és un regulador de conductes socials que els organitza, però no ofereix cap model altre que el simplement consumista d'ell mateix: cada cop les modes passen més ràpidament). Tot plegat, doncs, ens indica que en el fenomen del que s'anomena temps lliure, hi ha un intercanvi d'informació entre els diferents grups que integren la societat, també hi ha una reglamentació de valors i de pautes de comportament, però no hi ha una direcció clara vers finalitats que ajudin a cohesionar la societat, hi ha anomia.

ANOMIA I MODEL OFICIAL PER A L'ORGANITZACIÓ DEL LLEURE

Si la societat viu un estat d'anomia, aquest està reflectit en la construcció juvenil del lleure. La causa d'aital estat de les coses ja ha estat comentada (divisió social del treball no compensada per mides cohesionadores, i immigració elevadíssima, en el nostre cas) i la continuïtat de l'estat anòmic es deu a que aquesta mateixa característica també ho és del model pretesament cohesionador i creador de solidaritats que ofereix l'administració als joves per organitzar llur temps lliure.

Fem un repàs a aquesta oferta oficial. En el Congrés de Professors d'Escoles d'Educació en el Temps Lliure (professor = aquells individus encarregats de transmetre uns coneixements i uns models culturals, a través d'un determinat sistema de coneixements, a les generacions que s'incorporen a una societat) realitzat el març de 1984, i que s'organitzà sota el lema "Tiempo libre, tiempo para educar", a la mateixa presentació del Congrés i amb el títol "La finalitat de l'educació en el Temps Lliure", s'escoltà:

"La Federació (d'escoles de professionals en el lleure) a través del seu projecte s'ha pronunciat molt clarament a favor d'una única finalitat de l'educació en el Temps Lliure a la vista de les possibilitats que aquest ofereix, i de les experiències i testimonis recollits. La finalitat essencial de l'educació en el Temps Lliure és que l'home sigui lliure".

(DOCUMENTACIÓ SOCIAL, 1984; 21. El subrallat és de l'original).

Enunciar aquesta quasi tautologia no és oferir de cap manera unes pautes concretes o útils, encara que fossin molt genèriques, per a l'educació dels joves, sinó més aviat al contrari. Termes tan utilitzats en el panorama social, polític i cultural a l'Occident democràtic de la segona meitat del segle XX com "educar perquè l'home

sigui lliure", és més un símbol referencial però pràcticament buit de contingut que una direcció cohesionadora a prendre per un extens col·lectiu social: tothom, totes les tendències polítiques i religioses, vol actualment que l'ésser humà sigui lliure. I no estic tan segur que l'anomia actual no vingui precisament, i en part, de l'ús indiscriminat i inconscient de termes com els anteriors.

A més, no és que l'anterior cita s'hagi triat d'entre unes altres locucions realitzades en un congrés de dubtosa significació: és tracta d'un clar exponent de la situació actual. Si pugem per l'escala de representació i significació social (és a dir, dels professors de Temps Lliure passem als qui els orienten en llur tasca), enregistrem una situació idèntica. Per exemple, A. Martinell i Sempere, Coordinador de l'àrea de joventut de l'Ajuntament de Girona (si bé no està territorialment relacionat amb el Prat de Llobregat, se'm permetrà aquesta cita perquè sí que ho està temàticament), en les jornades aplegades sota el lema Quan el temps és... lleure i organitzades pel Grup de Recerques sobre Delinqüència Juvenil, d'àmbit internacional i finançat per diverses entitats públiques, va fer la intervenció titulada "La planificació de l'oci juvenil", de la qual n'extrec alguns fragments que realment parlen sols:

"La intervenció pública pot alterar -i ha de fer-ho- el món del lleure, des del moment que els projectes que són propis d'associacions estables, basats en unes opcions concretes i en l'ús de codis específics que són corrents en els moviments educatius per a infants i per a joves, hi afegeix el plantejament de l'esplai com a servei obert a la col·lectivitat i tendent a acceptar a la generalitat de la població sense emprar el filtre de les opcions que són pròpies d'un moviment específic (...).

4) La perspectiva pública d'una planificació del lleure juvenil ha de contemplar l'oferta de serveis i equipaments oberts a tothom. Per aquesta raó han d'estar preparats per a rebre el col·lectiu de joves amb les seves diferències i dificultats. Potser s'ha de partir d'una varietat de biografies de joves ja que és difícil d'entendre que hi ha un sol model únic.

En resum, els serveis i equipaments públics han de planificar amb coneixement del que provoquen amb totes les seves conseqüències, que haurien d'analitzar quan ho fan a prop dels joves desestructurats. (...)

6) La planificació del lleure juvenil en la perspectiva que he anat prefigurant ha de suposar que els conflictes socials i personals que la societat genera emergiran en els serveis i equipaments que disposem. Per tant, l'acceptació d'aquests conflictes com a element de treball i intervenció requereix capacitats en els educadors que no són les típiques de fins ara. En aquest sentit podem constatar que: (...)

b) el personal que intervé en aquests serveis assumeix un paper d'adult estructurador que requereix mecanisme d'anàlisi molt diferents als habituals."

(MARTINELL, 1985; 3-5).

És a dir, que aquest coordinador de l'àrea de joventut d'una de les ciutats més populoses de Catalunya, a través d'un llenguatge tan críptic que en alguns moments arriba al nivell de l'usat en els congressos de sociologia o antropologia (qui deuen ser els joves desestructurats?) no fa més que carregar totes les responsabilitats d'alteració social que, segons ell, es concentraran en els joves, a les pobres espatlles dels monitors de joventut ("el personal que intervé en aquests serveis assumeix un paper d'adult estructurador"), i ja hem vist què en pensen de la jugada aquests mateixos monitors en veu dels seus modèlics professors.

Si seguim, encara més, pujant per l'escala de representació social, fins al nivell de l'administració on es dicten les línies mestres per a guiar i orientar l'educació i la socialització dels joves, descobrim que l'anomia és igualment tràgica. Recorro a algun exemple il·lustratiu.

La Generalitat de Catalunya a l'any 1981 aprovà la Llei que regula la formació dels educadors en el lleure (Decret 403 del 6-XI-81). En aital decret hi ha una dada precisa: que els cursets de preparació dels monitors, per a ésser de validesa oficial, han de tenir, si més no, una durada de 100 hores lectives. Realment, amb aquesta dada no n'hi ha suficient com per a indicar unes finalitats i un model vàlid en la construcció del lleure juvenil. I és l'única dada precisa.

L'Ajuntament de Barcelona, com a cap de la Corporació Metropolitana en la que també s'inclou el Prat de Llobregat, l'any 1985 aprovà el Projecte Jove de Barcelona, en el Consell Plenari del dia 26-VI, al principi del qual pot llegir-se:

"L'Ajuntament de Barcelona, com a administració més propera als ciutadans, considera que cal treballar amb tota la realitat juvenil, tingui o no tingui competències concretes en un camp determinat."

(PROJECTE JOVE DE BARCELONA, 1985; 5. El subratllat és de l'original).

El que segueix en aquest projecte és una llista d'idees molt poc connexionades i cohesionades entre elles de les activitats que l'Ajuntament recolzarà perquè els joves s'hi apuntin. El que resulta més evident en aquest cas, és la lluita que hi ha entre diferents camps de l'administració per a guanyar àmbits on establir la seva influència, independentment de les expectatives de la resta de la societat: no s'ha demanat als joves si volen que l'Ajuntament tingui competències en ells.

Fins aquí hem vist la decidida actuació de l'administració per a intervenir en les vides íntimes dels individus a través de llur temps lliure i també hem vist la poca claredat i consistència del model que proposa i de la finalitat que pretén amb aital model.

Per acabar d'arrodonir la ineficàcia de l'actuació oficial en la creació de lligams que combatrien l'anomia a través del lleure, un darrer exemple ens mostrarà el desconeixement que té l'administració del que els joves fan (ja ni parlo de les expectatives de futur), coneixement que ha d'ésser el primer pas abans de pretendre actuar amb eficàcia.

En l'estudi Ocio y prácticas culturales de los jóvenes encarregat i publicat pel Ministerio de Cultura, trobem la perla ministerial que és de pensar (malauradament) que serveix de pedra angular en les seves disposicions sobre potenciació (o imposició velada?) d'activitats educacionals per al temps lliure de la joventut espanyola. En el capítol "Usos del tiempo libre" hi ha dos paràgrafs que copio literalment perquè no tenen pèrdua:

"Actividades al aire libre: paseo, tiendas o callejeo. Actividades deportivas: caza pesca y otros que en el caso español se refieren a ir a bañarse, a nadar, a la playa, de excursión, etc.

Cultura y espectáculos: Asistencia a espectáculos deportivos. Asistencia al cine y demás espectáculos artísticos, y asistencia al resto de actividades culturales: exposiciones, museos bibliotecas, conferencias, simposios, etc."

(GIL i MENENDEZ, 1985; 50-51).

Quants joves van a pescar i a caçar perquè aquestes siguin activitats representatives? Quina diferència hi ha entre "ir a bañarse, a nadar, a la playa"? No és inverosímil que entre les activitats d'oci significatives que hom enregistra entre la joventut espanyola hi apareguin "asistencia a museos, bibliotecas, simposios"? I no cal ni comentar que hi ha una distància abismal entre els joves que ocupen llur temps lliure anant a exposicions, museus o conferències i els que ho fan anant a botigues i a passejar, malgrat que les dues activitats no estan renyides; i que dintre de "asistencia al cine y demás espectáculos artísticos" els lúcids autors de l'estudi hi encaixin els joves que van a concerts de música rock, oferts en locals de barri de

consumició barata, i els joves afeccionats al Liceu de Barcelona, al Palau de la Música Catalana o a les pel·lícules d'art i assaig. Per altra banda cal preguntar-se: què deuen fer els joves rurals si en llur medi ambient no hi ha platja per anar a banyar-se, ni sales de conferències ni museus? També és molt significatiu de l'anomia actual, i no és cap ironia, que aquest estudi hagi estat publicat pel Ministerio de Cultura...

En tots els plantejaments referits al temps lliure que trobem en la nostra societat actual i recolzats per l'ens estatal, aquest, el temps lliure, es concep com a temps que ha de dedicar-se a algun aspecte de l'educació dels joves, i en el més estricte sentit del terme educar, oblidant aspectes molt més amplis com el que formula Huizinga en el seu *Homo Ludens* (HUIZINGA, 1984).

També hi ha implícita una mateixa consideració, en aquest plantejament oficial; la que existeix una forma ideal d'educar als joves ("La finalitat essencial de l'educació en el Temps Lliure, és que l'home sigui lliure", tanmateix no és un ésser lliure en un sentit social immediat com es podria entendre en un país amb règim polític autoritari, sinó que l'administració li dona un sentit gairebé ontològic, còsmic, ideal), malgrat que enlloc s'expliciti les peculiaritats concretes que té aquesta forma ideal d'educació.

Si hom comença a preguntar-se quina ha d'ésser l'educació ideal no fent cas previ a tots els condicionaments que imposa el moment històric i el context, és que implícitament admet un sistema educacional que no té res de real en si mateix: s'admet que en aital procés educacional no hi ha un conjunt de pràctiques i d'institucions que s'han anat organitzant amb el temps i que estan fortament lligades als altres àmbits socials. Realment, però, l'educació sí que està lligada a la resta d'àmbits socials i no pot ser canviada a caprici, com tampoc no pot ser-ho l'estructura social mateixa. Prenent-ho així, semblaria que l'educació és un pur sistema de conceptes que depenen de la lògica, i que si no tots els mètodes educatius són similars és perquè els altres pobles s'han equivocat sobre llur mateixa natura. Aital postulat que sembla estar en la base dels planteigs oficials, naturalment és fals, com ha verificat el relativisme cultural, l'estructuralisme i més modernament l'antropologia ecològica o la teoria general de sistemes.

Quan una societat, o l'estament que la governa, organitza un procés de socialització destinat als adolescents i als joves partint d'unes bases etèries, és que probablement no té clares les finalitats a assolir, ni els medis de fer-ho tampoc.

A partir de l'aportació durkheimiana i d'altres moltes, podem afirmar que l'educació és essencialment social, i una funció cultural de màxima importància per a la supervivència d'una col·lectivitat. L'ens governamental no pot desinteressar-se'n. Ben al contrari, "tot el que faci referència a l'educació ha d'estar, en certa mesura, supeditat a la seva influència" (DURKHEIM, 1975; 62). En cas contrari, si l'ens cohesionador de la societat no fa de jutge del mòdul social relacionat amb l'educació dels individus, fàcilment succeirà que "allò clarament desitjable per a tota la societat" deixarà d'ésser vàlid per a tots els grups que la componen i s'esdevindrà anomia social (sobretot quan es tracta d'una societat hipercomplexa amb les condicions de divisió del treball, pluri-etnicitat, ecosistemes diversos, etc.). I una condició indispensable perquè tot jutge estableixi resultats certs i eficaços en els seus judicis, és que estigui el més a prop possible de la realitat que ha de sotmetre al seu ordenament.

Si l'Estat intenta imposar una personalitat col·lectiva allunyada de les personalitats que s'han anat formant amb l'esdevenir històric i formulades culturalment, el primer pas que farà, probablement, serà introduir-se en les vides íntimes dels individus per a modificar les seves actituds i valors a partir d'aquells àmbits més reclosos en els que es dona la transmissió cultural immediata: la família, els amics, i el món més immediat en general. Si no fos possible a l'Estat introduir-se en la vida privada dels individus d'una forma no violenta, perquè aquests la tenen sòlidament estructurada i l'ens administratiu no hi té cabuda també probablement es donarà un pas enrera per a operar sobre la simbologia del món inaccessible per l'Estat i variar-ne els valors. Així es modificarà el que la societat entén per vida íntima al mateix temps que l'administració n'obrirà una escletxa per on entrar al nou esquema ètic. Exactament això és el que està donant-se actualment a partir de la popularització espectacular de les vides íntimes del sector de la població més proper a l'Estat en les revistes del cor, ofertant aquestes intimitats fotografiades als quatre vents com a grup de referència; és el que està succeint també a partir del SIDA que permet en-

trar l'ens administratiu fins als llits i les relacions sexuals de cada persona, i, naturalment, també és el que passa amb el control i organització del lleure: fins fa pocs anys era el temps privat per excel·lència i cada persona i grup de persones el construïa segons uns valors propis. Tanmateix, en la societat objecte d'estudi hi ha una re-alimentació de l'anomia perquè les expectatives estatals no són cohesionadores.

Retornant novament a la intrínseca relació que l'administració estableix entre el temps lliure i l'educació, em cenyiré a la definició establerta per Durkheim del que entendrem per educació:

"L'acció exercida per les generacions adultes damunt d'aquelles que no han assolit encara el grau de maduresa suficient per a la vida social. Té per objecte suscitar i desenvolupar en el nen un cert nombre d'estats físics, intel·lectuals i morals que exigeixen d'ell tant la societat política en el seu conjunt, com el medi ambient específic al que està especialment destinat".

(DURKHEIM, 1975; 53).

D'acord amb aquesta defició que forma part del marc teòric escol·lit, es posen de relleu dos aspectes del procés educacional: a) per un costat cada individu ha de rebre una educació que el prepari per entrar en un futur més o menys llunyà al "medi ambient específic al qual està especialment destinat", el que presuposa que des d'un punt de vista teòric una educació homogeneïtzadora en extrem -la que s'ofereix durant el lleure no comercial és totalment indiferenciada- és irreconciliable amb l'efectivitat del procés de socialització en una societat tan complexa com la nostra (vull posar de relleu que el problema que genera una òptica determinista no és el mateix que el que estic exposant); b) si els adolescents i joves actuen segons el que han après dels adults durant els primers anys de la seva vida, la crisi d'identitat dels primers, des d'un punt de vista estructural, no és més que el reflex de la que pateixen els segons. Es podria dir que el model de societat anòmica és tingut per normal pels adolescents i joves, ja que no n'han conegut d'altra: un dels joves entrevistats personalment, de 18 anys, es passa pràcticament el dia davant el televisor veient pel·lícules de vídeo (i ho dic literalment: es lleva al matí i mentre es calfa la llet d'esmorzar introdueix la primera cinta a l'aparell), tanmateix per a ell no és una situació altament angixant, ja que mai s'ha plantejat millors expectatives socials i ara no té altra cosa a fer: actualment s'ha apuntat a un cursset ofert per l'INEM únicament per cobrar les 15.000 pts. mensuals que reben en concepte de beca els individus aturats de la seva edat que es matriculen als curssets "de prepara

ció professional" organitzats per aquesta entitat oficial. Una situació com la descrita resulta peserosa per al jove, però és la realitat que co-neix i que sempre, des que té certa edat, ha conegut, per tant és natu--ral per a ell. L'angoixa que els adults hi veuen, és en bona mesura la que ells mateixos pateixen quan es queden en atur (i els que no estan aturats, pensen sovint en el perill que corren d'estar-ho); en a---quest mateix sentit E. Erikson afirma que els joves "no tenen crisi d'i-dentitat", sinó que llur identitat es modela d'acord al que veuen en els adults i converteixen en positiu una actitud negativa de la genera--ció més vella. "Qui diu que patim crisi d'identitat? L'escollim, la te--nim activament, estem jugant a que s'esdevingui" (ERIKSON, 1981; 24. Els subrallats són de l'original).

En una situació com aquesta descrita, si l'Estat vol refer la cohe--sió social ha d'intercal.lar-se, per així dir, entre dues generacions: la paterna (que encarna la confusió) i la filial que juga a positivat un model anòmic i de crisi d'identitat però que no el crea: val a dir que per tenir crisi d'identitat abans cal haver-ne format. I valgui per ara aquesta correlació entre termes antropològics i psicològics. Així és com l'administració ofereix i promociona models d'actuació fins i tot de les diligències més individuals i privades, malgrat que tampoc no tingui unes expectatives definides, i menys definitives. Per aquest procés, fun--cions que havien estat privatives del cercle familiar o de grups socials petits i molt homogenis, ara passen a mans de l'Estat, que preten crear una cohesió artificial promocionant models socials globalitzadors però sense tenir un coneixement profund de la realitat social, és a dir: in--tenta aplicar un model ideal sense fixar-se massa en les variables con--cretes que actuen damunt de cada grup social en concret. El resultat és que també l'ordenació resultant és anòmica.

Citaré un curt exemple per a il.lustrar-ho. Vaig entrevistar a tres nois de 15 i 17 anys. Els vaig demanar sobre les seves activitats: no treballen ni estudien. Vaig preguntar-els sobre com ocupen llur temps "nada, paseamos, vendemos alguna cosilla. Cuando hay pasta tomamos algo en el bar...". També els vaig demanar que farien a l'estiu -aquesta entrevista s'esdevingué a finals de juny o principis de juliol-: "ir al pueblo con la familia, si se va." (respectaven les pautes familiars esti--vals sense massa il.lusió). Una de les tardes, per sorpresa meva, em van demanar que els acompanyés a l'Ajuntament. Volien passar alguns dies a

la platja amb una tenda de campanya però no tenien diners per a llogar-la ni pel menjar, transport, etc. Esperaven que l'Ajuntament els facilités diners i equip i com que a mi em veien amb aspecte més respectable ("tu molas más") volien que jo figurés entre els que formaven el grup per convèncer "a algú" de l'administració que fes de benefactor i proporcionés els mitjans. És evident que aquests tres nois no confonien el pare de cada un d'ells amb l'Ajuntament del Prat de Llobregat, però el que sí és evident és que funcions que fins ara eren reservades a la família (donar diners als joves, passar les vacances plegats, fixar el lloc on anar i d'altres) en el cas exposat han passat parcialment i ideativament a ésser funcions de l'administració, encara que mal organitzades i galdosament equívocues: l'Ajuntament no va donar cap diner, ni cap tenda, als tres joves, però sí que els va indicar l'adreça del Casal de Joventut -que ells ja coneixien sobradament- per si volien afiliar-s'hi i així tenir un indret on passar llur temps lliure (aquests tres joves tampoc ara van inscriure's al Casal municipal).

Una vegada més ens adonem de la distància que hi ha entre l'Estat i la resta de la societat, que ha portat a Pierre Clastres a titular una de les seves obres La societat contra l'Estat (CLASTRES, 1978) i a Claudi Esteva a escriure:

"El fet que una vegada constituït l'Estat actua com a entitat independent de la voluntat dels seus membres, i de que, per tant, no es consideri "responsable davant de ningú, sigui al que sigui el seu passat històric o l'origen del seu poder" (KRADER, 1972, 17), implica de per sí que un cop donada la seva existència és factor de complexitat cultural, i al mateix temps que es reconeix en la seva identitat una forta tendència al monopoli del poder, també se li reconeix una forta capacitat per frustrar o condicionar el desenvolupament cultural autònom de les seves ètnies internes."

(ESTEVA, 1978; 341)

El meu treball estudia tot just el que succeeix amb una població quan se la frustra en la seva construcció del lleure per part de l'Estat.

UN TERRITORI, UN POBLE I DIFERENTS POBLADORS

Un poble: El Prat de Llobregat

El nom del poble ja és en si mateix una descripció topogràfica i una indicació de l'indret on ha crescut: un prat al costat del riu Llobregat. Està a la comarca del Baix Llobregat, molt a prop del delta mateix del riu, i, naturalment, molt a prop de la platja encara que no és un poble costaner (està a uns dos quilòmetres de la mar). Els terrenys que envolten el poble són terres d'al.luvió que el riu a anat dipositant amb el pas del temps: es tracta d'unes terres ubèrimes per a l'horticultura. El clima és mediterrani temperat, el que unit a l'extraordinària fertilitat de les terres al.luvionals damunt les quals s'asseu el Prat de Llobregat, ha permès que els pagesos fessin fins a 8 collites anuals de farratge per al bestiar.

El paisatge és una enorme plana sense cap elevació muntanyosa que el trenqui. A prop del poble encara hi ha els estanys de la Ricarda i del Remolar, record de quan el riu feia meandres abans d'arribar a la Mediterrània. A l'any 1976 es canalitzà definitivament el riu i els meandres varen desaparèixer. Al riu no s'hi pot pescar: no hi ha cap mena de vida aquàtica, conseqüència de les moltes indústries que actualment aprofiten l'aigua i la pol.lucionen de forma indiscriminada. Aquesta contaminació és la que arriba a la mar.

El terme municipal del Prat de Llobregat té una superfície de 3.223 Ha. i està enclavat a la part sud de la comarca del Barcelonès, a ponent de la capital. És termenal amb els municipis de St. Boi del Llobregat i Cornellà pel nord, trobant primer el riu Llobregat; al sud hi ha la Mediterrània; a l'est topa amb el riu Llobregat que el separa de l'Hospitalet i de la Zona Franca de Barcelona, i també amb la Mediterrània; a l'oest té per veïns els termes municipals de Vila de cans i tancant, novament, St. Boi del Llobregat.

Forma part de la Corporació Metropolitana de Barcelona (actualment desapareguda), i està a uns vuit quilòmetres de Barcelona capital.

morfologia del Prat

L'aspecte que ofereix el poble com a nucli urbà és divers, però en general pobre. Al centre hi ha la part antiga del casc urbà: els carrers estan enllambordats i són estrets, els edificis estan barrejats, hi ha la plaça Major del poble, l'Ajuntament i es respira un estil urbanístic de poblet català rural enmig d'edificis moderns de pisos unifamiliars, baixets i d'aspecte barat. La resta del poble, la part més moderna, mostra una desorganització urbanística que sembla concordar amb la població que l'habita: majoritàriament són blocs de pisos enmig dels quals s'hi han deixat alguns espais convertits posteriorment en places encimentades, carrers estrets o amples sense massa sentit i sobretot amb aspecte de mal, o gens, organitzat urbanísticament. Hi ha dues barriades que estan lleugerament separades del casc urbà: St. Cosme i La Granja. Díc lleugerament perquè la divisió es formalitza en una carretera que separa St. Cosme de la resta del poble i en una ronda a La Granja, encara que les edificacions són continuades. Dintre de la població resten disperses algunes masies del segle XVI i XVII que originalment eren cases pairals aïllades del nucli del poble, però que actualment han estat engolides pel casc urbà.

divisió territorial

A finals del segle XIX i fins el primer terç del segle XX el sòl era pràcticament tot terreny de cultiu. De les 3.223 Ha. del municipi actual aproximadament 3.170 Ha. eren de camps de cultiu i horta i unes 53 Ha. estaven ocupades pel poble i masies de l'entorn. Actualment la superfície agrícola ocupa menys de la mitat del total, i va camí de desaparèixer ja que l'anomenat Pla Comarcal de Barcelona li assigna tan sols 182 Ha., projecte bastant irracional si pensem en que aquesta terra és pràcticament inesgotable, i en la manca acuciant de terrenys bons per a l'agricultura i l'horticultura, además de que aquí s'hi cultiven la major part de verdures que es consumeixen a la capital (Barcelona).

La distribució actual del territori municipal és:

Superfície agrícola.....	1.529'33 Ha.
" de l'aeroport del Prat	884 Ha.
" indústries	540 Ha.
" del casc urbà	205 Ha.
" de St. Cosme	61 Ha.
" de La Granja	3'67 Ha.

(St. Cosme i La Granja segueixen comptant a part del casc urbà tot i que tret de les barreres urbanístiques que he esmentat, i que més en davant analitzaré amb cura, estan absolutament integrats al poble).

Els entorns del poble són agressius i bruts. Els camps estan tancats amb filats espinosos per evitar que es pugui entrar a robar els productes de la terra (i malgrat aquesta protecció s'hi entra, i alguns grups més marginals sobreviuen temporalment d'aquests robatoris); les indústries que decoren la immensa plana en la que està situat el Prat de Llobregat omplen l'aire de pudors i els espais de murs. En general hi ha papers, llaunes, botelles i inclús bosses d'escombraries que la mateixa població tira als descampats que hi ha al voltant del casc urbà.

Pel que fa més concretament a les instal·lacions dedicades al lleure en un sentit general, l'oferta és diversa però no es pot dir que abundant ni ben aprofitada. Salta a la vista, en canvi, la profusió de bars que hom troba pels carrers del poble, sobretot als barris habitats principalment per immigrants.

Història i població del Prat de Llobregat

La població original del vilatge era cultural i històricament catalana. Es dedicava a l'agricultura com a mitjà de subsistència, i actualment es manté, encara que molt desfigurada, certa tradició per part del nucli d'antics habitants i llurs fills, de característiques camperoles.

En el cens municipal de l'any 1983 hi ha enregistrats 61.895 habitants. En la realitat deuen haver-hi alguns centenars més, ja que l'elevat nivell de marginalitat d'una part de la població em fa pensar que no s'empadrona tothom (per exemple, hi ha gitanos que habiten regularment al Prat de Llobregat i no es censen mai). De la pobla

ció actual no arriba al 5% les persones en edat activa que es dediquen a l'agricultura.

El cens fàbril supera els 10.000 treballadors emprats a les indústries dels voltants, i a l'aeroport. Aquest elevadíssim nivell de treballadors entre la població activa fa que la crisi econòmica industrial actual se senti aquí amb molta cruïa i afavoreixi la degradació de la qualitat de vida. A l'any 1983 hi havia un 25'2%¹ dels treballadors en atur. No tinc dades més actuals però és de pensar que aquest percentatge ha augmentat seguint el ritme general.

La transformació social, econòmica i cultural del Prat de Llobregat que ha portat aquest poble d'ésser un centre agrícola a convertir-se en un immens ghetto de treballadors industrials immigrants que viuen en una població d'elevada densitat demogràfica (comparada amb d'altres pobles de característiques similars), començà amb la construcció del canal de la dreta del riu Llobregat a mitjan segle XIX. Aquest canal evità els perills de desbordament de les aigües del riu i proporcionà un regadiu controlat: abans de la creació del canal hi havia una agricultura de cereals, pròpia dels terrenys de secà. Amb l'aportació d'aigua que féu el canal es va transformar en una agricultura de regadiu que va marcar el començament del creixement del poble, sobretot en riquesa econòmica: els prats s'ompliren de llegums, arbres fruiters i hortalisses. A finals del segle XIX es va descobrir la possibilitat d'aconseguir més aigua amb els pous artesans, el que va incrementar la producció hortícola intensiva: El Prat de Llobregat es va convertir en pocs anys en el principal proveïdor de Barcelona, i a partir de l'any 1.918 s'inicià l'exportació massiva de carxofes, enciams i d'altres productes a l'estranger. La terra d'al.luvió és extraordinàriament fèrtil per si mateixa i els productes hortícoles del Prat de Llobregat adquiriren una fama considerable. Alguna dada indicativa: a l'any 1.936, durant la temporada de recol.lecció, hom exportava 100 vagons-diàris d'enciam i 40 de carxofes als mercats francès, alemany, suís i escandinau.

Després de la Primera Guerra Mundial l'abundor d'aigües subterrànies i la proximitat de Barcelona capital varen portar a que els industrials s'hi fixessin com en un terreny ideal per a les indústries. Aital interès inicià una transformació, cada cop més accelerada i profunda, de la societat, l'economia i la cultura del lloc.

1) totes les xifres i percentatges referits a la població del Prat de Llobregat de les quals no en faig una cita immediata de la provinença, és que les he tret de les dades elaborades per mi en primer lloc, més alguna xifra global tretada de fonts municipals.

Amb les indústries, de les que actualment n'hi ha més d'un centenar, varen arribar les successives onades d'immigrants que eren requerits com a mà d'obra. Les dues indústries més conegudes per la seva grandària i pels desperfectes que causen al medi ambient són la Seda de Barcelona i la Papelera Española.

Un altre fet històric que també marcà el canvi en la societat pratenca (encara que més antic i si bé també important, menys que la instal·lació de les indústries amb tot el que comportà), fou la construcció, l'any 1873, de la línia de ferrocarril de Vilanova i la Geltrú que va acabar amb l'aïllament deltatàic i influí en la primera arribada de forasters immigrants, encara que fou un canvi escàs i que no trencà amb les pautes tradicionals del lloc ja que aquests primers immigrants eren també catalans i d'extracció camperola. Realment fou amb la indústria que començà la transformació esbojarrada i caòtica de la població del Prat. Augmentà verticalment la densitat de població i els immigrants eren bàsicament desarrelats d'altres llocs d'Espanya i educats en diferents valors ètnics.

demografia

Algunes dades són necessàries per a il·lustrar aquest creixement:

al Prat de Llobregat	l'any 1.922 hi havia 3.765 habitants
"	1.940 8.941 "
"	1.950 10.401 "
"	1.960 14.131 "
"	1.970 36.063 "
"	1.983 61.895 "

La densitat demogràfica de la població és considerablement alta: en el casc urbà hi ha 1 habitant per cada 43'46 m², i en el terme municipal hi ha 1.920 habitants per 1 km². Aquesta densitat de 1.920 h./km² ja és alta inclús en la mateixa comarca del Baix Llobregat, on t^{ri}bem la mitja de 1.087 h./km². D'altres comarques igualment industrialitzades ens permetran fer comparacions sobre la densitat demogràfica del Baix Llobregat: El Garraf té 270'1 h./km²; el Maresme té 640'2 h./km²; el Vallés Occidental té 981'9 h./km² (dades de BOIX, MILLET i PUIG, 1985; 81).

Aquesta elevada densitat es reflecteix dramàticament en l'atapeïment en què viu una part de la població: és habitual que en un pis monofamiliar petit i de baixa qualitat visquin 5, 6 i 7 persones per manca de recursos econòmics.

La gran proximitat de Barcelona capital, amb l'atracció de totes les grans ciutats, fa que la població del Prat de Llobregat, i sobretot els catalans d'origen que formen el grup amb més recursos econòmics, es tigi abocada vers la capital. Els models de comportament, les modes de tota mena, l'estil de vida, els centres de diversió més apreciats i altres molts aspectes de la vida tenen el model a Barcelona. Aquest fet també ha ajudat a la manca de cohesió, de solidaritat social i de finalitats comunes, en definitiva a l'anomia, en els habitants del Prat.

Algunes de les característiques més sobressortints de la nova i heterodoxa població arribada al Prat de Llobregat és que no parla català, tret d'alguna família molt aïllada que ha baixat de zones més pobres de Catalunya buscant una col·locació estable a les indústries.

Una mostra del baix nivell socio-cultural dels immigrants és l'actual 52'5% d'habitants del Prat de Llobregat que són pràcticament analfabets (dades municipals de l'any 1.983): no saben llegir, o bé no han acabat l'ensenyament primari (una persona que només sap deletrejar un text no pot incloure-se-la entre la població alfabetitzada a la Catalunya del decenni dels anys 1.980, a menys que no sigui amb interessos de falsejar la realitat).

Com que el poble s'ha convertit en un ghetto d'immigrants de parla majoritàriament castellana, tampoc no és precís aprendre el català, i és realment inusual sentir parlar català si no és en la zona cèntrica del poble. A l'any 1.983 arribava al 55% la població que no entenia el català. A l'any 1.986 aquest percentatge havia baixat al 53'1%. Tanmateix, molts dels que diuen entendre el català, realment compten amb un vocabulari escassíssim que en la majoria dels casos és absolutament insuficient per a mantenir una conversa. Contràriament tan sols un 8% de la població parla en català.

Per un altre costat, la caòtica barreja d'immigrants provinents de diferents orígens ètnics i que llur socialització passa també per la utilització de llengües diferents (gallec, andalús, gitano, català i molt minoritàriament asturià i llengües àrabs), ha impedit de formar cap mena de nucli amb una dinàmica cultural pròpia, ni cap mena de cohesió

social. Aquesta realitat diversificada és evident, per exemple, en els bars i en les botigues de queviures. En una carnisseria trobem que la major part dels clients són dones extremenyas, en una altra que són gallegues, en una tercera castellanas i en una quarta catalanes. En els bars succeeix la mateixa divisió ètnica.

La diferència més forta és la que s'enregistra entre la població catalana d'origen i la resta de població: els immigrants. Els catalans, en termes generals, són els qui formen la petita burgesia local (proprietaris dels pisos que lloguen als immigrants que no poden comprar-ne cap dels comerços més cèntrics, són els qui detempen els llocs més importants de l'administració local i gaudeixen del nivell econòmic més elevat, ademés de sentir-se els autèntics senyors del territori) i lluiten per establir totes les diferències culturals que poden amb la resta de la població. Per tal motiu són bastants pocs els contactes entre els pobladors aborígens, o els fills d'aquests, i els immigrants, el que podria afavorir un procés d'aculturació per contingüitat. Els catalans representen una ètnia numèricament minoritària però que té el poder polític, econòmic i cultural, el que el converteix en el grup de referència pel tocant al prestigi.

Curiosament en un dels pocs llocs on hi ha contacte entre catalans d'origen i immigrants en general és al mercat del menjar: àdhuc estadísticament s'enregistra una comprensió del català lleugerament major entre les dones que entre els homes immigrants. La majoria de venedors i venedores que posseeixen una parada de venda al mercat són els mateixos pagesos que tenen els camps i cultiven les hortalisses que ells mateixos comercialitzen parcialment a la plaça. Per a establir distàncies amb les dones immigrants, que són les que s'encarreguen de la compra familiar, els venedors utilitzen orgullosament el català per comunicar-se i les mesures de pes que han estat tradicionals a Catalunya (una unça, una lliura, un terç i d'altres derivades), i d'aquest simple contacte en resulta un procés i un indret d'aculturació exclusivament femení. Des d'una òptica antropològica no es coneixerà totalment la nostra societat fins que no s'estudiï a fons la realitat que s'esdevé als mercats, i això mereixeria una altra tesi a part: és el territori femení per excel·lència de la nostra societat.

Malgrat l'escàs coneixement de la llengua catalana, dels patrons culturals oriünds i de la integració global a la societat catalana, si

els fills dels immigrants han nascut a Catalunya, ja s'autoanomenen "catalans" i defensen aquesta identitat àdhuc agresivament, en un intent de desfer-se de l'estigma que suposa l'ésser immigrant en territori català i davant una cultura dominant com és la catalana. En aquest sentit estic absolutament d'acord quan Erving Goffman afirma que "existeixen els estigmes tribals de la raça, la nació i la religió, susceptibles de ser transmesos per herència i contaminar per un igual tots els membres d'una família" (GOFFMAN, 1980; 14). Més endavant veurem el comportament concret d'aquests individus com a estigmatitzats en relació amb la població catalana. En definitiva, amb aquest intent d'assimilar la identitat catalana, el que intenta cada individu és augmentar el nivell de prestigi social que té, encara que a l'hora de la veritat els joves immigrants mantenen els valors de la seva ètnia original, almenys fins a la segona generació, el que desemboca en greus problemes d'identitat social i individual, ja que s'obre una gran esquerda entre la identitat social virtual i la identitat social real. Aquest mateix procés és el que s'esdevé en diversos nuclis urbans on coincideix una població autòctona catalana i una massa d'immigrants i que ha estat estudiat sota diversos punts d'enfoc (per exemple, PROVANSAL, 1981, 263-268).

Aquest fet posa de relleu precisament l'estigmatització dels joves immigrants i que l'aprenentatge del català no obeeix a una necessitat immediata de comunicació, sinó d'assolir prestigi. En termes de C. Esteva:

"Els elements de prestigi relatius juguen un paper més important que la necessitat mateixa de facilitar la comunicació social entre dues ètnies. Mentre aquestes es mantenen antagòniques, el bilingüisme es converteix en un procés dolorós, violent, àdhuc traumàtic, sobretot quan el grup ètnic subordinat manté la consciència que sobre d'ell s'està exercint una imposició."

(ESTEVA, 1973; 168)

Tot plegat s'esdevé en una població altament heterogènia, sense interessos col·lectius que cohesionin la societat que s'ha format, amb un elevadíssim nivell de problemes humans que fa que els Serveis Socials municipals estiguin constantment desbancats de feina, on el Servei d'ajuda a Domicili, en principi destinat tan sols a ajudar les persones velles que viuen soles, hagi d'ocupar-se de problemes que inclouen famílies senceres, on l'altíssim nivell d'atur juvenil allarga indefinidament

aquesta etapa de la vida en una inacabable cua d'espera fins que es troba la col·locació que permetrà als individus casar-se, tenir casa pròpia i procrear, que són les premisses de la condició adulta.

Tanmateix, el grup de referència per als immigrants -els catalans i la cultura i llengua catalana- és tan important que realment hi ha un procés d'aculturació, d'apropament dels immigrants vers la cultura oriünda: és a la tercera generació (en termes generals els adolescents i infants que ara ja tenen entre 7 i 11 anys i els més petits) que s'enregistra un elevat percentatge de catalano-parlants, resultat d'un esforç decidit dels fills dels immigrants per a que llurs fills (els néts dels immigrants dels anys 1950 a 1963) s'integrin a la societat catalana.

Divisió territorial, origen ètnic i classe social

Un dels problemes que es presenta a l'investigador en el camp de l'antropologia urbana, o de les societats complexes, és el d'acotar les zones a estudiar seguint un criteri que correspongui al fenomen a investigar però sense deformar la realitat socio-cultural objecte d'estudi. Cada un dels investigadors interessat en la població que ocupa un determinat territori, divideix a aquest seguint la finalitat prefixada (per exemple, uns interessos teòrics); i cada institució també fa el mateix (per exemple, la divisió telefònica, postal, provincial, electoral i altres).

La divisió territorial que he utilitzat ha estat elaborada per mi basant-me en criteris estrictament antropològics: economia, procedència cultural, anys de residència en el Prat de Llobregat, i identificació espontània de la població amb un barri determinat o un altre. La variable idiomàtica està molt lligada als anys de residència al Prat de Llobregat

i a d'altres factors com el nivell econòmic, el sexe i l'interès personal en integrar-se. Els barris que hi ha al Prat de Llobregat (St. Jordi, l'Eixample, La Granja, St. Cosme i d'altres) han estat assimilats a les tres grans zones que jo hi he establert, ja que les diferències significatives tenen sentit en aquestes zones i no en aquells barris micro-urbans (tan sols he mantingut els mateixos límits i nom del barri de St. Cosme ja que és una unitat específica en el nucli urbà i en les categories antropològiques).

Partint d'aquests criteris esmentats, he delimitat tres grans zones del casc urbà del Prat de Llobregat amb una suficient homogeneïtat en cada una d'elles com per tenir un clar sentit antropològic. Les he batejades amb els noms i número d'ordre de:

- I - Zona Centre
- II - Zona St. Cosme
- III - Zona Perifèrica

Les particularitats antropològiques que m'han permès configurar aquestes tres zones com a barris naturals dins el casc urbà del poble, tenen un contrapès urbanístic que recolza la delimitació. Així, entre St. Cosme i la resta del poble passa una carretera ampla de quatre carrils i amb un abundant trànsit rodat (la carretera de l'Aviació), el que provoca l'aïllament parcial d'aquest barri de St. Cosme (aquest és el nom amb que realment se'l coneix al Prat de Llobregat). La Zona Centre correspon al casc antic del poble, i la Zona Perifèrica és l'agrupació de vivendes relativament noves i la part per on creix urbanísticament el Prat de Llobregat.

Si ens atenem a la divisió municipal per Districtes, trobem que cada una de les zones que he establert com a grans barris naturals inclou els següents:

- I - Zona Centre: els Districtes 1,2,3,5,6,7 part del 4 i part del 8
- II - Zona Sant Cosme: el Districte 13
- III - Zona Perifèrica: els Districtes 9,10,11,12 i part del 4 i del 8

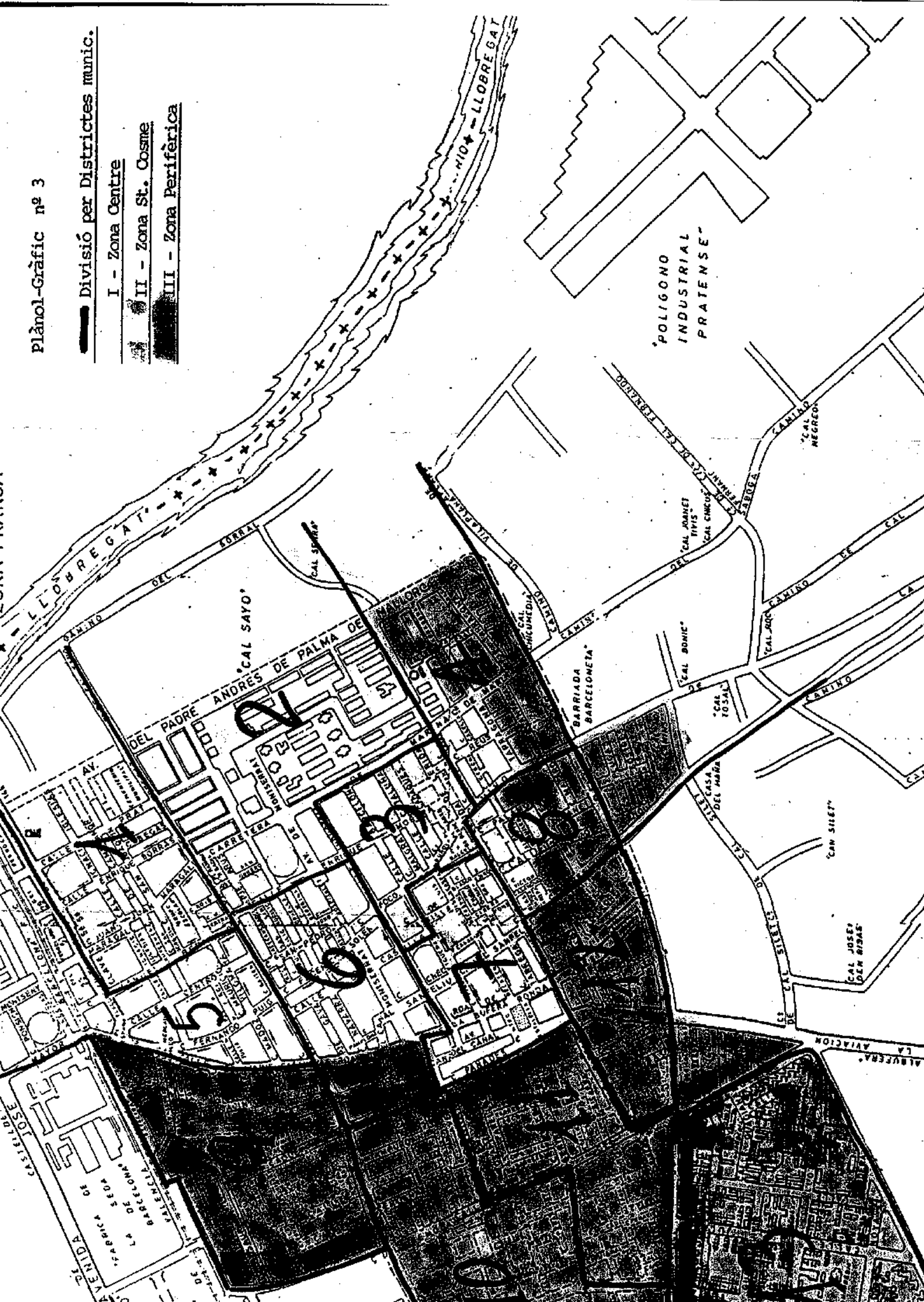
Pràcticament aquesta és la divisió territorial utilitzada en tot el treball, tret d'alguna excepció en què faig referència a algun Districte

Divisió per Districtes munic.

I - Zona Centre

II - Zona St. Cosme

III - Zona Perifèrica

municipal concret perquè són unitats més petites i hi trobo alguna particularitat significativa que hi obliga: per exemple, en la Zona Centre hi ha el Districte Municipal 3 en el qual els joves passen llurs hores lliures a casa en un 58'3% dels casos contra un 5'9% que ho fan en el Districte 10, el qual pertany a la Zona Perifèrica. Davant de diferències percentuals com aquestes abandono parcialment les zones fins a cert punt homogènies que he elaborat, i fixo l'atenció en unitats més petites de territori, usant els Districtes municipals.

Les peculiaritats socials i culturals que permeten parlar de l'existència de certa homogeneïtat en cada un dels territoris delimitats són, resumides i a grans trets per emmarcar-ho en categories:

I - Zona Centre: conté el 38'7% dels joves del Prat de Llobregat. Urbanísticament és la part més antiga del poble, els carrers encara estan enllambordats i l'Ajuntament, hospital, serveis socials i centres comercials estan enclavats aquí. S'hi concentren majoritàriament els joves descendents de famílies catalanes de generacions els avis i besavis dels quals eren els pagesos que treballaven els rics camps dels voltants del poble quan aquest era un centre agrícola i hortícola, i que avui parcialment han desaparegut convertits en magatzems, fàbriques i l'aeroport.

En aquesta zona és on hi ha el nivell econòmic més alt, i també el nivell més elevat de catalano-parlants. També és on s'enregistra un nivell cultural i acadèmic més alt.

II - Zona Sant Cosme: conté el 23'3% de joves del Prat de Llobregat, el que vol dir que és el Districte municipal amb una major densitat demogràfica de joves. Les vivendes s'han construït en diferents etapes però estan igualment degradades: són vivendes molt barates edificades per acollir diferents riuades d'immigrants de nivell socio-econòmic molt baix. Alguns grups de vivendes són realitzacions urbanístiques realment ben dissenyades (blocs baixos -de 3 o 4 pisos-, amb un espai ajardinable a l'interior, voravies amples, etc) tanmateix, l'element humà ben aviat les ha degradat. En aquesta zona viuen gairebé tots els gitanos del poble. No hi ha pràcticament serveis socials. L'aspecte dels carrers és brut, zones sense asfaltar, places públiques sense arbres ni plantes. Als vespres és peri

llós passejar pels carrers degut a l'altíssim nivell de delinqüència i agresivitat que hi ha. L'índex d'atur entre els adults és gairebé del 70%. Els habitants provenen de diversos indrets i són immigrants amb greus problemes d'integració social, econòmics i culturals. La pràctica del català es pot dir que és desconeguda. Fins fa pocs anys (2 o 3) la resta d'habitants del Prat de Llobregat gairebé no entraven mai a St. Cosme i àdhuc es rebutjava so lapadament els nens d'aquesta zona en els col·legis de les altres. La separació territorial és molt clara: la carretera que aïlla aquest barri de la resta és una barrera física i cultural. L'antiguitat dels habitants és variable: alguns joves de fins 17 o 18 anys han nascut aquí; d'altres habitants fa 3, 5 o 8 anys que han arribat. Un acusat problema és l'elevat nivell d'analfabetisme entre els adults. A moltes cases de les que he visitat hom troba un abundant santoral en imatges i símbols importat de la cultura d'origen en sincretisme amb devocions catalanes com la verge de Montserrat i St. Jordi. Hi ha molts dels adults habitants d'aquest barri que marxen temporalment -sobretot el homes- a la recerca de feines ocasionals (la verema, la collita de la poma i la pera o durant l'època de sega, per exemple).

Tan elevada és la problemàtica humana que presenta aquest barri, que és tractat per separat en les juntes municipals i rep ajuts directes del govern central.

- III - Zona Perifèrica: conté el 38'2% dels joves del Prat de Llobregat. Aquí és alt el percentatge de joves de la mostra amb edats més baixes (10 a 14 anys). La urbanització d'aquest territori és recent i actualment encara és el camí per on creix el poble. Conseqüentment els habitants són de poca tradició en el barri i menys cohesionats que en les altres dues zones. Les vivendes són més acomodades que a St. Cosme, però menys que en la Zona Centre. Nivell econòmic mitjà i mitjà-baix. Els habitants, en termes generals, són parelles joves amb fills (per aquest motiu és on s'enregistren més joves de les primeres edats de la mostra) descendents d'immigrants que han assolit una certa estabilitat econòmica i social i s'han pogut independitzar dels pares en maridar-se, i també hi ha descendents dels catalans de la Zona Centre que no han trobat habitatge en aquella part del poble perquè ja està saturada i no s'hi pot edifi-

car més.

Dintre d'aquesta zona he inclòs el Districte municipal 10 per motius territorials: aquest Districte està habitat per individus que per afinitats sòcio-culturals pertanyen a St. Cosme i, de fet, quasi és la part de la Zona Perifèrica que hi està més a prop, però el territori del Districte 10 està enclavat en plena Zona Perifèrica -a l'altra banda de la carretera, enfront de St. Cosme- i això el converteix en un punt especialment conflictiu en molts sentits.

Aquesta divisió territorial del Prat de Llobregat és antropològica ment útil en diversos aspectes i m'ha servit perfectament a les finalitats proposades: divideix els joves en tres parts demogràficament equivalents (38'7%, 23'3% i 38'2% de la població estudiada), el que afavoreix les comparacions estadístiques; cada una de les zones està ocupada per individus amb una significativa homogeneïtat econòmica, cultural, lingüística, ètica i d'altres; les actituds dels habitants de cada una de les zones vers un model clar com és la ciutat de Barcelona i tot el que comporta -de la qual en són finalment un satèl·lit- són gairebé perfilables; i els problemes urbans i de serveis socials també poden veure's a partir de les diferències que hi ha en cada un dels territoris.

Certament hi ha una clara relació entre l'origen ètnic i la classe social a la que pertanyen els joves del Prat de Llobregat (malgrat que com en tota societat complexa, cap d'ambdues variables és definitiva i clarament central: hi ha immigrants que pertanyen a la classe mitja i viuen en la Zona Centre, i catalans que pertanyen a la classe baixa i viuen a la Zona Perifèrica). Aquesta interrelació entre la variable ètnia i la variable classe social ha estat anomenada per Milton G. Gordon ethclass (GORDON, 1964; 51), i aquest autor fa una distinció molt funcional entre els atributs que organitzen cada una d'ambdues categories socials i culturals: la pertinença a determinada classe social té més importància en la distribució del poder econòmic i polític; la pertinença a una ètnia determinada es projecta més en la construcció de les relacions primàries d'amistat, matrimoni, reunions i festes socials, etc. També cal dir que en el conflicte social entre classes, en el sentit marxista, la consciència de classe no es contradia amb la consciència ètnica si coincideix a la vegada marginació per ètnia i per classe social, com es manifesta, per exemple, en el moviment gitano. En cas de disparitats, però, si que com-

porta contradiccions en la identitat social dels individus.

Així doncs, l'anàlisi marxista de les societats complexes -per no parlar dels pobles primitius- i pluriètniques, estant necessària i clarificadora en molts aspectes, resulta insuficient al no posar èmfasi en la important funció del fet ètnico-cultural. Àdhuc resulta insuficient en les societats industrials contemporànies i dintre de la mateixa lluita de classes (CALVO, 1981; 232).

Finalment, la distribució territorial en la que emmarco la investigació és una divisió de les ethclass que hom troba al Prat de Llobregat.

QUI SÓN ELS JOVES DEL PRAT DE LLOBREGAT ?

Qui entra en la categoria de "jove"?

Hi ha diverses definicions de la identitat social dels joves. Algunes confuses i d'altres molt confuses. La naturalesa d'un individu, tal i com ell mateix i els demés se la imputen, està generada i és conseqüència de la naturalesa de les seves afiliacions grupals. En la nostra societat semblaria que els joves estan absolutament apartats de la resta d'afiliacions grupals, tret de la familiar. Sovint es parla en els medis d'informació i també en estudis socials, de la integració dels joves, de l'assimilació i la intervenció que els joves fan en la societat, com si no formessin part integrant de la societat. Ens podem preguntar si la joventut no és una època de liminaritat, durant la que els individus són elements marginals (estructuralment parlant) de la societat. Com veurem, encara que el terme liminaritat s'ha utilitzat habitualment per referir-se al temps que dura un ritu de pas durant el qual el neòfit no pertany ni a la categoria social anterior, ni a la que ocuparà un cop iniciat i per tant, és estructuralment inexistent en la seva trama social, aquest terme també es pot aplicar als joves de la nostra societat.

afiliacions grupals dels joves

Com he dit, és la naturalesa de les afiliacions grupals la que configura la naturalesa d'un individu. A Samoa els joves tenen els grups d'edat sòlidament formats, amb els que comparteixen models d'actuació; a Manus els joves tenen una forta i constant relació amb la figura del pare, del qual en valoren molt la personalitat i un és jove mentre explícitament segueix aprenent el model patern que se li ofereix i al qual està afiliat (MEAD, 1972; 175-176). En cada una d'aquestes societats hi ha un marc de referència que explica la naturalesa del que significa ser jove. A Occident hom pot trobar definicions de la joventut tan absurdes i deslligades de la realitat com la que ha fet la UNESCO en la seva publicació Tendances de la jeunesse dans les années 80. Sota l'encapçalament del capítol "Définition de la jeunesse" llegim:

"Cada cop és més manifest, particularment en una situació de crisi econòmica, que definir la joventut com el període comprès entre l'edat de quinze anys i la de vint-i-cinc anys no correspon gaire a la realitat. (...)

Aquest període transitori de la vida és particularment vulnerable i dinàmic, i correspon a un grup d'edat que representa la majoria de la població en la major part dels països del tercer món."

(UNESCO, 1981; 25-28).

definició de
"jove"

És a dir, que segons aquest prestigiós organisme internacional si hom vol saber què és ser jove, ha de mirar els grups d'edat dels països subdesenvolupats. És absurd. Crec més encertat retornar al concepte de la liminaritat i fer una definició negativa de la identitat social dels joves, atenent-me als criteris sociològics que ha fixat E. Gil, que al menys són funcionals (GIL, 1985; 15). És jove la persona fisiològicament madura que encara no té ocupació productiva estable, cònjuge també estable, domicili propi estable, ni descendència amb la què conviu. Les persones que tenen aquestes quatre responsabilitats (feina fixa, cònjuge, vivenda pròpia i fills) són les que la nostra societat reconeix com a adultes amb ple dret. Els joves, a mida que van acceptant responsabilitats en cada un d'aquests àmbits i es van integrant en les afiliacions grupals corresponents, es converteixen en adults i, tinguin l'edat física que tinguin, deixen de ser joves. Així doncs, la joventut és el temps d'espera (ibid; 18) que cal passar fins que s'aconsegueix un treball fix, un cònjuge, una casa i es procrea. Una espera que, estant extraordinàriament curta en les societats primitives i pre-industrials, actualment resulta extraordinàriament llarga. La joventut és el període liminar entre l'adolescència que té unes característiques biològiques, psíquiques i socials, i el ser adult que es correspon amb una altra sèrie de característiques pròpies. És de pensar que perquè la joventut és un període liminar, i per tant, lliure d'obligacions socials de tota mena, la nostra societat actual en plena crisi de valors (entesos com l'ethos de G. Bateson), ha optat per prendre de model aquesta etapa de la vida: el qui no ha de respondre partint d'un ordre i d'una escala de valors rígida, és aquell que té més facilitat per adaptar-se al canvi, autèntica pedra angular de la societat actual.

Efectivament, la resposta que he rebut repetidament a la pregunta què vol dir ser jove? quan l'he plantejada a diversos informants d'edat juvenil, ha estat sempre difusa o negativa: "los jóvenes són los que se enrollan, que estan en la calle o que salen por ahí", "no sé, pero uno es joven cuando aún no es mayor", "antes de casarse". En les ocasions que he plantejat la pregunta al revés, quan s'és adult?, les respostes rebudes han estat molt més concises, encara que diverses: "cuando encuentre trabajo, pasaré de todo, pero es difícil" (passar de tot el que fan els joves i convertir-se en adult), "los adultos son los que estan casados", "son los que tienen trabajo" (es referia a feina fixa) i una elevada quantitat de respostes diverses però que poden resumir-se en que un és adult quan té feina fixa, cònjuge, vivenda estable i té fills. Curiosament gairebé ningú m'ha respost que s'és adult quan es marxa de la casa paterna, decisió que fa uns anys marcava la independència d'hom i el seu estatus d'adult (bàsicament en la que s'ha anomenat generació del 1968).

Els joves del Prat de Llobregat

És un fet universal que la identitat individual, social i cultural neix d'un procés dialèctic, i més concretament, d'una oposició, i no d'una consciència prèvia d'un mateix, és a dir, ontològica. Aquest procés dialèctic es relaciona amb quatre variables bàsiques i també universals: el barri o territori en què s'habita, l'edat, el sexe i les expectatives socials (individuals i/o grupals). Per tant, la primera aproximació a les diferents identitats que componen el col·lectiu dels joves del Prat de Llobregat la farà quantitativament i a partir d'aquestes variables bàsiques.

Les edats dels joves del Prat de Llobregat, segons la mostra triada, són:

10 anys ... 6'5% de joves	18 anys ... 8'2% de joves
11 anys ... 9'9%	19 anys ... 4'1%
12 anys ... 8'9%	20 anys ... 4'1%
13 anys ... 7'3%	21 anys ... 5'2%
14 anys ... 7'2%	22 anys ... 4'5%
15 anys ... 7'9%	23 anys ... 3'8%
16 anys ... 7'9%	24 anys ... 3'4%
17 anys ... 7'9%	25 anys ... 2'7%

És a dir, que la meitat més jove de la població juvenil del Prat de Llobregat té més representants que la meitat més gran, en termes d'edat: el 63'5% té entre 10 i 17 anys. Aquestes dades recollides per mi coincideixen amb els estudis de sociologia i demografia, on s'enregistren unes generacions més buides que coincideixen amb la part més gran d'edat de la mostra. A bell ull, en una passejada pels carrers del Prat de Llobregat, és evident la gran quantitat d'adolescents (de les edats que entren en la mostra i més joves) que engresquen els carrers del poble a les hores no lectives escolars.

a partir del 16 anys

Els joves que arriben als 16 anys augmenten llur problemàtica, sobretot entre els immigrants que no tenen accés a estudis mitjos ni superiors, pel fet d'entrar en l'edat laboral, si més no nominalment. Aquesta edat determina un cert canvi d'identitat social ja que passen de ser joves sense obligacions, ni responsabilitats econòmiques, a tenir una certa consciència de que han d'escollir entre seguir estudiant -encara que es matriculin a FP i no estudiïn, però els justifica una certa identitat social: "son estudiants"-, o bé posar-se a treballar -encara que ni busquin feina perquè tenen una absoluta certesa de no trobar-ne-. El 51'8% dels joves del Prat de Llobregat estan ja en edat laboral segons la legislació espanyola i tenen aquest dilema. Com es dedueix dels alts percentatges de les edats més joves, en els pròxims anys aquesta categoria social augmentarà molt. Bastants dels joves que he co

negut -sobretot els catalans que pel seu nivell cultural més elevat, estan més al dia dels oferiments que fa la societat- en arribar als 16 anys s'apunten a l'INEM com a aturats, el que els permet seguir algun dels cursets que aquesta entitat organitza. No s'hi matriculen per la mínima qualificació professional que d'ells se'n treu, sinó perquè l'INEM paga una ajud mensual als individus en edat laboral i aturats que s'hi apunten (35.000 pts. als majors de 25 anys, i unes 10.500 als menors d'aquesta edat). Aquests cursets funcionen com a reguladors de prestigi: els joves catalans de famílies de classe mitja, malgrat que estiguin aturats no solen apuntar-s'hi "perquè hi van els castellans i és com una caritat" (en canvi, a Barcelona capital on jo he impartit alguns cursos dels que l'INEM organitza per a formar monitors del lleure, s'hi apunten indiscriminadament, àdhuc joves estudiants que divideixen el temps entre l'escola o la universitat i l'assistència a aitals cursets, per obtenir alguns diners complementaris als que reben de les seves famílies).

edats i districtes municipals

La distribució d'edats per districtes és molt irregular, i és indicativa dels moviments que fa la joventut del Prat. Com que la desagregació per Districtes municipals és gran, els biaixos dels percentatges també són importants (o poden ser-ho), ja que és reduït el nombre d'observacions estadístiques que es correspon a cada districte. Aquest fet dóna més funcionalitat a la zonificació que he fet del territori del Prat de Llobregat.

En els següents dos índex exposo les relacions o correspondències A) entre les edats i els Districtes; i B) entre les edats i les Zones en què he dividit el Prat:

A)		<u>tenen menys de 16 anys</u>	<u>tenen 16 anys o més</u>	
	Districte 1	58'3%	41'7%	100%
	" 2	21'0%	79'0%	100%
	" 3	75'1%	24'9%	100%
	" 4	55'6%	44'4%	100%
	" 5	27'2%	72'8%	100%
	" 6	33'4%	66'6%	100%
	" 7	61'1%	38'9%	100%
	" 8	15'3%	84'7%	100%

	<u>tenen menys de 16 anys</u>	<u>tenen 16 anys o més</u>	
Districte 9	36'3%	63'7%	100%
" 10	33'1%	66'9%	100%
" 11	45'0%	55'0%	100%
" 12	<u>70'0%</u>	30'0%	100%
" 13	47'0%	53'0%	100%

Així establertes aquestes correspondències tenen un valor lateral en el nostre treball, i en part són conseqüència d'importants biaixos que es creen al dividir l'espai en unitat tan petites. Aitals correspondències serien més útils en estudis d'antropologia micro-urbana. Les correspondències que hi ha prenent de base les zones establertes en aquest estudi, i l'edat laboral, són:

- B) ZONA CENTRE...: el 50'0% de la joventut té de 17 a 25 anys
 ZONA ST. COSME: el 38'3% de la joventut té de 17 a 25 anys
 ZONA PERIFÈRICA: el 51'3% de la joventut té de 17 a 25 anys

edats i zones
 del Prat de Llobregat

A la Zona Centre hi ha el mateix percentatge de joves en edat laboral que de més petits, tot i que abans hem vist que numèricament hi ha més individus menors de 17 anys que d'aquesta edat o majors. El fet que hi hagi aquesta igualtat percentual a la Zona Centre es deu a dos motius: a) per un costat els catalans —que són l'ètnia dominant en la Zona Centre— tenen menys fills, en termes generals, que els immigrants i les generacions demogràficament més buides que són les dels individus d'edats majors en la mostra, no tenen tanta distància amb les generacions més plenes, que són els més joves de la mostra, com hi ha entre els immigrants; tenen molts més fills els immigrants, el que fa pensar que en els decennis futurs, si el ritme de multiplicació és manté com ara, la immensa majoria d'habitants del Prat (i també de Catalunya) seran fills, néts o bes-néts d'immigrants. b) el segon motiu d'aquesta igualtat entre els joves majors de 17 i anys i els joves menors d'aquesta edat que viuen a la Zona Centre, és que els joves en edat laboral de la Zona Centre es queden habitualment en el mateix medi familiar en el que s'han educat. Són els joves amb més recursos econò-

mics que viuen en una casa o en un barri que sol ésser el mateix dels seus avantpassats i hi ha un fort lligam que sovint es resisteixen a trencar. He trobat joves de la Zona Centre que van cada dia a Barcelona capital a estudiar a la Universitat o a treballar, però que no volen deixar la residència al Prat de Llobregat per qüestions emocionals; i en canvi altres joves, sobretot els millor situats, que pretenen marxar a viure a Barcelona capital perquè el Prat de Llobregat s'ha convertit en un ghetto d'immigrants, però són els menys.

A la Zona St. Cosme és on hi ha més alteració en la població. El percentatge del 38'3% de joves de 17 anys o majors és molt més baix que la diferència de densitat demogràfica intergeneracional. No és que a St. Cosme hi hagi originalment tanta desproporció entre els grups

d'edat, sinó que els individus que han entrat a l'edat laboral, a partir del 16 anys, i tenen alguna qualificació professional o són més espabilats que la resta per a integrar-se, tenen tendència a marxar d'aquest barri altament problemàtic; bàsicament els nois, que se senten responsables de l'economia com veurem en tractar la distribució dels joves per sexes. En aquest barri es dóna una clara diferenciació d'identitat en els joves a causa de l'edat. Hi ha el "Casal de Joventut" (retolat en català com a signe extern de pertànyer a la cultura catalana, encara que ningú no parli el català, i molt pocs dels usuaris d'aquest casal l'entenguin), on es reuneixen part dels joves que tenen entre 14 i 18 anys. El noi responsable del Casal, també del barri de St. Cosme, manté una actitud d'educador. Un dia em deia que calia reformar el barri perquè sinó aquells xicots aviat marxarien a buscar feina, o a la presó i "no es plan que todos los tios se las piren cuando llegan a la edad de trabajar, pero es muy difícil. Ya los ves son buena gente, pero la mitad andan colgaos y no hay manera de hacerles entender nada". Parla l'individu que estant ell estigmatitzat ha aconseguit establir un pont amb els normals -en aquest cas l'Ajuntament- i ara es comporta ell dialècticament amb els estigmatitzats que eren els seus iguals fins fa poc. Aquesta actitud és usual en els joves majors d'edat que queden al barri i no son delinqüents habituals.

A la Zona Perifèrica, l'abundor de joves de 17 a 25 anys és conseqüència del poblament que hi ha hagut en aquesta zona d'urbanització relativament nova: matrimonis joves, bàsicament fills d'immigrants que poden alliberar-se de la família paterna gràcies a una certa estabilitat

econòmica, i també els joves catalans que no han trobat habitatge en la Zona Centre i no volen marxar del poble del qual són descendents. En la Zona Perifèrica és on hi ha més diversitat de cosmovisions, ja que els primers immigrants per necessitat de seguretat emocional i per refrenar parcialment el cop que comporta el trasllat i el canvi de cultura i d'indret, tendien a agrupar-se per afinitats ètniques com ja he explicat, però els fills d'aquests, ja molt més segurs, s'instal·len en la Zona Perifèrica, convertint-la en alguns casos en un centre dormitori i no fent la vida de barri que afavoreix la comunicació i la creació d'afinitats. Així, és en aquesta zona on hi ha més autèntica anomia, ja que no hi ha caos social, però tampoc hi ha cap mena d'afinitat, ni de tradició perquè és un barri -o millor dit una zona urbanitzada- de creació recent i habitada per famílies joves amb expectatives diferents i lligams familiars, ètnics, i econòmics també diferents.

estructura per
sexes

La segona variable bàsica a partir^{de} la qual es creen les afiliacions, és el sexe. La distribució general per sexes correspon a l'estandard acceptat, tenint en compte les edats triades. Neixen més nens que nenes, però l'índex de mortandad infantil i juvenil afecta més als nens i equilibra així la distribució per sexes (aquest fet ha estat verificat per diversos estudis demogràfics arreu del món).

Els joves del Prat de Llobregat, segons el sexe, es distribueixen de la següent manera a la mostra:

nois	52'8%
noies	47'2%
	<hr/>
	100'0% dels joves

A partir de la zonificació establerta la distribució per sexes ens permet obtenir més informació interessant. Així, és la següent:

Zona Centre	<u>54'1%</u> de nois	45'9% de noies ..	100%
Zona St. Cosme	41'2% de nois	<u>58'8%</u> de noies ..	100%
Zona Perifèrica	<u>56'0%</u> de nois	44'0% de noies ..	100%

distribució per
sexes a les zo-
nes del Prat

És interessant veure com la distribució dels joves per zones i sexes reflecteix situacions socials i relacions interètniques que es decobreixen en apropar-s'hi. En la zona catalana del Prat de Llobregat (Zona Centre) és, com ja he dit, on hi ha més estabilitat en els grups d'edat juvenils. També és on trobem més estabilitat en els grups per sexes: tant els nois com les noies estan "a casa seva" i s'identifiquen culturalment amb les tradicions que estableixen el lloc de cada un dels sexes dintre la societat. Aquesta dialèctica es manifesta especialment durant les festes col·lectives: els nois i les noies de la Zona Centre emfatitzen els símbols de catalanitat propis de cada sexe per a posicionar-se entre ells i també per a diferenciar-se dels immigrants que no poden sentir-se tan identificats amb aquest món simbòlic (per exemple, la Festa Major, del 27 a 29 de setembre, és un devassall de catalanisme i de roba cara vestida bàsicament pels catalans, clarament dirigit als qui no poden gaudir d'aquests valors materials i culturals). És en aquesta Zona Centre on la distribució dels joves segons llur sexe està més equilibrada segons els estàndards a Catalunya.

En canvi, a la Zona St. Cosme hi ha el 41'2% de nois i el 58'8% de noies, és a dir, un percentatge altament invertit al de les altres dues zones. Contràriament a aquesta abundor de noies, hem vist abans que en el Districte 13, St. Cosme, hi ha més joves majors de 16 anys que menors d'aquesta edat, en números absoluts, el que ja equivaldria a un equilibri percentual entre joves de cada sexe adults, però precisament la desigualtat ve donada per aquesta abundància de joves en edat laboral: els nois d'aquesta edat marxen del barri de St. Cosme, com ja he dit, seguint migracions laborals que els porten allà on troben feina. La necessitat econòmica marca aquesta diferència: les noies immigrants, seguint llurs costums, tendeixen a restar a la llar familiar fins que marxen per casar-se i formar elles una nova família nuclear; els nois, però, responsables primers de l'economia, i seguint també els costums d'origen, saben que no es casaran fins que hagin trobat una feina més o menys estable que els reporti uns ingressos econòmics suficients per a llogar o comprar un pis, moblar-lo i mantenir una família. Entre els habitants de St. Cosme predominantment andalusos i gitanos, està molt viva la divisió d'obligacions segons sexes: estaria terri-

blement mal vist que una parella es casés i fos ella la que mantingués el nucli familiar acabat de construir (probablement els pares de la jove parella no el permetessin, el matrimoni). En la majoria de parelles que festegen, ni tan sols es pensa en aquesta possibilitat. Per aquest motiu també, la socialització de les noies immigrades, o filles d'immigrants, del Prat de Llobregat, i principalment a St. Cosme, segueix uns camins més regulars i segurs que la socialització masculina. Elles saben que tan sols han d'esperar fins a tenir una edat prudencial (20 a 25 anys, inclús abans) i a que algun noi els proposi festejar i posteriorment el matrimoni. De fet, moltes de les noies immigrants que he conegut no fan altra cosa que ajudar a la seva mare en les tasques domèstiques, i quan treballen no és amb unes expectatives de futur professional, sinó que les noies immigrants, en termes generals, treballen per obtenir alguns cèntims amb què ajudar a l'economia familiar paterna mentre esperen ésser maridades, moment en què deixaran la feina la majoria d'elles, per convertir-se en "senyores de casa" de la nova llar que han fundat. La crisi econòmica actual obliga a moltes noies a buscar

col.locació laboral malgrat llurs tradicions. Algunes d'elles mantenen el lloc laboral un cop casades, però la majoria no ho fan.

En canvi, la socialització masculina, a St. Cosme, passa per un haver de buscar feina, actualment quelcom molt difícil per aquests joves sense qualificació professional i gens integrats a la cultura, en aquest sentit, dominant (és habitual sentir als catalans parlar dels immigrants com "d'aquests xarnegos"). Per aquest motiu, els nens de la Zona St. Cosme es veuen obligats a marxar fora del barri a buscar feina, o a dedicar-se al robatori. És habitual que els joves de 15 a 18 anys aproximadament, robin botigues, cotxes, inclús pisos, per obtenir diners. No van més enllà: la delinqüència més productiva (tràfic de drogues, robatori de pisos de classes més altes, tràfic d'armes al mercat negre, lladrocini organitzat, i d'altres) és a la que es dediquen individus ja més adults i que es professionalitzen en la delinqüència. Els joves de St. Cosme que roben ocasionalment evolucionen cap a la delinqüència declaradament en alguns casos, encara que la majoria en arribar als 18, 19 o 20 anys creuen que no tenen futur com a lladres professionals i comencen a buscar alguna col.locació laboral que els permeti tenir expectatives de futur, encara que la majoria no la trobaran i seguiran sense expectatives.

Finalment trobem que a la Zona Perifèrica hi ha el percentatge més elevat de nois sobre les noies. Precisament és aquí on hi ha més concentració dels joves de menors edats de la mostra, perquè aquesta zona de nova urbanització fou habitada per matrimonis recents que ara tenen fills d'edats petites. El major percentatge que es dona de nens en el moment del naixement i que es va igualant amb els anys, és una de les causes de que aquí s'enregistrin més nois que noies, tanmateix ha d'haver-hi una altra causa que no he esbrinat perquè la diferència de 12 punts que em dona l'enquesta és realment molt alta (56'0% de nois i 44'0% de noies).

identitat i èt-
nia d'origen

Una característica bàsica a l'hora de definir la identitat a què responen els joves del Prat de Llobregat és la cultura de la que han rebut els patrons base. En aquest sentit cal fer tres categories d'individus que responen a pautes diferents cada una d'elles: a) els joves catalans d'origen (nascuts a Catalunya i fills de famílies catalanes de generacions); b) els joves nascuts a Catalunya però fills d'immigrants (pràcticament tots s'han socialitzat en un ambient familiar en el que es mantenien les pautes culturals del lloc d'origen de la família; si el pare és català -cas no habitual- sol acabar dominant la cultura del cònjuge immigrant); c) els joves immigrants en algun moment de la seva infantesa o adolescència, que han arribat al Prat de Llobregat amb tota la família paterna o sols, i que s'han socialitzat directament en un entorn cultural diferent del que ara tenen. Els dos primers casos s'identifiquen com a catalans, malgrat que els b), en la majoria de joves que he conegut, s'anomenen catalans pel lloc de naixement, però no han adoptat cap dels patrons propis d'aquesta cultura. Inclús molts d'ells: "soy catalán porqué he nacido aquí, pero mi origen es distinto. Hombre, yo no puedo decir que soy catalán del todo. Me siento mejor en el pueblo de mi madre, allí todo es distinto" (un jove gallec de 21 anys)

Aquest grup de joves nascuts a Catalunya, però fills d'immigrants i que són el 76'5% dels joves del Prat de Llobregat (de moment no faig distinció entre els immigrants d'una ètnia o d'una altra), són els que realment estan més desarrelats i mancats d'identitat: la societat catalana els té per immigrants i en resulten estigmatitzats d'aquesta relació; i per un altre costat les ètnies originals d'on vingueren llurs familiars a Catalunya (cultures amb les quals tenen contactes molt regulars i forts) tampoc no els considera fills d'allà que han hagut d'emigrar,

sinó que solen anomenar-los "los catalanes" (i això indistintament si és a Galícia, Extremadura, Castella o Andalusia), amb el que es remarca un allunyament entre el grup original i l'individu que emocionalment voldria reintegrar-s'hi de nou a través dels vincles materns o paterns que el lliquen a allà.

El cas d'en Celso, un jove de 21 anys que ha viscut sempre en el Prat de Llobregat, és un exemple clar d'aquesta tipologia de joves i de les relacions d'identitat que s'estableixen. El seu pare va venir d'un poblet de la província de Segovia i la seva mare d'un poblet de la província de Saragossa. Es van conèixer aquí i després de casar-se varen tenir dos fills: Celso i la seva germana, més gran d'edat que ell. Cada any van dos o tres vegades al poble de la seva mare, a la província de Saragossa: durant l'estiu, per Setmana Santa i per Nadal. No tenen familiars directes en el poble perquè tots han anat venint a Barcelona, però conserven la casa símbol de l'origen i és on els germans es troben cada any en les festes del poble, al mes d'octubre, i on retroben llurs orígens. La mare de Celso té lligams directes amb el poble (records d'infantesa, familiars, etc.) els quals li conformen les afiliacions i hàbits que estructuren la identitat, però no ell. En Celso senzillament s'hi sent lligat, però és un nexa emocional i filial més difús. Quan vaig preguntar a la mare de Celso - Soledad - d'on era, ràpidament va pronunciar el nom del poble i em va indicar que està a 40 km de Calatayut. En Celso va dubtar quan li vaig demanar el mateix:

"- Celso, ¿De dónde eres?

- ¿Nacido? , -em va respondre-.

- Si.

- En Barcelona, pero soy más del pueblo.

- ¿No te sientes catalán, o de Barcelona?

- De aquí me siento porque he nacido y he vivido, ¿no? pero también me siento del pueblo porque, no sé!, es el origen que tengo y me siento de allí. Es que cuando yo estoy en el pueblo, no sé!, los amigos que conozco les tengo mucha confianza y amistad. Son también de Madrid, de Logroño, otros de Zaragoza, y luego los del pueblo también, claro. Pero con ellos nos lo pasamos muy bien y hay mucha confianza. Nos reunimos todos los veraneantes y... bueno. No se, es que es muy fuerte decir que soy catalán y todos mis antepasados no lo son. Me considero de origen aragonés, de donde es mi madre. Me considero integrado allí y me llevo muy bien con los del pueblo.

- A tu madre ¿la consideran del pueblo aunque se haya marchado ha ga tantos años?

- A ella sí. Mira, los abuelos se vinieron aquí, y sus siete hermanos también; todos fueron viniendo después de mi madre. Allí solo tengo algun primo lejano, pero a ella la consideran del pueblo. Yo también conozco a todo el mundo. Si voy al bar, si no estoy con alguien, estoy con otro alguien. Pero ella más, ella se considera de alla y siempre lo dice."

Fins i tot en la fonètica del seu castellà és evident la influència que té de l'ètnia materna. Quan van al poble en el mes d'octubre, fent encaixar les vacances paternes amb les festes del poble, en Celso i el seu pare van a caçar. La seva mare se sent orgullosa que el seu marit i el seu fill facin el mateix que el seu difunt pare, caçar. Ell, en Celso, s'ho passa bé i se sent fent allò que més li agrada i que al Prat de Llobregat no fa mai. De fet, hi ha moltes persones residents en ciutats grans que durant l'època de cacera practiquen aquest esport o activitat en cotos dels quals en són socis. Per a Celso això no tindria sentit: és de l'associació de caçadors del poble de la seva mare i només caça quan va allà, com a clar mecanisme d'integració a un territori i a la societat que l'habita.

Malgrat tot, els seus amics són altres fills d'immigrants que tenen també l'origen ètnic en aquell mateix poble, però no els mateixos joves del poble: d'alguna forma la gent del poble està lligada entre ella amb fills que en Celso no té, la seva mare encara sí. Un detall per exemple, és el menjar. Quan estan al Prat de Llobregat la sra. Soledad, mare d'en Celso, es cuina borralla, gachas i miqas del pueblo per a ella sola, que és el que es menja al poble. A la resta de la família ja no li agraden aitals àpats i prefereixen una cuina més heterogènia: botifarra, estofats de llegums, pasta, etc., encara que quan van al poble en mengen.

identitat ambivalent

Tan si es pren de punt de partida una definició psicologista del concepte d'identitat (ERIKSON, 1981), com si es pren una definició més sociològica (GOFFMAN, 1980) trobem en els fills dels immigrants una ambivalència en la seva identitat, ambivalència que adquireix una expressió organitzada de diverses formes: per exemple, al Prat de Llobregat, inclús al barri de St. Cosme, els cartells que fan referència

a qüestions públiques (Serveis socials, Casal de Joventut, títols de revistes locals, i d'altres) estan retolats en català, tot i que la població és majoritàriament castellano-parlant, creant-se una relació social que els converteix en individus estigmatitzats en el sentit de Goffman (GOFFMAN, 1980; 129). Per un altre costat, la negació a acceptar les disparitats, en tota la profunditat necessària, d'aquestes diferents identitats, i els esforços de l'ens governamental català per ajustar els diferents grups dintre del seu sistema, desemboquen en una folclorització dels elements que facilitarien la construcció de filiacions grupals organitzades i, consegüentment, llur identitat (sobre els mecanismes per a disgregar les identitats ètniques veure l'article de JULIANO, 1987). Aital folclorització implica una minimització del problema. No és que els fills dels immigrants, i parlant en termes generals, tinguin una identitat social i una identitat individual que els divideix espacialment el món: sinó que tenen una identitat dividida entre dos grups de referència diferents. Aquí es pot aplicar perfectament el concepte ethclass i es posa de relleu la seva eficàcia: els fills dels immigrants, com és el cas d'en Celso, tenen una part emocional de llur identitat que segueix i s'adequa al model cultural "del poble", i es manifesta a través de la seva conformitat i participació en les institucions del poble de la seva mare, que estan relacionades principalment amb les activitats de lleure (és soci del grup de caçadors, forma part de la comissió que ajuda a organitzar la festa major, i segueix les pautes que marca aquella cultura considerant-les seves); en canvi si pogués decidir continuaria vivint al Prat de Llobregat (o a Barcelona) perquè: "el pueblo me gusta, pero en invierno es muy duro. No queda ningun joven, todo el mundo se marcha a estudiar a Calatayud o fuera de la provincia". Per acabar de definir la posició dels joves fills d'immigrants respecte a l'ètnia d'origen, i més específicament respecte al poble del que prové llur família, es pot utilitzar el terme Umwelt que han introduït els etòlegs alemanys per designar no tan sols un ambient que ens envolta, sinó que també està en nosaltres mateixos.¹

Contràriament, al Prat de Llobregat, en Celso, no forma part de cap més institució que la laboral. Els seus amics actuals són els que va fer a l'Institut on estudià el BUP i algun altre que ha conegut del barri on ha viscut tota la seva vida. No pertany a cap club esportiu, ni cultural, ni folclòric. Les festes del Prat de Llobregat l'avorreixen i no en troba el sentit (veure capítol "Què fan els joves del Prat de Llo-

¹- és a dir, aquells punts de referència significatius per un individu, el qual els cerca en el seu entorn per a orientar-se.

bregat?"). Els amics que té són de classe baixa, o mitja baixa, com ell, i llur lloc de reunió no és fix: és aleatori als bars del barri. Tampoc les activitats que fa amb els seus amics el diverteixen massa, ni estan estructurades: van a prendre copes pels bars i a donar voltes pel barri sense cap finalitat específica. Alguns dies es tanca a casa seva a escoltar música o veure el televisor. Així doncs, hi ha oposició entre els diversos nivells d'estructuració de les activitats que fa i de les afiliacions a què respon al Prat i "al poble matern", estant signe, cada una d'elles, de la part d'identitat que hi correspon:

	al Prat de Llobregat:	al poble matern:
activitats definides, afiliació institucional...:	pertenença a una classe social; relacions laborals i amb l'administració (cens, SS, i altres)	activitats de lleure; festes del poble; mecanismes de socialització; família i llinatge.
activitats indefinides, dispersió.....:		

Que es pot resumir dient que al Prat hi tenen una part de llur identitat que correspon a la classe social i al món laboral; "al poble" hi tenen la identitat emocional i familiar.

percentatges de
joves segons
l'ètnia d'origen

Retornant a les xifres, en total hi ha un 76'5% dels joves que viuen al Prat de Llobregat que són fills d'immigrants, als que cal sumar-hi en certa manera, els joves que són directament immigrants: el 20'8%. Sumat dona un percentatge total del 97'3% de joves que no tenen unes rels culturals autòctones; que en major o menor grau mantenen els hàbits, llengua, estructura familiar i escales de valors dels llocs d'origen; i que són individus que viuen en una situació, més o menys intensament, produïda per un canvi sobtat i que és anòmica, més quan el model de la cultura imperant -la catalana- no ofereix patrons fàcilment assimilables.

Si comparem aquest 97'3% de fills de pares no catalans, independentment del lloc on hagin nascut els joves, amb el 39% de joves fills de pares no catalans considerat com la xifra mitja a Catalunya (ESTUDI

SOCIOLOGIC DE CATALUNYA, 1984; 44), copsarem l'especificitat de la situació socio-cultural del Prat de Llobregat.

En la distribució del lloc de naixement dels joves mateixos, es troba que un alt percentatge d'ells han nascut a la desapareguda Corporació Metropolitana de Barcelona i posteriorment s'han traslladat al Prat de Llobregat (que també estava en aquesta Corporació). Aquest poble ha estat en els darrers decennis un indret especialment conflictiu i marginal, el que ha induït a moltes persones que pertanyien a nivells socials molt baixos a anar a viure allà atrets per les possibilitats de vivendes barates i pel nivell tan baix de vida que hi havia. Així mateix, l'administració també va enviar moltes famílies que l'ens públic mateix foragitava d'altres indrets (com els gitanos que es van quedar sense casa al ser enderrocades les barraques de Montjuich), o que quedaven sense vivenda (com les riuades de principis del decenni dels anys 1960, que van deixar sense casa a famílies de les classes socials més baixes de Sabadell i Terrassa, les quals foren traslladades al Prat de Llobregat). Bastants immigrants que inicialment anaven a viure a Barcelona, en trobar feina en les indústries voreres al Prat, traslladaren la seva residència allà. Aquesta segona migració interior de Catalunya és el motiu de què més de la meitat dels joves hagin nascut fora del Prat de Llobregat, però en la mateixa rodalia de Barcelona (aquesta situació és exactament la del 61'0% dels joves de la mostra).

Origen ètnic dels joves del Prat de Llobregat

Tanta importància té, cara a la nostra anàlisi antropològica, el lloc de naixement dels joves, com el grup cultural al que pertanyen els pares dels joves. Comencem per aquests. El lloc de naixement dels joves

del Prat de Llobregat és (en percentatges absoluts):

El Prat de Llobregat	11'3%
El Baix Llobregat	1'4%
resta de la Corporació Metropolitana....	61'0%
resta de Catalunya	2'7%
Murcia	0'3%
Extremadura	3'1%
Castella / La Manxa	0'3%
Castella / Lleó	1'7%
Andalusia	12'7%
Astúries	1'0%
Balears	0'3%
València	0'3%
País Basc	0'3%
Galícia	1'7%
resta d'Europa	0'7%
d'altres (sobretot països àrabs)	1'0%

Total 99'8% dels joves.

Entre els joves nascuts a Catalunya es trohen més noies que nois amb 4 punts de diferència.

Partint del lloc de naixement, la distribució dels joves del Prat en les tres zones que utilitzo en aquest treball, és la següent:

A) Zona Centre: els nascuts al Prat de Llobregat habiten principalment la Zona Centre, i també en un bon percentatge al Districte municipal 9 de la Zona Perifèrica (el 15'2% del total dels joves nascuts al Prat de Llobregat). Els habitants del Districte 9 són els matrimonis joves catalans que no han trobat habitatge a la Zona Centre i s'han traslladat a la Zona Perifèrica, tammateix es concentren en aquest districte que és el més proper al mateix centre del poble, i talvegada el millor urbanitzat de tota la Zona Perifèrica.

B) Zona Perifèrica: els joves que han nascut a la Corporació Metropolitana de Barcelona, bàsicament fills d'immigrants i que són el 61'0% dels joves d'aquest poble, viuen a la Zona Perifèrica (Districtes

5, 7 i 8 principalment) i a la Zona St. Cosme. La distribució territorial al d'aquests joves està molt relacionada amb el nivell econòmic assolit pels seus pares. Els qui han quedat més avall de l'escala social han anat a St. Cosme, i els que aconseguiren un cert nivell econòmic, han pogut instal·lar-se a la perifèria del centre.

C) Zona St. Cosme: els joves nascuts a Andalusia, que com hem vist són un 12'7% dels joves del Prat de Llobregat, habiten principalment a St. Cosme (el 42'4% del total de joves nascuts a Andalusia), i a la perifèria (el 40'5% del total de joves nascuts a Andalusia). Aitals joves són un bloc important de la mostra triada, i alguns d'ells ja tenen fills nascuts a Catalunya (tercera generació). Per aquest motiu a la Zona Perifèrica trobem els joves més grans i els més petits de la mostra. El mateix passaria a St. Cosme si no fos perquè els joves amb més expectatives marxen a causa de la conflictivitat del barri. També és a St. Cosme on es concentren pràcticament tots els individus de raça gitana.

Origen ètnic dels pares

El lloc de naixement dels pares dels joves del Prat de Llobregat també és un important indicatiu de la identitat d'aquests. El 22'1% de pares dels joves han nascut a Catalunya (al Prat de Llobregat o fora) quan l'estàndard oficial està en el 47% (DIPUTACIÓ DE BARCELONA, 1983). Els pares, alguns d'ells en un percentatge indeterminat, són fills joves d'immigrants que ja han tingut descendència a Catalunya, la tercera generació. És probable que molts dels individus més joves de la po

blació objecte d'estudi (de 10 a 13 anys) siguin néts d'immigrants que ja parlen català i tenen molta tendència a marxar dels ghettos on han viscut els seus pares i avis, per a integrar-se definitivament a la cultura i ethos català, encara que mantinguin viu el record del seu origen. Es pot dir que és a la tercera generació quan la identitat dels joves es manifesta plenament catalana en molts sentits.

Entre els joves fills d'immigrants (un 78% de pares han nascut fora de Catalunya) el lligam familiar és el més important de la seva vida: a través d'ella poden mantenir viva la identitat emocional amb el poble i s'hi poden sentir integrats, encara que com hem vist, inconscientment trien com a grup d'aliança en el poble els joves estiujants nascuts a Madrid, Logronyo o allà on sigui, que són els que estan en llurs mateixes condicions: fills d'emigrats del poble. La família, i el grup de famílies de la mateixa ètnia original que formen el ghetto, són l'única identitat social real del jove, la resta són les seves identitats socials virtuals.

Per altra banda i com veurem, els joves catalans són els que millor s'adapten al model que ofereix l'administració pública per a la ordenació del lleure, encara que vagi expressament dirigit a la integració de joves estigmatitzats (en aquest sentit, cabria fer un estudi i presentar una queixa formal a l'administració, ja que els cursets que ofereix l'Ajuntament de Barcelona per a tota l'àrea metropolitana i dedicats als joves; cursets d'hípica, esquí, windsurfing, fotografia i cinema i d'altres, només s'omplen de joves de les classes altes de Barcelona capital, estant, tanmateix, pagats amb diners de la recaptació pública i anunciats de forma que semblen oberts a tothom -i nominalment ho són-).

Els pares dels joves objecte d'estudi han nascut a (en percentatges absoluts):

El Prat de Llobregat	5'5%
El Baix Llobregat	0'7%
resta de la Corporació Metropolitana	12'8%
resta de Catalunya	3'1%
Andalusia	<u>47'7%</u>
Extremadura	8'7%

Galícia	3'7%
altres autonomies	16'4%
estrangers	<u>1'4%</u>

Total 100'0% dels pares.

(He comparat aquestes dades, recollides i elaborades per mi, amb les del padró municipal 1983, i coincideixen plenament).

Així doncs, el primer quadre que ofereix la realitat social del Prat de Llobregat, és el d'una població on el 97'3% d'individus joves són immigrants o fills d'immigrants, arribats de diferents cultures forànies (andalusos, castellans, extremenys, murcians, asturians i gal·lecs, més els catalans oriünds), amb diferents cosmovisió i expectatives davant la realitat. Tampoc no hi ha hagut cap política d'aculturació ben dissenyada com per a permetre a aquesta població anar-se emmarcant en els valors de la tradició autòctona, o mantenir manifestament els seus originals. La conseqüència ha estat la formació de ghettos tancats en els quals es reproduïxen les pautes conductuals i culturals originals de cada grup, amb la conseqüent degradació perquè els individus ja no estan en el seu lloc d'origen.

definició social
dels joves del
Prat de Ll.

L'única carcassa veritable damunt la qual es constitueix la identitat, és donada per la definició social. La norma social col·lectiva s'encarna en l'individu i li confereix la seva identitat en assignar-li un lloc, un nom i un rol (tant si és positiu, "seràs", com si és negatiu "no seràs mai"). Aquesta norma social l'individu la farà seva a partir principalment de la seva situació familiar. Per aquest motiu, repetixo, és tan important l'estructura familiar entre els joves immigrants i molt més si es dóna el cas -que es dóna molt sovint- que la família paterna ha emigrat sencera del lloc d'origen (germans, pares i avis).

Una tarda que vaig passar amb Alvaro, un jove de 19 anys nascut a un poblet proper de Guadix (Andalusia) i portat al Prat als 4., em va comentar sense tristesa ni enveja, amb l'entonació de qui analitza un fet o unes relacions, que és un avantatge ésser català per "la feina i altres coses". Té amics catalans davant els quals no té cap sentiment de culpa, però talvegada si un certa vergonya que cal justificar ("es

que en el pueblo no hay de qué vivir. No hay casi ná. Todos los jóvenes se marchan"). També és molt conscient de la situació tancada en què viuen els immigrants: "esto -referint-se al Prat de Llobregat- es un paréntesis. Podría estar en cualquier ciudad dentro de Catalunya o no; cuando yo empecé a salir y a ir a Barcelona me di cuenta que uno está desfasado, que está a parte de todo lo catalán".

La identitat dels joves d'origen forani es mou en l'ambivalència que ja he comentat. Diríem que en una enquesta apareix un alt percentatge d'origen català, perquè han nascut aquí, però la realitat és que la conformitat amb la identitat catalana és molt superficial i respon únicament a una nacionalitat virtual que correspon a un dels grups de referència que tenen. Tammateix és enganyós: si hom demana als joves d'origen forani d'on són, és habitual la resposta doble "yo soy de aquí, he nacido aquí, pero mis padres són de ...".

Tampoc no hi ha una cohesió, ni una solidaritat que provingui del treball per a la subsistència, ja que l'especialització que actualment es requereix en les col.locacions impedeix aquella contigüitat humana de què parlava Durkheim.

Finalment, una mostra més de l'anomia social que s'enregistra al Prat de Llobregat ens la dona la situació del quarter de la Guardia Civil. Està a la Zona St. Cosme, paret per paret dels edificis degradats on habiten els gitanos i els nivells més baixos de la societat, on habiten els traficants de drogues, o els adolescents que als 12 anys ja saben robar una botiga i obrir un vehicle aparcats per extreure'n l'aparell de ràdio-casset. Els guàrdies civils i les seves famílies viuen en un edifici que només es distingeix de la resta per un cartell que hi ha damunt l'entrada principal ("Todo por la Patria"), i per la bandera espanyola que penja al costat, tot el demés és pràcticament indiferenciable de la resta de St. Cosme. Aquests guàrdies civils juguen al carrer amb els seus fills; en el mateix carrer on també surten a jugar a la pilota els joves i adolescents immigrants -tant, com els guàrdies civils- o fills d'immigrants que representen el "major perill per a la seguretat ciutadana" (petits delinqüents, traficants de drogues i d'electrodomèstics robats a baixa escala i d'altres). Els guàrdies civils i aquests joves immigrants, sovint provenen de la mateixa cultura, quan no dels mateixos pobles, o pobles veïns. Aquesta doble relació contradictòria:

és causa de situacions tragicòmiques: els guàrdies civils no volen que els seus fills juguin al carrer amb els joves que són perfectes companys d'escola i que a més, se senten profundament solidaris per llur situació vital, i per haver-se educat inicialment en uns mateixos o similars valors ètnics, i ells mateixos, els Guàrdies civils, se senten atrapats entre l'espasa del deure policíac que comporta una determinada ètica, i la paret de la solidaritat i cohesió que comporta viure segons uns mateixos valors culturals en un mateix medi estrany: necessiten elaborar una ètica pròpia dels estigmatitzats per a poder encaixar ambdues situacions. El resultat és un ethos dispers, incoherent, i mancat de finalitats socials que trascendeixin el mateix individu.

Aquesta situació de contradicció de valors, crisi econòmica i esfondrada de les orientacions per a la vida, té per resultat un elevat índex d'agressivitat en la convivència i altíssim nivell de malalties mentals. No és estrany, en les zones més dures del Prat de Llobregat, sentir que tal o qual jove "se ha pirao, ya sa colgao", referint-se literalment a que algun jove s'ha tornat boig. En Paco, un informant de 35 anys que des de en fa 12 treballa espontàniament en millorar les condicions socio-culturals dels joves, està absolutament integrat a aquest col·lectiu d'una de les barriades més problemàtiques del Prat de Llobregat i ha format diverses associacions per intentar integrar els joves dins una dinàmica més humana, em comenta que del darrer reemplaç de joves de St. Cosme que han anat al Servei Militar, aproximadament uns 10 o 12 joves, 4 han tornat a casa després d'haver tingut problemes mentals degut a la disciplina militar. A més dels problemes directament psiquiàtrics

ètnia i problemes psiquiàtrics

que genera tal situació, cal veure que també a ella es deu l'elevadíssim índex de drogaddicció que s'enregistra entre els joves més marginals de la població objecte d'estudi.

Les noies tenen una socialització lleugerament més equilibrada i harmònica: el rol que han d'aprendre se situa dintre mateix de la família. En general, les mares poden mantenir més elements que reforcen la seva identitat original (segueixen cuinant-se els menjars del poble, adequen el pis monofamiliar segons els patrons de distribució, decoració i d'altres similars al poble i els valors que regeixen a l'interior de la família varien molt menys que els valors laborals i socials als que han d'adequar-se els homes). Les filles són educades seguint estrictament el model matern, àdhuc les noies joves que treballen ho fan fins l'edat i el moment de casar-se. Les noies d'origen català, en canvi, s'incorporen al món laboral amb plena consciència que han d'anar millorant llur situació perquè l'activitat laboral serà més o menys constant en la seves vides.

Comparant nois i noies es pot fer la clàssica oposició món públic/món privat: aquí l'àmbit privat és més harmoniós davant la desestructuració del món públic i col·lectiu, i tot plegat fa que el col·lectiu d'immigrants esdevingui una societat amb tendència a la matrifocalitat.

Nivell d'integració dels joves immigrants

És extremament difícil mesurar el nivell d'integració dels immigrants en una situació social com la que estem estudiant. La societat receptora, la catalana, no té uns mecanismes d'integració clarament formulats, a través dels quals aculturar els immigrants, entre altres coses perquè la gran afluència d'immigrants enfront d'una cada cop més petita minoria catalana, fins ara, convertí el Prat, paral·lelament al que també ha passat en altres indrets, en un lloc receptor, més que en una societat receptora, el que transformà ràpidament el lloc en ghetto on la minoria catalana mana. La "catalanitat", doncs, es medeix gairebé a través d'una forma tan difusa com és la xarxa de relacions personals.

Tampoc serveix, malgrat haver-ho usat en un altre capítol en referència a la identitat, un estudi de les afiliacions a grups formalment estructurats dels joves del Prat de Llobregat, ja que si bé és cert que les afiliacions d'un individu li conformen la identitat (si més no, la social), la gran quantitat d'organismes, institucions, grups

i associacions estables a què hom pot afiliar-se es extrema i diversa i tret de l'administració oficial del govern català, és difícil, si no impossible, mesurar el grau de "catalanitat" veritable que es dona en cada institució i, per tant, el nivell d'integració que suposa. Per exemple, en el I Congrés del Cultura Popular i Tradicional de Catalunya organitzat per la Generalitat l'any 1982, es posà de relleu que la majoria d'esbarts dansaires sardanistes dels barris perifèrics de Barcelona capital i de les rodalies -que⁴allà on n'hi ha més- estan integrats per joves immigrants, el que em fa pensar novament en les estratègies dels estigmatitzats per a integrar-se, tanmateix segueixen essent estigmatitzats. L'afiliació a determinades institucions culturals, com per exemple la Universitat o els centres d'ensenyament mig, no implica una major formalització del nivell d'integració, però permet estendre la xarxa de relacions personals dels immigrants entre els joves catalans, el que actualment afavoreix la integració dels foranis que hi van.

Tampoc es pot utilitzar definitivament com a mesura els anys de residència passats al Prat de Llobregat, ja que aquesta població és un ghetto tancat que els mateixos habitants no catalans reconeixen molt diferent de la resta del país, i d'on els catalans marxen tan aviat com poden (els joves catalans són els que més van a Barcelona a estudiar, a divertir-se, a establir relacions, i d'altres). El coneixement de la llengua catalana tampoc no pot servir definitivament d'indicador del nivell d'integració -encara que ho és-, ja que l'ús d'una llengua no sempre implica pensar en les categories culturals pròpies de la societat que l'ha generat.

Tanmateix, hi ha una sèrie d'indicadors no fixos que assenyalen el grau d'integració dels immigrants. El primer i més definitiu és tenir un càrrec important en l'administració local (a l'Ajuntament és on hi ha les diferències més marcades: la minoria catalana mana a la majoria immigrant); el segon és l'ús de la llengua catalana (precisament, per la marginalitat que es viu al Prat de Llobregat, té més valor integrador el parlar aquest idioma); el tercer sistema de mesura és el nivell cultural acadèmic (els pogrússims joves immigrants que arriben a la Universitat són els que mostren més peculiaritats pròpies de la catalanitat, malgrat que poc estructurades formalment).

anys de residència

Els anys de residència dels joves al Prat de Llobregat són un indicador que pot ser interessant aportar-lo en aquest subcapítol. Els joves, en termes generals, viuen al Prat de Llobregat des de fa:

1 any o menys	1'0%
d'1 a 3 anys	2'4%
de 3 a 6 anys	3'8%
de 6 a 12 anys	31'8%
més de 12 anys	61'0%

Els joves que viuen al Prat de Llobregat des de fa més de 12 anys, entre els quals hi ha l'11'3% de joves que han nascut al Prat (caldrà descomptar-hi el petit percentatge de joves de la mostra que tenen 10 i 11 anys i han nascut al Prat), estan molt concentrats en la Zona Centre i en el Districte 9 de la Zona Perifèrica (com ja he dit, el districte més proper al centre i el millor urbanitzat). Així es manifesta numèricament la coincidència entre els joves d'origen català, els que fa més temps que habiten al poble i que ocupen les millors zones urbanístiques del Prat de Llobregat.

Els individus d'arribada més recent a aquest poble es concentren a la Zona Perifèrica principalment, i a la Zona St. Cosme.

coneixement del català

Pel que fa referència a la integració lingüística, la situació és:

segons l'enquesta realitzada per a aquest treball,
 el 46'9% de joves afirmen parlar català
 el 53'1% de joves afirmen no saber català.

(L'estàndard a tot Catalunya és un 15% de persones que no parlen el català, segons ESTUDI SOCIOLÒGIC DE CATALUNYA; 44).

La Zona Centre és on s'enregistra una major concentració de català no-parlants, amb un 63% dels joves que afirmen parlar aquesta llengua. La Zona St. Cosme és la que té un registre més baix de catalano-parlants, amb un 19'1% d'individus que afirmen parlar aquesta llengua.

En termes generals hi ha més noies que nois que parlen català amb una diferència de 3 punts (ja he explicat el sorprenent indret on les noies aprenen les primeres expressions catalanes).

Malgrat aquestes xifres (que ja són molt baixes comparades amb el percentatge estàndard sobre l'ús del català parlat), el que hom troba realment és que l'ús de la llengua catalana fora de la Zona Centre és una pràctica gairebé desconeguda (tret d'alguns cartells d'institucions que estan retolats en català: Casal de Joventut, Caixa d'Estalvis, Esplai infantil, La Llar dels Vells i altres similars), i si bé bastants joves immigrants afirmen comprendre'l i parlar-lo, llur vocabulari és semàntica i fonèticament tan limitat, que no els permet ni mantenir una conversa "de bar".

La realitat és que no podem parlar de bi-lingüisme, ni de bi-culturalisme, ja que el bi-lingüisme és un "fenomen cognitiu cultural de base lingüística. En aquest sentit suposa l'activitat mental i la dinàmica cultural" (BUXÓ, 1978; 179). El fet d'ésser bi-lingüe, o multi-lingüe, col·labora a complexitzar les estructures i continguts dels processos mentals, el que també augmenta les possibilitats perceptuals, conceptuals i comunicatives en general de l'individu (ibid.; 181). En la població que estem estudiant, la confrontació que viuen els joves de dos marcs culturals diferents i fins a cert punt oposats (caràcter obert dels immigrants/ caràcter reservat dels catalans; cultura predominantment externa/ predominantment tancada a les cases; baix nivell acadèmic/alt nivell acadèmic i gran aprecí per aital tret, i d'altres) no tan sols dificulta la creació d'un autèntic bi-lingüisme, sinó que empobreix sensiblement les possibilitats perceptuals i conceptuals d'aquests joves.

Per a esbrinar el nivell exacte d'interiorització de la llengua receptora, la catalana, per part dels joves foranis caldria fer un estudi concret sobre el nivell de forma i d'ús (en el pla d'expressió de la cultura), i de significat i funció (en el pla de contingut cultural) de la llengua catalana usada pels immigrants (les quatre característiques proposades per LINION, 1972; 389). I a més de la llengua, també caldria estudiar, respecte al procés d'aculturació i integració, altres fets culturals com el canvi dietètic, de símbols referencials, de distribució del temps diari, de formes i continguts en l'estructura familiar i altres.

En realitat, repeteixo, no podem parlar de bi-lingüisme en la majoria de casos d'immigrants que parlen català, sinó d'un procés de canvi en els codis expressius que porta a la integració d'un nou codi -el català- damunt de l'anterior, sense adequar-hi les formes i continguts culturals corresponents. El resultat és una barreja de codis expressius, amb absolut predomini de la llengua materna, en el qual s'integren alguns elements lingüístics catalans descontextualitzats però que creen un lleuger lligam entre els immigrants i el grup de referència, la societat catalana. És el cas de frases com : "Nen! ¿donde está Manolo?; o bé: "Ya es hora de que vayamo al esplai". Malgrat tot, la societat catalana respecte als immigrants és una ètnia de prestigi i està majoritàriament situada en la classe social alta, el que fa "desitjable" el coneixement de la llengua catalana com a forma d'integració a una societat receptora i grup de referència (ESTEVA, 1973; 137-189, i 1977; 85).

Els joves de raça gitana

La població gitana jove és el 3'4% de la joventut del Prat de Llobregat. Pràcticament es concentren a una zona del barri de St. Cosme i formen una població doblement marginada: estan estigmatitzats en relació amb els catalans i també en relació amb els immigrants, i a més es tenen per individus marginats com a classe social i també per raó de la raça a la que pertanyen. Un individu andalús o gallec, per exemple, pot vestir-se amb les seves millors peces de roba i entrar al local més cèntric de Barcelona i més exclusiu dels catalans, però un gitano té aquesta possibilitat vetada (a menys que tingui molts diners) per causa del color de la seva pell més fosca, i de la tipologia facial ràpidament distingible, en definitiva per qüestions racials.

Els joves gitanos representen aproximadament el 14'5% de joves de St. Cosme. Realment deuen ser un percentatge més elevat ja que molts d'ells no s'empadronen mai al cens municipal i per tant no podien entrar en la mostra que he triat a l'atzar d'entre tots els joves empadronats. Alguns gitanos també viuen al Districte 10 de la Zona Perifèrica.

Segons l'estudi de T. San Roman, en aquest assentament de gitanos de St. Cosme hi ha uns 500 individus, comptant totes les edats (SAN ROMAN, 1976; 78). Tanmateix, per le dades que he obtingut, ha augmentat el nombre d'individus de la colònia gitana que hi ha actualment.

Com ja he dit, aquesta ètnia viu en una marginació molt més exasperant que qualsevol altra. El motiu també aquí és doble: la resta d'elements socials els defuig habitualment per la fama de lladres, bruts i maleducats que tenen, i també ells mateixos defugen la relació amb els payos (els no gitanos) i són profundament endògams. Algun gitano està afiliat a algun organisme (per exemple, és fàcil trobar individus gitanos al Casal de joves de St. Cosme), tanmateix són els menys i també aquests se senten absolutament lligats a les filiacions pròpies d'aquesta ètnia, sobretot a la família, centre de poder, protecció i punt de referència total per als gitanos. Així doncs, en el cas de la raça gitana es pot parlar d'una situació d'endo-marginació i exo-marginació. Malgrat que actualment està començant a esquarterar-se l'ethos tradicional d'aquest poble (es van sedentaritzant, van perdent les rígides normes que tenen sobre el contacte sexual pre-matrimonial -en alguns casos de matrimonis àdhuc s'evita fer la prova de la virginitat femenina per evitar l'escàndol si la núvia no és verge-, algun gitano jove s'integra parcialment a grups de payos i altres), durarà anys abans de que es pugui parlar d'una integració de la raça gitana (sobre aquest aspecte veure SAN ROMAN, 1984, i INIESTA, 1981).

Els payos que tenen més contacte amb els gitanos, en els barris on habiten conjuntament, creuen que hi ha de tot, però "el gitano que és malo es mucho peor que cualquier otra persona". No hi ha una relació amistosa i de bon veïnatge entre uns i altres.

Entre els joves payos del Prat de Llobregat hi ha:

- un 45'9% que coneixen personalment algun gitano (el que no implica una relació regular en cap sentit)
- un 53'4% no en coneixen cap.

De les respostes afirmatives, la majoria provenen de St. Cosme; i de les respostes negatives, la majoria provenen dels Districtes 11 i 12 de la Zona Perifèrica, probablement perquè és l'assentament més recent i no hi ha una relació interpersonal massa àmplia encara.

L'endogàmia, a tots nivells, que regeix l'actuació dels gitanos és l'explicació: que aquests no tinguin per costum afiliar-se enlloc i que d'entre els joves payos que coneixen personalment algun gitano, el 49'6% hagin establert la relació al carrer i el 38'2% al col·legi. Si sumem aitals percentatges dona que el 87'8% de les relacions personals gitanos-payos s'han establert en indrets no filiatius: al carrer, o bé durant l'obligat pas per l'escola (es podria afegir primària).

Els nois coneixen més gitanos que les noies amb una diferència de 15 punts, causat per diversos motius: la majoria de gitanos viuen a St. Cosme, zona on les noies mantenen externament més les formes de comportament i no baixen al carrer a passar l'estona, com fan els nois, sinó que mantenen relacions aparentment més restringides. Les noies serioses, en la seva concepció, han de buscar nuvi i aquesta relació estranyament s'estableix amb joves coneguts al carrer. Per tant, no poden tenir tantes relacions amb gitanos. Per un altre costat, els gitanos tenen reputació de perseguir molt les dones payas per allitar-se amb elles (a més de lladres, estafadors i d'altres), el que fa que les noies més púdiques i prudentes s'allunyin dels individus d'aquesta ètnia per prudència. També influeix en aquesta diferència el que els adolescents, per tendència natural, facin grups d'amics amb total predominança d'un o altre sexe, el que sumat a que les nenes gitanes assisteixen escassament al col·legi públic, produeix també que les noies payas tinguin menys possibilitats de conèixer noies gitanes.

relació gitanos/
payos

Curiosament l'acceptació de la raça gitana per part de la població payas, que és absolutament majoritària, està en relació inversa al coneixement personal que es té dels individus d'aquesta ètnia. Així doncs, he constatat que les noies són les que més opinen, quan els he demanat al respecte, que "entre los gitanos hay de todo, como en todas partes", "hombre, no son mala gente" i d'altres respostes similars. Paral·lelament, han estat els joves de la Zona Centre qui més comprensius s'han mostrat a l'hora de jutjar als gitanos, estant aquests mateixos joves qui menys coneixen directament als de raça gitana. Contràriament les respostes més racistes i marginadores les he rebut dels joves que estan més a prop dels gitanos: sobretot dels nois payos de St. Cosme i de la Zona Perifèrica. A més d'aquestes constatacions, n'he feta una altra: els individus de les edats més joves de la mostra (els 10 a 13 anys) són els qui tenen les opinions més racistes. Diuen obertament que els gitanos són dolents, que cal malfiar-se sempre d'ells i opinions similars.

L'experiència d'estar dies sencers al Prat de Llobregat parlant i compartint amb els joves em fa pensar més que realment tots els payos tenen una nefasta opinió dels gitanos. Els joves més educats i correctes que habiten la Zona Centre, que no viuen submergits en una constant agressió ambiental, econòmica, social i familiar es poden permetre donar una opinió relativista sempre que se'ls pregunta ("hi ha de tot entre els gitanos, com a tot arreu"), encara que en les converses més íntimes aconsellin als adolescents no relacionar-se amb gita--

nos "perquè són dolents". Aquest adoctrinament secret trasllueix en els nens que encara no han après el que és correcte dir en públic i el que cal dissimular, i precisament són ells, que probablement la majoria no coneixen cap gitano, els qui, quan se'ls demana, expressen les opinions més racistes: però no les han elaborat els nens, sinó que les han adoptat del model ètic patern.

Per un altre costat, jo mateix he comprovat que la convivència amb els gitans de St. Cosme és difícil i perillosa. Enxampats entre la doble marginació de què són objecte per part de la resta de la societat, i per l'endogàmia tradicional que els impedeix sortir de llurs cercles familiars sino és trencant moltes barreres, es veuen reduïts a robar per sobreviure, a mantenir unes relacions amb un altíssim nivell d'agressivitat, a conviure 8, 10 i 12 persones (a vegades dues famílies senceres, i famílies nombroses com acostumen a ser) en un pis unifamiliar de 3 o 4 habitacions, i a ser, en definitiva, i en terminologia goffmiana, estigmatitzats entre estigmatitzats. També ajuda a establir aitals relacions llur mateixa actitud racial: són molt orgullosos, patriarcals, agressius, i no accepten que se'ls menysprei, ni que se'ls tracti a part. Aquesta actitud al costat de la marginació de què són objecte, en termes generals, desemboca en una guerra silenciosa entre uns i altres.

No he pogut entrevistar a fons a cap gitano. Després d'estar tardes senceres al Casal de joves de St. Cosme jugant al domino, a les cartes, prenent cerveses i acompanyant joves amb el meu cotxe a buscar "costo" (marihuana i haxís), cada cop que m'he apropat a un gitano i li he demanat alguna informació preguntant-lo sobre algun aspecte de la seva vida, la resposta ha estat gairebé la mateixa: "pasa de mi tío, no quiero responder". O bé alguna resposta amanida que no em donava cap informació. La reacció ve donada per la constant agressió de què són objecte per part dels payos. No volen saber absolutament res amb tot el que no els sigui familiar. Un jove payo de prop de 30 anys, i molt integrat al barri de St. Cosme diu d'ells: "les gusta mucho el ambiente natural, son muy de la tierra, están a su aire. Viven sin preocupaciones, porque claro, cuando les viene algún problema, para ellos

es mucho más problema, es como que no pueden o no saben cómo resolverlo y... bueno, pasan de todo". Es referix, però, concretament a activitats molt normalitzades entre els payos que no ho estan en la cultura gitana, com problemes burocràtics, relació amb payos desconeguts dels quals mai no se sap que pot esperar-se, controls governamentals i altres similars. Tanmateix, en llur ambient coneixen perfectament les normes culturals i actituds que cal respectar i que ordenen l'actuació en cada moment i situació d'un gitano entre gitano. En aquest sentit, no es pot parlar d'una anomia gitana, ja que aquest poble, si més no l'assentament que he conegut al Prat de Llobregat, està pregonament organitzat entorn de les normes i valors tradicionals entre ells.

endo-marginació
i exo-marginació
ció gitana

La gran quantitat d'heroïna que es consumeix entre els joves gitans està relacionada amb la tremenda tensió que han de suportar aquests individus per les pressions de l'endomarginació i l'exomarginació a què estan sotmesos, però no amb un estat social anòmic del qual ells se salven parcialment per causa del tancament cultural i social que mantenen en cara. Aquesta doble marginació es reflecteix també en el nivell d'atur que és del 80% entre els gitans sedentaris (aquest percentatge el dona T. San Roman referint-se als gitans d'Espanya. SAN ROMAN, 1976; 65).

L'exomarginació que reben, accentua l'actitud de chulería pròpia dels gitans, i que tots els payos que en coneixen coincideixen en assenyalar, com a forma de positivament la inferiorització social de què són objecte, el que es converteix en un duplicador de l'endomarginació que els mateixos gitans mantenen a través de defensar llurs patrons culturals tradicionals.

Com veuen els payos als gitans?

entrevista amb
un payo de St.
Cosme

Per a acabar, transcripció de fragments literals de converses amb en Garci, un jove de 25 anys, sense feina estable, habitant de la Zona St. Cosme, separat i amb dos fills (la seva muller l'abandonà després d'anys de tenir problemes econòmics domèstics per causa de la seva inestabilitat laboral). No parla català, però entén una limitada terminologia col·loquial. Està profundament interessat per l'entorn en el que viu i és un animador espontani que sovint organitza activitats per als joves del barri, està amb ells, els coneix i amb els d'edat més adulta (19 a 25 anys) comparteix diversa problemàtica.

El gran coneixement que té del seu entorn i dels joves que l'ha-

biten m'ha permès en més d'una ocasió comprendre llurs formes d'actuació.

El següent fragment està extret d'una conversa tinguda amb en Garci, i es refereix a la forma com pensen els payos sobre els gitanos, i concretament els payos que conviuen amb ells a la Zona St. Cosme.

" - Y con los gitanos, ¿Conoces a muchos?

- Sí, claro! he comido muchas veces con familias de ellos, en algunas fiestas y eso... trabajan mucho las mujeres. La madre tiene que trabajar de lo que sea, cuidar los niños, hacer la comida, cuidar la casa, y todo eso. Y el tío! está todo el día de voleo, por ahí dándose vueltas, vacilando por el barrio, controlando otras mujeres por ahí, o lo que sea... Esto, pues pasa muchísimo ¿no? Tienen un poco instinto de macarra los gitanos je, je, je... ¡ Les gustan las payas. Sobretudo las payas más que las gitanas ¿no? A su mujer que no se la toquen, pero él paya que pille que se rondee un poco... Pero de comer no les falta a los gitanos no les falta ¿eh? Porque si te fijas en ellos estan bastante rollizos, alguno no, pero...

- Y los gitanos jóvenes ¿se relacionan con los payos?

+ Los hay que sí. Los hay que se relacionan con los payos y los hay que no tanto. En general, ahora se relacionan casi todos si son jóvenes, pero siguen teniendo... son un poco ellos los que discriminan. Los payos no los discriminan a ellos. Bueno, en algunos aspectos sí! Porque bueno, no es que los discriminen, es que huyen de ellos porque los gitanos son malos, son malos. Los malos son malísimos ¿no? y entonces huyen de ellos. Con nosotros hay algunos gitanos, claro que sí!, pero no son muy gitanos, porque incluso ya no se relacionan con según que otros gitanos. Incluso los oyes hablar de otros gitanos y decir: 'es que no veas lo guarros que son!' Porque esos ya están un poco integraos. Los demás, pues son los que más se pican. Sí, son los gitanos los que más se pican.

- ¿De dónde sacan el dinero?

- No tienen nada.

- Y pues ¿cómo compran el caballo, por que se necesita mucho dinero para eso?

- Pues roban, y roban, y roban y roban... porque cada día tienen que sacar mucho dinero, eso sí. Pero yo no le sé bien. No los he controlao nunca, y que no te vean que los controlas! Pero bueno. Allí, por ejemplo, entra un camión en el barrio y los gitanillos son los amos. Chiquititos, pequeños, que no más veían el camión de la Coca-Cola se ofrecían al camión, pero no para descargarlo, no! por una Coca-Cola para vigilar el camión. Decían, 'si yo estoy en el camión, a ti no te van a robar nada! Y era cierto! Luego acababa y le daban dos Coca-Colas, sus veinte duros o lo que sea... Sí, si tu no quieres que te roben, yo estoy en el camión, yo vigilo. Ahora, de un tiempo a esta parte, está cambiando y ya no se ven tanto como antes, pero siguen robando. El otro día vi a un par que conozco que corrían con un montón de quesos. Seguro que los habían robao! y no para comerlos, no!, después se los pulen por ahí."

Finalment, el desinterès que hi ha entre els joves immigrants, en sentit general, per l'entorn social, cultural i per la construcció de la pròpia persona, també es manifesta entre els joves gitanos. Per exemple en l'elevat nivell de malalties que pateixen els joves (entre les quals les càries als queixals des de l'escola primària és un cas molt estès), com assenyalen R. Bonal i J. Costa en llur estudi sociològic del Prat de Llobregat (BONAL i COSTA, 1984; 24).

COM VIUEN ELS JOVES ?

El títol del present capítol té un doble sentit que em permet desglossar el tema de dues òptiques diferents.

A) Com viuen els joves, en un sentit material immediat?, aspecte que es refereix a l'alimentació, distribució horària, disponibilitats econòmiques, espai domèstic de què disposen i composició familiar, i altres característiques observables de forma immediata. Aquest vessant el tractaré en segon lloc.

B) Com la viuen els joves, la realitat que els envolta?, és un error en excés simplista pensar que una cultura no és més que el reflex de la situació econòmica de cada grup o classe social. El sistema de vida, ordenat per l'ethos i per l'eidos' (BATESON, 1972), té tanta importància com el nivell de vida, i en el sistema de vida el lleure i l'oci tenen un paper de primera importància.

Com deia J. Dumazadier, tot interès per conèixer la vida social i cultural de la nostra societat està cada vegada més determinat per: I) les relacions del treball i de la política amb les idees del lleure; II) l'equilibri entre les diferents funcions del lleure, funcions recreatives o "culturals", i funció d'evasió o de participació social (DUMAZADIER, 1971; 24).

La cosmovisió de cada grup engloba els valors, les actituds i les

expectatives generades : és el que donarà la clau per a comprendre què ha recollit de la història passada, com viu el present i vers quina direcció projecta llur actuació. Per tant, abans d'iniciar la descripció analítica de la forma material, espacial i temporal en què viuen els joves del Prat de Llobregat segons llur ètnia, perfilaré alguns aspectes que es refereixen a com la viuen, els joves, la realitat que els envolta, a través d'analitzar tres aspectes: I) moral i lleure; II) ficció i realitat en la vida dels joves; III) legalitat i legitimitat en l'ethos dels joves.

Moral i lleure

El concepte "oci de masses", posat de moda a Nord-Amèrica en la dècada dels anys 1970, és suficientment suggerent com per agafar-nos-hi i desenvolupar-lo. Ni C. Marx, ni els filòsofs i intel·lectuals contemporanis seus, evidentment, pogueren observar el temps lliure en la vida obrera de llur època. El desenvolupament de la societat industrial havia escombrat el vell ritme estacional del treball rural, graonat de festes, cerimònies, ritus i jocs. Després de 13 hores de treball diari, gairebé no restava temps més que per al descans, al qual va definir C. Marx com "reproducció de la força del treball". La ideologia i la moral s'ajustaven a la realitat obrera principalment. Actualment el repòs es va omplint d'activitats de lleure, de "hobbies", de diversions i d'ofertes per a la satisfacció i el plaer psicològic (TOFFLER, 1974; 242-250), totes elles seguint un model consumista derivat del patró de consum de béns materials al qual s'hi ha lligat el concepte de felicitat, en un sentit no filosòfic ni religiós. En els països europeus industrialment més avançats el consum d'activitats d'oci, lligades al concepte de felicitat, i que apareixen com activitats que no són de l'ordre de les necessitats (com el treball), ni de l'ordre de les obligacions (deures socials, ritus i cerimònies), han substituït, en gran part, les festes i jocs tradicionals.

Així doncs, l'"oci de masses", al presentar-nos quelcom que apareix com una brutal innovació en el cosmos cultural d'Occident, ens fa pensar en el lleure des d'una perspectiva que permet veure'l com quelcom paradisiac sobre el futur de l'ésser humà, o com a quelcom infernal que genera rà un avorriment mortal en els éssers humans per manca d'una activitat socio-culturalment necessària o obligada que els inciti a centrar l'interès allà, i a establir ponts de contacte, de comunicació, de solidaritat i altres amb la resta d'individus de la societat. Com deia Dumazadier:

"Avui l'oci crea una nova moral de la felicitat. El qui no aprofita, o no sap aprofitar, el seu temps lliure, no és un home complet, és un home sub-desenvolupat, a mig camí entre l'ésser humà i la bèstia de càrrega."

(DUMAZADIER, 1971; 14)

la moral de la felicitat lligada al lleure i les diferents ethclass

La moral de la felicitat lligada al lleure, i al consum d'activitats pròpies del lleure, naturalment, està clarament establerta entre els joves del Prat de Llobregat, si bé ha estat assimilada diferentment entre els individus de cada ethclass. Entre els joves catalans predomina l'actitud activa de consumir activitats de lleure individualment, o en petits grups; d'acceptar molt més que els immigrants el model proposat per l'administració i de seguir les modes més integrades i representatives de l'ethos considerat normal a Occident; l'actitud en general és d'acceptar activament models positius (fer windsurfing, fer viatges, organitzar associacions juvenils, apuntar-se al centre cultural del poble i altres similars). Medeixen la felicitat a partir de l'adequació als models d'ocupacions per al lleure (i no a partir de les possessions immobiliàries, dels diners estalviats, de l'adequació en creences espirituals, ni de l'estabilitat familiar).

Els joves immigrants, sobretot els menys integrats, assumeixen el model cultural de la felicitat lligada al lleure convertint-lo en negatiu, i tanmateix esdevé molt més clara l'anàlisi. En una entrevista amb un jove skinner (grup o tribu urbana que es caracteritza per la violència, per ésser seguidors de determinats grups musicals --decibelios, Specials-- i que llur simbologia en el vestuari és: pantalons texans molt arrapats a les cames, botes militars, camisa per damunt de la qual llueixen els tirants que aguanten els pantalons, i cabell molt curt o rapat del tot) vaig sentir la frase més definitiva de la posició que mantenen respecte a les activitats del que fins ara s'han considerat prò

pies del lleure, però que van ocupar tot el ventall ocupacional:

"...no hay que trabajar. Yo no quiero trabajar por que creo que es inhumano dedicarse al algo que jode, que no es creativo y que no es agradable. Nosotros luchamos contra todo esto, contra todo y contra todos!! El trabajo convierte a la gente en gris, me parecen hormiguitas idiotas, todas iguales, normales. Miral, ser normal es ser subnormal, yo prefiero que me llamen anormal.

Tío!, yo luchó por sacar a flote mi personalidad y el trabajo lo que hace és convertirte en uno mas de la masa. Lo único que vale la pena es estar con los amigos; el sexo y la amistad es lo único que me divierte y nosotros eso lo defendemos:::"

Tot el que es considera satisfactori (la personalitat, ésser diferents, l'amistat i sobretot la música -en aquesta entrevista sovint m'exemplificava amb una cançó el que volia dir: jo li feia una pregunta sobre algun tema i ell em posava una peça d'un disc com a resposta, i a mitja entrevista va decidir descansar una estona escoltant música) està intrínsecament relacionat amb el lleure.

El canvi operat respecte als valors tradicionals morals amb què cada ètnia considerava el treball i el lleure és important.

Fent una estandarització global de les cultures que hi ha a l'Estat Espanyol, pot distingir-se una dicotomia de valors respecte al treball i al lleure. Entre unes ètnies (principalment catalans i bascs) el treball tenia -i té en èls estrats socials més adults i en bona part dels joves que més reproduïxen l'ethos català- un valor principal i central, a l'entorn del qual s'organitzava la resta del cosmos cultural. En el sentit català de la dita primer l'obligació que la devoció¹ es resumeix la valoració que aquesta ètnia feia del treball i de l'oci. Viure amb l'esquena dreta és una frase feta que fa alguns anys s'utilitzava pejorativament per dir d'algú que vivia sense treballar i que, per tant, era un gandul. No és estrany que arran d'aquests valors culturals respecte del treball, sigui en aquestes dues zones on s'han creat les dues bosses industrials espanyoles, i amb un gran predomini de la iniciativa privada per damunt de l'estatal.

També a Andalusia (d'on prové la majoria d'immigrants del Prat de Llobregat) la normativa cultural indica als individus la importància del treball, tanmateix l'aplicació de la norma és del tot diferent a Catalunya. Entre els andalusos, tot i que no són ganduls, hi ha una certa reticència al treball. Un home d'honor, a Andalusia, és aquell

¹- en català també hi ha la mateixa dita, però s'usa en sentit religiós i referint-se a que primer cal donar auxili a altri i després pregar, però no al revés.

precisament que viu amb l'esquena dreta, que no necessita treballar. En general, l'ethos andalús afavoreix estar amb els amics jugant a cartes, bevent unes copes de vins en el bar o descansant tranquil·lament, abans que treballar. (en el seu article sobre la matrifocalitat andalusa, els Gilmore expliquen el motiu pel qual els homes passen tantes hores als bars, fora de la llar familiar. GILMORE, D.D. i GILMORE M.M., 1978; 150-159). Es pot dir que en aquest sentit, l'ordre de la balança treball/lleure és invertit al dels catalans (fet pel que els catalans menystenen als andalusos). A Andalusia es diu que los catalanes trabajan recalcant aquesta particularitat tan típicament jueva com a element distintiu de l'ètnia catalana, i oposant-la a la seva pròpia manera d'ordenar el món, més propera a la cosmovisió àrab: és més intel·ligent passar-s'ho bé en la vida i el més divertit possible, i deixar el treball en un segon terme.

Tanmateix, i malgrat les dites que hi ha sobre el treball (trabaja es de asno', niño, no trabajes tanto que se te van a caer los dedos!) els andalusos sempre han treballat i el desànim s'explica per les condicions socials tan distants entre el señorito i el jornalero que impedi- en als segons qualsevol mínima dignitat.

La moral de la felicitat lligada al lleure transforma ostensiblement ambdós codis de valors en els joves: I) els joves catalans accepten la primacia de les activitats de lleure i segueixen treballant, però amb l'objectiu decidit de fer-ho per a gastar els diners obtinguts en activitats, materials i relacions pròpies del lleure, en lloc de re-invertir o estalviar; II) entre els joves d'origen andalús i forani en general, l'ordre del món estableix que treballar (o qualsevol activitat sostinguda per una obligació o necessitat), no tan sols no es desitjable, sinó que a més s'ha convertit en dolent i inhumà, com s'ha vist en l'entrevista transcrita més amunt. Aitals afirmacions les fan els joves més marginals sense cap sentiment de culpa (encara que aquest es desperta a l'entrar en relació amb la cultura autòctona). És més, declaren obertament que l'única forma de viure com a éssers humans és a través de la diversió. El lleure i l'oci imposen llur codi a la resta d'activitats. Entre la postura dels joves catalans -treballar el màxim per poder consumir més oci- i la dels joves menys integrats -no fer res i no acceptar cap model vingut de l'administració o que soni a ordre establert-, hi ha graonadament la de la resta de joves.

moral i lleure
relació a les es-
tratègies econò-
miques

Aquesta polarització de la moral amb predomini dels valors lúdics, sigui en direcció positiva o en direcció negativa, re-organitza l'ethos dels joves, i fins i tot les relacions de producció. Entre els joves del Prat de Llobregat hi ha dos models d'actuació diferenciables: I) per un costat hi ha els joves que accepten i assumeixen el lleure consumista, el què es tradueix en un optar per les activitats laborals que donin més diners amb els quals, posteriorment, poder comprar un aparell de vídeo, un segon TV en color per a la casa, viatjar més lluny que qualsevol altre amic seu, vestir la moda més actual i altres (sobretot estès entre els joves catalans i els immigrants més integrats); II) un segon model de joves el constitueixen aquells que el lleure fa de límit a l'esforç laboral, (com és el cas paral·lel de certs grups africans i hindús que deixen de treballar quan ja han guanyat la quantitat necessària per a viure aquell dia); treballen una temporada curta i quan han estalviat una quantitat prevista per a comprar un equip de música, una col·lecció de discs o fer un viatge, deixen la feina, àdhuc activitats que fan diàriament per a poder prendre una cervesa, anar a la discoteca o invitar als amics, com és el cas de la majoria de joves que venen costo o caballo: cada dia treballen o contacten, per guanyar la quantitat que els permetrà passar aquell dia, en uns casos ho aconseguen en poques hores i en altres han de dedicar-hi tota una tarda, fins i tot més. Malgrat tot, el problema principal i essencial de la majoria dels joves immigrants és la manca de feina i la manca de recursos econòmics, el que indubtablement condiciona la creació de l'absentisme consumista que positiven aquests joves en llur temps lliure, ja que el grup de referència actua de manera inassolible per a ells. (Un problema diferent és el de la homogeneïtzació social que tant odien els joves i que està a la base de les desesperades i marginals recerques per aconseguir una identitat formulada diferencialment de la gran massa, encara que aquesta identitat vitalment necessària, com hem vist en el fragment de l'entrevista al jove skinner, es busqui a través de les activitats pròpies del lleure.

Ficció i realitat en la vida dels joves

La necessitat principal que ha creat la nova moral de la felicitat lligada al lleure és la d'ampliar el cúmul i el consum d'informació, sense lligar-la amb el medi o finalitat del treball laboral (sigui informació visual, musical, o més tradicionalment "cultural"). En la societat tradicional, les persones no tenien pràcticament informació deslligada del seu treball i entorn immediat: el santoral indicava dates puntuals per a l'agricultura, les festes estaven lligades a la producció dels camps o del bestiar, la història coneguda era la que justificava la possessió o explotació d'unes terres que eren els mitjans de subsistència i satisfacció, l'estructura familiar corresponia a les relacions de producció domèstica de què parla Chayanov, el vestuari estava lligat i era símbol de l'ocupació de cada individu -ferrer, pagès, pastor, forner, cerveser...-, i la persona que posseïa informació altra que la lligada al treball era tinguda per persona especialment intel·ligent i sàvia (he conegut camperols del Lluçanès, tancats en un estil de vida tradicional, que consideraven a llur pare molt intel·ligent i coneixedor del món perquè alguns dies dedicava temps a llegir un antic llibre d'història universal i "sap moltes coses del que ha passat").

Actualment, però, es pot dir que en la majoria de casos els joves que estudien tenen més interès en actualitzar la seva informació lúdica -en un sentit ampli- que en la que els facilitaria la subsistència. Per l'únic que semblen mostrar viu interès els joves és per la diversió i per una col·locació laboral que els permeti obtenir els ingressos d'acord als interessos de cada un, necessaris per a l'oci; i per la resta, es tracta en molts casos de ciutadans indiferents a les qüestions culturals i socials que els envolten. Els medis d'informació i de comunicació de masses són abundants entorn seu, però ells no els utilitzen, tret dels que estan relacionats amb la música.

Molts d'aquests joves, sobretot els que viuen a St. Cosme, estan aïllats, com replegats sobre si mateixos i sobre el medi ambient més immediat que els serveix de sistema referencial -bàsicament el barri, la família i els amics més propers en qui es projecten-. Diria que funcionen gairebé com en els temps en què no hi havia diaris, ni tecnologia, ni divisió del treball, ni consum desquiciat de béns. Molts estudiosos del lleure i educadors en el temps lliure subestimen aquests fets tan importants i per aquest motiu no aconsegueixen connectar amb el cosmos d'ambigüitat d'aquests joves. El mateix li passa habitualment a l'administració.

realitat i ficció

En aquesta cultura viva que dóna referents de pas canviants a l'estil de vida dels joves immigrants del Prat de Llobregat, l'àmbit del fet imaginari ocupa un lloc molt més important que en la cultura escolar i universitària (d'aquí el gran fracàs de la cultura oficial en aquesta població que té un 2% d'estudiants universitaris, pràcticament tots joves catalans d'origen i dels quals encara ben pocs acaben la carrera que han triat). És evident que la cultura oficial ha d'acceptar-ho si preten respondre a les necessitats del nostre temps: manca lloc per a l'home imaginari, "és precís reintegrar el fet imaginari a la realitat de l'ésser humà", com deia E. Morin (MORIN, 1958). Tanmateix, per un altre costat trobem que en aquesta cultura que dóna tanta satisfacció a la imaginació a través de les diverses formes d'omplir el lleure, els mecanismes de projecció i d'identificació suscitats per la ficció poden arribar a adormir tota mena d'esperit selectiu, crític, comprensiu i explicatiu (DUMAZIER, 1971; 33). La imaginació es desvia i s'esdevé una confusió entre el món real i el món de la ficció, fomentada pel consum constant d'embotriants, i en la qual el jove sovint no acaba de controlar els límits. En aquest desconcert arriben a predominar els models de la realitat que el cinema i la literatura de ficció introdueixen (els quals només tenen sentit en el seu marc: la ficció). Aleshores, els individus en aquestes condicions s'alienen absolutament de llur realitat i de llur

destí. La vida per representació comença a reemplaçar la vida real i en lloc de ser un somni agradable, el plaer de la ficció pot apartar a l'individu de tota acció personal auto-reflexionada i menar vers accions àdhuc inadaptades. Aquests jocs ficticis, presos com si fossin jocs reals, poden portar a la persona fora del món viscut, a un món de representacions mítiques en el qual no és més que un exiliat indiferent a tota participació activa en el món real del seu temps. Com diuria Baudrillard en les seves tesis, arriba un moment en què per a assegurar-se que hom està viu i existeix, ha de veure's per la pantalla d'un TV o d'un vídeo (BAUDRILLARD, 1984)

Etnogràficament hi ha molts exemples que il·lustren aquest procés cognitiu dels joves, principalment entre els immigrants que viuen en situacions més desajustades de la realitat global que els envolta: he conegut joves que es passen el dia mirant pel·lícules de vídeo en l'aparell familiar, sols a casa (arriben a visionar-ne 3 o 4 cada dia, més les hores de programa televisiu normal) i que després, el seu contacte amb la realitat objectiva i immediata es redueix a algunes manifestacions estereotipades i absolutament allunyades del que requereix la realitat per a manipular-la d'acord als desigs d'hom. Per exemple, quan va estar de moda l'estil de pel·lícules de producció espanyola basades en la vida i fets d'alguns delinqüents destacats (El vaquilla, Perros Callejeros, i d'altres) els robatoris de cotxes eren un malson per als adults del Prat de Llobregat: seguint les modes que tenen significat en la ficció fílmica, molts d'aquests joves més desajustats de la realitat (habitants principalment de la Zona St. Cosme, però no els únics, ni tots els d'allà) es dedicaven a robar cotxes i a usar-los per donar una volta, com a forma de diversió.

Era una acció gairebé obligada en certs sectors i la realitat que tenia significat per a ells (l'Umwelt) passava per actuar d'acord amb la ficció vista en la pantalla, malgrat que això no tan sols no fos beneficiós per als joves, sinó que era clarament marginador i delictiu en relació als valors de la resta de la societat.

La legalitat i la legitimitat entre els joves

Un dels aspectes de l'anomia més estudiats actualment (sobretot per PARSONS, 1968 i 1976) és la inadequació de les normes socials per a assolir objectius culturalment apreciats. La sistematització de les normes socials suposa que ha d'existir una funció d'interpretació, de tal manera que si els intèrprets de la norma que jutja la conducta d'altri són molts, es corre l'imminent perill que es produeixin divergències entre els diferents individus o grups que interpreten la normativa i no hi hagi cohesió malgrat compartir una mateixa ordenació, i que tampoc no s'assoleixi l'objectiu, que quedarà desvinculat, si més no, d'alguns dels intèrprets de la norma. Per distingir entre la normativa legal que ordena les relacions socials i la interpretació d'aquesta normativa feta pels individus, usaré els dos termes legalitat i legitimitat: el primer es refereix a la normativa jurisprudent recollida principalment en la Constitució Espanyola, i el segon l'utilitzo per referir-me a l'ethos que ordena la vida d'alguns joves, sobretot immigrants i gitanos, i que és una interpretació molt desviada de les normes legals que forma part de llur cosmovisió, independentment de la legalitat vigent.

En aquest sentit, és important remarcar que l'estil de vida dels joves més desarrelats, la forma com viuen la vida, està regit per un sentit de la legalitat diferent del dels joves més integrats a la cultura catalana. L'ethos general de la societat s'interpreta diferent. Per exemple, vendre marihuana i altres substàncies psicoactives (però especialment marihuana: costo, chocolate, hash), no es considera un acte delictiu, sinó un sistema de subsistència no massa segur, ni massa rendable a petita escala (que és el que fan la majoria de joves que s'hi dediquen), però suficient per a passar un dia; robar un cotxe en plena eufòria de la moda és tingut, en realitat, per un joc i una forma divertida de passar el temps lliure, encara que tothom sàpiga explícitament que està castigat per la llei i que és un acte considerat socialment blasmable.

En aquest mateix sentit, per exemple, les noies de St. Cosme que

més encarnen la dissociació entre la normativa legal i l'actuació real, per a elles perfectament legítima, sempre negaran públicament que tinguin relacions sexuals pre-matrimonials, ja que segons la legalitat consuetudinària "del poble" (que sovint es confon i barreja amb la legalitat jurisprudent) està prohibit i elles ho saben així, però la veritat és que mantenen relacions sexuals sovint i amb tots els xicotets que els plau, sense ni tan sols justificar-ho amb un lligam emocional o afectiu com fan els joves catalans: aquests no neguen tan rotundament les relacions sexuals pre-matrimonials que mantenen quan se'ls demana personalment, tanmateix gairebé sempre les embolcallen en una relació de parella més o menys estable. Les noies gitanes normalment no mantenen relacions sexuals pre-matrimonials, si més no amb penetració, ja que han de demostrar la seva virginitat el dia del casament, i encara que actualment està esmicolant-se el seu sistema de valors tradicional i en molts matrimonis ja no es fa la prova, segueix havent-hi un refús clar de les gitanes per les relacions sexuals pre-matrimonials, ni declarades ni en secret.

legitimitat i estigmatització

Els joves de St. Cosme més desviats de la normalitat legal, m'han parlat dels robatoris a les botigues del barri veí dient-me: "...hombre, sí, es poca cosa. Mientras uno despista a la señora, el otro abre la caja i salimos corriendo. Claro que esto es robar!, pero es poca cosa. De algo hay que vivir. De hecho, ya pensamos dejarlo en cuanto haya trabajo, pero la cosa está mal" (Francisco, 17 anys). Saben que és una acció il.legal, i per això fugen corrents, però en certa forma senten que hi ha una legitimitat que els ho permet ("ellos tienen y nosotros no"). Si es tracta de gitanos, la norma explícita de la seva ètnia no els impedeix viure del que es pugui prendre als payos, sigui robant-los, sigui mercadejant amb ells però sempre extraient-ne el màxim sense límit, sigui obtenint els diners a base de demanar caritat o fent espectacles de dansa gitana, animals domats i altres.

La dicotomia entre l'ordenació legal i la legitimació que alguns joves troben a llurs actes, malgrat estiguin en desacord, àdhuc en clara oposició amb la legalitat, fa que tinguin problemes amb la policia. (la qual sovint encarna la mateixa escissió, ja que obeeixen una normativa legal, però per un altre costat comprenen i senten que la legitimitat dels joves és certa en alguns casos).

Segons dades de la meua enquesta, un 6'3% dels joves del Prat de

Llobregat han tingut problemes amb la policia -han estat detinguts- en alguna ocasió. El percentatge puja sensiblement -en 4 punts- entre els joves de 14 a 21 anys, i després baixa novament. A partir dels 21 anys, aproximadament, molts joves decideixen iniciar un procés d'integració a l'ethos establert i comencen per cercar col·locació i per abandonar els petits actes delictius. La Zona St. Cosme és allà on hi ha més índex de problemàtica policial.

Per un altre costat, aquest mateix grup de joves fills d'imigrants al que pertany el noi del qual he fet la cita, mostren en certes ocasions un sentit de l'honor legitimador, que és desconegut entre catalans. Per a aquests individus l'honor és un potent regulador secundari de conducta que entre els catalans no actua amb tanta intensitat, el que arriba a provocar enfrontaments, ja que una persona d'honor -segons llur categorització conscient- no pacta fàcilment, i en canvi, els catalans tenen molta tendència al pactisme, amb el que es dona sovint una diferència dels marcs de referència que impedeix contactes perllongats i harmoniosos en tant no canviï un dels dos. Un exemple il·lustrarà aquest fet, l'actuació honorífica: sempre he tingut per costum deixar el meu cotxe amb les portes obertes allà on anés (no tenint res de valor a l'interior, crec que és la millor manera d'evitar pagar panys nous cada vegada que algun delinqüent vol escorcollar-lo; a part, em resulta especialment incòmode i antipàtic haver de tancar i obrir les portes cada cop que entro i surto del cotxe: mai me n'han robat cap). Durant les meves estades a St. Cosme mantinc aquest costum.

Ja havia fet amistat amb aquest grup de joves quan em van confessar un dia que des de la primera ocasió que jo havia parat a St. Cosme, ells ja s'havien adonat que em deixava la porta oberta, i m'avisaren que la tanqués amb clau perquè un dia algú em robaria el cotxe, "que S. Cosme està llenu de manguis". Em va semblar que reafirmar la identitat de delinqüents que tenen aquests joves malfinats me'n (ja que ells són els joves de St. Cosme) era reforçar l'opinió que saben que es té d'ells fora del barri, amb el que jo em situava automàticament en el meu lloc: un estrany al barri. Resultat, els vaig explicar el meu hàbit respecte a les portes i panys del cotxe i que allà no tenia perquè variar. D'aquesta decisió van entendre que, en certa forma, jo compartia llur escala de valors ("eres autèntic, tíd' em van dir) i per sorpresa meva, durant alguns dies després, quan jo a

nava al barri per estar amb ells (cosa que agraiïen perquè s'usava el meu cotxe per a fer llurs menesters), a estones hi hagué algun jove que de prop o de lluny vigilava que ningú no toqués el vehicle.

Aquest estil en la conceptualització de les relacions fa que acceptar l'ethos que els ofereix la societat catalana, malgrat que per als immigrants sigui realment un grup de referència, és viscut com un "pactar amb l'ètnia dominant" acció que va en contra del sentit de l'honor que alguns joves tenen profundament arrelat. Fins i tot l'estigmatització que viuen aitals joves es posa de relleu en les respostes defensives que alguns m'han donat quan els he preguntat pel seu origen ètnic ("¿Qué pasa? ¿Y qué más da? ¿Es que no somos todos iguales, o qué?").

Un segon exemple il·lustrarà la tensió social que es genera a partir del contacte entre grups que es guien per diferents sentits de la legitimitat, independentment de la norma legal que impera damunt de tothom, i que és, en definitiva, una manifestació més de l'estat anòmic en què viu la societat del Prat de Llobregat:

el Casal de joves de la Zona Centre del Prat està situat en una antiga casa senyorial de dues plantes, amb una arquitectura estil noucentista realment elegant, i està dirigit per joves monitors i un director de centres juvenils d'acord amb les directrius del consistori municipal. Realment és un fracàs quant a rendibilitat social, ja que l'assistència diària es limita a alguns pocs joves (entre 10 i 30) i gairebé tots són amics dels directius, amb el que el centre municipal de joventut és gairebé un club privat on s'organitzen diverses activitats obertes per auto-justificar-se, i veritablement no és aquesta, ni molt menys, la intenció dels dirigents, però el cert és que no saben com connectar amb la resta de joventut, i amb llurs interessos, per atraure'ls al Casal. Les activitats que ofereixen estan molt lligades al concepte acadèmic de "cultura" i allunya des del que els joves esperen del lleure (organitzen curses de danses tradicionals, obres de teatre, discs-forums, conferències, etc.).

Un bon dia l'Ajuntament va adquirir dos aparells de vídeo: un per al Casal de joves de St. Cosme i l'altre per al de la Zona Centre. El vídeo del Casal de St. Cosme va durar una molt curta temporada ja que algú va entrar a robar-lo. Tothom qui el freqüentava va saber de segui

diferents sentits
ètnics de la legi-
mitat

da qui l'havia robat, l'aparell de vídeo (i el freqüenten molts joves del barri malgrat les poques condicions materials que té: és un local petit, sorollós i amb pocs mobles, però ple de vida), tanmateix ningú va gosar dir-ho públicament perquè ésser titllat d'espieta ("lo peor es un chivato") equival gairebé a ésser marginat totalment de la col·lectivitat. Qui més qui menys delinqueix periòdicament, o bé aquest és l'aire que es respira, i un espieta és el perill més gran de tots; a més és una de les faltes més greus contra l'honor. La policia va anar a fer indagacions sobre l'aparell de vídeo municipal desaparegut, però ningú va dir res.

Un temps-després d'aquesta abstracció, el Casal de joves de la Zona Centre, va assajar d'atraure públic projectant pel·lícules de vídeo en els seus locals. L'èxit fou fàcil, ràpid i rotund. La sala de projecció s'omplia cada dissabte a la tarda de joves de la mateixa Zona Centre i de la perifèria. Els monitors del Casal em confessaren que per a ells allò era trist de veure, que s'omplís per a les projeccions de vídeo i que no vingués ningú, o pràcticament ningú, per a d'altres activitats (referint-se a les "cultes"). També començaren a venir els dissabtes alguns joves de St. Cosme que aprofitaven els tranquils locals del Casal de la Zona Centre per veure la pel·lícula col·lectivament, injectar-se heroïna (els que en necessitaven) i fumar porros. De seguida es demanà a aquests joves de St. Cosme que no tornessin allà si pretenien seguir fumant porros o injectant-se heroïna (meterse un pico, o darle al caballo). Els joves de St. Cosme que actuaven segons llur costum al seu barri, van respondre que aquells locals eren públics i que també ells podien fer el que vulguessin, talment com la resta.

Els Monitors del Casal de la Zona Centre van proposar un pacte als joves de St. Cosme: no els foragitaven a canvi que ells no fumessin marihuana, i molt menys heroïna, allà dintre. Així tots podrien veure les pel·lícules en pau i sense donar motius que es tanqués el local. Els joves de St. Cosme, després d'insultar als altres dient-els mariquitas, mierdas, marrones, perquè consideraren poruga la seva actitud,

i d'amenaçar-los van acceptar el pacte inicialment; però d'amagades, i no tant secretament, seguiren amb llurs hàbits. A més feien molt xivarri durant les projeccions, reaccionant davant els films amb estrepitosos riures, crits, aplaudiments o xiulets, segons l'acció. Al segon o tercer dissabte de mantenir-se aquesta situació, en la qual els joves de St. Cosme actuaven de forma clarament provocativa per als altres, però no excepcionalment ja que és la seva forma de viure, amb agressivitat i exterioritzant molt, els Monitors del Casal van demanar als joves de St. Cosme que marxessin. Aquests es negaren i s'inicià una baralla que va arribar a les mans. Les baralles físiques són quelcom habitual en els carrers del barri de St. Cosme, sobretot per defensar l'honor, però no a la Zona Centre, conseqüència de la qual cosa fou que els monitors del Casal varen avisar a la policia municipal per a què desallotjés el local. Aquesta mesura semblà extrema, però acceptable entre els joves catalans i immigrants més integrats, però absolutament inacceptable segons l'esquema de valors dels joves menys pacífics.

El fet de demanar la presència dels Guàrdies Urbans (els pitufos, en argot) entrava dintre les possibilitats legals (per això van anar-hi), però xocava de front amb l'ordre que legitima l'actuació dels joves més autèntics.

En aquest conflicte, cada un dels grups de joves pertanyents a diferents ethclass, es recolzà en un ordre legitimador diferent, malgrat la legalitat vigent i al marge d'ella, i cada un d'ells actuà en conseqüència.

L'ethos legitimador de l'actuació dels joves immigrants menys integrats i més violents a l'hora d'entrar en relació amb l'ordre establert, no està formalment estructurat, pel que no pot parlar-se d'una ideologia com a tal. És més el resultat d'una suma de petits fragments inconexes, inclús contradictoris, que arriben a conformar la seva identitat. Un jove va definir-ho com "la línia que lleva cada uno", distanciant-se del que prèviament jo li havia dit: "si estás en contra de todo se podría decir que eres un anarquista"; i ell respongué: "no, no. El anarquismo es más como una ideología, lo nuestro es más una línea que lleva cada uno y basta". Aquest ordre legitimador és el resultat de la interpretació que cada un fa de les normes socials, conseqüència del sincretisme d'un ethos bàsicament rural adquirit a través de la família, d'una necessitat de trobar una identitat pròpia que equilibri la desharmonia produïda per tenir les afiliacions emocionals en una ètnia, i les la-

borals i de classe social segons els valors d'una altra, i per fi, s'hi suma la necessitat de refrenar la tendència homogeneïtzadora de la societat occidental en general (la qual cosa es fa feridorament patent entre els 15 i 20 anys, edat en la que hom està en procés d'estructurar finalment la identitat adulta diferenciada, i la diferenciació sol passar per un consumisme d'activitats, de modes i tendències estètiques i d'altres, que els joves més marginats no estan en condicions d'assumir).

normes d'ús, legalitat i legitimitat

Resumint, l'esquema de valors que orienta les accions dels joves del Prat de Llobregat és diferent en cada ethclass, i no es tracta tan sols d'una conseqüència dels diferents medis econòmics que conformen estils de vida diversos, sinó que els joves es mouen en un marc legitimador que en els casos dels joves immigrants menys integrats i dels gitanos està àdhuc al marge de la legalitat, i es tracta d'unes reals normes d'ús alguns aspectes de les quals coincideixen plenament amb el que la jurisprudència sanciona positivament (treballar, comprar un pis o anar de vacances al poble d'origen), alguns aspectes ratllen o estan fora del marc contemplat per les normes legals (pujar animals de càrrega als pisos o tenir l'aviram al balcó, fumar marihuana -que no és el mateix que traficar-hi- o organitzar escàndols públics), i encara altres aspectes que la cosmovisió d'aitals joves legítima estan decididament castigats per la llei (robar, traficar amb drogues i etzibar pallisses a altri).

El marc legitimador que justifica subjectivament les accions i que porta a aquest ampli grup de joves marginals (que no sempre són delinqüents en el sentit legal, malgrat el paral·lelisme que hom vol establir hi) a interpretar les normes socials molt desviadament respecte a les interpretacions que sol fer-se per la majoria de persones, aquest marc legitimador està en relació amb: a) l'esquema de valors en procés de descomposició originari de les seves cultures maternes, basat en el concepte de l'honor com a regulador primari de conducta; b) una incapacitat fàctica d'assumir el model del grup de referència i la conseqüent elaboració d'estratègies per a organitzar la subsistència i vida diàries; c) una recerca d'identitat diferenciada i harmònica que sovint passa pels referents culturals de la realitat-ficció del cinema i de la música abans que per la mateixa realitat immediata. El concepte d'honor d'aquests joves, tan usat, està a cavall del que existeix en les seves ètnies d'origen (PITT-RIVERS, 1979) i del que adquireixen a través dels models fílmics, més relacionat amb la chuleria del protagonista perdonavides. És

a dir, entre els joves es dona una re-conceptualització del concepte.

Finalment, incloc el fragment d'una conversa mantinguda amb un jove de 28 anys que, malgrat quedar fora de la mostra triada per la seva edat, segueix estant en estret contacte amb els individus més joves a través d'un equip afeccionat de futbol on ell juga. En aquesta conversa queda reflectit part del sistema de valors que legitima les activitats dels joves menys integrats, de la Zona St. Cosme.

"Han estao tan puteaos -els joves- siempre, que esto hace fuerte, te hace espabilar y esto te hace fuerte aunque no quieras. Aunque luego salgas y no seas agresivo, eres fuerte y resistente para aguantar lo que no es capaz de aguantar otra gente ¿no? A lo mejor hay una situación extrema, fuerte, y la otra gente se siente muy mal si la ve, pero aquí están tan acostumbraos a ver situaciones extremas que no les dan importancia demasiá. Estamos acostumbraos a ver como amigos del grupo se vuelven locos de la noche a la mañana, que es muy grave! Esto lo ves y dices : hóstia, joder! ¿no? Ves que un chaval que era normal se le gira el cerebro de la noche a la mañana y se vuelve loco y se quedao así. Yo tengo como cinco casos detectaos. Es tan fuerte la situación aquí que a muchos se les gira el cerebro, como te digo. La gente está muy jodida. Es tan fuerte la situación de aquí que o te haces fuerte, o sucumbes. La verdad!

Y hay una cosa significativa, y es que dentro del código de relación que hay sobre los valores, hay uno que es fundamental, y es que cada uno se busca la vida como puede. Aquí no hay eso del... amigos, amigos en el amplio sentido de la palabra. Hay colegas, que es algo mucho más corto que amigo. Es colega porque yo me pincho contigo y con ella - pincharse: inyectar-se heroína- , pero cuando no tengas material, no quiero oír hablar de ti. Uno es mi colega porque juego al fútbol contigo y porque una vez salgo a fuera del fútbol hablamos ¿no? Pero si un día estás malo, pues bueno, a mi no me importa si estás malo, y te buscas la vida y te apañas como puedes ¿no? "

Esa es la historia. Entonces, a la hora de organizarse en grupo tienen problemas graves. Porque organizarse en grupo quiere decir: se unen diez o doce, o los unimos a diez o doce, y ocurre que estan pendientes de ver a ver lo que pueden buitrear. Van de buitres, están a la caza. Que viene dinero por allí, bueno, yo quiero. Que vienen equipajes -referint-se als equips que periòdicament es compren per als

jugadores del club de fútbol del barri- yo quiero! Pero eso de funcio-
nar para conseguir las cosas ellos, por si mismos, en grupo, no entra
dentro del código de relación.

Entonces esto que te decía, a la hora de organizarse, además de
que tienen muchas dificultades de nivel cultural, si quieren hacer una
asociación de jóvenes, por ejemplo, pues todo eso que es el papeleo,
todo lo que son reuniones, todo lo que son asambleas, todo eso, no en-
tienden. Ellos solo entienden un dictador. Por ejemplo, el jefe del
grupo, es el que manda y es el que dirige la historia. Y si tu montas
la historia y lo montas en plan democrático, entran en el juego, pero
mientras les interese! Cuando no les interesa vuelven a ser como eran
¿no? Entonces puedes, a lo mejor. Votas el juego democrático, y sabes
que hay una gente, una minoría, que siempre se jode ¿no? Vota la mayo-
ría y, bueno, entre la mayoría que aquí estamos, queremos esto y ele-
gimos esto. Pero esa minoría no se conforma. No es capaz de aceptar lo
que la mayoría quiere ¿no?, y entonces claro, joden!

- ¿Te respetan a ti los jóvenes, Garci?

- Sí, claro que me respetan! por que soy inteligente también. Enton-
ces ¿qué ocurre? que pueden hablar conmigo, con inteligencia y de una
a otra inteligencia ven que no me pueden engañar facilmente. Y bueno,
hablamos de pequeñas cosas, y a veces me dejo engañar yo ¿no? Y lo
saben también, entonces me respetan dentro de lo que cabe. Saben que
pueden contar conmigo. A veces hacen juergas y nos vamos. Yo me he i-
do a atracar con ellos!, con algunos, je, je, je! es cierto. Llegado
el momento, cuando te metes en una historia así, tan fuerte, acabas
siendo su amigo con esa historia ¿no? A pesar de que luego recapacitas
y miras de salir de allí otra vez. Si no sales físicamente, es a ve-
ces muy difícil salir psíquicamente ¿no? No he llegado a atracar, por
suerte, pero te metes en la historia y... te meten la bronca hasta
que accedes. Si no lo haces te llaman el mariquita. Aquí llaman mari-
quitas a esos que van más limpios y aseaos . que son los que salen
más del barrio ¿no? "

El nucli familiar

Passem a descriure analíticament aspectes tangibles del com viuen els joves del Prat de Llobregat. La família és l'autèntica pedra angular en la vida dels joves. Per a uns més intensament (gitanos i immigrants recents), per a d'altres de forma més difusa perquè mantenen actituds més obertes a la societat exterior (catalans i fills o néts d'immigrants nascuts ja aquí), però en definitiva, la família segueix estant el nucli a partir d'on s'estableix el teixit social al Prat de Llobregat.

El nucli familiar se centra territorialment en el pis on habita la família. Entre els joves immigrants de més edat de la mostra contemplada, hi ha un interès especial per a la possessió d'un espai propi que es tradueix en l'anhel per comprar un pis. Aquest interès també s'enregistra, i més intensament, entre els pares dels joves: entre els immigrants directes. Es podria pensar que hi ha una certa reproducció del medi rural, on el lloc és un punt de referència social i d'identitat de primera magnitud (fet comú en totes les ètnies de la Península Ibèrica: descendeixen de can Cervera, soy de casa la Soledad), i els joves mantenen aquesta valoració del territori físic familiar. En canvi, les famílies catalanes tenen tendència a viure en pisos de lloguer (i adquireixen la vivenda quan la situació econòmica els és favorable), o bé habiten en una propietat immobiliària antiga que els ha vingut de generacions.

Els immigrants que viuen al Prat de Llobregat anteposen comprar la vivenda a moltes altres adquisicions que als catalans resulten més atractives (al cotxe, a la roba de moda, a les vacances i a viatjar, i en general a altres preferències que tenen relació amb la societat de consum). Fins i tot les despeses dirigides a la dieta es veuen afectades per l'orientació dels diners, així és que hi ha famílies que dinen cada dia un ou ferrat acompanyat de patates fregides, o un parell de salsitxes en salsa de tomàquet i prou per causa del pis. La vivenda pròpia atorga seguretat enfront d'un món agressiu i dona estatus social.

Entre els joves es detecta molt aquesta diferent orientació del consum en relació a l'ethos actual de cada grup: als catalans els és més atractiu posseir un cotxe o una moto, com més ostentós millor, malgrat viure en un pis de lloguer; els joves immigrants tenen més interès en adquirir el pis abans que un bon vehicle.

condicions espai-
als familiars

Les condicions espai-als del pis familiar indiquen les relacions que es donaran en el medi familiar. En principi totes les vivendes del Prat de Llobregat tenen una distribució interior similar (tret de les

antigues masies, que no tinc en compte perquè es tracta d'un percentatge de vivendes ínfim): rebedor, menjador, cuina, lavabo (amb banyera, dutxa, water), sala d'estar, cambres i balcó o balcons. Segons els percentatges obtinguts, aquesta distribució estàndard sofreix algunes modificacions i queda de la següent manera. Els joves tenen a casa seva:

- de tot el que s'anomena 35'3%
- de tot, menys sala d'estar 36'0%
- de tot, menys banyera i dutxa 12'1%
- de tot, menys balcó 1'0%
- de tot, menys sala d'estar, balcó i banyera/
dutxa 2'1%
- de tot, menys dues peces (altres combinacions) 13'5%

De les cases equipades amb tot (el 35'3% del total), hi ha un 72% concentrat als Districtes municipals 5 i 6 de la Zona Centre, que és allà on s'enregistra, en tots sentits, un nivell més elevat de qualitat de vida.

De les vivendes on manca la sala d'estar (el 36'0% del total), el 75% s'enregistra a St. Cosme, i el 10% al Districte municipal 10 (que comparteix moltes peculiaritats amb St. Cosme). En la majoria de vivendes on no gaudeixen de sala d'estar, la causa està en la manca de cambres per als fills de la família; però també es deu a la forta tendència que hi ha a reproduir l'estructura de la casa rural, en la qual sol haver-hi una estança central que fa les funcions de cuina-menjador-sala d'estar, que és on a l'hivern es manté constantment el foc encès, i és allà on es passa la major part del temps familiar (amb l'aparell de TV, vídeo, sofàs, mobles elegants i la millor il.luminació). Així he conegut algunes vivendes d'immigrants on, si no hi ha manca de lloc per a dormir els fills, s'enderroquen parets per obrir una gran sala que uneix aitals funcions (cuina-menjador-sala d'estar), aleshores físicament desapareix la sala d'estar. Aquesta mateixa tendència a reproduir els hàbits del poble d'origen al pis, entre els immigrants, es reflecteix també en l'ús que sol donar-se al balcó, o petita terrassa que sol haver-hi en les vivendes: hi ha famílies que hi tenen algun exemplar d'aviram

tancat, altres ho converteixen en el lloc de les endergues que hi ha a totes les cases rurals, i encara he trobat més d'una família que ho havia convertit en un minúscul taller (a St. Cosme, per exemple, hi ha una família en la qual el pare obté ingressos reparant motos i té el "taller" al balcó de l'apartament que no fa més de 2 x 1 m.). És ja conegut l'antic costum dels gitanos de pujar els animals de tir, principalment ases, als pisos. Avui ha desaparegut aquesta pràctica, tanmateix tots els joves que tenen més de 20 anys ho recorden.

espai domèstic de
què disposen els
joves del Prat

L'espai de que disposen els joves a la llar familiar és determinant per a comprendre les facilitats que tenen per passar llur temps lliure a casa. En les vivendes unifamiliars de la Zona St. Cosme habitades pels gitanos més pobres (no tots ho són), arriben a viure juntes 8, 10 i 12 persones de la mateixa família, o de dues famílies reunides: allà els joves no poden estar-s'hi més que per dormir i menjar, ja que el medi familiar es converteix en altament conflictiu i és habitual trobar-hi el pare alcohòlic i la mare amb greus problemes de neurosi, aleshores els joves passen la major del temps al carrer, o als bars, els agradi o no. Entre els catalans la situació és radicalment diferent.

La distribució de l'espai familiar permet disposar als joves del Prat de Llobregat de:

- 2 habitacions	7'6%
- 1 habitació	74'3%
- menys d'una habitació	15'6%
- no tenen espai seu enlloc de la casa	2'4%

És en la Zona Centre on es donen la majoria de casos de joves que disposen de dues habitacions per a ells sols (el 54'4% dels joves d'aquesta zona estan en aquestes condicions espaials). A la Zona St. Cosme és on s'enregistra la majoria de joves que disposen de menys d'una cambra i pràcticament tots els que no tenen espai seu enlloc de la casa. Aquests percentatges són bons indicatius, tanmateix no reflecteix la realitat amb exactitud. És diferent el que els joves catalans i els joves immigrants consideren per "disposar d'una habitació". En la tradició i cultura catalanes els joves entenen per "la meua habitació" un espai exclusivament seu: és allà on dormen, i també és allà on tenen la seva taula per estudiar, l'ambientació o decoració que més els agrada (i a

partir dels 14-15 anys els pares no discuteixen mai l'estètica de l'habitació dels fills), és a la seva habitació on portaran els amics, i també és allà on s'aïllen de la família.

Contràriament, entre els joves immigrants, en termes generals, "l'habitació" és més el que s'enten per l'estança on es dorm exclusivament (encara que també es pengi algun poster al gust del jove). La vida diària transcorre habitualment en una cambra comuna, on pot haver-hi la resta de la família. He trobat casos de joves, per exemple, que diuen disposar d'una cambra per a ells i quan he anat a casa seva m'he adonat que la comparteixen amb algun germà. Aquest contacte constant amb la resta de la família influeix determinantment en la reproducció de les actituds d'origen entre els joves immigrants. Contràriament, els joves d'ètnia catalana tenen més capacitat i possibilitats de construir el seu espai propi i el seu oci personal: els catalans passen bastant temps a la seva habitació sols -que esdevé el seu món íntim-, estudiant, llegint, escoltant música, veient programes de TV en algun aparell portàtil, dormint, o parlant amb els amics que inviten; estan més oberts al canvi que s'esdevé en la societat, perquè estan en llur societat i han assumit molt més les directrius d'aquesta. També són els joves catalans els que més tendència tenen a marxar del poble durant el seu temps lliure (a Barcelona capital, a d'altres pobles litorals, etc.)

sexe i espai de
mèstic

Aquesta diferent concepció de l'espai familiar també varia segons el sexe del jove: els nois immigrants tenen per costum marxar de casa durant les seves hores lliures i es reuneixen principalment als bars de cada barriada. Allà juguen a cartes, discuteixen d'esport, parlen dels petits aconteixements quotidians, fan partides de domino i d'altres. En això mantenen la paterna cultura del bar, indret de cabdal importància per entendre les relacions socials masculines que hi ha a Espanya, sobretot fora de Catalunya (així com el mercat del menjar és un indret exclusivament femení -malgrat trobar-hi alguns homes comprant- els bars, sobretot durant certes hores del dia, són pràcticament un territori masculí i qualsevol dona que hi entri fàcilment serà mal vista). Entre els joves catalans hi ha menys costum d'anar a passar hores als bars: es reuneixen més habitualment a la casa d'un o altre, o bé organitzen alguna activitat que els aplegui. Entre els joves immigrants anar

al bar és una finalitat en ella mateixa (per això tenen tantíssima importància aquests establiments); entre els joves catalans es podria dir que és més aviat un mitjà (es va al bar per tractar algun tema, per esperar algú o per organitzar alguna activitat)

Les noies immigrants, en canvi, ocupen el lloc estructuralment contrari als nois: la casa familiar és llur indret de socialització, al là és on passen bona part de les seves hores lliures, encara que no facin res més que veure el TV, i quan surten de casa és perquè habitualment han quedat amb alguna persona per fer alguna activitat concreta: per tant,

els nois immigrants:
surten de casa durant el temps lliure sense necessitar cap objectiu precís. Van al bar.

Van a casa quan tenen al gun motiu concret.

les noies immigrants:
es queden a casa durant el seu temps lliure, encara que no hi hagi cap activitat que les retengui.

Surten al carrer quan tenen al guna activitat precisa que ho justifiqui. No van al bar a passar l'estona.

Les dones són el centre definitiu de les cases d'immigrants i el puntal familiar en aquesta divisió de les ocupacions i dels espais, (les dones a casa, i els homes fora de casa: àdhuc en el cas d'aquell home que té un "taller" de reparació de motos domèstic, l'espai que ocupa és exterior, treballa al balcó). Al Prat de Llobregat, per exemple, hi ha un 16'8% de joves que han de cuidar algun familiar que està a casa impedit. D'aquest percentatge general, la majoria són noies que viuen a la Zona de St. Cosme o Perifèrica, i la raó que donen és "para ayudar a mi madre" (no: "para ayudar a la familia", o "al abuelo enfermo"), amb el que donen per sentat que aquesta feina de portes del pis endintre, correspon a la mare; i la majoria absoluta de les noies que han de cuidar algun familiar impedit que està a casa, ho fan més de 4 hores/dia (el 71'1% d'elles), amb el que el lligam amb l'espai familiar és molt

intens. El manteniment dels hàbits tradicionals familiars, dona una certa immobilitat a les noies, però al mateix temps els facilita una socialització més harmoniosa en aquest context social conflictiu que viuen els immigrants del Prat de Llobregat (sobretot a la Zona St. Cosme i Districte 10 de la Zona Perifèrica).

Aquesta forma d'actuar de les noies immigrants (sortir de casa per activitats concretes: treballar, estudiar o anar amb les amigues o el nuvi al cinema, a passejar o a casa d'algú), en la que predomina la relació amb l'entorn familiar, contrasta amb les noies catalanes, menys responsables de la llar i més interessades en activitats culturals i lúdiques externes a l'espai familiar.

Tot plegat conforma que les famílies immigrants del Prat de Llobregat tinguin una orientació matrifocal, si més no fins la segona generació. La matrifocalitat andalusa -ètnia d'origen de la majoria d'immigrants- està originada per l'absència del marit en la llar familiar, per causes econòmiques, i per la impossibilitat de la majoria d'homes, els jornaleros, d'assolir exitosament el rol de domini familiar que haurien de jugar (GILMORE i GILMORE, 1978; 154-156), el que fa que les dones tinguin un rol fort, central i dominant en l'estructura familiar. Aquesta conjugació de rols es reproduïx al Prat entre la població forània: els homes ja no han d'absentar-se forçosament de la llar durant llargues temporades -tret dels casos econòmicament més deprimits que han de marxar a fer la verema o altres feines temporals- però el tradicional domini femení es manté en el món familiar i els homes segueixen parant poc a casa: quan acaben la feina diària -o durant bona part del dia els aturats- es reuneixen al carrer per jugar a la petanca o anar de bars, on juguen a cartes, domino, o senzillament parlen. També els dies de festa es manté la matrifocalitat familiar: les dones solen reunir-se a casa d'alguna de les dones de la família, mentre els homes van al futbol, o al bar a trobar-se i escoltar el partit per la ràdio.

Sovint també succeeix que l'home està laboralment aturat, i la dona manté la família amb els seus ingressos de fer feines domèstiques, treballs manuals a casa o en un taller. En aquests casos, no generalitzats però habituals, la dona esdevé el centre absolut de la família i l'home àdhuc pot ésser expulsat de la casa si no manté unes relacions veritablement cordials amb la dona i fills. Situacions similars han estat descrites per Gilmore i Gilmore referides a Andalusia.

simbologia fami-
liar

La decoració domèstica reflecteix els diferents estils simbòlics i iconogràfics de cada ètnia, així com la diferent ordenació simbòlica de la realitat. També és en la decoració que es manifesta la religiositat popular de cada grup ètnic, així com tota l'escala de valors segons la qual és té més o menys prestigi social.

Les famílies immigrants, sobretot gallecs i andalusos, exterioritzen molt llurs devocions religioses, i és habitual que a l'entrada dels pisos, o en algun lloc de l'estança principal, hom trobi fotografies d'imatges de Sants, petites talles religioses i probablement també fotografies d'algun fill que està acomplint el Servei Militar, o treballant lluny de la llar, al costat de les imatges dels Sants i de les Verges, com si es busqués una màgia simpàtica per a protegir aquests membres de la família absents. En aitals manifestacions d'imatgeria popular sol haver-hi un elevat nivell de sincretisme devocional entre el fervor a Sants i Verges propis de la cultura originària i patrons del poble originari de cada família, i els Sants i Verges més importants a Catalunya: és habitual trobar en la paret del menjador d'una vivenda, o enganxades al mirall que sol haver-hi al rebedor del pis, imatges de la Virgen de los Dolores o del Cristo de los Pelos al costat d'una altra de la Moreneta o de St. Jordi. Aquestes devocions solen ser pràctiques exclusivament femenines, malgrat que alguns homes vagin els diumenges als actes religiosos. Entre els immigrants hi ha una intensa actitud fetixista que en les dones es manifesta a través d'aquests símbols religiosos domèstics i en els homes a través d'objectes que porten penjats del coll principalment (medalles d'or, signes zodiacals, signes pseudo-essotèrics).

sistemes domèstics
de prestigi

És habitual entre les famílies d'immigrants moblar la vivenda, o si més no l'estança principal, amb mobiliari luxós, de mobles fets a mida. És sorprenent trobar a St. Cosme que les famílies amb l'economia mínimament arranjada, els mobles del menjador-sala d'estar són absolutament ostentosos, el que contrasta amb la pobresa material de l'ambient general del barri, amb la pobre alimentació que sol donar-se i amb les reparacions evidents que han sofert les robes de vestir que s'utilitzen. Una part del sistema de prestigi de les famílies forànies està en joc a partir de la llar i els mobles han de ser bons i ostentosos. En més d'una família de les que he conegut, l'home ha de marxar temporades sen

ceres fora de casa seguint migracions laborals (per exemple, a collir pomes al camp de Lleida el juny i juliol, i a fer la verema a França el mes de setembre), i quan torna, amb els diners guanyats i estalviats, s'adquireixen béns per a la casa abans que altra cosa, béns que gairebé sempre són mobles pomposos en cas de no posseir-ne encara, l'aparell de vídeo o altres electrodomèstic no sempre necessaris. Per pobres que siguin les famílies d'immigrants, es pot dir que totes disposen, almenys, de TV en color i la majoria de moderns aparells de vídeo.

Entre les famílies catalanes hom troba les vivendes més ordenades, si bé amb menys afany manifest de mostrar ostentació material en el mobiliari. Els símbols religiosos en les vivendes són molt més reduïts que entre els immigrants (habitualment es limita a un Crucifix i a vegades a una representació del Sant Sopar al menjador). En canvi, un moble que està a totes les sales d'estar i/o menjadors dels catalans és la llibreria. Sol estar plena de volums als prestatges. Es podria dir que no és una manifestació directa del major nivell cultural-acadèmic, sinó d'un afany per a aquest tipus de prestigi (moltes d'aquestes llibreries estan plenes amb volums i publicacions de les que regalen les Caixes d'Estalvis el dia de St. Jordi, i similars). També es detecta un major equilibri entre la qualitat del mobiliari de tota la vivenda: les cambres de dormir, el menjador, la sala d'estar i altres estances de la casa tenen mobles que en podríem dir d'un nivell d'estatus similar; contràriament, és bastant habitual entre els immigrants que hi hagi un mobiliari del menjador-sala d'estar car i ostentós, i que les habitacions estiguin dotades amb mobles molt més barats, àdhuc vells. Es podria dir que el prestigi socio-econòmic, de classe social, dels immigrants es mesura a través de la vivenda, i que entre els catalans es projecta això mateix en el cotxe familiar. Les famílies catalanes fan ostentació del cotxe que han pogut adquirir, els joves se'n compren un tan aviat com els és possible i gairebé no hi ha cap família catalana que no disposi d'un vehicle, al Prat de Llobregat.

És probable que estigui relacionat amb els àmbits de domini intra-familiar propis de cada tradició cultural: entre els immigrants la pedra angular del teixit social és la llar, i allà és la dona qui imposa els seus criteris d'alguna manera, en conseqüència bona part de l'economia familiar es dedica al que el criteri femení decideix (tret del cas dels gitanos) i la vivenda és el territori de la dona i la imatge

que s'ofereix de tota la família; en canvi, entre els catalans, la imatge familiar està més lligada al prestigi laboral del marit, i en conseqüència és ell que d'alguna forma es converteix en el maquillador d'aquesta imatge (malgrat fer-ho assessorat per la muller): el cotxe és la seva eina, la seva projecció d'estatus i prestigi, i el símbol social familiar. És l'oposició entre el prestigi rural i el prestigi urbà.

orientació familiar dels joves

Fins a tal punt hi ha diferència quant a la consideració ètnica de la llar familiar entre els joves del Prat de Llobregat, que del 76'1% total de joves que manifestament voldrien estar més hores amb la família, la immensa majoria són joves immigrants (i es pot considerar que en passen bastantes: veure capítol "Què fan els joves del Prat de Llobregat?"). Contràriament, el 23'9% restant, que diu tenir suficient relació amb la família, es concentra gairebé tot a la Zona Centre, on habiten els joves d'origen català i de més nivell econòmic.

Un exemple representatiu de la valoració que fan els joves immigrants de la família, la vivenda i el cotxe, és en Paco, de 21 anys, nascut al Prat de Llobregat i fill de família andalusa: em diu que si tingués diners compraria un pis en primer lloc, però seguiria vivint amb els pares fins que ell mateix es casés i aleshores es compraria un cotxe, encara que primer s'hauria de treure el carnet de conduir. Quan li pregunto on li agradaria tenir l'apartament, em respon sense dubtar que al Prat de Llobregat mateix perquè allà se sent "entre los míos" (i segurament el trobaria, el pis, a la Zona Perifèrica).

Per un altre costat, la seguretat que ofereix la família als joves immigrants del Prat es manifesta també en el baix índex de desig que hi ha per marxar de la llar paterna i independitzar-se, com acabem de veure en l'anterior exemple biogràfic. Expressat en percentatges, resulta que els motius que donen els joves per argumentar la no independització de la família materna, són els següents:

	nois	noies	PROMIG
manquen diners	15'8%	6'6%	11'2%
estic bé amb la família	71'9%	77'0%	74'4%
no sé on anar	9'4%	3'3%	6'3%
quan em casi marxaré	15'8%	14'8%	15'3%
encara sóc molt jove per marxar ..	27'3%	17'2%	22'2%
a casa em necessiten	17'2%	21'3%	19'3%

Composició familiar

Després d'exposar la situació ambiental familiar per donar peu a una millor comprensió global, passo a parlar de la composició familiar.

Totes les intàncies administratives encarregades de l'auxili i benestar social (Assistents socials, educadors de carrer de l'IREs, psicòlegs escolars, monitors especialitzats, i d'altres) acaben sempre havent d'actuar en el nucli familiar, ja que és d'aquí d'on brollen la majoria de problemes socials que hom troba al Prat de Llobregat. La composició dels nuclis familiars abasta realitats bastant diferents segons es tracti de catalans, gitanos rics o gitanos pobres, immigrants o fills d'immigrants, i cada una d'aquestes composicions familiars influeix de forma particular en els joves, en llur lleure i en com s'integren o s'aparten dels models que reben per a la construcció del temps lliure i de la vida en general.

integrants del
nucli familiar

A més dels joves entrevistats, viuen a la mateixa vivenda persones d'altres generacions (pares i avis, oncles, besavis i d'altres) en aquests percentatges (en percentatges absoluts):

pares	69'8%
pares i avis	11'3%
pares i d'altres	6'8%
pare sol	1'5%
mare sola	4'2%
avis sols	3'0%
altres combinacions	3'4%

De totes les famílies amb una composició generacional irregular (els joves i el pare sol, o la mare sola, o els joves i els avis sols) la majoria habiten en la Zona St. Cosme. També hi ha un bon percentatge (encara que molt més reduït) de joves que viuen amb els avis a la Zona

Centre i són catalans, un percentatge elevat dels quals tenen entre 20 i 25 anys. Un cas que he conegut en aquesta situació es tracta d'un jove que té l'origen familiar al Prat, tanmateix els seus pares s'havien traslladat a Barcelona capital, i ell, en trobar feina en una indústria propera al poble, havia tornat a l'antiga casa familiar i viu amb l'àvia, així resol dos problemes de cop: la seva col·locació, i està amb una àvia d'avançada edat que no vol deixar la llar de tota la vida per anar a residir amb els fills a Barcelona, o a un asil. El jove recull el llinatge familiar. La majoria de situacions irregulars que hi ha en la composició de les famílies d'immigrants, però, es deuen a la inestabilitat social, emocional, econòmica i cultural en què viuen molts d'aquests nuclis familiars: cunyats que viuen a casa per manca de recursos econòmics, pares separats, joves i avis que viuen sols perquè els pares estan treballant en llocs diferents i no poden cuidar-los, òrfans de pare o de mare i altres situacions per l'estil.

A més de cada un dels joves entrevistats i dels familiars de diferent generació, també viuen a la mateixa casa els membres de la família de la seva mateixa generació, els germans, segons els següents percentatges que indiquen el nombre total de fills de cada família:

fill/a únic/a	1'4%
2 germans	29'1%
3 germans	29'1%
4 germans	16'5%
5 germans	9'5%
6 germans	5'6%
7 germans	3'9%
8 germans	2'1%
9 germans o més	2'8%

(Aquests percentatges absoluts es refereixen al nombre de germans que són, en total, a cada nucli familiar, però en alguns casos hi ha germans o germanes grans que ja s'han casat i abandonat la llar paterna).

Malgrat tot, el 40'4% de famílies del Prat de Llobregat són famílies nombroses, i la mitja per família és de 5'1 persona, índex elevadíssim si el comparem, per exemple, amb la mitja de 3'5 persones/família

que hi ha a Barcelona capital. El promig de germans per família, en termes generals, és de 3'6, que també pot considerar-se alt, malgrat que els nuclis familiars objecte d'estudi són els que tenen els fills entre 10 i 25 anys, i, per tant, estan en l'etapa més plena de l'evolució familiar.

distribució per zones

La distribució de les diferents composicions familiars per zones, descobreix que l'elevat índex demogràfic que acabem de veure globalment al Prat, en unes zones augmenta molt i en d'altres minva, estant relacionada la composició familiar amb les diferents expectatives filials de cada ethclass. A St. Cosme és on s'enregistra el percentatge més elevat de famílies nombroses: el 62'8% de famílies nombroses de tot el Prat de Llobregat es concentren en aquesta Zona, tot i que en xifres absolutes és la més petita de les tres (només conté el 23'3% de joves del poble) el que fa que en termes relatius la desproporció sigui major. Dintre d'aquesta Zona, els gitanos són els que tenen més fills per família (d'entre ells s'enregistren la majoria de famílies amb 8-9 germans i més) ja que en aquesta ètnia segueix mantenint-se la relació directa entre el nombre de membres d'un nucli familiar i la força social que és té, ja que llurs tradicions culturals, encara molt vives, centren tot el teixit social en la família: hi ha una alta endogàmia familiar.

En canvi, del total de famílies nombroses del Prat de Llobregat, les que habiten a la Zona Centre no arriben al 20%, essent aquesta Zona la que conté més joves del poble en xifres absolutes (el 38'7% dels joves viuen aquí), el que significa que les famílies nombroses queden més escampades i tenen menys importància en termes relatius.

xifra total de persones que viuen a cada casa

Cal tenir present que el concepte "família nombrosa" s'aplica a partir del nombre de fills que té cada parella, però que hi ha vivendes en les quals, a més de pares i fills, hi habiten també altres persones. És necessari conèixer les xifres totals d'individus que habiten una casa per tenir una dada més exacta de l'espai de què poden disposar els joves dintre el territori familiar. Així, el nombre total de persones que viuen en un mateix apartament és (en percentatges totals):

d'1 a 3 persones	11'3%
4 persones	28'8%
5 persones	25'7%

6 persones 14'7%

7 persones o més 19'5%

És a dir, que el 34'2% de famílies del Prat de Llobregat estan compostes per 6 membres o més (el nombre que correspon a les famílies nombroses), el que confirma la manca d'espai a l'interior de les viendes per a la disponibilitat dels joves. Aquesta manca d'espai és tremendament més greu a St. Cosme on el 32'3% dels apartaments estan habitats per 7 persones o més i el 58'8% ho estan per 5-6 persones, el que sumat dona un índex del 91'1% de famílies amb fills que tenen l'espai familiar complet, tan sols per cobrir les necessitats mínimes.

La situació és ben diferent a la Zona Centre on l'estàndard més general és de 4-5 habitants per pis (ja hem vist que la pràctica totalitat dels joves que disposen de dues habitacions viuen aquí).

situació familiar i anomia

Finalment, després de conèixer la diversa problemàtica que envolta el nucli familiar (manca d'espai, economia, pares separats, manca de marcs de referència, i d'altres) es compren que, com ja he dit, totes les instàncies administratives encarregades del benestar social acabin actuant sobre la família. Tanmateix, cada una d'aquestes organitzacions tals com l'Ajut a domicili, Assistència social, Monitors especialitzats, Educadors de carrer de l'IRES i psicòlegs escolars, i els mateixos centres escolars, treballen segons els seus principis únics, independentment de la resta, amb el que es donen casos de pressupostos dobles per al mateix problema, solucions diverses per a un mateix problema, famílies que acaben no comprenent aital pluralitat -sovint inútil del tot- d'organismes i es tanquen en elles mateixes, demanant ajut a algun familiar, veí, o destruint-se.

D'alguna manera l'anomia de les finalitats que persegueix l'administració és evident en els medis que posa en marxa: una diversitat incoherent d'organismes, que tot i depenent de la mateixa administració municipal local, treballen paral·lelament, especialitzats en una mateixa temàtica global però sense tenir cap contacte entre ells que promogui, no ja solidaritat o cohesió, sinó simple eficàcia per a aconseguir la finalitat que, pressuposadament, és la mateixa.

Interessos i problemàtica global

En un sentit ampli, els interessos que mouen a actuar els diferents grups de joves del Prat de Llobregat, ja van quedant dibuixats en els altres apartats a mida que hi anem fixant l'atenció. Tammateix, hi ha una globalitat d'interessos ordenables en categories generals que ocupen l'atenció dels joves, i els tractaré aquí sota la forma de qüestions que els joves manifesten viure com a problemàtiques.

interès vers
qüestions so-
cials

En termes generals, es pot dir que els joves d'aquesta petita societat no senten cap interès per la política, tret de minories de les edats més adultes. Aital indiferència per les ideologies i pràctiques socials és una conseqüència del desencant posterior a la gran movilització social que s'esdevingué en l'anterior dècada dels anys 1970. Els antics dirigents de moviments polítics populars han acabat col·locant-se entre el funcionariat actual, i oblidant, en la majoria dels casos els mòvils que els havien induït a l'activisme polític d'oposició; aleshores, la societat de base que d'alguna manera s'havia cohesionat entorn d'aquells líders espontanis, entrà en un profund desencant en veure que la realitat immediata havia canviat molt poc en favor seu, o tal vegada gens. La democràcia d'Estat, i també la local, s'ha convertit en quelcom massa complicat i que requereix excessives "segones lectures" perquè mantingui l'interès d'una població que segueix sentint-se i estant marginada, i sense camins d'accés a la decisió pública si no és per la violència.

La visió d'en Garci al respecte és que al barri de St. Cosme, allà on ell resideix, els tècnics municipals hi van a guanyar punts en benefici propi a costa dels joves. Diu: "un día el barrio les pasará factura, porque ya me cuesta no pensar que el barrio ha de empezar a defenderse de ellos dándoles (agredint-los). Un día les pasará factura y les meterá mano". Els líders naturals reclamen obertament ésser els protagonistes i caps de tota acció organitzativa del seu medi social, malgrat que pel desencant actual tinguin relativament poca capacitat d'estructurar movilitzacions de pes, i es neguen a haver d'adaptar-se al que diuen els monitors de joventut, educadors de carrer i altres tècnics municipals que

de fet, i malgrat llur bona voluntat individual, vénen imposats per l'Estat per a resoldre situacions de conflictivitat social partint de directrius pròpies de la ideologia dominant a l'administració local, i que són un reflex de l'estatal, i sovint inadequades per a la població immigrant.

Una opinió estesa entre els joves de més edat, i sobretot entre els immigrants, és que l'administració no els ajuda en res (àdhuc en les subvencions per a la construcció de vivendes amb ajut oficial, hi ha hagut malversació de fons, segons opinen els joves), i que quan s'esdevé que el consistori dóna diners per a potenciar alguna activitat o organització estable, els dóna als seus propis tècnics els quals els dediquen a objectius que molt sovint no funcionen i acaben sumant un nou fracàs (casals de joventut, festivals, cursets i altres activitats similars).

En l'anterior règim polític dictatorial, la situació era estructuralment similar (encara que hi hagués molta més distància entre l'administració i la resta de la societat), tanmateix l'Estat, pel fet d'ésser una dictadura imposada i molt estructurada de fons i de forma, mostrava un blanc molt més clar contra el que atacar si no s'hi estava d'acord, i també se'n deduïa la forma d'organització social més clara i eficaç per combatre'l: els partits polítics. L'estil actual de l'administració pública, però, embolcalla de fals populisme l'aparell estatal i confon absolutament a la societat menys capacitada per interpretar els jocs de forces polítiques que entren en funcionament abans de cada acció administrativa, jocs per aconseguir el poder que enllefisquen la claredat administrativa i l'eficàcia, amb el que s'eleva el nivell d'anomia i confusió de la població. Molt més quan, com ja he dit, els mateixos models que s'imposen des de dalt de l'estructura social, estan mancats de coherència en ells mateixos i són poc diàfans.

Aital desorganització dels aparells estatals ja és en si mateixa una causa de la manca de cohesió social que caracteritza el moment actual.

A la Zona St. Cosme, per exemple i perquè és la situació més clarament dibuixable, els joves de 15 a 17 anys poden arribar a confondre les circumscripcions familiar i municipal (anant a demanar diners a l'Ajuntament per a passar ells les vacances) conseqüència de la intromissió sigil·losa que l'administració fa en llurs vides privades a través, entre d'al-

obre la desorganització del món oficial

tres, d'organitzar-els-hi el temps lliure; tanmateix també reben, aquests mateixos joves, les agressions que l'administració els inflingeix gratuïtament per mà de la policia nacional, per exemple: es veuen sovint sotmesos a enregistraments, els demanen el DNI mentre passejen pels carrers, la policia els pega sovint, etc. i aquest és un dels temes que sovint apareix en les converses entre ells. Aital contradicció (l'administració els ofereix plans per al lleure = suposada felicitat; i al mateix temps els agredeix gratuïtament segons llur ordenació de la realitat) provoca en els joves (especialment de St. Cosme, encara que també en la resta) un tancament sobre si mateixos i un tornar-se indiferents a les qüestions d'ordenament social que ultrapassen la seva capacitat d'anàlisi. El problema clau resideix en que la simbologia del poder i la simbologia de la resta de la societat estan massa indiscriminades com per a diferenciar-les fàcilment: en l'anterior règim polític s'identificava ràpidament l'aparell estatal pels uniformes militars i policials que els distingien, fins i tot les vacances organitzades pel sindicat vertical, anomenades Educación y descanso, estaven clarament dirigides a la classe treballadora y no amagaven la ideologia que organitzava aquell lleure: tothom coneixia l'estatus i forma aproximada de pensar de les persones que es trobaria allà, a diferència de la publicitat que es fa actualment de les activitats de lleure organitzades per l'administració, que s'ofereixen indiscriminadament, però la veritat és que les millors i més suculentos activitats segueixen restant per a les classes socials altes. La forma actual del poder pot vestir-se amb caçadores i mocador al coll, gairebé igual que els mateixos joves quan convé, però el contingut d'aquesta simbologia formal de l'aparell estatal no correspon als interessos immediats de la societat. És un joc amb el fons i la forma dels símbols de poder (COHEN, 1974).

La defensa dels joves davant tal intrusió consisteix en auto-excloure-se del macro-món social que els envolta i refugiar-se en petits grups, i identificables a través de signes minúsculs que no han estat absorbits per l'administració (per exemple, tatuar-se tres minúsculs puntets entre els dits polze i índex de les mans), i que els permeti sentir-se afiliats a un mateix grup d'interès, malgrat tractar-se de grups totalment desestructurats (els amics del barri, els coleguis del bar, els heavy metal i altres similars).

actitud juvenil i
problemes socials

Aital actitud, de determinats grups de joves en especial però generalitzable a la totalitat, de bloqueig i desinterès vers el món real que els envolta, es tradueix en un "yo, ninguno!" quan se'ls demana pels problemes que tenen, en tant que la veritat és que són individus biològicament adults, sense feina ni possibilitats fàcils de tenir-ne, sense filiacions que els emmarquin uns interessos i una identitat, amb unes relacions sexuals irregulars i insatisfactòries, vivint en un medi familiar altament conflictiu i d'altres. Una vegada que vaig preguntar a Garci pels problemes dels joves que ell coneix tan bé, em va respondre "tienen muchos, y el principal es la pasta, pero por suerte suya no tienen conciencia de ellos".

A més del bloqueig que comporta un cúmul excessiu de problemes, i uns models ineficaços per a resoldre'ls, en el cas dels joves immigrants hi ha un doble distanciament Estat-societat. L'administració local del Prat de Llobregat està regida principalment per individus catalans, els quals, malgrat tenir bona voluntat, recolzen models d'actuació que ultra ésser anòmics, formen part d'una cosmovisió catalana que els converteix en més absurds encara a l'ésser ofertats o aplicats als joves foranis. En el fons s'esdevé la mateixa diferència que hem vist en la simbologia domèstica: els uns valoren les imatges dels Sants, els altres les llibreries plenes de publicacions.

Els joves immigrants viuen en una realitat constituïda bàsicament per imatges, imatges que exterioritzen molt com a mecanisme d'autoafirmació: motos molt espectaculars, enganxines a les jaquetes, tatuatges, mobles ostentosos i altres. Els catalans, en canvi, estan més avesats a l'abstracció i es mostren més discrets en llurs manifestacions.

rincipal pro-
lemàtica dels
oves: estadís-
ica

Ordenats en categories globals, l'estudi estadístic dona els següents percentatges del que els joves del Prat de Llobregat viuen com a situacions de difícil solució:

els estudis.....	23'3%
els diners	4'2%
el treball	29'7%

relacions familiars	1'7%
relacions amistoses	5'1%
el futur	3'0%
jo mateix	0'8%
cap	23'7%
d'altres	8'1%

Aquests percentatges generals mereixen una interpretació. En primer lloc, els problemes vénen determinats de forma absoluta per l'edat; així, els joves que més viuen els estudis com a llur principal problema, estan situats majoritàriament als Districtes Municipals 3 (Zona Centre) i 11 (Zona Perifèrica), que són dos territoris amb una alta concentració de joves menors de 16 anys i amb una certa estabilitat econòmica i social que els permet dedicar-se a estudiar. Contràriament, al Districte municipal 13 (Zona St. Cosme) tan sols un 3'6% dels joves diuen viure els estudis com el seu principal problema: a St. Cosme hi ha una elevada xifra de joves menors de 16 anys, com ja hem vist, tanmateix aquesta nova dada ratifica el desinterès per la formació acadèmica que ja havíem comentat, el que val dir a la llarga, manca d'integració a la cultura dominant.

En segon lloc, el percentatge més elevat de joves que viuen com a problema principal la manca d'ocupació laboral el trobem en els Districtes municipals 2 i 8 (Zona Centre). Pot semblar paradoxal que aital problema es manifesti amb un índex més elevat a la zona on precisament viuen els individus d'ethclass materialment més acomodada. Tanmateix és aquí on trobem una concentració més alta de joves majors de 16 anys (79'0% i 84'7% respectivament) i també és important tenir present que la col·locació laboral representa molt més entre els catalans que entre els immigrants, com veurem. Per un altre costat, que sigui la zona on apareix el percentatge més elevat d'interès per la qüestió laboral no significa que es visqui aital problema amb més intensitat, ni que sigui més acuciant que a d'altres indrets.

De l'altíssim percentatge de joves que manifesten no tenir cap problema important (el 23'7% del total), una part es concentra a la Zona Centre i l'altra gran part es concentra a St. Cosme, malgrat que els mòbils que han menat a donar la mateixa resposta a ambdós col·lectius, són radicalment oposats.

Els joves que diuen tenir com a problema principal el plantejament del futur estan gairebé concentrats a la Zona Perifèrica: joves d'edats

més adultes que molts d'ells ja són pares i mares novells, i és lògic que es plantegin les directrius de cara al futur. Si s'han casat fa relativament poc temps, és signe de que han assolit un nivell econòmic amb una mínima estabilitat i a partir d'ara han de pensar en el futur, catalitzat principalment en els fills i tot el que comporten.

Podria semblar que les dues últimes respostes (el problema més important a resoldre és el laboral, o és el futur) fan referència a un mateix interès, tanmateix no es tracta exactament del mateix. La diferència principal és que els qui manifesten tenir problemes amb el món laboral, precisen una solució immediata o quasi; en canvi el qui pot dedicar energies i temps a pensar en el futur és perquè d'alguna forma té el present resolt. En molts casos de joves, el tenir el present immediat estabilitzat laboralment i econòmicament permet assolir una identitat social diferent: casar-se principalment.

Respecte a la distribució per sexes, la problemàtica tinguda per més important globalment pels joves és:

- els estudis com a problema principal està molt centrat en els nois.

- el problema dels diners i de la manca de treball es reparteix per un igual, encara que el visquin més intensament els nois, ja que entre els immigrants, i fills d'immigrants, els homes són els responsables de l'economia domèstica (malgrat que moltes dones treballin en ocupacions remunerades). Tots els joves immigrants saben que si volen casar-se - i és una finalitat important en la vida - primer han de tenir una vivenda, i per adquirir un pis cal obtenir uns ingressos regulars. Parlant una tarda amb en Celso de les relacions de nuviatge, va comentar-me: "aquí (a St. Cosme) no se puede pensar en tener una novia en serio, por que lo primero es tener trabajo". Les noies són de la mateixa opinió, fins el punt que quan una noia vol iniciar unes relacions serioses amb finalitats matrimonials, acostuma a marxar del barri per fer-ho a través del lloc de treball, freqüentant discoteques d'altres barris, àdhuc de fora del Prat i d'altres.

problemàtica
global per sexes

La majoria de parelles que se separen solen fer-ho per problemes econòmics, i sempre és la dona qui abandona la llar matrimonial per retornar a casa de la seva família paterna. La forma de pensar més estandaritzada entre les noies immigrants de les edats més adultes de la mostra (les que estan més a prop del moment de buscar parella seriosament, si no la tenen ja), és que l'obligació de l'home se centra en portar diners a casa, i a canvi la dona li suporta els malhumors i els crits, li permet satisfer-se sexualment amb ella i li fa el menjar. Si l'home no porta els diners a casa, no hi ha per què suportar-lo. He conegut algun cas familiar en el qual era la dona qui portava els diners a la casa; l'home, amb un absolut sentiment d'autonegació, ha iniciat un procés de decadència personal (alcoholitzant-se, automarginant-se de la família, àdhuc suicidant-se), fins que finalment la dona l'ha tret de casa i s'ha erigit ella mateixa en cap de família, mantenint el pis i els fills. És el procés que porta a la matri-focalitat.

ocupació laboral i
thclass

La preocupació econòmica dels joves immigrants sol resoldre's amb una col.locació laboral que els permet pagar un pis i convertir-se en adults casant-se. En canvi, l'ocupació laboral entre els joves catalans té una doble funció a resoldre: per un costat, la subsistència material, i per un altre, s'hi afegeix l'ingredient prestigi social, molt lligat a l'auto-estima i, per tant, amb vessants psicològiques, que també funciona com a sistema de regulació de conductes: en la cosmologia dels catalans, la valoració social d'una família deriva directament de l'estatus que reporti la col.locació laboral de l'home; per tant, una noia catalana triarà el jove que, a més de tenir feina remunerada, aquesta derivi el màxim prestigi, i es deu a aquesta doble funció de la col.locació laboral que els joves catalans siguin els que numèricament més interès demostrin per la feina (els nois catalans amb col.locacions laborals de poc prestigi, solen casar-se amb noies immigrades).

Els joves immigrants masculins més marginats, al no preveure sortides possibles de llur situació, s'aboquen a una realitat-ficció, de la que ja he parlat, absolutament alienada, en la qual la manca de feina no els representa un problema immediat, perquè l'eliminen adequant-se a noves formes d'obtenir els pocs diners que necessiten diàriament (200 pessetes per comprar en grup una quantitat suficient de marihuana - maria - per fumar aquell dia), i no arribant

ni tan sols a plantejar-se l'estabilització social a través del matrimoni (els pocs diners que necessiten diàriament els aconsegueixen robant, traficant amb petites quantitats de marihuana, cocaïna o heroïna, rebent-ho dels pares, o els ho deixa un "colega").

- les relacions amb els amics, amb la família i les preocupacions relacionades amb el futur solen ser problemes, o centres d'interès predominantment femenins, tant entre els noies immigrants, com entre les oriundes.

- en una reflexió més tranquil·la i profunda sobre les necessitats, problemes i interessos dels joves del Prat de Llobregat es descobreix que als joves més estigmatitzats i marginats els preocupa des conèixer els mètodes i estratègies per canviar de vida i per canviar la relació que els converteix en estigmatitzats. Un exemple, en Fede, un jove de 20 anys, fill d'andalusos, sense feina i dels que no veuen una sortida clara a la seva situació, un dia m'explica que anà a acomplir el Servei militar voluntari i que allà la gent se'l mirava malament perquè porta diversos tatuatges als braços: no entén perquè se'l miraven malament i s'estranyaven els seus col·legues de dormitori, tanmateix això el fa sentir angoixat -malgrat no demostrar-ho perquè entén que coses que a ell li semblen normals, àdhuc boniques, a la resta de la gent de fora del seu territori, St. Cosmeç li sembla estrany i en Fede sap que això té alguna relació amb la seva desesperada situació, però no sap com descobrir les claus significants que li permetin el canvi i aleshores, s'auto-exilia al món de la imaginació, de la fantasia i de la marginació .

relacions
sexuals i edat

- les relacions heterosexuales també es viuen com a problema per part dels nois immigrants, més que per part de les noies. Entre els catalans el sexe es viu més tranquil·lament i regularment. En general em referiré als immigrants, si no dic el contrari. M'he adonat que els joves es casen molt aviat, o ja bastant entrats en anys (a partir de 27 - 28). Això comporta una necessitat de relació entre individus de diferents sexes que no sempre està normalitzada. Els joves catalans coneixen diversos mecanismes socials per tractar amb persones del sexe contrari (excursionisme, esquí a l'hivern, camps de treball voluntari i, en general relacions endo-ètniques en festes d'amics i d'altres), però els joves immigrants, a mida que els he anat coneixent personalment, m'han explicat els problemes que tenen per establir relacions heterosexuales. Les noies desitjables com a esposes solen bus-

car nuvi fora dels barris ghetto on viuen, i si no, cal tenir una feina estable que poder oferir-els-hi, que no sempre tenen els nois. Per un altre costat, les relacions sexuals pre-matrimonials estan mig acceptades entre els catalans, però totalment rebutjades entre les noies immigrants. Els nois immigrants defensen els valors complementaris als de les noies, però actuen diferentment: quan demano a un jove de 19 anys si fa l'amor amb la seva núvia, em respon que fins el matrimoni mai, tanmateix ell va als prostíbuls. Una anècdota és prou il·lustrativa: un dissabte tarda vaig decidir passar-lo amb tres nois que havia conegut el dia anterior d'entre 17 i 19 anys. D'entrada em van dir que no tenien cap problema. Al cap d'una estona, mentre jo intentava conduir la conversa a camps més reflexius sobre ells mateixos, va aparèixer el problema principal, els diners. Després els vaig acompanyar amb el meu cotxe al barri de Cinco Rosas, a Sant Boi del Llobregat, on coneixien tres noies que els agradaven. Pel camí conversaren animadament sobre quina de cada una de les tres noies agradava més a cada un dels nois, però en arribar a Cinco Rosas i trobar-les pel carrer (dues estaven sentades en un banc i quan ells van aparèixer, van anar a cercar la tercera) es va produir una situació de tensió i mutisme total. La impressió que em donà és d'una situació on hi ha un elevat bloqueig emocional, sobretot per part masculina -les úniques que deien alguna cosa eren les noies-, pel fet de no trobar-se en una situació normalitzada i perquè d'alguna forma, una relació seriosa entre ells implicaria matrimoni, i aquest és un pas seriós en la vida de cada individu al que no poden accedir. A més, cada noi ha de demostrar la seva hombria a través de la potència sexual i dels diners, però cap dels tres nois podia fer-ho, el que generà aquestes actituds de bloqueig i timidesa entre els nois immigrants. Contràriament, en tornar al Prat de Llobregat els tres joves van cridar tota mena d'obscenitats a les noies que passaven pel carrer vestides amb formes més o menys insinuants, des de la finestreta del cotxe. Aquesta és la forma que prenen les relacions heterosexuals: curtes, estandaritzades i, sobretot, tenses, sigui un estil de relació (amb les futures possibles núvies), o un altre (les noies que passen pel carrer o les prostitutes).

Així, els nois resumeixen la qüestió en "el problema de las mujeres", que inclou el problema de les relacions sexuals irregulars, de l'afectivitat insatisfeta, de la parella -com a model ideal- inas-

solible de moment i en general el problema de la relació amb individus del sexe contrari.

les noies i el sexe

No he tingut oportunitat de parlar extensament i de veure directament el món femení des de dintre. Tanmateix, malgrat les angoixes que pugui provocar a les noies la situació general, es manifesten més tranquil·les que els nois. Desesperança des de no trobar el noi esperat per a elles, i de veure que els va passant l'edat en què estan més atractives (19 a 25 anys segons elles) sense casar-se, però no hi ha el bloqueig i la tensió palpables entre els nois. Se senten molt més senyores de la situació i segures de si mateixes, el que els permet manifestar-se més espontàniament. Les noies saben que han de buscar un treball per ajudar la família i esperar les propostes dels hipotètics nuvis que han d'apropar-se. Aquesta actitud aparentment passiva davant les relacions heterosexuals, dona a les noies una major seguretat davant els nois i també es tradueix en un menor percentatge de noies que mantenen relacions sexuals pre-matrimonials, en relació als nois. Entre el col·lectiu de joves immigrants, dels quals estic parlant, diria que les noies que mantenen relacions sexuals prematrimonials, ho fan amb més assiduitat i fins a cert punt més indiscriminadament que les noies catalanes, les quals atenen més llurs relacions sexuals a la normativa de parella. Entre les noies gitanes gairebé no es donen les relacions sexuals pre-matrimonials: és un fet molt rebutjable entre la raça i cultura gitana que una dona no arribi verge al matrimoni; contràriament, entre els nois gitanos és molt prestigiosa l'experiència sexual pre-matrimonial (indiscutiblement que les relacions sexuals pre-matrimonials entre els joves gitanos tenen tant valor per la dificultat que es produeixin, sobretot entre individus de la mateixa raça ja que l'anar a un prostíbul no es té tan considerat).

En termes generals, les noies immigrants mantenen menys relacions sexuals que els nois, i aquests les inicien en una edat més primerenca. L'ítem de l'enquesta que fa referència a l'edat de la primera relació sexual està poc contestat (tan sols el 29'4% del total de la mostra) i les abstencions són força més elevades entre les noies que entre els nois. En aquest cas, tal com en d'altres, l'abstenció no és conseqüència d'un ítem mal formulat, sinó que és la manifestació

d'una problemàtica interna que no es mostra sinó abstenint-se, i d'una manca d'informació que donar.

primera relació
sexual

Treballant estadísticament l'edat en què els joves varen tenir la primera relació sexual, obtenim els següents resultats diferenciat les xifres per sexes:

nois.....	3'6%	16'4%	<u>40'0%</u>	36'9%	3'1%
noies	0'0%	6'7%	<u>30'0%</u>	<u>53'3%</u>	10'0%
	dels 8 als		dels 11		dels 14 als		dels 17		després
	10 anys		als 13		16 anys		als 19		dels 20

En termes generals, els nois han tingut les primeres relacions sexuals un parell d'anys més aviat que les noies i les mantenen amb noies de llur mateixa edat, o amb dones majors d'edat que ells. En la distribució ètnica de les primeres relacions sexuals hi ha una diferència bastant important. Entre els joves catalans, com he apuntat més amunt, les relacions sexuals molt sovint estan lligades a la relació emocional de parella i ja amb la primera parella fixa que hom té es manté l'intercanvi sexual. Per això és en la Zona Centre on hi ha la major concentració de joves que han tingut llur primera experiència entre els 14 i els 16 anys: és justament a aquesta edat que s'estableixen les primeres relacions de parella serioses, malgrat que moltes d'aquestes parelles primerenques es desfacin abans d'arribar al matrimoni.

sexe i ethclass

Entre els immigrants, en canvi, les relacions sexuals pre-matrimonials estan menys esteses entre les noies, la majoria de les quals tan sols les volen mantenir amb xicots que siguin llur parella fixa, tanmateix aquesta parella fixa de nuviatge entre els immigrants està molt condicionada per la situació econòmica de crisi que sol haver-hi

en el col·lectiu de joves, el que modifica les expectatives d'aparellament. Entre els nois, però, la dificultat d'obtenir una relació sexual, converteix aquest fet en motiu de prestigi entre ells i de ritualització festiva. D'entre els joves que omplen les files dels qui han mantingut la primera relació sexual entre els 17 i 19 anys, una bona part són joves de St. Cosme i l'altra joves de la Zona Centre. La circumstància que envolta aquesta primera relació, tanmateix, pot ser molt diferent. Gairebé tots els joves catalans han mantingut la seva primera relació amb la parella amb qui establiren llaços durant la primera joventut (és a dir, entre els 15 i 19 anys). En canvi, molts joves de St. Cosme d'entre 15 i 19 anys no han mantingut la primera relació sexual amb les noies de la seva edat que constituïen la seva parella fixa, sinó que l'han tingut amb prostitutes, amigues molt ocasionals o amb noies de major edat que ells, a les quals agrada el sexe i actuen gairebé de dones-iniciadores amb els nois adolescents i de la primera joventut. Per exemple, en els equips juvenils de futbol dels barris més marginals (entre ells el St. Cosme) és una pràctica habitual la visita a prostíbuls després d'un bon partit (al vespre o a la tarda), o bé els jugadors mantenen relacions sexuals amb les noies més donades a tenir-les d'entre les del barri i que són seguidores de l'equip local.

Resumint doncs, els joves catalans solen tenir relacions sexuals abans que els immigrants, sobretot en el cas femení, el que situa el fet en la Zona Centre.

Altres causes que expliquin la major precocitat dels joves catalans en les relacions sexuals les trobem en llur preferència pels vehicles automòbils. He conegut diverses parelles que utilitzaven el cotxe del noi per fer l'amor, si no disposaven d'un altre indret més còmode i adequat. Aital tendència dels joves catalans per posseir un vehicle també els permet marxar del Prat de Llobregat amb més facilitat que als immigrants que depenen dels medis de transport públics o que aprofiten el vehicle que té un d'ells per a tres o quatre joves. Aleshores, si hom disposa d'un vehicle per a si mateix i la seva parella, és més senzill i habitual marxar els caps de setmana d'excursió i apor-

fitar-los per a mantenir relacions sexuals, ja que a la llar familiar està absolutament proscrit i prohibit pels pares.

Per un altre costat, els joves catalans són clarament un grup referencial respecte als immigrants, el que situa encara més en una actitud inestable a aquests segons, ja que la major relació sexual dels joves catalans és, de moment, inaccessible als immigrants, però aquests actuen com si realment mantinguessin sovint aital intercanvi, fet que és fals en la majoria dels casos. Els joves immigrants que co-neixo, majoritàriament creuen que els catalans mantenen més relacions sexuals que ells (i realment creuen que en tenen molt més sovint i amb una diversitat de parelles major del que succeeix en veritat), i els catalans pensen el mateix dels immigrants perquè les actituds d'aquests respecte del sexe són cridaneres i ferotges en els nois, i descarades i provocatives en moltes noies. En el vestuari es coneixen aitals manifestacions: entre les noies immigrants és força habitual portar pantalons texans molt ajustats a les cuixes, braçalets i cadenes de coll extremades de colors brillants i daurats, a l'estiu camises i camisetes arrapades que els marquin les formes dels pits i d'altres; i els nois immigrants és normal veure'ls vestits amb samarretes sense mànigues -amb el que ressalta la musculatura dels braços- amb pantalons també ajustats, i esgrimint esguards provocadors i incitadors vers les noies. Si es vol, aquestes actituds són habituals entre tots els joves, tanmateix els joves immigrants les exhibeixen de forma més espectacular que els catalans. Tanmateix, malgrat les actituds, vestuari i vocabulari i expressions dels nois immigrants, aital col·lectiu manté realment menys relacions sexuals que els joves catalans. És la mateixa repressió sexual que es manifesta en forma expressiva d'inversió de formes i contingut. El mateix sentiment d'inferioritat que es dona en altres àmbits (econòmic, lingüístic, ètnic), també existeix en el de les relacions sexuals, però la manifestació aquí és invertida. L'honor del mascle, sobretot en la cultura andalusa, depèn principalment de la seva capacitat sexual, però existeix un sentit d'honra, d'acatament de la normativa que ordena les relacions sexuals, que impedeix les relacions lliures. Aquesta ambivalència crea una tensió molt característica de l'ètnia andalusa entre la necessitat que té l'home de manifestar la seva hombrria -de la que depen l'honor i el prestigi- i la impossibilitat de fer-ho, que es transforma en una constant actitud de seducció per part d'ambdós sexes, més intensa que les relacions sexuals reals.

Disponibilitats econòmiques

Finalment, cal especificar un aspecte que té suficient importància com per ésser prè de variable independent en un estudi sobre els joves i el lleure de qualsevol ciutat o poble: els diners de què disposen els joves per a llurs despeses.

Introdueixo exactament aquí aquestes dades perquè la disponibilitat econòmica dels joves és determinant. Conforma i és conseqüència al mateix temps del com viuen, i per un altre costat és d'importància cabdal per entendre el següent aspecte que tractaré a continuació: què fan els joves.

Ara no parlaré de com es gasten els joves els diners, i què suposa, sinó que en limitaré a exposar un quadre estadístic dels cèntims de què disposa aital col·lectiu, més una aproximació global als recursos econòmics que els aporten ingressos per a llurs despeses, així com una correlació de tendències que mostren els joves en el lleure, prenent de variable independent la major o menor disponibilitat econòmica. Amb les corresponents correspondències segons sexe, edat i barri.

la crisi econòmica i les repercussions segons el sexe.

Evidentment que una crisi econòmica de l'envergadura de l'actual afecta tothom, sobretot tractant-se de classes socials mitja i baixa com les que són objecte d'aquest estudi; tanmateix, cal fer una especificació.

S'ha dit repetidament que la crisi econòmica allarga l'adolescència dels joves ja que no poden adquirir les responsabilitats pròpies que marcarien el pas definitiu a l'estat adult: tenir una vivenda estable pròpia, casar-se i tenir descendència. En el cas dels joves del Prat de Llobregat aital asseveració és exacta. Cal distingir, però, dues "adolescències" diferents. Per un costat els nois són els qui pateixen la crisi econòmica de forma immediata, i les conseqüències que se'n deriven, ja que són ells -sobretot entre els immigrants- qui per tradició tenen la responsabilitat econòmica en la formació d'una família. Aquest deballestament que impedeix llur realització com adults, la crisi econòmica, els fa sentir tan frustrats i decebuts tant social com psicològicament, que en més d'un cas és l'origen de diverses patologies

mentals (tanmateix, no és l'únic factor causal).

En el cas de les noies, la llarga adolescència forçada està mediatitzada pels barons (el que no vol dir que les noies no la pateixin, naturalment), ja que si els nois no es casen en arribar a la plenitud biològica perquè han d'estar durant anys a la cua d'espera fins que troben una col.locació, tampoc les noies no poden casar-se perquè no tenen pretendents. Tanmateix elles reben una socialització més harmoniosa en el si de la família, i si no cuiden la llar matrimonial, sí que s'encarreguen de cuidar la llar paterna i viuen envoltades per un medi menys destructiu psicològicament ja que el seu món, el familiar, els serveix de substitució, encara que allunyada, del que hauria d'ésser una vida femenina adulta.

quadre estadístic

Partint de l'enquesta distribuïda entre la mostra de joves del Prat de Llobregat, les pessetes de què disposen setmanalment els joves per a les seves despeses són globalment i en percentatges absoluts:

edat /	de 10 a 100	de 100 a 300	de 300 a 800	de 800 a 1500	més
10	84'6%	7'7%	7'7%		
11	80'0	20'0			
12	90'5	9'5			
13	42'9	52'4	4'8	∅	
14	38'1	47'6	14'3		
15	9'1	63'6	27'3		
16	28'6	38'1	19'0	14'2	
17	4'8	38'1	52'4		4'8
18	4'2	4'2	41'7	33'3	16'7
19			36'4	27'3	36'4
20		9'1	27'3	27'3	36'4
21			13'3	53'3	33'3
22		7'7	23'1	30'8	38'5
23	∅	22'2	11'1	22'2	44'4
24			22'2	33'3	44'4
25			25'0	12'5	62'5

Aquest quadre estadístic ens mostra una determinació absoluta marcada per l'edat sobre els diners de què disposen els joves per a les seves despeses. En relació a la variable sexe no hi ha una diferència significativa d'ingressos, encara que sí en la forma de gastar-los els nois i les noies.

Fent la distinció per Zones, i saltant les dades d'algun Districte municipal que no s'ajusta a la globalitat perquè allà predominen els més grans o més petits de la mostra i això crea un biaix estadístic, és a la Zona Centre on, en termes absoluts, el jovent disposa de més diners setmanals; i a la Zona St. Cosme és on la joventut disposa de menor quantitat de diners per a les seves despeses (el 80'3% dels joves de St. Cosme disposen setmanalment de 800 pts. o menys).

La manera que tenen els joves d'obtenir els diners és:

els guanyen	22'5%
els reben de la família	77'2%
altres formes no especificades	0'4%

Tenint present que el 51'8% del col·lectiu juvenil escollit està en edat laboral (majors de 16 anys), vol dir que, com a mínim, el 29'3% de joves en edat laboral depenen econòmicament dels pares o familiars en tot sentit. Tampoc aquestes xifres, però, són totalment exactes.

Els diners són el principal problema per als joves del Prat de Llobregat en general. No en tenen suficients per a mantenir un model de vida consumista com el que se'ls proposa constantment a través de tots els medis vehiculadors de símbols de la nostra societat (pel·lícules, modes, consum de begudes, de vestuari, de música, d'estètica en general, d'informació, necessitat de transport, entrades a discoteques i locals d'espectacles, i d'altres molts). Al Prat de Llobregat hi ha un 46'1% de joves en edat laboral que estan aturats. El percentatge és més alt entre les noies que entre els nois, amb una diferència absoluta de 5'6 punts en favor de l'atur femení, diferència que en termes relatius és més elevada ja que hi ha més noies que nois a la mostra.

forma d'obtenir
els diners

Els nois immigrants són els que vitalment necessiten tenir una feina remunerada amb més urgència, però no en busquen ja que ho saben inútil. Dedicuen els seus esforços a obtenir diners del món de l'economia submergida i d'activitats il·legals, l'únic recurs que coneixen.

D'entre tots els joves en edat laboral, tan sols un 53'9% han respost els ítems de l'enquesta que fan referència a la qüestió laboral (és d'aquest 53'9% del total que extrec les dades que segueixen en relació a la font d'ingressos del jove). És a dir, que gairebé la meitat de les persones que estan en edat laboral i formen part de la mostra triada no responen a les preguntes que els he formulat a través de l'enquesta: és un fenomen conegut que un ítem no respon per una població de mostra vol dir, o bé que està mal plantejat -que no és la qüestió aquí- o bé que l'informant es nega a respondre per manca d'informació -que tampoc n'és el cas ja que tothom en edat laboral sap si treballa o no, i en què-, o bé que els entrevistats se senten excessivament afectats pel tema i no volen respondre. La interpretació que faig a l'abstencionisme a respondre aitals ítems relacionats amb el fet laboral i econòmic està reforçada per altres dades, com és que l'índex general d'atur enregistrat entre els joves del Prat de Llobregat en edat laboral, el 46'1%, no és homogeni: puja molt a la Zona St. Cosme i baixa substancialment a la Zona Perifèrica (precisament allà on viuen els joves immigrants i catalans que majoritàriament han format una família de poc temps ençà, el que vol dir que, en termes generals, algú de la família ha aconseguit una feina estable). A la Zona Centre, on habiten els joves oriünds, el percentatge de joves aturats està lleugerament per damunt del de la Zona Perifèrica, i més baix que el de St. Cosme. Malgrat tot, el 46'1% de joves aturats que he enregistrat segons llurs mateixes declaracions (per tant que ells mateixos s'identifiquen com a tals), són una quantitat molt superior a l'11% de joves barcelonesos en atur, o al 28% si comptem els que estan aturats i els que estudien però també busquen treball (segons DIPUTACIÓ DE BARCELONA, 1983; 33).

Aquests mateixos canvis en l'índex d'atur per zones són els que es reflecteixen invertidament en els percentatges de respostes obtingudes dels joves: a més atur en una zona, menys respostes rebudes d'allà.

fontes d'ingressos

Hi ha molta diferència entre les ocupacions que permeten obtenir

els ingressos, habitualment escassos, entre els joves oriüds, els immigrants més marginats, els més integrats i els gitanos. L'única tònica general, encara que amb excepcions entre les edats més adultes, és la poca quantitat de diners que guanyen, i que són les famílies qui en la majoria dels casos donen diners als joves per a les seves despeses, el que vol dir, per tant, que disposen de pocs diners per a gastar (reflectit en el quadre de la p. 153).

Els joves catalans són els que tenen les ocupacions més agradables, disposen de més diners per a les seves despeses i una major seguretat en la col·locació, encara que sigui eventual. Solen treballar de dependents de botigues (moltes de les quals són petits negocis familiars on els joves hi passen algunes hores diàries), de representants i venedors (habitualment a hores o a comissió), de mestres d'escola (els de més edat) i àncora algun ja ha assolit una qualificació que li permet fer feines lliberals o similars (gestors, advocats, oficinistes d'algun gabinet i d'altres similars). Un jove dels que he conegut, de 21 anys i resident a la Zona Centre, està pràcticament tot el dia a la botiga de productes de neteja domèstica propietat del seu pare. Malgrat aital assiduitat, marxa quan vol (a fer deures d'un curset al que s'ha matriculat, a resoldre assumptes burocràtics, a portar la moto al mecànic...) i no considera que sigui una feina fixa; quan li vaig preguntar el motiu pel qual no s'integrava plenament al negoci familiar i el convertia en el seu treball, va respondre'm que no proporcionava prou ingressos per a dues famílies (la paterna i la seva quan es casés) i que la millor solució fóra buscar una nova col·locació, però no la trobava i entretant seguia ajudant al negoci familiar d'on en treia per a les seves despeses. Aital situació és bastant extensa: hom va formar un negoci familiar per a mantenir la família amb més o menys comoditats i donada la crisi econòmica actual la botiga no permet obtenir més ingressos, i més amb la nova organització comercial d'hipermercats en els quals el preu dels productes és més barat que en un comerç petit, i ajuda a augmentar la inestabilitat de les botigues de barri. Així i tot, els joves catalans són els que reben més diners per a les seves despeses de la principal font d'ingressos: la família.

La situació és ben diferent entre els joves d'origen forani, bàsicament entre els joves de la Zona St. Cosme: són els que tenen els

tradició familiar
i ocupació laboral

treballs i fonts d'ingressos menys qualificats, menys segurs i pitjor pagats. Els pares dels joves d'aquesta zona, igualment que els pares dels joves de la Zona Perifèrica, són immigrants que en la majoria dels casos han accedit a una col.locació millor o pitjor, però pocs han arribat a muntar un negoci propi. Aquí, per tant, no es planteja el problema de la successió laboral en la direcció del comerç que hem vist habitual entre els joves catalans. Aquest fet és important en el món intern de la família: entre els catalans la decisió de buscar una nova feina fora del negoci familiar que prenen molts joves, comporta un trencament emocional entre pares i fills. Els pares, quan formen el negoci o comerç familiar, solien projectar-hi les ànsies de transcendència personals ("després de mi, serà el meu fill qui portarà aquest negoci que jo munto amb tot el meu esforç, i després d'ell serà el meu nét qui seguirà engrandint-lo") i es fixaven en el model de comerç transgeneracional habitual a Catalunya que d'alguna forma arriba a ésser en els casos més sòlids un autèntic símbol de llinatge familiar i de riquesa material iniciada en una petita botiga que "el bes avi tenia en un portal d'una escala". Aquest fet condiciona la recerca d'una col.locació dels joves catalans: no ha d'ésser una feina que minvi el prestigi local assolit per la família amb la botiga de barri (ja he comentat més amunt la importància del prestigi associat a la col.locació entre els joves catalans). Al mateix temps, el trencament amb la continuïtat del petit negoci familiar és un primer pas decisiu que fan els joves catalans vers la separació del model familiar tradicional i dels valors orientadors que s'hi mantenen (més endavant veurem que precisament són els joves catalans els que marxen del Prat més sovint per a divertir-se, buscar feina, parella, i d'altres).

Els joves d'origen forani, en canvi, no han de trencar amb cap pauta familiar si decideixen buscar feina. Al contrari, els seus pares quan varen arribar al Prat de Llobregat o a qualsevol indret de Catalunya, varen tenir una primera preocupació vital: trobar col.locació com a empleats a l'empresa que els oferís les millors condicions. Els joves han de passar pel mateix camí de recerca, malgrat la situació si--gui actualment tremendament més complexa i difícil. Es podria dir que

en les famílies forànies, el treballar com a empleats o mà d'obra en grans fàbriques o empreses d'altri, està absolutament assimilat, mentre que no ho està entre els catalans que ho consideren col·locacions desprestigiades i pròpies d'individus "de poca categoria".

Els nois immigrants de 16 a 20 anys que viuen a la Zona St. Com principalment, solen obtenir diners de treballs marginals tals com per exemple vendre cargols que van a caçar pels marges i hortes que envolten el nucli urbà del poble (encara que cada dia tenen menys possibilitats de trobar-ne, de cargols, per la gran quantitat de productes químics que els agricultors tiren a les plantes per tal d'evitar que proliferin animals com aquests, que les mengen). Aquesta joves immigrants també obtenen alguns ingressos econòmics anant a tallar canyes de les voreres del riu i dels canals, canyes que després pelen, deixen assecar, obren i venen als comerços d'encanyissats del Prat de Llobregat o de Barcelona. Hi ha diversos treballs eventuais més als quals solen accedir, com són per exemple, feines de càrrega i descàrrega a l'aeroport, als hipermercats que s'han construït en la zona (PRYCA), venent roba usada i d'altres. Finalment, alguns d'aquests joves menys integrats -sobretot els gitanos- obtenen diners de robar cotxes, botigues, fàbriques, productes dels camps del voltant del Prat i d'altres formes similars. També de vendre petites quantitats de costo o d'"hashís", quan no de caballo o de perico encara que més estranyament perquè són substàncies més cares. D'alguna forma, totes aquestes fonts d'ingressos estan catalogades en la mateixa categoria: es tracta de formes eventuais d'aconseguir diners i que sempre es posen en marxa per a un objectiu precís, mai per a tenir diners estalviats, i també immediat. Van a collir cargols de les hortes o a tallar canyes (activitats amb les que arriben a guanyar 500 o 600 pessetes diàries, treballant tot el dia) quan necessiten diners per comprar alguna cosa -gairebé sempre de caire lúdic: un disc o cinta de cassette, unes bambes últim model, un bitllet de tren per passar el cap de setmana amb els amics fora del poble i similars-, però després ja no treballen més.

D'alguna manera supediten llur activitat econòmica a la mesura de les necessitats més immediates i gairebé sempre relacionades amb

el lleure. No es preocupen d'organitzar alguna estratègia amb la que obtenir diners regularment, fins que assoleixen l'edat de 20 anys en davant, aproximadament, que és quan comencen a preocupar-se per trobar una feina estable que els permeti integrar-se al món dels adults.

font de disponibilitat econòmica

Tanmateix, la majoria de joves segueixen depenent de la família pel tocant als diners de les seves despeses fins ben entrada l'edat dels divuit - vint anys endavant, i encara un alt percentatge en depenen després. El següent quadre mostra aitals percentatges:

<u>edat</u>	<u>quanyen els diners de les seves despeses</u>	<u>reben els diners de les seves despeses</u>
10 anys	0'0%	100'0%
11 "	7'1%	92'9%
12 "	0'0%	100'0%
13 "	0'0%	100'0%
14 "	4'8%	95'2%
15 "	0'0%	100'0%
16 "	9'5%	90'5%
17 "	0'0%	100'0%
18 "	25'0%	75'0%
19 "	75'0%	25'0%
20 "	27'3%	72'7%
21 "	50'0%	50'0%
22 "	76'9%	32'1%
23 "	77'8%	22'2%
24 "	99'0%	1'0%
25 "	62'5%	37'5%

(Aquestes xifres s'han extret de les respostes obtingudes a la quasi totalitat de les enquestes. El percentatge citat del 53'9% es referia a l'índex de respostes rebudes als ítems sobre qüestions laborals donades pels joves en edat laboral, no a aquest).

Malgrat que realment hi ha una petita quantitat de joves menors de 16 anys que treballen (sobretot en tallers on fan de noi dels en

càrrecs), el petit percentatge de joves d'11 anys que diuen guanyar els diners que gasten, en el quadre anterior, probablement és producte d'un biaix estadístic, o d'una concepció familiar mercantil.

ocupacions laborals dels joves

En els dos següents quadres apareixen els percentatges referits a les diferents activitats que fan els joves en edat laboral per obtenir diners, en el primer; i la distribució per sexes, en el segon. Així, en termes generals, el 53'9% de joves de 16 anys i majors que han respost els ítems referits a aquest tema, i treballen, ho fan en les següents col·locacions:

ensenyament	11'0%	(gairebé tots de Z. Centre)
treballs domèstics	21'0%	(gairebé tot noies)
<u>treballs eventuais</u>	<u>22'0%</u>	
fàbrica	7'0%	(predominen a St. Cosme)
comerç	12'0%	(predominen a Z. Perifèr.)
tallers diversos	9'0%	
construcció	2'0%	
banca i caixes	1'0%	(tot a Zona Centre)
d'altres formes	15'0%	(més de meitat a Z. Perifèr.)

La distribució dels joves majors de 16 anys que treballen per sexes, és la següent:

	<u>nois</u>	<u>noies</u>
ensenyament	10'5%	9'5%
treballs domèstics	8'8%	<u>38'1%</u>
treballs eventuais	<u>26'3%</u>	16'7%
fàbrica	3'5%	11'9%
comerç	14'0%	9'5%
tallers diversos	14'0%	2'4%
construcció	3'5%	0'0%
banca i caixes	1'8%	0'0%
d'altres	17'5%	11'9%

(aquests percentatges són relatius i serveixen tan sols d'indicadors de la distribució de col·locacions).

Malgrat tot, i com ja he dit, el principal problema dels joves és la manca de diners que es tradueix en diversos bloqueigs i estigmatitzacions en les relacions entre els individus de diferents ethclass. Els joves de la Zona St. Cosme, per exemple, se senten insegurs i ridículs davant els de la Zona Centre, perquè quan van a aquesta part del poble veuen els joves assentats a les terrasses dels bars (sobretot a l'estiu) i ells sovint no tenen diners per poder-hi seure i prendre algun refresc. El mateix succeeix amb la roba, principal símbol posicional. En diverses ocasions he sentit dir a joves immigrants de les zones més marginals, i a d'altres que viuen a la perifèria del centre, que no tenen roba per posar-se si volen anar a Barcelona a passejar, o si volen vestir-se elegants. En aquest sentit, fan la diferència entre anar calçats o anar amb calçat, i no anar-hi: per a ells anar calçat vol dir utilitzar sabates de pell, i no anar-hi vol dir usar calçat esportiu o bambes. Els joves catalans del Prat de Llobregat tampoc poden anar a la moda dernier cri de Barcelona, tanmateix s'acosten més a l'estil de referència que els joves immigrants, més pobres. Per a aquests últims posar-se elegant, o de domingo (clara referència a les categories de vestir en el món rural i treballador) consisteix en abillar-se amb una camisa blanca neta, corbata, jaqueta o caçadora, pantalons no-texans i sabates de pell o similars. Es tracta clarament d'usar l'estil habitual del grup referencial: els catalans amb feina fixa solen anar vestits amb camisa i corbata, encara que per aquests joves és considerat una obligació de la col·locació laboral: oficinistes i administratius, dependents, alguna professió liberal i d'altres similars. Evidentment, els dies de festa són els joves catalans qui no vesteixen encorbatats i prefereixen abillar-se amb roba d'estil modern.

Alguns grups a part els formen els gitanos i grups de joves més folclòrics en el vestuari (rockers, heavies, skins, punkies i altres) que representen una minoria, encara que molt vistosa i significativa. Aquests grups juvenils d'aliança (peer groups) són indicadors avantguardistes del procés de reagrupació dels joves, que intenten així organitzar llur identitat i positivament un estatus negatiu (d'estigmatitzats) que els dona la societat.

col.locació ju
venil i anomia

Analitzant: a) la distribució de les diverses ocupacions laborals per edats, sexes i ethclass; b) les diverses categories laborals a les que accedeixen els joves del Prat de Llobregat; i c) la competència que s'esdevé en certs sectors per aconseguir alguna font d'ingressos (per exemple, les poques places que hi ha a l'administració, als despatxos o a l'aeroport en feines ocasionals, pels cargols que cada dia se'n troben menys, per les canyes que no sempre són suficients per a tots els joves, pels productes del camp que els agricultors defensen dels robatoris i d'altres), en resulta una situació social clarament anòmica. No hi ha un objectiu unificador en les motivacions que orienten els joves en edat laboral a cercar fonts d'ingressos: per a uns es tracta d'obtenir alguns diners per a divertir-se, ja que el manteniment el tenen en la família paterna; per a d'altres d'augmentar el prestigi social a més dels ingressos mateixos; per a uns tercers l'objectiu és integrar-se al món i responsabilitats adultes; per a les noies immigrants en termes generals, ajudar a la família mentre esperen el matrimoni, i talvegada després; per a les catalanes assegurar-se un futur professional que les permeti independitzar-se dels pares si en senten la necessitat, i d'altres motius diversos més minoritaris però qualitativament igual d'importants.

Tampoc les normes socials que ordenen les activitats laborals creen cap mena de solidaritat (ni orgànica, ni mecànica), perquè la concepció ètica i legal és diversa entre els joves (com he exposat més amunt), i mentre uns tenen per execrables i asocials algunes accions, altres les consideren un joc o poc més, inclús les consideren un negoci que no té cap característica de flagrant il·legalitat mentre es respectin certes normes d'honor consuetudinari més importants que la llei.

D'una situació com aquesta descrita, en la que coincideixen individus provinents de diferents tradicions culturals, que entenen de diferent forma el món social del treball, la finalitat per a la que guanyar diners i la manera de gastar-los, el sentit de la legalitat laboral (inclús la jurídica), pensen diferent sobre les feines desitjables i les no convenients... se'n deriva una situació social (en aquest apartat, referida exclusivament al món laboral, encara que abasta la totalitat

de mòduls sòcio-culturals), no cohesionada, ni solidària globalment, la qual, a l'estar agreujada per altres factors que anem analitzant (identitat social i individual, forma i contingut familiar en molts casos altament conflictiu, idioma, món simbòlic referencial diversificat, manca de model general d'ethos, i d'altres), converteix la situació en altament anòmica i desorganitzada.

Finalment, s'enregistren algunes tendències en l'ocupació del lleure que semblen estar directament relacionades amb les disponibilitats econòmiques que tenen els joves per a llurs despeses. Algunes d'aquestes correlacions són tan òbvies que no caldria ni tan sols esmentar-les (per exemple, a més diners, més possibilitat d'anar a la discoteca i més tendència a realitzar activitats que precisin presupost econòmic). Tanmateix, altres tendències no en són tant, d'òbvies, i indiquen sortides possibles al continuum quotidià que aparentment no estan relacionades amb la quantitat de cèntims de que hom disposa.

En la primera columna indico la tendència, en les altres dues següents assenyalo si la tenen els joves amb MENYS disponibilitat econòmica, o bé els joves amb MÉS disponibilitat.

tendència a ...	menys diners disposables	més diners disposables
- estar més al carrer	X	
- estar més a casa	X	
- interès per activitats formatives i culturals	X	
- assistir a discoteques i cinemes		X
- l'associacionisme		X
- tenir més amics	X	
- mantenir més les amistats	X	
- tenir amics d'edats més grans a la del subjecte		X

correlacions en
re disponibilitat
econòmica i
diverses tendèn-
cies relaciona-
des amb el lleu-
re

	menys diners	més diners
- anar sovint a Barcelona		X
- mirar més hores el TV	X	
- donar més importància a la família	X	
- fer activitats de lleure a l'aire lliure	X	
- fer esport organitzat en centres i clubs	X	
- més ganes de semblar-se a algun personatge famós	X	

La relació que he marcat entre la tendència a l'associacionisme juvenil i el disposar de més diners, no s'ha d'interpretar com que es tracta d'una tendència de l'ètnia catalana (els qui disposen de més diners en termes generals), sinó que en realitat és una inclinació que he enregistrat més habitual entre els immigrants amb més disponibilitat econòmica, els quals volen reforçar llur procés d'integració creant vincles filiatius a través de diverses associacions institucionalitzades formalment (associacions de joves, culturals i d'altres), encara que, probablement en altres circumstàncies no haurien establert -o tingut tendència a fer-ho- aitals vincles associatius. Fins i tot és bastant habitual que un cop establerts autèntics llaços d'amistat amb altres joves, o altres filiacions que ajuden més al jove a integrar-se i a forjar-se una identitat, abandoni l'associació o senzillament deixi de ser-ne un membre actiu.

Contràriament al que sembla, els joves catalans d'origen són els qui he vist amb menys disposició a associar-se, tot i tenint-ne tradició.

Per un altre costat, els joves amb més tendència a voler semblar-se a algun personatge famós - i tant és així, que a voltes es juga a que algú en representi algun del tot seriosament, com jugadors de futbol i cantants principalment-, són els joves immigrants d'entre 16 i 20 anys i de sexe masculí, principalment, el que en un marc psicologista pot entendre's com un indicador dels problemes d'identitat de què ja he parlat en referència a aquests joves.

Addenda al factor: economia dels joves

concepció labo-
ral i economia
submergida

Hi ha dos aspectes més que és important especificar en relació al tema laboral i econòmic dels joves. En primer lloc, la parcial, però àmplia homologació que fan els joves, bàsicament els immigrants, entre les ocupacions legals i les il·legals que els permeten obtenir diners, és causat pel seu ethos menys lligat a reglamentacions jurídiques legalistes i més donat a interpretacions subjectives de la realitat social; però també hi ha un segon factor causal en aquesta homologació cognitiva entre diferents ocupacions: la absoluta majoria de joves que he conegut (sobretot els menors de 23 - 24 anys) i que treballen, ho fan en col·locacions del que s'anomena economia submergida (tallers de confecció, de reparacions diverses, de repartiment de propaganda comercial i d'altres). Estan tan esteses les col·locacions d'aital categoria i és tan normal parlar de la problemàtica que comporten (manca de Seguredat Social, sous arbitraris i sempre baixos, manca de tota reglamentació laboral en les relacions de producció, sindicals, socials, i d'altres), que forma part de la realitat social en què es viu.

Aquesta situació d'àmplia economia submergida no és còmoda per a ningú: els petits "empresaris" estan fora de la llei i constantment tenen problemes per vendre les manufactures perquè estan sense legalitzar en quant a impostos de fabricació, els treballadors no estan protegits per cap mena de regulació laboral reglamentada legalment a Espanya, els locals solen ser plantes subterrànies i mal condicionades perquè no puguin ésser descobertes pels inspectors d'Hisenda; tanmateix i malgrat tot, els joves i també molts adults, accepten aquestes incomoditats perquè no els toca altra solució si volen subsistir. El problema està en l'excessivament rígida reglamentació d'impostos laborals que el govern ha endegat, la qual obliga que les classes menys sòlides econòmicament hagin d'adoptar aitals solucions.

Passar d'una situació d'economia submergida generalitzada, de la qual se'n parla en els bars del barri, entre els joves quan passejen, a les cues d'espera de les perruqueries de senyores i a tot arreu, sen-

se major precaució, a una ocupació clarament il.legal com pugui ser vendre i traficar amb substàncies psicoactives prohibides, és un salt conceptual tan petit que molts joves el fan sense que els reporti cap mena de problema ètic major.

l'auto-marginació
laboral dels jo--
ves

En segon lloc, els joves, i principalment els immigrants encara que no són els únics, habituats a aitals condicions socials de vida que he anomenat en termes generals d'estigmatitzats, tenen un nivell d'auto-valoració i auto-estima realment baix que es tradueix en una manca d'aspiracions laborals i en un conformar-se, en molts casos, en reproduir la situació social que coneixen, malgrat que la societat en general hiper-estimula la competència i el progrés i augment del nivell de vida.

Un cas representatiu d'aquest funcionament auto-valoracional és el d'un jove de 22 anys amb el que he compartit tardes molt divertides, fill d'immigrants però nascut al Prat de Llobregat, i amb un nivell econòmic familiar prou assentat com per enviar el fill a la universitat de Barcelona. Aquest jove va fer un curs de Biològiques, l'any següent va passar a Farmàcia, el tercer any de vida universitària va estudiar el primer curs de Magisteri i finalment ha deixat la Universitat "porque no me encuentro haciendo de biólogo o de maestro". En els tres primers cursos universitaris que ha seguit (biologia, farmàcia i magisteri) hi ha una clara caiguda dels estudis que més prestigi popular tenen (ésser biòleg), als que en gaudeixen de menys (ésser mestre d'escola), i finalment un abandó de la Universitat per manca exclusiva d'un "sentir-se còmode" preveient el futur rol al que accediria en acabar els estudis (de mestre, de biòleg o de farmacèutic). Actualment treballa en un magatzem de ferros i no té expectatives immediates de canvi "hombre, allí estoy bien. Asegurado, dos pagas extras al año. Bueno, es pesado pero... es que no me veía yo haciendo de maestro, o en un laboratorio."

La manca d'estimulació per a estudiar en aquests casos, i parlant en termes generals, és exclusivament deguda al nivell d'auto-estima propi dels joves estigmatitzats. En el cas que acabo de citar hi han condicions econòmiques favorables, el coeficient intel.lectual del jove, tot i que no li he passat cap test psicomètric d'intel.ligència és sobradament elevat com per cursar uns estudis universitaris, no existeix

cap impediment burocràtic, ja que havia superat victoriós les proves de selectivitat d'accés a la Universitat, i finalment, és un cas particular totalment representatiu de la relació que hi ha entre el nivell laboral i les expectatives que desperta, i les particularitats autovaloracionals de molts joves del Prat de Llobregat.

Aquest és el principal motiu que els poquíssims joves que assoleixen un nivell cultural acadèmic universitari siguin d'ètnia catalana tot i que, en termes generals, són un percentatge baixíssim els joves que estudien en aquesta institució (el 2'0% del total absolut) comparat amb els percentatges que la Diputació de Barcelona dóna per la resta del territori provincial (el 15% en l'Àrea Metropolitana de Barcelona, i el 16% a la resta de la província tret de Barcelona capital). De fet, aitals índex d'estudiants universitaris donats per la Diputació arrel de l'estudi de Gallup, són dubtosos per la ja coneguda manca de rigorositat en els treballs d'aquesta empresa d'estudis comercials i sociològics, tarmateix aquí serveixen d'indicador per a establir una simple comparació (DIPUTACIÓ DE BARCELONA, 1983; 19).

RELACIONS AFECTIVES, AMISTAT I ANOMIA

Un aspecte oblidat en els treballs i monografies antropològiques és el de les relacions i demés aspectes emocionals de l'ésser humà com a component definitivament significatiu en les relacions immediates, i important en el tocant a la descripció i anàlisi de la cohesió col·lectiva. No es té en compte perquè és un aspecte immesurable de la vida humana, i no perquè sigui infinit, sinó perquè, com cubicar l'eficàcia d'unes relacions emocionals? o la profunditat vivencial de les emocions i afectes en un individu o grup? En el cas més clar de les parelles es podria estudiar l'estabilitat emocional a través del compromís matrimonial o de convivència, de la duració d'aquests compromís, etc. Tanmateix, seria fals perquè com ha esbrinat el marxisme i els estudis d'antropologia econòmica, no sempre ni arreu el factor afectiu i emocional han estat importants en l'elecció del cònjuge.

L'afectivitat ha estat un mòdul de la vida humana més propi de les ciències que estudien la persona individualment: la psicologia, la psiquiatria, l'escola de cultura i personalitat, i la religió. Malgrat tot això, he volgut estudiar algun aspecte social de les relacions emocionals i el nexa que tenen amb l'estat social anòmic.

El tema que apunto és important perquè l'anomia afecta absolutament tota la vida dels individus de la societat que la pateix: tota en el sentit que desorganitza la pluralitat de components culturals d'una vida humana, no en el sentit cronològic. E. Durkheim posà de relleu la coincidència entre l'índex de suïcidis i l'anomia social.

L'avorriment, en el sentit antropològic que estic donant al

terme, és causat per un desequilibri emocional en la relació món intern / món extern que fa perdre l'interès vers aquest últim, i aital desequilibri acompanya la manca d'organització pròpia de l'anomia, precisament per aquest motiu la psicologia ha apreciat ràpidament el valor d'aquest terme.

La pregunta que es planteja és: com estudiar en un medi urbà hiper-complex l'estabilitat emocional dels individus joves integrant-ho en un treball antropològic?

El camí que he triat és fer-ho a través de l'estudi de dues filiacions juvenils. Una altament formalitzada i d'àmbit tancat, l'altra totalment desestructurada i oberta: la família, i l'origen i duració de les amistats.

emocionalitat
àmbit fami-
liar

Com hem vist més amunt, el medi familiar en la població del Prat de Llobregat, sovint és un medi conflictiu. Així i tot, però, segueix estant protector per als joves, els dona un punt de referència enmig de la desorganització social externa en què viuen molts d'ells. Malgrat la conflictivitat que en alguns casos s'enregistra al si de la família, aquesta aporta als joves seguretat mental i emocional (l'estabilitat del món privat enfront de la desestructuració del món públic): un pare, faci el que faci i es comporti com sigui, sempre és un referent en la nostra societat i el mateix referit a la mare i als germans. Aquesta seguretat en les relacions i rols familiars reflecteix en, per exemple, la major harmonia i aplom de les noies davant els nois: elles estan més lligades als valors familiars i en són principalment l'element reproductor.

La desestructuració del món social és la causa que tants joves retornin a la dimensió privada-familiar buscant seguretat, i hi ha una relació directa entre l'anomia del món extern i la necessitat que senten els joves de retornar a la llar, per malament que estiguin les relacions, l'economia o la distribució de l'espai familiar.

En la població que estudio es pot considerar que els joves estan bastants hores diàries en contacte amb els seus pares (encara que sigui en una mateixa actitud passiva davant el TV), però així i tot, he parlat amb joves que desitjarien estar en més contacte amb la família, sobretot els de la Zona St. Cosme. En termes estadístics les xifres reflecteixen bastant fidelment la realitat que he conegut de forma immediata.

El temps que els joves estan amb els seus pares diàriament és:

1 hora o menys	1'4%
entre 1 i 2 hores	4'3%
entre 2 i 4 hores	23'2%
més de 4 hores diàries	71'1%

Malgrat aquesta quantitat de temps que, si es vol, és normal tenir en compte l'amplitud d'edats de la mostra triada (10 a 25 anys), un segon ítem, del qual he elaborat només les respostes dels joves majors de 15 anys, dóna una informació més concreta de la necessitat que tenen els joves de trobar un punt fix en llur mòdul emocional a través de la família.

El següent quadre es refereix al percentatge de joves, de 15 anys endavant, que els agradaria veure i estar en companyia de la seva família més hores al dia de les que hi estan:

si	76'1%
no	23'9%

A la Zona Centre, on predomina l'ètnia catalana i la classe social més acomodada, és on s'enregistra el percentatge més elevat de joves que no desitgen estar més temps amb la família, i a la Zona St. Cosme és allà on creix l'índex de joves que voldrien estar-hi més temps (el 88'3% de joves majors de 15 anys). Aquest fet, verificat estadísticament i en el treball de camp, marca una ruptura important entre l'anterior generació de joves (els anomenats del maig 1968) que desitjaven trencar amb la família tan aviat com els era possible i marxaven de la llar paterna malgrat no tenir ni una feina eventual que els assegurés la subsistència, i l'actual generació juvenil, globalment, que cerca una seguretat a través de la família, malgrat ^{que} el medi els pugui ésser incòmode i problemàtic. La generació de joves de fa 20 anys estaven altament organitzats (en partits polítics, associacions juvenils, comitès diversos i altres) i tenien un model desitjable de valors, la consecució dels quals els portava a trencar amb fórmules que no es tenien per bones. Els joves objecte d'aquests estu

di, però, estan immersos en una desestructuració dels valors, pròpia de l'anomia.

No hi ha cap relació entre les comoditats a la llar i el desig d'estar-hi, per part dels joves, ja que precisament l'ethclass que ocupa la Zona Centre és la més acomodada materialment, i també és la que té els joves amb menys desig d'estar amb la família. En canvi, a St. Cosme, d'on ja he descrit l'elevat nivell de conflictivitat familiar, és on hi ha més desig juvenil d'estar més hores amb la família. Malgrat tot, en aquest col·lectiu de joves la família representa la seguretat emocional: és el lligam directe que hi ha entre ells mateixos i el grup de referència que els omple i dóna forma a la seva identitat emocional: la societat i la cultura que han conegut "al poble" del qual en són descendents directes o indirectes. Per aquests joves la seguretat emocional ve d'"allà", dels ritus del poble, de les filiacions familiars àmplies (oncles, avis, cosins i altres més secundàries), de les situacions i festes amb les quals s'identifiquen. En el poble recuperen la possibilitat de gaudir de vivències emocionals i afectives en tota la seva dimensió social, utilitzant les mateixes formes d'expressió cultural que han après des de petits a través dels pares i que "allà" tenen plena vigència. Els rituals del poble structuren als joves.

En la relació entre els joves immigrants i el poble hi ha una anella imprescindible: la família paterna. És més, quan estan en el poble, els joves descobreixen diverses activitats que els fan sentir vius i plens d'il·lusió i seguretat, i que gairebé sempre impliquen una major relació amb la família, com per exemple, anar a caçar o a pescar amb el pare del qual se n'aprèn; la relació amb la llar és molt més intensa que al Prat ja que als pobles petits -dels quals solen provenir les famílies d'immigrants- les portes de les cases solen estar obertes i la casa té més dependències, pel que s'entra i surt més sovint que en les ciutats, el que implica una major relació amb la mare i el món domèstic; s'acompanya a l'avi o a l'àvia a l'hort que tenen per a ajudar-los a fangar la terra, a regar o a collir les verdures i hortalisses que la mare cuinarà per dinar; tal vegada es visita assíduament a alguns oncles que tenen una granja de vaques, de cavalls o un simple galliner amb aviram, animals que diverteixen els joves, els quals àdhuc poden ajudar a alimentar-los i a netejar-els-hi les gàbies o corts.

Sovint he tingut la impressió que els joves immigrants volen estar més temps amb la família cercant, sense saber-ho, la seguretat de la ritualística del poble, que els estructura emocionalment, i de la que la família n'és el pont. No sempre hi ha una consciència tan clara del poble d'origen i dels seus valors immutables, ja que àdhuc en els sectors més pobres ni tan sols s'hi pot viatjar, al poble, però qui més qui menys, els joves immigrants viuen en el si de famílies en les quals sol mantenir-se un ethos estricte, supervivència del que els pares reberen en el poble i que ajuda a organitzar la desestructuració dels valors socials.

La família és el marc del món intern que ofereix immutabilitat als joves quan les societats entren en un període d'anomia, com és el cas actual, i això malgrat l'harmonia interna de cada família. Les relacions de consaguinitat per un costat, i la contigüitat humana en les relacions que comporta una vida familiar per un altre, són el millor antídoto contra la desorganització dels valors socials, de les finalitats a assolir i dels medis per fer-ho. Per aquest motiu els joves immigrants estan sempre lligats a la família, àdhuc després de casar-se, i al veïnat com a comunitat més àmplia. En segon lloc, he observat, demanat i preguntat també en l'enquesta, sobre la durada dels lligams entre amics, el segon camí triat per estudiar les relacions i estabilitat emocional dels joves, i el nexa que pugui haver-hi amb l'anomia.

En les relacions de parella l'estabilitat és desigual, depenent de l'ètnia de què es tracti. Entre els immigrants que habiten a St. Cosme es pot dir que la joventut s'aparella molt aviat o molt tard, però no hi ha una successió regular de matrimonis o nuviatges. Els aparellaments que no es transformen de seguida en compromisos matrimonials, no solen durar gaire temps entre els joves de 19 a 24 anys (com a molt uns mesos). La manca de perspectives és el que més influeix per a que els joves aparellats se separin quan sorgeixen els primers problemes (encara que, repetixo, hi ha aquest període en el qual és difícil formar parella). El més habitual es que hi hagin grups de nois per un costat i de noies per un altre que només coincideixen en alguns indrets que tenen aquesta funció: principalment les discoteques i sales de ball, i també els espais oberts de St. Cosme, encara que menys. Els grups de nois solen estar formats per 5 a 8

relacions d'a
estat i ano-
ia

individus, i els femenins per 2 o 3 noies. Sempre són més nombrosos els grups de nois. És estrany veure un grup de noies de més de 3 o 4 juntes, sino és per alguna causa concreta (sortida d'un centre d'estudis femení, algun equip esportiu femení i altres semblants). També és habitual que les parelles passin soles el temps lliure o, com a molt, en companyia d'altres parelles. En un medi social tan conflictiu, la parella és un món tancat que ajuda a sentir-se segurs als joves que la formen ja que ells estableixen les pautes vàlides: un element extern pot fer-ho trontollar. Hi ha algun grup de joves que incorpora un membre del sexe contrari, com el cas d'un grup de 6 nois i una noia, tanmateix habitualment es tracta de la parella d'algun membre del grup que hi segueix lligat i inclou, la parella, al grup, però aquesta hi pertany en qualitat de "parella de", no per antonomàsia.

joves immigrants
i parella

També és habitual que en les parelles de joves immigrants sigui la noia la que d'alguna manera imposa els seus criteris al noi, per senzill que siguin. Aquest fet és contrari a les simples aparences, ja que són els nois qui es manifesten de forma agressiva vers les noies pel carrer i en les discoteques, els diuen pirops, criden obscenitats en la seva presència i les amenacen amb fer-els-hi l'amor, però sempre que no estigui present la seva parella. Un cop s'estableix una relació més íntima i més sòlida emocionalment, és la noia qui habitualment es mostra més tranquil·la i serena, segura de si mateixa i amb uns valors que ha rebut de la família més assentats, i és el noi qui en el món íntim se sent més insegur i sol acceptar un cert domini femení. Alguns exemples il·lustraran el caràcter d'aquestes relacions: un dels nois més fumadors que passa el dia voltant pels carrers, jugant a dòmino al Casal de Joves de St. Cosme, i que manté una actitud de gall picabaralles, deixa de fumar en presència de la seva núvia perquè ella li ha prohibit; un altre xicot de 19 anys des que està aparellat amb una noia de la seva mateixa edat vesteix ostensiblement més pulcre, també perquè ella li va dir que ho fes. Aquestes actituds de cedir davant els valors i la voluntat femenina mai s'expressen com a tal en públic, sino que la fórmula habitual amb què un jove explicarà un canvi d'actitud seu és "le prometí a ella que lo haria", amb el que deixar de fumar davant la noia, vestir-se millor, rentar-se més, cercar més diners per poder-la invitar o deixar de dir coses a les noies que passen pel carrer, pren la forma d'un reforçament de l'honor i l'hon-

bria masculines: ho faig perquè ho he promès i un home no falta mai a la seva paraula (quan realment és al revés). Les noies són bastant conscients del joc i més d'una m'ha confessat que allà no hi ha bons nois entre els que buscar una parella seriosa amb finalitat matrimonial.

parella i grup
de referència

En l'elecció de les parelles també es posa de manifest la importància del grup de referència que hi ha entre els joves immigrants. Quan els pregunto inesperadament si prefereixen casar-se amb algú de la seva mateixa terra o amb un/a català/na, tant els nois com les noies em responen espontàniament amb un "catalán/na". De seguida sol venir una rectificació: "bueno, de hecho me da igual. Ha de ser algú serio y formal. Lo importante es que nos queramos". En canvi, els amics i amigues amb qui es forma grup solen ser de la mateixa etnollass del subjecte: la realitat ideal és una, la immediata és una altra.

joves catalans
i parella

Entre els joves catalans hi ha menys tendència a orientar les expectatives a formar ràpidament un matrimoni, que entre els immigrants. No manifesten, els autòctons, tanta necessitat d'emmarcar el món privat de l'individu en la pròpia família, però al tenir més accés a les col·locacions laborals, poden regularitzar la parella quan volen, contràriament als immigrants que tenen més expectatives d'entrada, però menys possibilitats de realitzar-ho. Els catalans emmarquen més les relacions privades en grups endo-ètnics i tancats.

Els grups d'oriünds s'ajunten habitualment per assolir un objectiu prefixat i programat (visitar una exposició, anar al cine, d'excursió, a algun concert i altres), en canvi els grups de joves immigrants poden ajuntar-se, i solen fer-ho, amb l'única finalitat d'estar junts i després decidir si es fa alguna activitat, per això els bars són els indrets perfectament adaptats a la necessitat de trobar-se sense objectius precisos.

Entre els joves catalans també s'enregistra més regularitat en l'accés graonat al matrimoni entre els 22 i 28 anys. En els grups de joves catalans no hi ha la tensió ambigua que existeix entre els immigrants: aquests surten amb noies però no poden comprometre's seriosament amb cap parella -i aquesta és la finalitat de les relacions inter-sexuals més clarament formulada per la seva cultura- perquè ells haurien de reunir unes condicions que no tenen (començant per l'ocupació laboral), per la qual cosa tota pressumpta seducció ho és forçosament en un sentit superficial -per una nit o poc més- i això està enèrgicament reprimit per les tradicions d'origen, majoritàriament rurals, resultat: és més pràctic

sortir a divertir-se els nois per un costat i les noies per un altre. A més, els joves foranis reproduïxen, en el fons, els mateixos patrons de comportament que han après dels seus pares i que aquests han adquirit de les cultures d'origen de les que provenen, en les quals els rols masculins i femenins estan molt més separats que en les cultures urbanes, i tret de festes i cerimònies importants, els homes i les dones mai s'agrupen junts per a passar el temps lliure. Entre els joves catalans, en no existir una tensió similar, és més habitual que s'organitzin grups bi-sexuals per anar al cine, a divertir-se, o per marxar un cap de setmana fora del Prat de Llobregat i anar d'excursió.

loc de coneixença i duració de les amistats

L'indret o activitat que ha servit als nois i noies per conèixer als seus amics és un indicador dels recursos socials que tenen els joves per a relacionar-se. Entre les classes socials altes és dóna importància al món emocional i relacional de les persones fins un nivell que justifica reunions i celebracions diverses amb la finalitat que hom es conegui i estableixi lligams amistosos amb d'altres. Tanmateix, aquests lligams amicals es donen entre persones quan hi ha un model global desitjable de realitat, és aleshores que s'esdevé el fenomen de projecció, identificació mútua vers un objectiu desitjable i es creen els llaços emotius (afortunadament no sempre és així, i el món afectiu de les persones és molt espontani, però hi ha un bon ingredient del que acabo de dir). En una situació anòmica sembla que les relacions amistoses han d'ésser més conflictives i escasses, i que els indrets on les persones es coneixen estan més marcats per finalitats específiques alienes a l'àmbit emocional (no hi ha grups d'edat formalitzats, ni ritus iniciàtics que marquin una estructura sòlida).

Entre els joves del Prat de Llobregat es dóna aquesta situació de diverses formes. Per exemple, he verificat que gairebé no hi ha activitats conjuntes -tret de la discoteca, vagarejar pels carrers i alguna altra de signe general, però que realment no funciona, com el Casal de Joves municipal-, i que les poques que hi ha interessin, com a molt, als catalans per un costat i als andalusos per un altre (les demés ètnies solen afegir-se). Per tant, les coneixences i amistats neixen dels indrets pels que la societat hi marca el pas obligatòriament (l'escola i el servei militar per als nois, i l'escola i altres més variades per a les noies), o bé neixen a partir de la contigüitat més immediata: la que es dóna en el petit territori habitat per una col·lectivitat regular: el barri.

Les xifres estadístiques sobre els diferents indrets on els joves han conegut els seus amics són (només sobre els joves de 15 a 25 anys):

	nois	noies
al carrer	20'8%	12'3%
al barri	21'9%	13'3%
a l'escola	29'7%	23'2%
centre juvenil o es-		
portiu	8'5%	6'1%
altres indrets	10'2%	19'7%

Malgrat la diferència que pugui haver-hi entre la variable "al carrer" i la variable "al barri", ambdós indrets poden sumar-se ja que es tracta d'amistats fetes a partir de la immediatesa de contacte no formalitzat. El 42'7% dels joves i el 25'6% de les noies han fet amistat gràcies a la contigüitat territorial. La diferència és alta i indica uns patrons de comportament radicalment diferenciats en cada sexe. Les noies gaudeixen d'una major estabilitat emocional i això els permet altres canals que els institucionalitzats per trobar-se i fomentar les amistats. Són canals més relacionats amb el món privat, amb les afeccions individuals, amb els lligams familiars i amb el món sentimental. No és estrany que una noia organitzi un berenar perquè dues amigues seves es coneguin, i quan es troben sempre apareixen temes sobre els que conversar i que interessin a totes: es tracta de temes privats, de gustos i preferències, dels problemes familiars i altres similars. En canvi, molt estranyament serà un noi qui organitzi una trobada per què es coneguin amics seus i si ho fa, probablement no sabrien massa de què parlar. La realitat desestructurada, en la que viuen molts dels joves immigrants, es reflecteix clarament, doncs, en els indrets on estableixen les amistats: en el carrer, els bars i el barri.

Pel que fa a la duració de les relacions amistoses, els nois les tenen més antigues, en termes generals. Realment els joves aprofiten les relacions establertes entre les coneixences fetes en els passos obligats (escola principalment) per mantenir-les més temps. Un exemple, són escassíssims els nois immigrants que he conegut majors de 23 anys que te-

nen amics recents, o de menys de 2 anys d'antiguitat. No es creen noves amistats amb l'entrada al món dels adults, sinó que creix el nombre de "colegas", entre el grup d'homes que hi ha al bar i organitza la timba de cada tarda, o la partida de petanca al carrer.

L'anomia social que influeix en les relacions emocionals recau amb més força damunt els nois per ser les persones que estan abocades a la vida exterior, i aquests busquen una estabilitat, malgrat que precària, entre les persones amb qui han pogut establir llaços amistosos. Per aital camí estan creant-se petits grups socials, a l'interior dels quals es desenvolupa un ethos propi que permet sentir-se més segurs als integrants de cada grup davant el món; tanmateix, a nivell social aquesta lenta formalització de petits grups augmenta la parcel·lació pròpia de l'anomia. Els exemples més clars són els grups de joves que ja han assolit un nivell de formalització simbòlica suficientment estructurat com per a distingir-se de la resta: els heavies, skins, punkies, rockers i altres tribus urbanes, cada una d'elles amb una identitat pròpia. La formalització d'aquests grups dona pas a processos socials importantíssims relacionats amb l'àmbit mental i emocional. Joves estigmatitzats, dispersos i sense una identitat sòlida, que vagarejaven sols pels carrers, o amb el grup d'amics del col·legi, han passat a ésser integrants de grups formalment distingibles i tremendament solidaris davant el món extern. Se saluden i inviten si es troben pel carrer encara que prèviament no es coneguin.

Un cas concret servirà d'il·lustració. Un jove rocker vestit amb la simbologia externa pròpia -pantalons i caçadora texans, botes camperes, lluint un cinturó ample i cridaner, i un vistós tupé estil Elvis Presley-, en una parada del Metro va trobar-se amb un altre jove del mateix estil, que no es coneixien. Es van saludar i el va invitar a fumar un may. Varen baixar a la següent parada per fer-lo i fumar-lo. Es varen intercanviar les dades de les pròximes festes musicals a les que acudirien els rockers, cada un va explicar el lloc on vivia i després de buscar entre les amistats de cada un alguna que fos comuna, i en van trobar, se separaren. És un jove tranquil, silenciós, agradable i senzill de 19 anys. Un matí aparegué al bar on treballa de cambrer amb la cara plena de cops. Era de pensar en algun accident, però no havia estat cap accident: havien estat els skins qui l'estomacaren i ell ho explicava amb evidents signes d'orgull. Era el preu que calia pagar per ésser rocker: ser màrtir en confirmava el valor. El motiu de la baralla:

grups urbans
de joves, i a
nomia

un parell de dies abans s'havia creuat pel carrer amb un grup d'skins i els havia mirat fixament, això fou considerat una provocació suficient i el pegaren, ja que els skins i els rockers són enemics. Allò fou un motiu suficient també perquè el grup de rockers al que pertany aquest jove anessin a buscar als altres i es vengessin. Aitals baralles són cada dia més habituals entre els diferents grups de joves (sobretot s'aprofiten els concerts de música jove per a trobar-se tots plegats i tustar-se a la mínima excusa). Les baralles i batusses entre tribus urbanes¹ tenen un únic sentit: reafirmar-se cada grup en la seva pròpia identitat, i reafirmar els lligams que uneixen els membres que el componen enfront dels demés, de la societat i del món. És ben sabut que un dels factors que més uneixen una col·lectivitat és tenir un enemic comú clarament formulat: com que la societat és massa difusa, àmplia i desorganitzada per representar un enemic, cada un dels grups juga aquest paper enfront dels altres. Evidentment, aitals grups estan formats principalment per nois.

Precisament és a la Zona St. Cosme on hi ha més individus que formen part de tribus urbanes i també és on s'enregistra una durada més llarga de les relacions d'amistat entre nois. El 81'5% dels nois de St. Cosme tenen els amics des de fa 2 anys o més, índex que en termes relatius adquireix més importància ja que els joves de les edats més altes són els que més fàcilment poden gaudir d'antiguitat en les amistats, però és precisament el grup que més tendència té a marxar d'aquesta Zona en la qual queden les noies i els joves de les primeres edats als quals no he considerat aquí.

durada de les relacions d'amistat

Els percentatges obtinguts i referits a la duració de les relacions amistoses entre els joves del Prat de Llobregat són els següents:

menys d'1 any	6'1% de nois	13'1% de noies
entre 1 i 2 anys	16'3% de nois	20'0% de noies
més de 2 anys	77'6% de nois	66'9% de noies

En termes generals, es pot dir que a més diners disponibles per

¹ - el concepte de tribus urbanes no l'utilitzo en el sentit antropològic, ja que aquests grups de joves no tenen una estructura social tribal, sinó que l'empro com a categoria ètnica. Aquests grups de joves, apropiant-se del llenguatge que alguns comentaristes sociològics han utilitzat per a referir-s'hi, s'autodenominen tribus, i també perquè els agrada la connotació entre salvatge i de puresa del terme, amb el que reapareix el mite rousseauià del salvatge feliç de forma gairebé espontània.

al lleure, hi correspon una major adequació al model consumista i una menor duració de les amistats; també que entre els joves catalans hi ha més inestabilitat amical que entre els joves immigrants. Per aquests dos motius la Zona St. Cosme és especialment estable pel tocant a la duració de relacions entre amics. Els joves que habiten aquesta zona són d'ètnies forànies i de classe social baixa, i també de raça gitana, i la conflictivitat social en què es viu genera baralles i batusses sovint entre ells, tanmateix els amics que es confessen com a tals formen habitualment grups molt compactes, solidaris i agressius vers els enemics comuns formalment distingibles. És literal que si un jove és agredit, insultat o robat, els demés membres del seu grup correran el risc que sigui per venjar-lo. Aquestes amistats solen durar anys i el més habitual al es que s'esquerdin quan algú del grup comença a injectar-se heroïna. La tòxico-dependència de l'heroïna és el que acaba amb qualsevol solidaritat i amistat. Fins i tot familiar. Una noia de 22 anys que segueix els cursos corresponents a la titulació de Monitor de lleure Juvenil i Infantil, està profundament consirosa perquè un noi que fins el moment era el seu promès, cada cop que està mancat de diners per comprar jaco, va a casa dels seus pares, de la noia, i pren alguna cosa que ven als traficants d'objectes robats a fi de poder obtenir la quantitat precisa per comprar heroïna. Ella ja ha venut tot el que posseïa de valor per ajudar el promès i la família d'ell també està desesperada perquè el noi s'ha endut tot que tenien de valuós. Aquesta situació és molt habitual. L'ètnia que més heroïna consumeix són els gitanos, i la que menys els catalans. El tractament policial que l'Estat dóna als problemes derivats del consum d'heroïna no tan sols no els frena, sinó que els converteix en més greus. En contra de la creença generalitzada entre la població no aïllada, aquesta substància opiàcia no produeix al·lucinacions, ni alteracions hipnòtiques de la consciència, sinó que actua com a substància bloquejadora dels centres nerviosos que generen els estats d'angoixa i de dolor mental i físic. A l'ésser bloquejat l'efecte d'aïtals neurotransmissors, l'individu que ingereix heroïna se sent especialment segur de si mateix, li desapareixen les angories que omplen la seva vida i els dolors de tota mena, augmenta el to muscular i àdhuc se sent més fort que de costum. El problema que presenta aquest derivat de l'opi és la tremenda addicció que genera entre els consumidors: en desa-

la funció de
l'heroïna

parèixer l'efecte de l'heroïna retornen augmentats els temors, angoixes, i dolors físics i mentals fins a nivells realment insuportables per al toxicòman - és el mono o síndrome d'abstinència - : aleshores es converteix en un individu capaç de qualsevol cosa a canvi d'obtenir una dosi d'heroïna.

Ara es comprèn la gran addicció que hi ha a aquesta substància germana de la morfina, la qual s'usa clínicament per a finalitats similars- entre els col·lectius socials que pateixen més crua- ment els efectes de l'anomia social. Per a aquests joves immigrants sense perspectives actuals de futur, immersos en còrcols poli-conflictius i envoltats per un ethos que no és el seu i no acaben d'entendre, amb unes regles socials que no saben usar i que els converteix en estigmatitzats malgrat no surtin gaire dels seus ghettos, l'heroïna és una substància perfecta que els calma les profundes angoixes que en més d'un cas són la càrrega que arrosseguen des que van tenir les primeres llums de la consciència (un jove toxicòman m'ha dit que va descobrir l'alegria i l'estar bé la primera vegada que s'injectà caballo, però no perquè l'heroïna li portés el benestar en un sentit positiu, sinó perquè no sabia què era viure sense angoixes i temors , fins a tal punt que per a ell formaven un element de la vida tan constant com les cames o el pèls del cap, amb el caballo descobrí que aquest estat pesarós i dolorós no és forçosament un component crònic de la vida humana). A aquesta causa s'hi suma el mimetisme social que arrossega als joves a consumir-ne.

Per acabar, es podria dir que les relacions entre els nois, siguin de l'ètnia i classe social que siguin, tenen per finalitat un intercanvi e mocional i el recolzament mutu de les respectives identitats, sovint mal estructurades degut a la problemàtica situació social. Habitualment són els nois que passen hores i hores mortes seguts en algun banc del carrers, o en la terrassa d'algun bar parlant de coses relacionades amb la vida pública que gairebé mai es transformen en accions concretes. Les noies, en canvi, tenen més aspectes comuns entre elles, en la manera d'orientar-se en la re alitat i en els valors generals, el que es tradueix en el fet que les noies fan més coses que els nois, encara que són activitats "a porta tancada" i formalment poc estructurades (reunir-se per berenar, per fer companyia a l'amiga que no pot sortir aquella tarda de casa perquè ha de cuidar l'àvia, per anar a visitar botigues i de compres, per tenyir-se el cabell conjuntament, per cosir, per anar de passeig, i altres similars). Entre les noies,

però, la duració de les amistats és més curta que entre els nois d'edats paral·leles, probablement es degui a que tenen més facilitats i més canals per establir noves relacions amicals, i més interessos concretats que els permeten fixar-se objectius que les faran sentir-se solidàries amb altres noies que desitgin el mateix, el que les porta a no mantenir durant tant temps les amistats sino hi ha un nivell mínim de veritable comunitat de vivències o d'interessos.

QUÈ FAN ELS JOVES DEL PRAT DE LLOBREGAT ?

És extremament difícil exposar, descriure i analitzar tot el que fan els joves d'una població heterogènia d'una societat complexa, separant-ho de la resta d'aspectes de la seva vida (creences, cosmovisió, ètica, història, cultura i altres molts). Per aquest motiu, malgrat el títol del present capítol, ja he anat desanellant lentament en d'altres algunes de les activitats més importants que fan els joves del Prat de Llobregat.

Les ocupacions a què es dediquen aquests joves són extremament diverses d'orientació, de valoració i de fet; òdhuc es podria dir que oposades en molts sentits i impossibles de sintetitzar: aquesta és precisament una de les peculiaritats de les societats complexes anòmiques.

alguns exemples
etnogràfics

Hi ha alguns nois de 15 a 22 anys, bàsicament d'origen forani i bastant abundants a la Zona St. Cosme, que s'alcen del llit a les 10 o les 11 del matí cada dia. Prenen un lleuger esmorzar que sol consistir en un vas de llet, a vegades una cervesa, o bé res, surten de casa seva i van vagarejant fins al local del Casal de J ventut del barri, fins algun dels bancs públics que hi ha a la mateixa plaça on s'alça el casal, o fins algun dels bars més freqüentats; s'ajunten amb dos o tres colegas més, van a comprar una quantitat de costo (habitualment un par de boniatos -dues centes pessetes-, i els dies que poden un talequito -mil pessetes-) i comencen el dia fumant canutos fins l'hora de dinar (d'una a dues del migdia). Un cop embriagats de fumar cannabiàcis poden riure per qualsevol motiu, passar-se la resta del matí mirant el paisatge pla que envolta el poble, o fent una passejada pel barri sense cap altra expectativa, i si és estiu arribar--se a la platja de més enllà de l'Aeroport. Són els joves que fins ben avançada la vintena d'anys depenen ab-

joves amb el temps
desocupat i desor-
ganitzat

solament dels seus pares en tot el que estigui relacionat amb els diners. Fins i tot solen ésser els seus pares qui els obliguen a treballar en alguna col·locació que també sovint són ells qui els l'aconsegueixen. Al migdia retornen a casa de la família a dinar, a l'hora que la col·locació paterna sol marcar. Talvegada la mare els fa algun encàrrec domèstic de poca importància que ells solen acomplir de mala gana. Després de dinar els joves retornen al Casal de Joventut, al bar on han quedat amb la resta de colegas, o al parc públic, on fumaran un parell de canutos més fins que s'acabi la última china de costo. Aquesta rutina de passivitat es veu trencada per algunes partides de dòmino, o de cartes, per algun trapicheo amb marihuana, heroïna o, més estranyament cocaïna, del qual obtenen algun petit benefici per passar el dia i poder-ne consumir ells mateixos, per alguna passejada pels bars del Prat quan algú de la colla té diners i pot invitar als demés, o per alguna activitat que els reporti entreteniment i diversió: sobretot jugar a futbol i anar a la platja, a l'estiu. Finalment, al vespre, quan es tanca el casal retornen cada un a casa seva a sopar (encara que el sopar està menys ritualitzat que el dinar i no els importa allargar l'estada al Casal o al carrer si estan fent quelcom divertit, malgrat quedar-se sense sopar o haver-se'l de fer ells mateixos quan arriben a casa), veure el programa nocturn de TV i a dormir fins el dia següent.

L'activitat predominant entre aquests joves és escoltar música tot el dia i parlar, parlar i parlar. Es discuteix de futbol i són molt afeccionats a seguir la marxa d'aquest esport; el diumenge és el dia que normalment hi ha més activitat gràcies al futbol: habitualment, sempre que juga l'equip de barri, el matí es dedica a acompanyar-lo i seguir el partit, i a la tarda, quan n'hi ha, es va a veure el partit del Barça en primer lloc i de l'Espanyol en segon lloc, colant-se per les reixes, per la porta o per allà on es pugui, però entrant sempre sense pagar. També és parla de noies i de les aventures sexuals de cada un (sovint més inventades que reals), de les darreres accions policials, de les baralles que hi ha hagut pel barri i d'altres coses similars. Els dos temes que desperten màxim interès són el futbol i que de tant entant aparegui un dels joves amb informació sobre algun sistema de guanyar diners. Entre aquests joves immigrants i poc integrats l'estat laboral habitual és l'atur (estar colgao); és un tema omnipresent i obsessiu: talvegada no se'n parli extensament mai, però entre tema de conversa i tema de conversa invariablement se'n fa referències (que mierda estar colgao, no sabes de nada?, me dijeron de un curro, pero paso de ir a verlo, seguro que ya

no està).

La manca d'expectatives realitzables genera una frustració profunda que en alguns casos desencadena disfuncions mentals, en d'altres un estat d'agresivitat crònic que es manifesta a través de la música que els agrada, del llenguatge insultant que usen constantment, de la forma provocativa de vestir i altres. En la majoria d'individus, aquesta manca d'expectatives, genera un bloqueig davant la realitat que els porta a encarnar una actitud absolutament passiva davant de tot. Aquest auto-negar-se, ànc quan no està justificat, esdevé en bastants joves una monomania persecutòria. Positiven el model negatiu que la societat ha elaborat d'ells (o dels patros amb els quals ells se senten identificats i que són els que estan carregats de continguts negatius), i l'encarnen in conscientment: es creuen incapaços de fer res socialment valorat i se senten perseguits en tot moment i per tothom qui no formi part del seu grup més immediat.

Un cas concret, un jove de 24 anys tenia cotxe. El vehicle estava avariament de feia setmanes i el propietari no tenia diners per fer-lo reparar conseqüència de la qual cosa el cotxe anava tenint paulatinament més aspecte d'abandonat. En aquest barri de St Cosme és més habitual que en altres l'existència de vehicles abandonats, producte d'un robatori i que el lladre ha lliurat en qualsevol indret. Un bon dia la grua municipal va endur-se el cotxe d'aquest jove al dipòsit de vehicles presumptament abandonats i envià una notificació del fet al jove. Ell s'ho prengué com si es tractés de quelcom molt personal, entenent que la grua se l'havia endut, el seu cotxe avariament, perquè es tractava precisament "del seu vehicle", i "a nosotros todo el mundo nos jode por la cara". En va costar fer-li acceptar que per bé o per mal, la Guàrdia Municipal havia actuat seguint una legislació impersonal. El jove va anar fins el dipòsit on vaig acompanyar-lo a demanar per què li havien fet "a ell" aquella mala jugada. La capacitat abstractiva d'aitals joves està limitada sensiblement al món immediat que els envolta i tot punt de referència ha de partir d'ell. Aquesta elaboració dels pensaments necessàriament lligada a les percepcions immediates dificulta la funció intel·lectual en el camp de l'abstracció, el que juga en favor d'aspectes que hem anat veient, com la dificultat per copsar marcs legals diferents del que ells senten que els legitima, l'abandó dels estudis acadèmics per sentir que es tracta de quelcom allunyat de la seva vida i que no els interessa, i altres.

En l'anterior exemple es resumeix la lleugera paranoia persecutòria que mostren els joves més estigmatitzats -i aquesta és una de les característiques de ser-ho-. Creuen que tothom els persegueix per fer-los mal i sovint la relació amb la resta de persones es redueix a un "estàs amb mi o estàs contra de mi", el que dificulta les relacions socials. Hi ha algunes causes directes, com és que la policia molesta molt més a aquests joves que a la resta, distingint-los per les seves característiques formes de vestir (caçadora de cuir negre, pantalons ajustats i pràcticament sempre texans, bambes, cabells per damunt de les orelles sense arribar a cabelleres llargues, estil hippy, roba en general pobre o barata, actituds i moviments entre agressius i distants, i altres).

joves amb el temps
organitzat

Oposats a aquesta tipologia de nois tant per les activitats que fan, com per la cosmovisió, n'hi ha altres, d'entre 19 i 25 anys, que ja tenen una ocupació laboral fixa, es lleven diàriament abans de les vuit del matí per anar a treballar, tornen a casa a dinar o no, ja que depenen del lloc de treball i de la distància, i a la tarda, si no treballen, sempre tenen ocupacions que els reclamen: solen formar part de diversos tipus d'associacions (de veïns, militar en algun partit polític o sindicat, esportives i altres). Solen ser catalans o immigrants altament integrats -molts dels quals parlen català amb fluïdesa-, sensibilitzats vers activitats de cairesocial i que han arribat a assolir un nivell acadèmic de segon grau, àdhuc universitari. D'alguna manera se senten cridats a salvar la societat de la decadència, el que sol implicar per a ells treballar en pro de la catalanització directament o indirecta. Les col·locacions laborals vers les que tendeixen aitals joves solen ser de tipus administratiu, en l'ensenyament primari, representats d'algun producte comercial i, en general, feines de les anomenades "de coll blanc", encara que no massa qualificades. (no solen ser executius d'alt nivell, ni empresaris, ni professors universitaris, ni enginyers). Aitals joves solen passar el dia laboral entre la feina, les ocupacions organitzatives allà on estiguin afiliats, i veient amics. Tenen tendència a emancipar-se de la família paterna tan aviat com poden, casar-se i convertir-se en persones amb responsabilitats pròpies d'adult, però sense abandonar cert informalisme propi dels joves sense responsabilitats d'a-

dult, sobretot en el lleure (gust per la música lleugera, per vestir seguint la moda juvenil, per sortir d'excursió, els caps de setmana, per calçar bambes i per usar l'argot jove en llur llenguatge, malgrat que no amb tanta extensió i assiduïtat com els joves marginals). Són clars representants d'una ethclass diferent a l'anterior. La zona que ocupen en el mapa urbà del Prat de Llobregat és la Zona Centre i la Zona Perifèrica.

Aquests joves solen tenir relacions, més o menys properes, amb l'administració (conseqüència de llur interès per les qüestions socials) i en la mateixa mesura que estan més o menys a prop dels qui manen s'allunyen dels anteriors joves que se senten constantment perseguits per aquesta mateixa administració. Tot i que aquests joves fan de pont entre l'administració i l'anterior tipologia estigmatitzada, no hi ha massa contactes entre el prototipus d'un i dels altres i tenen un estil cognitiu diferent: es reuneixen en llocs diferents i viuen en barris també diferents. el que ja crea molta distància en les possibles relacions, vesteixen estils diferents, escolten música diferent, i parlen diferents idiomes.

Quan hi ha alguna relació, habitualment és per confirmar que uns tenen uns atributs de normalitat social i els altres no i per tant en resulten estigmatitzats de la relació: "Un atribut que estigmatitza un tipus de posseïdor, pot confirmar la normalitat d'altri, i per tant, no és ni honorós ni ignominiós en si mateix. Un estigma és doncs, realment, una classe especial de relació entre atribut i estereotip" (GOFFMAN, 1980; 13-14). Així, els catalans -o que en tenen els atributs- amb interessos per re-ordenar la societat i millorar-la (evidentment, segons els patrons i models que ells consideren bons), solen entrar en relació amb l'anterior tipologia en forma d'educadors, de monitors de lleure, de responsables d'entitats d'oci o esportives, i en altres rols similars en els que sempre queda clar que ells aporten un model de la realitat que és el vàlid en el grup de referència i per tant es considera adequat per a tota la col·lectivitat; malgrat s'oposi a lethos dels joves estigmatitzats, i que aquests siguin majoria numèrica absoluta. D'aquesta interacció n'esdevenen dos resultats: I) alguns joves immigrants accepten el model cultural català, el reconeixen funcional i tracten d'adequar-s'hi; II) altres grups de joves més marginals reaccionen tancant-

se i no tan sols no accepten el model aportat pels joves més integrats, sinó que n'eviten absolutament el contacte per no "contaminar-se" dels valors de l'ordre establert que consideren mortal per a ells, com passa amb alguns grups més distingibles per la seva formalització simbòlica (skins heavies, rockers, punkies, neo-rurals i altres). Aquests darrers prototipus de joves no s'oposen en concret a la catalanització, sinó a integrar-se en qualsevol ordre homogeneïtzador i consumista. Són seguidors, en la seva línia i estil de vida, d'altres grups estrangers amb els quals s'identifiquen (i com exemple ho és llurs noms que sempre són anglosaxons) a través de la música -encara que majoritàriament no entenguin el text de les cançons perquè sol ser anglès, d'aquí que sigui tan important el so de la música a l'hora d'establir identitats i a través del vestuari. És interessant en aquest sentit que es refereix a les expectatives expansives o regressives de la cultura catalana, veure el magnífic article: (LATTIN, David i SOLÉ, Carlota, 1986).

activitats i simbologia

Els joves del Prat de Llobregat més integrats i defensors de l'ordre social catalanitzant, no vesteixen mai amb camisa i corbata, tret de que no els obligui la col·locació, ja que aitals robes (sobretot la corbata) són símbols d'un estatus superior i més proper al poder polític, al qual ells contesten, malgrat acceptar-lo. Els qui vesteixen encorbatats habitualment pertanyen a una classe socio-econòmica més alta i són anomenats pijos per uns i altres. Tanteix aquesta mateixa simbologia es recollida pels joves menys propers al grup de referència i usada els dies de festa o quan han de mudar-se. Aquest fet indica que malgrat el refús obert o encobert a la integració a la cultura catalana, en aquest cas la dominant, a nivells volitius inconscients l'han acceptada com a marc de referència, malgrat ells no hi pertanyin.

Entremig de les dues tipologies de joves que acabo de descriure a partir de llurs activitats globals, apareix un ventall enorme de variables que no estan formalment estructurades i que mereixerien un micro-estudi antropològic cada una d'elles.

Només partint de dues activitats bàsiques en la joventut com és el treball i/o l'estudi trobem joves que: estudien i treballen, estudien perquè no troben feina, treballen però voldrien estudiar, uns altres ni estudien ni treballen però voldrien treballar, altres no estudien ni treballen ni volen fer res. Entre les noies, algunes treballen esperant

casar-se, altres treballen amb expectatives de fer-ho sempre, unes terees estudien perquè no troben feina, unes altres no pretenen fer res més que ajudar la mare en les tasques domèstiques, etc. Si enlloc de fixar--nos en el que fan, ho fem en el que voldrien realitzar esperant desco---brir un nombre limitat de models prototípics, ens adonem que tret de so-lucionar el problema econòmic, tampoc no existeix una unitat d'expectati-ves.

resumint.....:

Per a resoldre la descripció i anàlisi de la forma en què els joves del Prat de Llobregat construeixen i organitzen el temps, m'he atès, en primer lloc, a les activitats socialment obligades i formalment estructu-rades. Un cop conegut el temps que el joves ocupen en activitats dedica--des a la subsistència o que són socialment obligades, centrarem l'atenció en la quantitat de temps lliure o desocupat que tenen -que en molts ca-sos representa el dia sencer- i en les activitats que s'organitzen per estructurar i omplir aital qualitat de temps.

Començo pels estudis acadèmics, és a dir per la part més formalitza-da del seu procés de socialització, ja que l'activitat laboral dels joves de 16 anys i de més ja l'hem analitzada en el capítol anterior.

Els estudis i activitats acadèmiques

En termes generals, l'escolarització ocupa a un 58% dels joves del Prat de Llobregat (aquesta xifra és indicativa ja que la mostra avarca

un ventall molt ampli d'edats).

distribució d'estu-
lis acadèmics per
edats

La distribució de l'escolarització per edats indica unes etapes i uns moments claus en el procés d'enculturació a través de la formació acadèmica que se situen en els 15 i en els 18-19 anys. En aquests graus molts joves abandonen els estudis perquè se senten decepcionats dels coneixements que els ofereix la societat. En certs casos l'abandó és degut a que el jove ha de treballar forçosament, però l'índex és menor.

La distribució de l'escolarització per edats és:

fins els 13 anys	hi ha pràcticament un 100% d'escolarització
als 14 "	hi ha el 80'0% "
als 15 "	hi ha el 60'0% "
als 16 "	hi ha el 52'0% "
als 17 "	hi ha el 45'2% "
als 18 "	hi ha el 29'1% "
als 19 "	hi ha el 25'0% "

fins els 25 anys baixa verticalment l'índex d'escolarització

(entre els joves de la mostra en edat d'estudiar EGB -el 39'7%- n'hi ha un 3'8% sense escolaritzar que correspon en gran mesura als individus d'aquesta edat de raça gitana).

infantesa i raça
gitana

Els gitans pobres, que són la majoria dels que viuen al Prat de Llobregat, tenen per tradició col·locar els seus fills, quan arriben als 7 o 8 anys, a treballar en activitats tals com demanar caritat pels transports públics i a canvi solen oferir una petita posta en escena: el nen no demana caritat directament sinó que abans de passar el platet canta alguna cançó, toca l'acordió o altres activitats similars; a netejar vidres de cotxes aturats als semàfors dels carrers principals de Barcelona, i també, en alguns casos, obliguen els nens a dedicar-se a activitats delictives com robar, i inclús assassinar: si la policia deté un menor robant el posarà una curta temporada sota responsabilitat del Tribunal Tutelar de menors i prou. M'han explicat alguns payos que entre els gitans més durs àdhuc existeix un servei de lloguer de nens entrenats per a assassinar persones (el motiu és el mateix: l'interessat en matar una

persona paga una quantitat -un milió de pessetes negociables- i pot organitzar la coartada, si la policia pren el nen la pena és molt petita comparada amb la que recauria a un adult). Tanmateix, no he verificat la certitud d'aquestes dades, i malgrat tot, no és quelcom generalitzable a la raça gitana.

estudis secundaris

Per un altre costat i en edats més avançades, hi ha un 53% de joves entre 15 i 17 anys que segueixen estudiant -segons diuen- després d'acabar la segona etapa d'EGB, la majoria dels quals es matriculen en algun centre de Formació Professional (FP) i aquí és on cal establir una diferència entre estudiar en sentit acadèmic del terme i matricular-se en un centre d'FP. Malgrat tot, i més endavant parlarem d'aital distinció necessària, aquest índex és extremament baix si el comparem amb l'estàndard de la província de Barcelona que situa en un 75% els joves que segueixen estudiant entre els 15 i 17 anys (DIPUTACIÓ DE BARCELONA, 1983; 24).

El 53% global de joves que segueixen estudiant en l'etapa dels 15 als 17 anys, es distribueix en:

nois	59'0%
noies	48'0%

Més endavant, el percentatge baixa en picat, ja que en els primers cursos d'FP s'enregistra un abandó dels estudis altíssim. Tan elevat és l'índex d'abandó que el percentatge de joves de la següent etapa que segueixen estudiant, malgrat sigui en un centre d'FP, és el 10'1% entre els 18 i 25 anys. Per establir una comparació: a la resta de la província de Barcelona el percentatge de joves de les mateixes edats que estudia, indiscriminadament del centre encara que pot afirmar-se que en menys percentatge en centres d'FP, és el 45'3%.

Establint la distinció per zones urbanes del Prat, els joves d'entre 18 i 25 anys que segueixen estudiant -la majoria dels quals a més treballen- habiten a:

Zona Centre	13'0%
Zona St. Cosme	7'2%
Zona Perifèrica	10'1%

Resumint-ho, els joves que estudien després de l'EGB, és a dir a partir dels 15 fins els 25 anys, límit de la mostra triada, globalment és el 14'3%, la majoria dels quals es matriculen a centres d'FP on hi es tan un parell d'anys, tret d'un petit percentatge que passa al segon nivell.

formalització acadèmica i estil cognitiu

L'estil cognitiu concreto-immediat que s'aprecia en aquests joves i que dificulta l'abstracció i el funcionament lògic, ve donat per la poca formalització acadèmica en el procés d'enculturació: baix nivell acadèmic; a més cal tenir present que la majoria d'aquest 14'3% global de joves que segueixen estudiant després d'EGB ho fan en centres d'FP, i que aitals estudis es caracteritzen principalment per: a) l'elevat nivell d'abandó en els primers cursos provocat pel desinterès generalitzat vers els temes que s'imparteixen; b) perquè són ensenyaments tan poc qualificats -tret d'algun departament excepció- des d'un punt de vista de cultura acadèmica que serveixen per justificar un rol d'estudiant i una titulació mínima, quan s'arriba a aconseguir, però no contribueixen a integrar els alumnes en una cultura bàsicament lògico-verbal com és la dominant (la majoria d'estudiants d'FP es matriculen a estudis d'electricista, lampisteria i mecànica, els nois; i macramé, brodatge, tapisseria i secretariat, les noies); c) matrícules barates i manca de selectivitat a l'ingrés, el que fa que molts joves es decideixin per la FP com a modus de justificar alguna activitat socialment reconeguda, però no perquè hi hagi un autèntic interès en assolir una especialització en algun ofici.

A nivell cognitiu l'explicació de les diferències en la percepció de la realitat, ens ve donada pel fet que els joves catalans són els que componen la majoria d'estudiants de nivell secundari, i la pràctica totalitat dels que cursen estudis superiors, el que crea en ells un estil cognitiu més abstracte. Contràriament els joves foranis, sobretot el prototipus de jove de St. Cosme, abandonen els estudis acadèmics, altament formalitzats, ben aviat. Les particularitats essencials dels processos psíquics depenen del reflex complex de la realitat que formen, de manera que una forma determinada d'activitat psíquica correspon a un determinat reflex complex de la realitat. Les persones en les que preval una percepció pràctica i concreta de la realitat es diferencien de les persones en les quals predomina un reflex abstracte i lògico-verbal de la realitat.

En el nostre cas, el primer estil cognitiu l'exemplifiquen els joves foranis, instal·lats a la Zona St. Cosme i que ben aviat abandonen els estudis acadèmics i es matriculen a FP en el millor dels casos. El segon estil cognitiu l'exemplifiquen els joves que segueixen estudis secundaris, àdhuc superiors, i que en termes generals, aprehenen el model cultural "català", més abstractitzant de la realitat que el model andalús.

Ambdós prototipus de persones tenen processos cognitius diferents (LURIA, 1980; 41 i ss.). En conseqüència, l'evolució que seguirà l'estil o caràcter de codificació de les percepcions es reflectirà inevitablement en l'estructura sistèmica dels processos psíquics que realitzaran, i la seva percepció i codificació de la realitat serà forçosament diferent (BUXÓ, 1984; 35). També variarà manifestament el codi del llenguatge d'ús, encara que parlessin en el mateix idioma.

Així mateix, aquest és un camí que ens explica la causa que indrets com els Instituts d'ensenyament mitjà i la Universitat, que en principi no tenen cap relació amb les possibles filiacions específiques que ajudarien a la integració dels immigrants vers una major "catalanitat", esdevinguin centres integradors: l'estil de reflex de la realitat amb predomini lògic-verbal propi dels nivells acadèmics universitaris, afavoreix la integració a un model cultural global que participa en bona mida d'aquesta mateixa forma de percepció.

En aquests prototipus de joves es dona una paradoxa cultural de les que s'enregistren en les societats complexes: diversos dels joves universitaris que he conegut són, directament i de primera generació, fills de camperols, àdhuc més d'un treballa la terra dels voltants del nucli urbà, tanmateix tenen un modus i un estil cognitiu (ibid., 37) que actuen d'acord a processos cognitius totalment urbans; en canvi, els joves immigrants, localitzats principalment a la Zona St. Cosme i amb un baix nivell d'adequació al funcionament lògic-verbal conseqüència de la socialització rebuda pobre en abstraccions analítiques, tot i tenint més tradició familiar en el món industrial, mostren un estil i un modus cognitiu molt més proper als que són peculiars del món rural. Aquests indivi-

dus són els qui mostren una problemàtica més greu derivada de l'anomia social, ja que no són capaços de distingir amb claredat el marc cultural i referencial al que pertanyen, ni d'analitzar les conseqüències de les seves accions més enllà de la realitat concreta i immediata: el barri és el territori, la família i els amics són la societat, i els diners i aconseguir heroïna és el seu únic problema formulable i la finalitat última. L'adhesió d'aitals joves, que talvegada són una cinquena part de la població juvenil del Prat, a moviments simbòlicament formalitzats i humanament cohesionats, i em refereixo principalment a moviments estètico-musicals com els anomenats skins, punkies, rockers, heavies, i altres, els dona un marc conceptual, social, emocional, simbòlic i expressiu a través del qual, per paradoxal que sigui, modifiquen els processos cognitius de manera que tard o d'hora podran (en el sentit "d'estar preparats psíquicament") integrar-se a la globalitat de la societat. Un exemple d'aquest procés és el camí seguit pels punkies, els quals iniciaren el moviment d'una forma aproximadament similar al de la Gran Bretanya, encara que allà és van formalitzar i varen quallar com a moviment uns 7 a 9 anys abans (d'aquí que el moviment tingui per nom un terme anglosaxó). Els punkies catalans, la majoria dels quals són joves d'origen forani, a mida que s'han anat formalitzant simbòlicament i que el moviment, o la línia com prefereixen dir ells mateixos, s'ha anat solidificant, han adoptat postures, sempre extremes i pròpies d'estigmatitzats, però més properes a un funcionament psíquic lògic-verbal: actualment són els joves punkies qui estan recollint la torxa de l'anarquisme organitzat (CNT-AIT). Aquesta assimilació comporta l'assumpció d'una ideologia altament formulada, d'unes estratègies sindicals i polítiques i, en general, d'un pensament tan lògic-verbal com el mateix pensament científic, encara que menys formalitzat, i que fa uns anys era difícil d'imaginar en aquest moviment de joves marginals.

qualitat de formalit
 ació i centres d'es
 udis

Una informació estadística de molta importància és la dels centres on els joves cursen llurs estudis. Cada d'un d'aquests diferents centres i diferents nivells d'estudi que els joves assoleixen es pot sumar a les peculiaritats de cada una de les ethclass (bàsicament les tres que es corresponen a la zonificació feta del casc urbà del Prat, encara que, com ja he dit més amunt, hi ha diverses variables ètniques més, malgrat ésser minoritàries) que componen la població global del Prat de Llobregat. La distribució dels estudiants per centres docents és la següent:

(el primer percentatge es refereix al % d'estudiants que estan en el centre indicat, i el segon percentatge entre parèntesis es refereix a l'índex de joves que cursen aquells estudis en aquell centre, sobre la totalitat de la població juvenil: estudiants i no estudiants.

Escoles públiques d'EGB del Prat	48'5%	(28'4%)
" " " fora del Prat	1'1%	(0'6%)
" privades d'EGB del Prat	12'9%	(7'5%)
Institut de batxillerat del Prat	8'5%	(4'7%)
Centre Formació Professional del Prat	17'2%	(10'2%)
Institut de batxillerat de fora del Prat	3'5%	(2'0%)
Centre Formació Professional de fora del Prat ..	2'7%	(1'7%)
Universitats	3'5%	(2'0%)
Altres centres docents	2'0%	(1'2%)
	<u>99'9%</u>	<u>58'3%</u>

Els estudiants universitaris del Prat de Llobregat estan pràcticament agrupats en la Zona Centre, el que vol dir que es tracta de joves catalans, o immigrants altament integrats, amb el nivell econòmic més elevat del Prat de Llobregat (concretament se situen en els Districtes municipals 2, 5 i 7). En termes generals són els fills de petits botiguers i de pagesos que tenen parades al mercat de menjar, de professionals liberals instal·lats allà.

Fins a tal punt és alt el nivell de pragmatisme immediat i de concreció, i conseqüentment de desvirtuació, dels ensenyaments d'FP i de la funció que tenen entre els joves que s'hi matriculen, que gairebé ningú que estigui en els primers cursos respon esgrimint una identitat de "sóc estudiant" si se li demana sobre el què fa. Els pocs joves que passen al segon nivell d'estudis ja adquireixen una actitud diferent, encara que tampoc s'identifiquen com a estudiants: la majoria d'ells, en assolir el segon nivell d'FP s'eixoriveixen per trobar feina en el mateix camp de l'ofici que estan aprenent (fusters, lampistes, electricistes, mecànics, paletes i altres) i aleshores, quan se'ls interroga responen amb el gentilici del seu ofici: "sóc electricista, però encara no he acabat FP".

Tornant a la distribució territorial i d'ethclass dels joves estudiants del Prat de Llobregat, trobem un elevat índex d'alumnes d'FP que habiten la Zona Centre i la Zona Perifèrica. Finalment, la distribució dels estudiants primerencs, els d'EGB, no està tan determinada per variables ètniques ni econòmiques (ja que la pràctica totalitat dels joves d'entre 10 i 14 anys estan escolaritzats), sinó que senzillament he enregistrat més alumnes d'EGB allà on he indicat que hi ha més joves de les primeres edats de la mostra (Zona St. Cosme i Zona Perifèrica). És en la Zona Centre on, lògicament, hi ha més estudiants d'EGB que van a centres privats, especialment en el Districte municipal 2, un dels que gaudeixen d'un nivell econòmic més acomodat (el mateix Districte municipal d'on surten la majoria d'estudiants universitaris que hi ha al Prat).

formació acadèmica,
sexes i ethclass

La formació acadèmicoformal que reben els joves catalans és percentualment similar en els nois i en les noies: la majoria d'ells estan matriculats a estudis secundaris. El paral·lelisme entre sexes també es reflecteix en els estudiants universitaris, ja que al ser pràcticament tots catalans, es compten de forma gairebé anàloga entre nois i noies. Per ésser exactes, hi ha una diferència de 2 punts entre els nois i les noies universitaris, que recau en favor dels nois. Malgrat el factor econòmic, els immigrants orienten menys llurs expectatives vers la formació acadèmica.

Els joves immigrants reproduïen llurs valors originals sexualment diferenciadors, sobretot els andalusos, a través dels estudis. Entre aitals immigrants hi ha una continuïtat en els estudis sensiblement més alta entre els nois que entre les noies. En termes generals hi ha una diferència de 12 punts en favor dels nois entre els joves d'un i altre sexe immigrants que segueixen estudiant després dels 15 anys. En arribar als 18 anys són ja poquíssims els nois que estudien (no arriben al 10%) i gairebé cap noia, tret d'algun curset ocasional com els que organitza l'INEM.

A part del poc interès i possibilitats que s'enregistra entre els immigrants per accedir a estudis acadèmics de nivell mig o superior, veiem que els que ho fan amb més desig i regularitat són aquestes noies que a partir dels 15 anys omplen les aules d'FP on s'ensenyen alguns oficis que a la majoria d'elles no les ajudarà a col·locar-se laboralment enlloc: brodatge, macramé, ceràmica, costura, i altres entre els quals hi ha secretariat que cursen indistintament nois i noies. Tanmateix no és el

motiu de l'especialització laboral el que mena a les noies immigrants menys integrades a la cultura dominant, la catalana, a les aules dels centres d'FP, sinó que el motiu habitual està més relacionat amb la necessitat de filiació i de fer alguna cosa que sigui socialment justificadora. Aquestes noies d'entre 15 i 20 anys es conceben a elles mateixes treballant fins el moment en què es casin, i per tant no senten cap interès en aprendre un ofici ni una professió amb futur laboral, i no es conceben realitzant cap feina que exigeixi una mínima qualificació, parlant sempre en termes generals. Quan he preguntat a noies que treballen en talers il·legals, fent feines de neteja domèstica a hores, o en la cadena d'una fàbrica, si no desitjaven canviar de col·locació, sovint he rebut respostes com: "claro que me gustaría! pero no sé hacer nada más", "esto que dices es para otra gente, los pobres ya estamos acostumbrados a hacer el ridículo", o bé "si les digosa mis padres que dejo la fábrica para estudiar me matan. Con lo que mi madre movió para que me aceptaran!, por que ella también trabaja aquí, y más ahora que estoy asegurada."

En relació als estudis acadèmics queda molt clarament dibuixat com la pertinença a una o altra ethclass determina l'accés o no als estudis mitjans i superiors: la fita dels joves autòctons i dels immigrants més integrats és arribar a cursar el BUP i posteriorment tal vegada una carrera universitària; la fita dels joves immigrants és arribar, tard o d'hora, a tenir un lloc de treball el màxim ben pagat possible, i les noies a casar-se amb el noi que els pugui oferir afecte i una economia estable. La pertinença a una ethclass marca les estratègies d'integració i assentament a la societat adulta i difícilment es varien, malgrat canviï el marc socio-cultural de l'entorn. Les noies catalanes, per exemple, estudien i cerquen una especialització perquè no esperen dependre de ningú quan arribin a la categoria adulta: malgrat casar-se seguiran treballant i buscant prosperar en l'àmbit laboral. El mateix es pot dir de les noies autòctones que opten per integrar-se abans al món laboral i deixar els estudis. Contràriament, les noies immigrants coneixen estratègies de millorament i integració al món adult pròpies de les ètnies d'origen: bàsicament casar-se amb un noi d'economia estable (i el nivell econòmic del noi sol estar en relació amb la bellesa de la noia i amb la capacitat per fer-se desitjar per ell), o treballar més hores. En arribar a l'edat adulta és bastant habitual que les noies immigrants s'adonin de la inadequació de les

estratègies que han utilitzat -o que esperaven usar- en el marc socio-cultural català, en el que viuen (els nois de similar ethclass tenen problemes econòmics i estan més desorientats que elles, i els catalans senten una certa menystinença vers els immigrants; i perquè, globalment, les estratègies del món urbà impliquen unes condicions prèvies -principalment d'organització, red de coneixences i filiacions- que no tenen).

És aleshores, o esperant el moment de casar-se, que les noies decideixen estudiar alguns oficis dels citats que d'alguna manera les lliga amb la tradició original seva. És el cas, per exemple, d'una noia de 17 anys nascuda a Sta. Coloma de Gramenet i que ara viu al Prat, filla de pare andalús i mare gallega: "una mujer ha de saber coser para llevar una casa. Casi todo lo compro hecho, claro! pero mejor si se coser porque la ropa tambien se rompe ¿no?. Mi madre me ha hecho este jersey que llevo y, mira, ha costao la mitad que compro". També hi ha casos de noies immigrants que ni tan sols tenen una reflexió prèvia a l'opció dels estudis que han triat: "en casa somos cinco hermanos, y estar todo el día allí es un muermo, no puede ser! Algo hay que hacer ¿no?, pués me apunté a FP, pero es que no se aprende nada, tío. Por las mañanas iré a un cursillo de esos que hace la INEM, por lo menos allí te pagan algo". És el comentari d'una noia immigrant d'uns 22 anys.

estudis formals i
anomia

Un dels conceptes bàsics en el present treball -malgrat aparèixer esporàdicament - i al qual he donat un contingut antropològic que fins ara no tenia és l'avorriment, entès com la manca d'interès vers l'entorn i vers un mateix, per una sèrie de causes explicades al capítol "El temps lliure i l'anomia". L'anomia provoca problemes en la conformació de la personalitat individual i social i, ademés d'estar relacionada amb la taxa de suïcidis d'una societat com verificà E. Durkheim, també ho està amb l'índex d'autonegació dels valors culturals, i dels marcs de referència individuals que menen a l'avorriment en el temps lliure a i l'autonegació dels potencials individuals en el temps ocupat. És el cas del baixíssim índex d'escolarització dels joves del Prat majors de 15 anys. Pràcticament tots estan d'acord en que, donat el marc social en el que estan, la millor estratègia per reeixir seria estudiar, no ja una carrera universitària, sinó les matèries corresponents a un curs d'oficialia o similar; tanmateix el nivell d'auto-estima relacionada amb el món del prestigi social, en un sentit ampli, és tan baix que s'autopretexten la seva poca capacitat d'aprenentatge per a justificar la no integració en àm-

bits de més prestigi. La mateixa justificació és la que aporten els joves per no estudiar (el cas citat més amunt d'un jove que deixà la Universitat, després de cursar tres primers anys en diferents Facultats i que actualment treballa en un magatzem de ferros, ha estat citat i dibuixat meticulosament perquè és un cas força prototípic).

raons dels joves
per a no estudiar

El següent quadre ha estat elaborat amb la informació provinent dels joves de 15 anys i majors, fins a 25, que no estudien, que són el 85'7% de joves del Prat de Llobregat. El quadre es refereix al motiu explícit que argumenta cada jove, per explicar la causa de l'abandó dels estudis:

perquè no vull, no m'agrada, no serveixo	42'0%
perquè treballo	17'4%
perquè no puc pagar-me els estudis	8'7%
perquè no puc (motius no econòmics)	4'3%
perquè no sé què fer	2'9%
altres raons diverses	24'6%

Aquests percentatges indicatius assenyalen que la major part de joves abandonen els estudis per causes subjectives, la principal de les quals és el famós i repetit: "es que yo no sirvo para estudiar". En part hi ha una gran veritat, tal com he explicat més amunt, en el fet que la captació lògico-verbal de la realitat no és el procés més familiar en els joves: que s'han educat a través de pautes culturals lligades al món més concret i immediat a l'individu. Tammateix, el fracàs no és dels joves, sinó de tot el marc cultural que els envolta i del mateix sistema educacional que se'ls ofereix en el qual hi ha unes insignificants expectatives de futur, uns mitjans inadequats per a reeixir en l'objectiu prefixat, i uns mètodes allunyats de les necessitats educacionals. Aquest és el perill del que ens avisava E. Durkheim el segle passat: una educació pensada sense tenir presents totes les variables històriques i socials que concorren en la població a la que s'adreçarà

és creure que l'educació funciona independentment de la societat, cosa absolutament falsa i, es pot afegir, abocada al fracàs. És de creure que una educació amb aquestes característiques sigui també producte de l'egotisme anòmic de la societat.

Alguns joves més crítics afegeixen: "es que no sirvo para estudiar, pero por lo que se aprende ahí mejor me quedo en casa durmiendo, o con los colegas". És pot dir que, en termes generals, es dóna per sentat que ells no tenen una capacitat intel·lectual (els joves immigrants més estigmatitzats) prou elevada per copsar i aplicar els coneixements que rebran en els centres d'ensenyament. El que es "dóna per sentat" (frase que utilitzava Freud per caracteritzar la seva actitud respecte a la moralitat) determina les possibilitats que s'assumeixen amb allò i es tracta d'una sèrie de patrons ètics i volicionals que se sintetitzen en un model cosmogònic que limita la capacitat d'elaborar estratègies adaptatives al medi. L'expressió fou perfectament utilitzada per una noia que em digué: "como se da por sentao que no aprendemos nada, pues nos mandan los peores profesores", i ella no posava gens d'interès en aprendre res. (aquesta concepció del "donar-se per sentat" està analitzada parcialment i amb molta agudesa sota la forma del "sentit comú" per JULIANO, 1987; 87-98). En definitiva, en el camp educacional és posa clarament de manifest l'assimilació que fan els joves més marginals del model negatiu que la societat elabora d'ells i el positiven usant-lo d'argument per explicar determinades accions, com és la de no assistir a classes en centres d'FP: la majoria d'abandonaments es fan durant el curs.

La resposta de "no sirvo", "no quiero" i "es que no me entero de nada" es dóna a la Zona St. Cosme amb més assiduitat que a les altres dues.

També hi ha una manca greu de recursos econòmics (malgrat només un 8'7% de joves ho hagi aduït), ja que no es tracta tan sols de la matrícula, sinó també del material lectiu. A més, a la Zona St. Cosme hi ha un altre impediment: per aconseguir les 200, 400 o 600 pessetes diàries que un jove necessita per gastar, sovint ha d'estar tot el dia a l'aguait d'un possible client al que vendre-li algun objecte, d'un contacte a través del qual fer un petit bescarvi i guanyar alguns diners i

altres similars. Tanmateix, entre els joves immigrants, en termes generals i sempre referit al Prat de Llobregat, la causa més important i global és l'absoluta desmotivació d'estudiar, entre altres coses, i com ja he dit, perquè són fills d'uns patrons culturals que impliquen un estil cognitiu i uns marcs referencials diferents dels que se'ls ofereix.

En la divisió per sexes, les noies deixen d'estudiar perquè no volen fer-ho i per altres raons en un percentatge més elevat que els nois. Les noies immigrants estan més lligades als valors familiars que les autòctones, i en llurs tradicions no hi ha el costum que les noies estudiïn (principalment són, i cal recordar-ho sovint, immigrants d'altres ètnies espanyoles però gairebé tots ells provinents d'un àmbit rural). Contràriament, moltes de les noies autòctones que estudien nivells acadèmics mitjans i alts (Universitat), no és tant una especialització professional la que cerquen, sinó una major integració al món de la cultura acadèmica que és un signe de prestigi molt perseguit pels catalans, malgrat que amb la situació de crisi econòmica actual la majoria de llicenciats universitaris no troben feina, per un costat els facilita trobar col·locació de qualificació més senzilla, i per un altre és un distintiu, repeteixo, prestigiós. Alguns joves catalans que he conegut al Prat, tant nois com noies, cursaven uns estudis universitaris sabent que un cop els acabessin la seva col·locació laboral seria continuar amb la botiga de queviures, de ferros o de fotografia del pare. El seu interès és explícitament social, no laboral. Entre els joves immigrants, l'assistència a nivells acadèmics mitjos i superiors és primerament la laboral (principalment en els nois), i en segon lloc l'interès se'ls desperta en veure-ho com un camí d'integració a la societat catalana. En les classes socials mitges, la Universitat juga el rol de "sala d'espera" de les llargues cues que han de fer els joves fins que poden integrar-se al món adult (sobretot les carreres de lletres), i entre els immigrants són els centres d'FP els qui el juguen aquest rol, amb la diferència que l'ethclass formada pels immigrants, en termes generals, no té tanta capacitat econòmica per a mantenir els seus joves en una sala d'espera tan cara com és un centre d'estudis i a més no forma part de la seva manera d'entendre la vida, de les seves estratègies vitals; per tant, l'assistència a centres acadèmics resta doble i triplement lluny dels objectius de la major part dels immigrants del Prat de Llobregat majors de 15 anys.

COM OCUPEN EL TEMPS LLIURE ELS JOVES ?

Durant les hores diàries que resten lliures de les obligacions socials i de les activitats pròpies que estan relacionades amb la subsistència i que en forces joves representa el dia sencer, o poc menys, els joves realitzen un conjunt d'activitats o de no-activitats molt diverses i disperses que reflecteixen la resta de la seva manera de crear i organitzar categories de la realitat, projectant-ho en el lleure.

És durant el temps lliure que adquireixen sentit i vida les escales de valors consumistes, els símbols d'identificació individuals o grupals, les actituds més íntimes respecte de l'afectivitat i el sexe, i és també on es reflecteixen més clarament les expectatives dels joves: el temps lliure és un àmbit perfecte per a fer projeccions dels desigs personals i grupals. A més, donada la gran importància social que ha adquirit el lleure en la cultura de masses com a forma de vida relacionada amb la felicitat, és aleshores que es fa realitat el que s'anomena el consum d'oci en totes les seves dimensions, i és a través d'aquest consum que antropològicament pot analitzar-se els valors, les actituds i les expectatives del col·lectiu juvenil, verificar les diferents projeccions de l'oci en cada ethclass, l'adequació o no al model ofert per l'administració i per l'ordre establert en general, i finalment, la intensitat amb què l'avorriment -entès com a estat pesarós i dolorós, conseqüència del desinterès d'un individu o grup vers el seu entorn i la no-estimulació del que l'entorn li ofereix- cau damunt els joves, i la relació que hi ha entre aital desinterès que està a la base de l'avorriment i l'estat anòmic social.

En termes generals, els joves del Prat de Llobregat fan unes activitats o unes altres, i s'avorreixen amb major o menor intensitat segons

l'ethclass a què pertanyen. Els joves autòctons que he conegut són els qui menys pateixen el dolor de l'avorriment i els qui més donats estan a acceptar els models de consum d'oci proposats per l'administració (centres de joventut, viatges, clubs esportius, conferències, aprofitar el Carnet jove per anar de compres i altres): és així perquè hi ha una coincidència entre l'ethos de l'administració -portada per catalans totalment-- i les tradicions originals i els interessos de la moda actual d'aquests joves autòctons, als que realment no satisfà el que proposa l'Ajuntament per a omplir el temps lliure, però està prou proper a les expectatives juvenils com perquè s'avinguin més o menys a seguir-ho.

Contràriament, els joves immigrants -sobretot els menys integrats i més estigmatitzats- no solen sentir interès immediat vers les activitats organitzades, són molt més espontanis, i quan el senten sovint no tenen un nivell econòmic que els permeti consumir-les. És a dir, les ofertes de la societat i les seves expectatives estan distanciades, i aquesta és una de les típiques peculiaritats de l'anomia, que es posa especialment de relleu durant el lleure. Per un altre costat, encara, el mateix ordre social establert i dominant tampoc no permet que aquests joves organitzin el seu lleure que sovint està relacionat amb l'àmbit psicològic de l'imaginari i amb el consum de substàncies embriagants il·legals segons les lleis, conseqüència de la qual cosa, aitals joves es tanquen en grups simbòlicament formalitzats, en els quals predomina l'avorriment durant bastantes hores diàries. És un estat mental i vivencial que constantment està present entre l'ethclass de joves foranis i d'economia de nivell més baix, i com a conseqüència, en un segon pas, s'esdevé el que es pot qualificar perfectament com la cultura de la indiferència. L'etòleg i premi Nobel Jan Timbergen descriu les particularitats que corresponen a aquesta cultura de la indiferència com:

"...el comportament (dels indiferents) es manifesta sovint per les importants despeses que fan de productes de consum, per la recerca de l'oblit a través de les drogues de tota mena, per una moral dèbil quan es tracta del treball o de manifestar una consciència professional."

(TIMBERGEN, 1976; 69)

Tanmateix, els joves immigrants marginals del Prat, molt sovint no poden fer despeses en el consum d'oci tals com anar a un concert de música rock, embriagar-se de marihuana o comprar un nou disc, encara que voldrien, perquè no tenen diners (la majoria d'ells viuen de chupóp--

teros a casa de la família paterna fins ben entrada la desena dels vint anys), amb el que es crea un bloqueig psicològic produït per la col·lisió entre dos estils de lleure diferents que desemboca en una actitud d'indiferència insatisfeta. Per un costat els joves actuen segons el model de construcció del lleure après a través de la família i que correspon als patrons de les cultures originàries, i sovint és una passivitat positiva la que omple el lleure en "el poble": veure una posta de sol, mirar com passa la gent del poble des d'un banc públic, dormir i altres; per l'altre costat reben el model d'oci actiu i consumista que els ofereix la cultura de masses a través de la societat catalana (discoteques, bars, espectacles, modes i altres). A aital dicotomia cal afegir-hi encara, el baix nivell econòmic dels joves immigrants menys integrats que no els permet accedir, en la majoria de casos a un consum d'oci comercial regularment. D'aquesta situació en resulta una joventut que estem estudiant en el Prat de Llobregat, però que també he observat a indrets com el barri de la Mina, Cornellà, Sta. Coloma de Gramanet i altres, que no se sent interessada en un lleure ocupat de forma positivament passiva com en el poble: seure a veure passar la gent i trobar-ho interessant, i tampoc no se sent integrada en el model consumista de la cultura de masses, perquè no pot.

Disponibilitat horària de temps lliure

Una dada imprescindible al començar la descripció analítica de les activitats que fan els joves en el temps lliure i la projecció que tenen, és la quantitat d'hores diàries i setmanals que els joves fan entrar en la categoria de temps lliure.

Sovint ha estat difícil enquadrar una conversa sobre aquest tema, ja que per als joves que no tenen una ocupació regular i que no senten cap mena d'obligació social amb la que complir (sobretot els nois), no té massa sentit parlar de temps lliure: ells tenen tot el dia lliure (un 16% global dels joves del Prat de Llobregat tenen tot el dia desocupat, tant laborables com festius) i no hi ha cap mena d'activitat que els ordeni rígidament i que els serveixi de punt de referència per a estructurar el temps. En aquestes vides, compostes de dies gairebé indiferenciables, no hi ha contrast entre una categoria de temps i una altra. Aquests joves no tenen temps lliure segons el sentit habitual de l'expressió, sinó temps desocupat, adjectivació que reflecteix més exactament la qualitat de temps que tenen i la relació que hi ha amb l'estat d'avorriment.

En termes generals, (més endavant especificaré per sexes i zones), el temps lliure i/o desocupat de què disposen els joves del Prat de Llobregat és:

hores lliures	en dies laborables	dissabtes	diumenges
d'1 a 4 hores	40'9%	12'2%	3'1%
de 5 a 7 hores	24'4%	11'1%	10'3%
de 7 a 10 hores	18'7%	22'5%	10'1%
tot el dia	16'0%	54'2%	76'5%
	100'0%	100'0%	100'0%

Així doncs, el 34'7% dels joves tenen 7 hores o més lliures diàriament, i el 85'9% tenen 7 hores o més lliures els diumenges: aquestes xifres es pot afirmar que corresponen als joves que tenen pràcticament el temps desocupat. Aital situació es verifica directament pels carrers del poble, sobretot a la Zona St. Cosme, on sempre hi ha joves passejant, seguts damunt el capó dels cotxes aparcats pel carrer, bevent cerveses als bars, jugant a la petanca i activitats similars.

Anomenaré temps desocupat, repeteixo, a aquell de què disposen els joves que no fan res més que menjar, dormir i estar amb els amics divertint-se (o avorrint-se), ja es tracti de dies laborals en el calendari,

o de dies festius. Alguns joves no dediquen el temps desocupat a estar amb els amics, sinó que resten davant la pantalla del vídeo familiar on poden passar-hi el dia sencer. El temps lliure és el que queda un cop acabades les activitats dedicades a la subsistència o a accomplir amb les obligacions socials. La situació de temps desocupat és molt extesa entre els joves, sobretot entre els nois de St. Cosme, i una aproximació per sexes ens dóna aquests resultats (percentatges no indicatius, sinó significatius):

en dies laborables el 16'0% de joves tenen tot el dia desocupat:

- 22'0% són nois
- 9'9% són noies

els dissabtes hi ha un 54'3% de joves que tenen el dia desocupat:

- 63'4% són nois
- 42'7% són noies

els diumenges i dies festius hi ha un 75'6% que tenen tot el dia desocupat:

- 81'3% són nois
- 68'8% són noies

Als percentatges que acabo d'exposar de joves que tenen tot el dia desocupat (16'0% en dies laborables) cabria també afegir-hi els que en l'enquesta han afirmat que tenen entre 7 i 10 hores lliures diàries en dies laborables (que són el 19'7% global dels joves del Prat), ja que les activitats que en alguns casos he verificat que fan són diligències sense cap organització (ajudar a pintar el local de veïns, anar cada dia a comprar el pa per a la família, assajar amb un conjunt musical muntat entre amics i coses similars), i també perquè els joves que estudien, treballen o les noies que ajuden a les feines domèstiques no gaudeixen de tantes hores lliures diàriament. Així, una xifra aproximada a la realitat seria un 35'7% de joves del Prat, globalment parlant, que tenen tot el temps desocupat. Si ademés fem una segona medició i de la totalitat de la mostra estudiada restem els joves menors de 15 anys, que com hem vist, estan pràcticament tots escolaritzats i, per tant, no tenen tantes hores lliures en dies laborables, trobarem una tercera xifra que sobrepassa el 50% dels joves, referida als que tenen tot el temps desocupat i són majors de 15 anys.

ritme i ritme del
temps lliure

Els nois pateixen més la desocupació del temps, i consegüentment l'avorriment, que les noies, i en un percentatge considerable: aquesta situació es dona principalment entre els immigrants. Els nois de nivells socials més baixos ni estudien, ni treballen, ni col·laboren a les tasques domèstiques, ja que el seu lloc, en llur ordenació cultural de l'espaï, està en el món laboral o al carrer. En canvi, les noies immigrants, malgrat que no treballin ni assisteixin a cap centre d'estudis ni de formació, solen tenir feina a la casa ajudant la mare en les tasques domèstiques (cuinar, rentar plats i roba, escombrar i fregar el terra, preparar el menjar i altres), el que resulta importantíssim ja que els hi ordena l'estructura cronològica: tant el temps que els ocupa, com, i per consegüència, el que els resta lliure. Així, també a través del temps lliure i a través de la seva organització inicial, es reflecteix la diferent socialització que reben els nois i les noies en les famílies forànies, i la desestructuració del món masculí enfront de la relativa integritat del femení. Entre els joves autòctons, els catalans, hi ha una distància molt més petita entre l'estructuració del lleure en els nois i en les noies.

La major estabilitat de les activitats a què es dediquen les noies forànies facilita la formació de grups d'iguals a partir dels interessos comuns que tenen, i posteriorment a aquests es creen els grups d'aliances (coneguts per peer groups) a partir d'on organitzar el lleure. Aquestes activitats, actituds i objectius que uneixen les noies en llur temps ocupat els marquen un ritme que contraposen, les noies, al no-ritme del temps masculí (per manca d'activitats obligatòries), i els nois, sovint acaben seguint el mateix ritme femení. Els de St. Cosme, per exemple, sobretot els que tenen entre 17 i 21 anys, es troben a les 5 de la tarda sense saber què fer en una plaça pública o en algun bar; a algun noi se li acudeix una activitat que podria resultar interessant o divertida (si és estiu anar a la platja, o baixar fins al centre del poble a veure la cartellera dels dos cinemes que hi ha, o si algú té diners caminar fins la zona de bars menys cutres a prendre una cervesa), i és força normal que es decideixi esperar que les noies acabin les tasques domèstiques per oferir-els-hi sumar-se a la diversió, amb el que els nois acaben pendents també del ritme de les activitats obligatòries femenines. També succeeix sovint que les noies ja tenien uns plans previs per a passar la tarda i que aquests no inclouen els nois: berenar a

casa d'alguna d'elles, anar de compres, tenyir-se el cabell, o juntar-se per a parlar de temes femenins, que solen ser els nois, l'amor idíl·lic o els problemes familiars .

temps lliure i
ethclass

Tenint en compte que el temps lliure s'organitza generalment en analogia al temps de treball, i al temps i ritme de satisfacció de les necessitats (GIL CALVO, 1985; 109), els joves catalans que són els que tenen millor programat el món laboral i de les satisfaccions a les necessitat bàsiques (menjar, descansar, relacions sexuals i altres), perquè tenen més senzill -encara que no ho sigui per a ningú- l'accés al món laboral, i tenen un model cultural més assumit per organitzar aquestes satisfaccions que no pas els joves immigrants, també són els que més harmònicament organitzen les activitats d'oci, els qui més integrats estan en el model de la cultura de masses de consum d'oci i també són el col·lectiu de joves del Prat de Llobregat que tenen l'índex més baix de temps desocupat. Aquesta menor desocupació del temps entre els joves autòctons també l'he verificada estadísticament. Així, la distribució dels joves que tenen tot el dia desocupat (mantenint la divisió que he fet entre dies laborals, dissabtes i diumenges) segons la zonificació del Prat de Llobregat és la següent:

tenen desocupat del tot els:

	Zona Centre	Zona St. Cosme	Zona Perifèrica
<u>dies laborables</u>	13'3%	<u>21'0%</u>	13'4
<u>dissabtes</u>	<u>54'0%</u>	49'2%	52'7%
<u>diumenges</u>	<u>83'3%</u>	81'0%	67'7%

Recordem que entre els joves que tenen tot el dia lliure hi ha més nois que noies, per tant, si en la Zona St. Cosme és on es dona el percentatge més elevat, en termes absoluts, de joves amb tot el dia lliure, i també és a la mateixa zona on hem enregistrat el major índex de noies (perquè els nois solen abandonar el barri en busca de millors condicions laborals i de vida), es dedueix que el percentatge relatiu de nois amb

tot el dia desocupat que pateixen l'avorriment a la Zona St. Cosme és substancialment més elevat al de les altres dues zones. Justament a la mateixa causa es deu també que sigui a la St. Cosme on hi hagi el menor índex d'individus amb els dissabtes i diumenges totalment desocupats: al là és on hi ha més noies en relació amb els nois, i les noies immigrants també els dissabtes i dies de festa, encara que amb menys obligatorietat que en els dies d'entre setmana, han d'ajudar a les feines domèstiques.

Aquesta situació tan diferenciada en tot el que té relació amb l'estructura i organització del temps lliure quotidià entre els nois de la Zona St. Cosme i els nois de la Zona Centre (és a dir, entre individus d'origen majoritàriament andalús i de classe social baixa, i individus d'origen majoritàriament català i de classe social mitja), la diferència és que per un costat uns viuen un temps desocupat pràcticament il·limitat, ple d'inseguretat i avorriment, i sense punts de referència definits amb què ordenar-lo, i els altres no. Els catalans tenen el temps organitzat culturalment, i es---
 tructurat en analogia al ritme de treball i de satisfacció de les necessitats: l'ethos autòcton. Consumeixen més i ho fan en la mesura de les seves possibilitats econòmiques, organitzen les seves activitats de lleure com a complement de l'horari del treball o dels estudis i fan coses pròpies de la societat de consum al mateix ritme que marca la cultura de masses, ritme establert per la valoració alternativa del treball i de l'oci. En oposició a aquest col·lectiu de joves autòctons hi ha el dels joves immigrants amb un nivell econòmic baixíssim i amb tot el dia desocupat que viuen un temps al què es podria qualificar de temps espontàniament ordenat, ja que al no tenir obligacions socials ni econòmiques a les que respondre estructuren les activitats que fan d'acord al temps natural: si plou no surten de casa, i prefereixen veure pel·lícules en el TV que anar a passejar amb els amics; si hi ha un grup de joves units al Casal o en un bar i sobtadament surt el sol d'entre els núvols que el tapaven, aplaudeixen alegres i riuen; quan les temperatures augmenten a l'arribar la primavera, passen molts dies a la platja de més enllà de l'aeroport. Per aquest motiu també, els joves que viuen amb tot el temps desocupat, malgrat formar part d'una societat industrial, tenen un procés cognitiu més similar al que es dona entre les persones il·letrades i rurals que el que s'enregistra entre els habitants de les ciutats, molt més lògic-verbal i abstracte.

Per arrodonir la informació percentual referida a la quantitat de temps lliure de què disposen els joves del Prat de Llobregat, incloc les xifres que informen sobre la part del dia que tenen lliure: el matí la tarda o la nit. En percentatges globals a tots els joves del Prat:

tenen lliure el matí un 30'0% dels joves (majoritàriament nois)
 tenen lliure la tarda un 93'9% dels joves (pràcticament tots)
 tenen lliure les nits un 25'7% dels joves (majoritàriament nois i majors de 16 anys).

La majoria d'activitats se centren al matí, tant masculines com femenines. Els joves que tenen tot el dia desocupat solen alçar-se del llit tard i gairebé els representa un continuum el poc que puguin fer al matí (anar a comprar el pa, trobar-se amb els amics) i el dinar, que sol fer-se aviat en aquestes famílies perquè l'horari ve determinat per la feina paterna, i les col·locacions a les que solen accedir els pares fan el descans del migdia aviat (d'una a dues).

Els joves que tenen tot el temps desocupat perquè no hi ha res que els requereixi i que els serveixi de model per construir analògicament el temps lliure, tenen un darrer recurs, del que parlaré àmpliament més endavant, però que ara cal citar: la música. La música és l'etern recurs humà per produir ritme en abstracte. Quan no hi ha referents laborals, ni ritmes estructurats en el dormir, ni en el menjar, ni en les relacions socials, només la música pot organitzar aquest buit de temps en blanc.

"Es tracta, doncs, d'una organització del temps que és independent de tota activitat concreta: la resta d'organitzadors del temps donen forma al temps en funció d'alguna activitat concreta, mentre que, en canvi, la música dona forma al temps en termes absoluts."

(GIL CALVO, 1985; 114)

Precisament per aquest motiu els joves amb més temps desocupat són els majors consumidors de música i es defineixen LITERALMENT PARLANT a partir de les seves preferències musicals: música heavy metal, punky, rock, "normal" (que equival a música hortera), sevillanes, catalana, skin, moth, new waive i altres que essent inicialment un estil musical es converteixen en un estil/d'èsser adoptat per alguns joves.

Tres models diferents de construcció del temps lliure

I.- Els joves de la Zona Centre. (El model català)

Com ja sabem, a la Zona Centre viuen agrupats els joves autòctons i els joves immigrants més integrats a la cultura receptora, la catalana, i amb un nivell econòmic més acomodat. Tot i això, cal recordar que el nivell econòmic del Prat de Llobregat és baix, i que en referència a la resta de la societat, aquestes famílies pertanyen a una classe social mitja o mitja-baixa, com es pot deduir dels diners de què disposen setmanalment els joves per a les seves despeses i d'altres indicadors com el nivell cultural global, els models de cotxes que compren (turismes petits), o el fet mateix de viure en un poble que s'ha convertit en una bossa d'immigrants i que gaudeix d'una baixa qualitat urbanística.

En general, es tracta del col·lectiu de joves del Prat de Llobregat que més organitzat té el seu temps lliure. Anàlogament també són l'ethclass de joves que més organitzat tenen el temps d'estudi i el temps laboral. També són els joves que més acuradament organitzen el seu temps dedicat a satisfer les necessitats; paral·lelament ells gaudeix també de més ordre i organització que entre els altres col·lectius juvenils del poble. És aquí, a la Zona Centre, on he conegut més nois que estan afiliats a centres juvenils, esportius, excursionistes, associacions de veïns on hi passen bona part del seu temps lliure, o agrupacions de caire social i polític.

Durant les hores lliures que els resta a les tardes dels dies laborables aprofiten per fer esport, sigui en el col·legi els més petits, o en centres esportius els més grans d'edat, per treballar en l'organització de les sortides dels caps de setmana, o per anar a Barcelona a seguir alguna activitat cultural o de moda (exposicions, pel·lícules i espectacles en general, o de compres). També solen quedar-se en els bars del Prat o es reuneixen a la casa d'algun amic per parlar, però gairebé sempre per a fer-ho sobre algun tema o objectiu concret. També hi ha un efecte secundari: en les reunions espontànies que es fa en els bars del poble es reforça la reticulació d'amistats catalanes i així es reafirma

la identitat ètnica dels joves catalans de forma també espontània i informal, diferenciant-se així dels joves immigrants que sovint no poden entrar als establiments on van els catalans perquè són excessivament cars per a ells. Tammateix no és quelcom que es persegueixi conscientment, com seria el cas dels clubs de blancs en països centre-africans, i per tant, molt sovint hi ha joves immigrants més integrats que formen part de les colles d'autòctons sense que s'estableixi cap distància aparent, encara que sol ser-hi de diverses maneres (com per exemple que en aquests grups es canvia automàticament la tessitura de la veu si es parla amb un individu autòcton o amb un forani, essent més íntim el to usat al parlar en català: es manifesta certa complicitat).

La construcció del temps lliure dels joves catalans és la que segueix més d'aprop el model propi de la l'oci consumista i la cultura de masses: en això és grup de referència. Donar forma a l'informe temps lliure, aquesta és la finalitat de la cultura de masses que reben els joves. Per exemple, a través de la música, de la moda a la qual cal dedicar-hi temps, dels camps de treball voluntaris, dels viatges i conviències juvenils d'estiu que organitza l'administració i dels espectacles en general.

Aquesta cultura de masses, però, té un preu material molt elevat, el que fa que el consum sigui inassolible per la joventut més marginal i pobre. Un disc, un pantaló o faldilles de moda, l'assistència a un concert de música rock, un viatge i, en general, tot allò que conforma la cultura de masses és car en relació als ingressos econòmics dels joves immigrants menys integrats i de classe social més baixa, peculiaritats que solen coincidir entre la joventut del Prat. Així doncs, la música i el consum d'oci permet, no tan sols que els joves es posicionin enfront dels adults, sinó també que a través de la cultura de masses i del consum que se'n deriva, uns joves es posicionin davant uns altres i canalitzin les relacions socials que hi ha entre ells: nois davant de noies, autòctons enfront d'immigrants, aturats enfront d'estudiants i dels que treballen, punkies enfront de rockers, heavies i skins, tots ells davant la "gent normal", i altres posicionaments que no cohesionen la societat en una reticulació modular i sistèmica única, sinó que la divideixen en grups no complementaris, ni interdependents, ni solidaris.

Com va formular Simmel (citada a GIL CALVO, 1985; 132), la moda genera un procés d'imitació, que en definitiva és un mecanisme secundari de control social, pel que les classes socials més baixes i/o subordinades (en el nostre cas l'ethclass formada per tots els joves im

migrants) tracten d'imitar les costoses conductes innovadores ostentades per les classes dirigents (en el nostre cas els joves i la societat catalana en general). Així, són els joves autòctons qui juguen, per exemple, a tennis en les poques pistes que hi ha al Prat; tanmateix, en la majoria de cases de famílies forànies que he visitat, els joves tenen una raqueta de tennis penjada en un lloc ben visible de la paret de la seva habitació. Quan els he preguntat si practicaven aquest esport, gairebé tots m'han respost que no; que, a tot estirar, alguna tarda d'estiu fan una partida de frontenis al carrer i usant de fons la paret plana d'algun edifici.

Seguir les modes que es van imposant obliga a arriscar recursos tant als joves autòctons que segueixen el model dels joves més moderns de Barcelona capital que solen pertànyer a les classes altes, com als immigrants que segueixen les modes importades pels autòctons. Seguir la moda, doncs, representa una inversió per als joves, inversió que es fa amb l'esperança -inconscient moltes vegades- d'incrementar els beneficis en diverses formes: els immigrants sentir-se més integrats, els autòctons tenir més prestigi en el seu entorn i potser trobar feina abans. Els joves més marginats que no poden seguir el ritme de la cultura de masses per la inversió econòmica que representa, organitzen els seus propis grups de pertinença a través dels quals obtenen una justificació a la seva situació ("no queremos trabajar porque es inhumano") i també un grup homogeni més o menys cohesionat al que pertànyer i que els ofereix solidaritat i possibilitats de tenir un grup d'aliança. I tot això malgrat els costi una inversió d'energies molt alta suportar i manifestar constantment el signe de la seva estigmatització, i rebaixar molt les possibilitats directes de trobar feina: un jove punky em deia que ells -els punkies- només poden treballar de des carregadors al moll perquè amb el seu aspecte ningú no els vol donar feina: aquesta afirmació és certa, i més actualment que l'atur entre els joves del Prat és altíssim, amb aspecte púnky o sense. Malgrat la gran inversió que fan, però, d'energies, treuen més rendabilitat tant cantant-se en grups marginals, no seguint les modes de la cultura de masses i fent patent formalment l'estigma a través de l'estètica enlloc de dissimular-lo -si més no són autèntics-, que posant-se al final d'una llarga renglera de categories socials i esperant (desesperant estaria millor dit) arribar algun dia a algun nivell de prestigi a través d'anys

de competitivitat per a la qual no estan preparats, i de seguir models culturals llunyans de les seves referències més immediates.

Seguint amb els joves autòctons i en general els qui habiten a la Zona Centre, es pot afirmar que són els qui més tendència vers l'associacionisme en el temps lliure mostren: part d'aquests joves practiquen esports, com ja he dit, en algun dels centres organitzats que hi ha al Prat (veure al final del capítol l'Addenda en el que detallo una llista de totes les associacions esportives, culturals i lúdiques que hi ha al Prat de Llobregat), sovint passen llurs hores lliures en algun centre de joventut, en un grup de teatre d'afecionats, dedicats a la fotografia o en una escola de dibuix i pintura, fent de monitors d'esplai o de casals infantils i juvenils on els usuaris són predominantment joves catalans o nens immigrants -que les mares porten per evitar tenir-los gaires hores a casa, que els nens "siempre estan ensucian-do, desordenando la casa i gritando", i altres activitats similars que impliquen un determinat associacionisme: és a dir, que es regeixen per uns estatuts escrits i estructurats, el que se situa enfront d'una disposició dels immigrants molt més espontània i d'improvisar en cada moment. Malgrat aquesta tendència associativa tan estesa i tradicional en la societat catalana (en la majoria de pobles de 10.000 habitants és fàcil comptar-hi més de 100 associacions, a Catalunya) i que es reflecteix en l'actitud dels joves autòctons del Prat, l'índex d'associacionisme és baix. La majoria dels joves catalans passen el temps lliure seguint un model consumista però sense una excessiva organització ni orientació: anant a pubs, bars, fent reunions d'amics amb finalitats diverses, o escoltant música moderna en la línia del rock tradicional més actualitzat (Dire Straits, Jean Michel Jarre, Bruce Springsteen) música catalana (J.M. Serrat, Lluís Llach, M^a del Mar Bonet), fins i tot música clàssica. La música és un dels elements més diferenciadors entre els diferents tipus de joventut, i que, al mateix temps, posiciona la joventut en general, enfront dels adults.

Els caps de setmana és habitual dedicar temps lliure al futbol, com a activitat més estesa, i a les sortides al camp en grups. Quan els joves catalans van al futbol sempre és pagant l'entrada (al revés d'ells hi ha els joves de la Zona St. Cosme que el baix nivell econòmic els impedeix comprar entrades per veure partits de futbol en directe

però és tant l'interès, que entren sense pagar: saltant les reixes, amenant els porters del camp amb navalles, i amb altres mètodes similars a aquests).

Moltes de les famílies autòctones mitjanament ben situades del Prat de Llobregat, tenen una segona residència al camp, on els joves passen els caps de setmana en companyia de la família. O bé aprofiten que els pares marxen el cap de setmana, per organitzar festes privades en el pis de residència habitual.

Els joves catalans tenen poca tendència a anar a discoteques, ja que disposen d'altres mecanismes per contactar els nois i les noies, com les festes privades en absència dels pares, i per un altre costat, tampoc he notat massa interès per ballar. Quan van a alguna discoteca, habitualment és fora del Prat, en establiments més luxosos i cars que els que hi ha al poble, els quals són, com diu un jove català, "llocs que acaben sempre amb jarana i baralles per culpa dels xarnegos".

Entre els joves catalans també hi ha una forta tendència a anar d'excursió a la muntanya durant els caps de setmana. Aital afecció es revesteix sota diferents modalitats: escalada, muntanyisme de fons, espeleologia i, a l'hivern, esquí.

Es pot dir que, en comparació als joves immigrants, els autòctons passen poques hores mirant el TV (encara que n'hi passen forces) i visionant pel·lícules de vídeo. Tampoc no estan pels carrers sense cap objectiu precís amb tanta assiduitat com els foranis: tenen per costum els joves catalans, reunir-se a casa d'algun d'ells i allà escoltar música o tocar-ne i parlar, construint així un espai privat i propi.

Una activitat que es pot considerar important, sobretot entre els joves majors de 18 anys, es reunir-se per fer conjuntament algun àpat: les hores de dinar i de sopar representen ritus centrals a partir dels que es construeix el lleure posterior. És habitual que un grupet d'amics (3 a 7) es reunixin per dinar o sopar, el que constitueix un important acte social, i a partir d'allà es decideixi anar a escoltar música un cop acabat l'àpat, al cine, al teatre o a qualsevol altre indret similar.

En termes generals, i tret dels caps de setmana que els joves passen en la segona residència familiar, el temps lliure es construeix fora del marc familiar.

El Casal de Joventut municipal no té pràcticament rellevància en les activitats que fan aquests joves en llur temps lliure. Entre les edats baixes de la mostra (11 a 16 anys) és més normal que entre

les altes el passar temps lliure al carrer; tot i així és un índex baix en relació al que hi passen els joves immigrants.

Durant les èpoques de vacances escolars i laborals, els joves catalans solen marxar del Prat amb la família, a descansar en algun indret muntanyós o de platja. És habitual que abans de sortir de vacances amb la família, els joves passin uns dies també fora del Prat en companyia dels seus amics, o en Cases de Colònies els més petits. D'algun manera es trenca el model de vacances en família, anant amb amics. El sentit que donen els joves a aquests dies vacacionals passats en companyia dels amics, és el d'anar-se alliberant paulatinament del marc familiar patern en la mateixa mesura que reforcen els grups d'iguals amb els que es creen els lligams informals, però efectius, d'aliança.

Resumint, el temps lliure dels joves catalans es caracteritza per les activitats organitzades d'acord, encara que no majoritàriament, a les pautes donades per la societat de consum i per l'administració; per ser un temps en el qual es reforcen els lligams ètnics a través de les activitats que s'hi realitzen, sobretot l'afecció a anar d'excursió és pròpia dels catalans, i que també s'utilitza per a revaluar els nivells de prestigi individual anar a discoteques cares, exhibint vestuari a l'última moda no-marginal, anar de vacances a la muntanya o a la platja i sempre fora del Prat, i altres. És un temps en el qual predomina el tancament en les relacions (es va als bars i pubs catalans, a casa d'algun amic, es passa llegint o estudiant a la casa familiar pròpia, o bé organitzant algun àpat entre els amics), i les activitats socials organitzades. L'escàs interès dels joves catalans per la política contrasta molt amb l'absolut desinterès dels joves immigrants entès en un sentit molt ampli.

Es pot dir, però, que no hi ha una manera precisa i majoritària de passar el temps lliure, sinó que hi han diverses expressions més o menys representatives, unides principalment entorn del fenomen del consumisme i de l'associacionisme.

II.- Els joves de la Zona St. Cosme (el model d'immigrants estigmatitzats).

Entre els joves immigrants i de classe social baixa que habiten a St. Cosme el temps no és lliure, en la majoria de casos, sinó totalment desocupat. Un altíssim percentatge de nois, com hem vist, no té cap ocupació fixa que li permeti parlar d'un temps lliure en contrast a un temps enfeinat o obligat.

Al no tenir poder adquisitiu que els permeti entrar en el joc de la societat de consum, malgrat que vulguessin, ni tenir tampoc unes ocupacions en analogia a les quals construir el lleure, pateixen, més que no gaudeixen, d'un temps que es passa principalment a casa, amb tota la sèrie d'incomoditats i tibantors, i amb la manca d'espai ja exposats; o que es passa al carrer, indret en el que, principalment, actuen els joves, s'hi troben i viuen moltes hores diàries, setmanals i mensuals. El temps desocupat i el carrer pertanyen al mateix ordre de realitats per a aquests joves: cap dels dos medis estan organitzats amb finalitats concretes i en ells hi ha una manca tremenda de punts de referència sòlids. Al carrer es on es troben els amics, per continuar estant al carrer; és on s'estableixen i s'emparaulen petits negocis, gairebé sempre il·legals; és, al carrer, on es gaudeix de la felicitat i alliberament que proporciona l'heroïna, autèntica pedra angular d'aquesta sub-cultura, i també és allà on els joves frueixen de l'embriagament habitual del chocolate fumat en porros i de la cervesa (beguda per excel·lència dels joves d'aquesta ethclass: no prenen altra cosa i la cervesa és un element identificador i d'unió entre els diferents grups marginals de joves, fins a tal punt que un noi em comentà, "los grupos distintos se curran, pero la mayoría, si hay una cerveza en medio se calman, sólo los skins son esos cabrones agresivos que pegan a todo el mundo").

Llur temps lliure, en contrast al que hem vist dels catalans, és absolutament desestructurat i desorganitzat; i no tan sols el lleure, repeiteixo, sinó que tot el temps que viuen és un continuum gairebé indiferent

ciable d'inactivitat, o bé d'activitats que podrien no fer-se perquè tenen per única finalitat omplir el temps i matar l'avorriment. Els elements significatius són vaporosos i irregulars: "estamos en la calle menos alguna vez que se hace una fiesta particular" que sol ser quatre o cinc vegades l'any, perquè els joves autòctons mai no els inviten a les seves.

Durant les tardes, els nois solen estar al Casal de Joventut del barri (Casal que és una excepció per la gran concurrència que té i perquè fou edificat, literalment parlant, entre tots els veïns del barri i gràcies a la unió que aconseguí fa uns anys l'Associació de Veïns de St. Cosme), i allà es juga al parxís, al dòmino i a les cartes i es parla, es fumen porros d'amagat i no tan d'amagat (depèn de la pressió policial, tanmateix se'n fuma sempre, de chocolate), i es dona el fenomen més important de tots: s'escolta música. Permanentment, mentre hi ha algú al Casal, una ràdio-cassette barata està sonant a tot volum, tot i que dificulta considerablement els diàlegs que hi ha a la sala, els quals es fan cridant com a única possibilitat de sentir-se per damunt de la música, i tot plegat fa que a l'interior del local sempre hi hagi un soroll i una cridòria que enterboleix el cervell de qui no hi és habituat.

La música que s'escolta és la de grups també marginals: Los Chinguitos i Los Chichos (grups d'estil agitanat amb lletres que reflecteixen la derrota vital, però hi donen un aire candorós i dolç), El último de la Fila, Función Privada, La Polla Records, Radio Futura, Cirrosis, Loquillo y los Trogloditas, Ramoncín, Decibelios i altres grups similars més en la línia de rock modern. Són conjunts musicals d'origen castellà i de classe social baixa; no tenen lletres en català, tret d'algun grup com Double Bubble, però que no s'escolta en aquest ambient malgrat que l'estil sigui similar. Les lletres de les cançons varien segons la línia de cada grup, i reflecteixen els mateixos estils que han arrelat entre els joves formant, a partir d'ells, els grups d'aliances denominats tribus urbanes: punky, rocker, skin, tecno, heavy, i algun altre més separat com la new wave. Tanmateix totes les lletres de les cançons fan referències i reflecteixen els problemes i la situació social i individual d'aquest col·lectiu de joves, de forma crua: amors frustrats, ètic a la presó i tu te'n vas al llit amb un altre però quan surti et mataré, la policia ha d'ésser eliminada, sobre la prostitució, l'heroïna

ens mata però porta-me'n més que m'agrada, la secta del mal és el que s'imposarà, treballar és de macarras i de gent gris, la vida és una merda i us pringaré a tots, i altres temes similars:

"Aquí viene cuando muero,
con una idea fija en la mente
se aparta la gente,
y yo solo hielo
vigilando la oscuridad de la calle,
todavía en calma.
Los hijos estan esperando el momento de actuar.

No queda tiempo para recordar
jamás volvió a sonreir.
Vamos a ver
¿Quién es aquí la Ley?
La Ley! Ei, Ei! Bang Bang!!
La Ley! Ei, Ei! Bang Bang Bang!!

Todo será diferente, mi amor,
la chica cometió un error.
Es un placer decir que no,
apuntar al corazón.
Aquella estúpida canción,
promesa de un verano eterno,
de todas formas es la norma:
el infierno, el infierno!!

(fragment de la cançó La Ley, de Radio Futura).

Al Casal també hi acudeix alguna noia, però gairebé cap és del mateix barri, sinó que venen de la Zona Perifèrica. Anar al Casal és, per una noia, signe de libertinatge sexual, i les activitats que s'hi fan no estan ben vistes per les famílies d'immigrants, en general amb un ethos força dependent del que impera en el lloc d'origen, pel que les famílies del mateix barri vigilan molt que les seves filles no vagin al Casal; però, en canvi, les noies que venen del barri veí no poden ser con--

trolades pels seus pares perquè estan fora de la vista. No és cert en absolut, però el comentari d'un assidu al Casal és que les noies que van allà, "se hinchan de follar. Nunca se dice, pero todo el mundo se las ha pasao por la piedra". Malgrat aquest comentari i l'actitud masculista que es respira, quan, per exemple, en alguna ocasió he tret públicament el tema del sexe i de les relacions sexuals, l'efecte produït ha estat de rialletes vergonyoses, de comentaris evasius (també entre els joves de més edat de la mostra que no tenen núvia) i de parlar-ne amb expressions dures, pròpies del masclisme i estereotipades entre ells: "si una tía me va detrás, pues a lo mejor me dejo follar", "me follo todas las que puedo, y les gusta a todas". Si he desviat lleugerament el tema i els he preguntat sobre els sistemes anticonceptius que usen, també he verificat un elevat desconeixement del tema: "yo siempre lo hago a pelo" "no sé, las gomas, las píldoras y eso, pero no sé". En parlar-ne individualment, les confessions de que hom manté poques relacions sexuals són les habituals.

El llenguatge que utilitza aquest col·lectiu de joves, és un parlar tancat ¹, mig sortit de l'argot propi de l'interior de les presons, mig creat entre ells mateixos, i amb algun terme gitano. Quan parlen amb persones de les que anomenen "normals", per exemple amb mi mentre feia el treball de camp, no solen usar-lo, l'argot, però entre ells actua perfectament de signe distintiu: és el llenguatge propi dels estigmatitzats. És un canvi de parla automàtic, i mentre amb els "normals" no parlen mai en argot, entre ells l'usen com a mesura de prestigi: qui més el domina, més prestigi té dintre la societat marginal que formen. Cada grup humà construeix un llenguatge propi que el distingeix de la resta, i en la mateixa mesura que aquests joves no poden distingir-se a través de símbols externs que són preuats per la societat de consum, tenen necessitat de construir un llenguatge propi que funcioni com a signe distintiu i d'identitat tancat, ademés de la vestimenta. Tots saben, però, que tard o d'hora hauran de normalitzar el seu aspecte extern si volen aconseguir una feina regular, i aleshores per a mantenir-se integrats als actuals grups de pertinença, només el quedarà el coneixement i ús de l'argot; d'aquest procés només se'n salven els joves que arriben a triomfar en el món de l'espectacle que són una minoria absolutament insignificant des d'un punt de vista percentual.

-1 - al final de l'estudi afageixo un Glossari amb el vocabulari d'argot recollit i usat, com a categories èniques, en el text.

De vegades arriba algú content i animat al Casal, i ràpidament s'estén l'alegria i s'improvisa una petita festa: es van a comprar cerveses, s'emboliquen porros i es canten cançons andaluses acompanyant-se de palmas i d'alguna guitarra.

Quan arriba el bon temps, en els mesos de maig o juny, és normal arribar-se fins la platja per anar a prendre el sol, banyar-se, córrer, jugar, beure cerveses seguts a la sorra i altres activitats lúdiques similars que tenen relació amb l'espai lliure, més que no amb la platja específicament.

Llur elaboració cognitiva de la realitat es circumscriu a la immediata més pròxima i més concreta. Una cosa els agrada un dia i talvegada al dia següent l'oblidin. Una tarda va aparèixer un gitano amb un ànec petit al que estava maltractant: el tirava per l'aire com una pilota, l'acostava als gats del carrer per veure la reacció d'aquests animals, li tirava fum de tabac a la cara i reia dels moviments frenètics de l'ànec. Un jove payo que estava segut a fora del Casal es va erigir en defensor de l'animalet ("tío, no te pases! es un bicho guay y lo vas a matar!"), es va organitzar una curta discussió i finalment l'ànec va restar propietat del jove payo que l'havia protegit. L'animal estava ferit i un grup de joves van dedicar-se intensament a cercar una palan-gana i a omplir-la d'aigua. Van riure durant tota la tarde de les evolucions que feia l'animal dintre l'aigua, imitant els seus gestos, admirant-se de com nadava l'ànec. Per a ells el món era aquell animal. Un parell de dies després vaig tornar al casal i l'ànec ja no hi era. S'havien cansat d'ell i l'havien tirat al carrer. Probablement algú va recollir-lo.

El temps desocupat és un estat propici per a l'embriagament. Ponerse quapo és l'expressió que s'usa per a referir-se al procés d'embriagar-se (amb marihuana o cervesa), que permet estar semi-aussent de la realitat, riure fàcilment i despreocupar-se.

El ponerse quapo gairebé sempre va acompanyat de música. Si l'embriagament afavoreix l'alienació de l'individu en aquest context que es tem estudiant, i el contacte amb la realitat es torna nebulós i indiferenciat, la música és el medi a través del qual es posa un ritme tangible a les vides d'aquest col·lectiu. Precisament per aquest motiu la qualitat musical dels grups que segueixen és molt baixa, i es pot

dir que es tracta d'un ritme molt marcat que manté la bateria, i de so roll distorsionat, amb poques melodies i textos gairebé incomprensibles per l'auditori de tanta importància que té la instrumentació electrònica, que cobreix el pur ritme de la percussió. Ademés de servir, la música, com a mesura rítmica del temps en abstracte, també serveix d'element significatiu i cohesionador, entorn del qual s'estructuren identitats col·lectives i individuals, malgrat ser un referent de pas que ser veix durant alguns mesos, o alguns anys, a tot estirar.

Com ja he dit, les lletres de les cançons dels grups musicals que escolten i segueixen aquests joves, són reflexes de la seva realitat, i al mateix temps denúncies del sistema que els manté estigmatitzats, malgrat que sense la politització dels textos que es van popularitzar en els anys 1960, en els què es feia referència directa a un nou sistema alternatiu d'organització social que els joves volien ("tots junts vencerem", "no serem moguts"), i a una cosmovisió que s'extenia a través de les cançons, entre altres medis vehiculadors (posters, llibres, poemes, actes públics). Entre els joves immigrants de St. Cosme, les lletres de les cançons que tots saben de memòria, no formulen desigs sinó que són narracions de coses que els hi passa a ells, o textos en anglès que no comprenen, però que usen d'element simbòlic cohesionador.

Els joves més actius de St. Cosme formen conjunts musicals amb instruments que adquireixen en botigues de compra-venda, i passen part del seu temps desocupat assajant en els locals buits del barri les cançons de llurs líders, o composicions pròpies que segueixen els mateixos patrons musicals. No és estrany que bona part dels conjunts d'avantguarda surtin de barris com aquest: la música és una necessitat vital. A través de la música els joves es posicionen en la societat i estructuren les seves identitats immediates de punky, skin, heavy metal, rocker, neo-rural i altres, a través de les què decideixen una forma de vestir, de relacionar-se amb els demés joves, de jugar un rol social, de seguir una línia d'opinió, i sobretot és a través d'aquestes identitats immediates que cada jove troba solidaritat i cohesió en un col·lectiu determinat: seguredat. Un dels productes de l'anomia social és justament aquest: crear agrupacions dintre les quals els individus re-estableixin unes normes i unes finalitats a la vida que ha perdut la societat globalment.

Habitualment cada conjunt té els seus seguidors que l'acompanyen a tots els recitals que fa i sovint són els únics que l'escolten fins el final. Aquests grups musicals marginals gairebé mai poden actuar, i se senten molt agraïts quan algun col·legi, associació de veïns, o altres entitats similars els demanen que toquin per amenitzar alguna festa organitzada per ells: els estan reconeixent la seva identitat, el seu ritme, els seus valors i llur codi d'expressió, amb el que d'alguna forma, malgrat la seva marginació, se'ls ofereix la possibilitat d'ocupar un rol en la societat, encara que sigui només per unes hores i en l'etern marc dels estigmatitzats: l'espectacle.

Entre els grups juvenils de St. Cosme hi ha els que estan més compromesos amb els seus estils de vida, i es diferencien de la resta a través de la seva forma de vestir. Aquestes tribus urbanes tenen relacions més intenses amb la resta de membres del mateix grup, encara que visquin fora del barri, que amb els altres nois. La solidaritat i la cohesió emocional expressada a través de la marginalitat són els principals mòvils d'aquests grups. Tots aquests joves coincideixen en afirmar que el que més desitjen és estar amb els amics: "el dia que deje de haver solidaritat entre los colegas, esto se acabó", em digué un jove punky. També es mouen més que els altres joves "normals", ja que tenen punts de reunió a la Pl. Real de Barcelona, a les Rambles, a alguns bars de Sta. Coloma de Gramanet, on es troben amb els joves de la seva mateixa tribu que viuen a d'altres pobles o barriades. També dediquen més hores a escoltar música: la música, en ells, es podria dir que adquireix una manifestació plàstica i que una part molt important de les vides d'aquests joves gira entorn de la música i dels missatges que d'ella extreuen (que no sempre és el missatge transmès a través del text, ja que sovint escolten peces de grups estrangers, sobretot anglosaxons, dels quals no entenen la lletra). Ademés d'escoltar composicions de diversos autors rocks que són admesos en tots els grups de joves, cada un d'ells té els conjunts o cantants exclusivament seus i dels que en són absoluts seguidors (els punks, Nina Hagen; els skin, Decibelios y Specials; els rockers, Loquillo y los Trogloditas; els joves moderns més cultivats, Radio Futura, i altres), conjunts dels que sovint en treuen l'aspecte i les idees.

Les lletres de les cançons, malgrat que costen molt d'entendre a l'inhabituat, són sapiques de memòria per tots els joves i

adquireixen valor de paraula-testimoni, de creadores de realitat en el sentit que Lévi-Strauss deia que és aquesta transició vers l'expressió verbal el que permet que es visqui de forma ordenada i intel·ligible una experiència real que d'altra manera resulta caòtica i inexpressable (LEVI-STRAUSS, 1958; 218-219). Precisament per aquest motiu és tan definitiu el valor que els joves de les diferents tribus urbanes donen als textos de les cançons que els posicionen. La principal necessitat psicològica de molts d'aquests joves és objectivitzar, projectar enfora, ordenar el seu caòtic món intern a través d'un d'extern, necessiten el conjur que catalitzi les seves expectatives i posi ritme a la seva existència: així és com actua la música, etern estructurador de ritmes en abstracte usat per l'ésser humà des de temps immemorials: la música xamànica que molt sovint es redueix a ritme de tambor, la militar que marca el ritme als exèrcits, la música negra americana jazz i blues i totes les demés.

En una entrevista amb un jove red-skin -els skins originals són de tendència molt violenta i ideològicament de dretes; a aquests s'hi oposen els red-skin, també violents i amb una simbologia externa similar, però que se senten simpatitzants dels problemes obrers i del barri on habiten-, a cada pregunta que li formulava, ell responia verbalment, o bé posant una cançó concreta d'algun dels conjunts skins i fent-me escoltar la lletra, que ell ja sabia de memòria i li servia com a element d'autodefinició.

Per aquests motius, tots els joves volen ser músics, és el camí que coneixen per convertir-se en símbols d'una realitat que és la mateixa a la que pertanyen. A través de les cançons poden cridar el que els succeeix cada dia i són escoltats i promocionats per companyies de gravació, i canvien els uniformes de policia que els coaccionen a diari per micròfons a través dels quals explicar-ho. La música actua eficaçment de llenguatge basat en l'experiència quotidiana d'aquests joves, experiència psicològica i social, per això els grups de música del barri donen les gràcies a l'auditori quan se'ls demana actuar en alguna festa: per a ells no es tracta d'amenitzar el ball d'una associació de veïns com faria un grup professional, sinó que és l'oportunitat, socialment consensuada, d'expressar-se, de que els demés els escoltin: el públic actua de catalitzador dels processos psíquics, habitualment desor-

ganitzats, dels joves, i permet amb la seva sola presència que es formuli una manifestació del món subterrani, plagat de frustracions i de tensions que és el dels joves estigmatitzats, i no que es faci públic d'una forma dramàtica com quan la policia agafa algun noi atracant o venent heroïna i apareix en la premsa, sinó alegre: la música.

funció social de
les discoteques

Un altre indret on els agrada passar la tarde als joves de la Zona St. Cosme és a les discoteques: santuari de la música moderna. La discoteca és l'indret on es balla lliurement i s'estableixen relacions entre nois i noies, es pren begudes alcohòliques i "es passa bé". És l'indret on la diversió dels joves estigmatitzats adquireix unes formes semblants a les de la societat de consum, però sense haver de deixar-les les seves, de formes, pel que es converteix en un inter regno desitjat: allà semblen "joves normals" perquè aquests també van a les discoteques, però poden actuar seguint joves punkies, skins, charnegos o el que siguin sense por a que la resta de la societat se'ls miri malament, com passa pel carrer. El problema de forces joves és la manca de diners per entrar a la discoteca, i sovint això els porta a cometre petits furtis (radio-cassettes de cotxe i similars) amb l'única finalitat de poder pagar l'entrada a la discoteca. En els establiments musicals del Prat de Llobregat sol haver-hi un fort dispositiu de vigilància a base de perdonavides llogats per la mateixa discoteca per a evitar que els joves entrin sense pagar. Solen anar-hi els caps de setmana i els divendres, com a molt.

Un altre aspecte important de les discoteques és que són els establiments on es manifesta més decididament el comportament masculista dels nois i l'actitud femenina de seducció de les noies. El col·lectiu de joves de St. Cosme té fama entre els joves d'altres zones d'acabar sempre en baralles, i malgrat que no és literalment cert, és una pauta de comportament força coneguda entre ells. Les baralles solen començar per dos motius: el sexe o la diferència de grups. L'actitud masculista s'extrema en les discoteques perquè és el lloc en el qual es permet més llibertat de relació entre sexes amb finalitats de seducció declarades ("a la disco se va a ligar"). També és el lloc on habitualment hi ha més noies que nois, al Prat de Llobregat, el que incita a que els nois adoptin patrons de comportament més masculins i més dominants (domini que es transforma en agresivitat si algun altre noi pre

ten qüestionar-lo) i s'organitzin batusses en defensa de l'honor d'algun jove que se'l sent menystingut. Entre aquests joves d'origen majoritàriament andalús, l'honor està molt lligat al sexe, a diferència d'altres cultures, on l'honor masculí està més relacionat a la força física (d'un comentari personal fet per la Dra. Mª J. Buxó).

La discoteca funciona com a lloc posicionador de rols socials en el lleure. Allà és on es declaren o s'arranjen sovint les baralles entre joves, on cada grup aplaudeix quan sona un dels seus líders musicals distanciant-se així dels altres grups i cohesionant-se més entre ells mateixos, és també a la discoteca on el nois sexualment més agressius poden manifestar-ho i on les noies que volen ser més desitjades pels nois es vesteixen de forma més provocativa i mostren uns patrons de comportament orientats de forma decidida vers la seducció masculina encara que no de tots els nois, sinó d'aquells que, al mateix temps, es mostrin sexualment més agressius: així funcionaran de model a la resta de joves d'aquest col·lectiu.

Les noies tenen molta més tendència a anar a les discoteques durant els caps de setmana, que no els nois. El temps masculí, en aquesta zona, és un temps desorganitzat i que es passa al carrer; en tant que el temps femení està més ordenat i es passa en indrets que tenen normes de comportament més establertes i organitzades: la discoteca és el lloc on les noies saben que podran divertir-se ballant, mostrar-se seductores i fins i tot conèixer nois amb possibilitat de convertir-se en parella, sense la desorganització que hi ha en les diversions de carrer on predominen els nois.

Malgrat tot, des d'un punt de vista percentual la discoteca no té tanta importància com es podria suposar en el món dels nois. La manca de diners impossibilita l'entrada; les noies, en canvi, tenen molt sovint l'entrada gratuïta com a sistema de reclam de la discoteca, o perquè algun noi els la paga. D'aquesta forma s'estableix un altre codi diferenciador: les noies guapes van a la discoteca i allà es converteixen en objectes desitjables, els nois només hi entren si tenen diners per a fer-ho i això suposa la primera barrera a la satisfacció del seu etern impuls sexual insatisfet. Justament per aquesta causa, els nois que hi entren, com he dit abans, mostren una actitud masculista forçada en la vida quotidiana de més enllà de la discoteca: juguen el rol de mascle dominant en el territori en el què s'ha de demostrar la masculinitat a les noies.

El percentatge global de joves del Prat de Llobregat que van habitualment a la discoteca (almenys un cop cada 15 dies) és de:

nois 12'4%
noies 25'2%

els quals pertanyen gairebé del tot a joves de la Zona St. Cosme i Z. Perifèrica, és a dir, a joves d'origen forani.

fútbol i temps
lliure

Els caps de setmana és el futbol l'altra activitat que, amb les discoteques, centra les expectatives del lleure. Si juga l'equip del barri, molts joves van a veure'l i després del partit els jugadors -que també són joves del barri- solen invitar a tots els amics a prendre algun refresc amb les 1.000 o 1.500 pessetes que solen cobrar per jugar en cada partit. L'equip del barri rep tot el recolzament dels joves ja que actua de símbol de condensació (TURNER, 1980) i aplega, els diumenges, a joves, adults i vells el que crea un sentiment d'unitat en la que cada un coneix el seu rol i estatus, i els dels demés, cohesionant, malgrat sigui superficialment, el barri enfront de l'equip enemic i de l'arbitratge. També aquí es manifesta la paranoia de persecució que tenen: quan perd l'equip del barri, els joves pensen que ha estat l'àrbitr qui els ha volgut humiliar, i si ademés l'àrbitr ha donat algun motiu objectiu afavorint clarament l'equip contrari, fàcilment els joves s'animen a pegar-li.

A la tarda dels diumenges se sol anar a veure jugar el Barça o l'Espanyol. La manca de diners els obliga sempre a entrar il·legalment: "un día entramos, por lo menos cuarenta! y por la puerta! Todos íbamos diciendo 'el de atrás tiene las entradas, el de atrás', y cuando llegó el último dijo 'pero hombre, no ve que es un colegio de subnormales, je, je, je!'". En el fet d'entrar al futbol saltant la valla, es posa novament de relleu la legitimitat de l'estigmatitzat. Aquests joves participen de la cultura de masses fins allà on poden segons els seus recursos econòmics, i més enllà se senten amb dret absolut a seguir-hi participant. Hi ha una confusió absoluta entre les normes que marca la cultura de masses i les finalitats de la societat de consum respecte al lleure: els joves se senten legítimament participants d'unes propostes que fa la societat i segueixen el camí més senzill per a ells per a assolir-les. Aquesta disfunció és pròpia de l'estat social anòmic.

L'indret on els joves immigrants passen el temps lliure és, en segon lloc i després del carrer, a casa. A diferència dels joves catalans que tenen majoritàriament una habitació on construir el seu espai propi i on establir les seves ocupacions de lleure privat, els immigrants de St. Cosme en pocs casos tenen una cambra pròpia on establir-se, però estan a casa. Allà miren el TV o les pel·lícules de vídeo que lloguen i que han tingut un gran èxit en aquesta ethclass: per pobre que sigui una família, té TV en color i vídeo, inclús abans que el cotxe o moto. Hi ha individus que passen entre 8 i 10 hores diàries davant el TV (veient programació d'antena o de vídeo), i la gran majoria n'hi passen entre 3 i 6.

La manca de punts de referència consensuats en la realitat material immediata, i l'afluència de la gran quantitat de referents de pas en la vida d'aitals individus esdevé en una barreja de la ficció i la realitat que ja he tractat en el sub-capítol "Ficció i realitat en la vida dels joves".

Aquest passar-se tantes hores diàries a casa sense tenir cap ocupació, estableix un cúmul de seguredats en les noies i d'inseguredats en els nois. La casa és el territori on es desenvolupen els rols femenins, menys quan ve l'home a les hores dels àpats. Els nois, però, hi passen forces hores de les que estan ocupades pel domini femení -la mare i les germanes-, i ells no tenen cap model masculí al que imitar, i per altra banda la mare i les germanes mai els proposen que les ajudin realitzant tasques femenines, proposta a la qual ells tampoc no acceptarien, amb el que el temps desocupat es converteix també aquí en un temps buit, en el qual el jove no sent interès per la realitat que l'envolta tret del TV (que es converteix en un element alienant per al jove), i que ademés d'avorriment, li genera angoixes perquè no li permet ocupar cap rol positiu.

L'estiu el viuen segons el ritme de la col·locació laboral paterna i els ingressos familiars. Quan el pare fa vacances, si hi ha diners estalviats, solen fer un viatge al poble d'origen, i quan el pare i la mare són de diferents pobles -com sol passar- es va al que té més avantatges, al que s'hi sent més afiliada, la família, o al que hi ha costum, encara que hi ha una considerable predominància de famílies que van

al poble d'origen matern. No hi ha cap norma que ho indiqui, però la matrifocalitat que es dona en aquestes famílies per causa de la predominància dels rols femenins dintre l'estructura familiar, també es manifesta a través del major percentatge de famílies que passen l'estiu en el poble matern, tret que no hi hagin impediments greus (el poble patern està molt més a prop, en el patern hi resten filiacions familiars i en el matern no i altres similars).

Malgrat tot, el baix nivell econòmic de la població de la Zona St. Cosme fa que moltes de les famílies que hi viuen hagin de restar tot l'estiu sense moure's del barri, encara que el pare tingui vacances, i el temps s'ocupa com en la resta dels mesos en què fa calor: anant fins la platja de més enllà de l'aeroport, a Barcelona a passejar, jugant a la petanca en els jardins del barri, i pel carrer o a casa.

L'interès per l'associacionisme entre aquests joves és pràcticament desconegut. Les activitats es fan quan en surt l'oportunitat i de forma improvisada. El mateix caràcter impulsiu d'aquests joves és contrari a l'estabilitat de les associacions, i quan se n'organitza alguna és de caire molt popular i habitualment sorgida des de la població i no proposada des de l'administració: l'Associació de Veïns de St. Cosme, el Casal de Joventut i alguna altra.

III.- Els joves de la Zona Perifèrica (el model dels joves immigrants més integrats).

La construcció del lleure entre el col·lectiu de joves que habita la Zona Perifèrica obeeix a dos models diferents que reflecteixen l'heterogeneïtat d'aquest territori de recent urbanització, al qual hi han anat famílies de diferent ethclass, si bé amb certes predominàncies: I) en aquesta Zona habiten joves catalans que no han trobat venda a la Zona Centre, i que segueixen el model d'oci que ja hem vist propi d'aquesta ètnia; II) també hi viuen joves immigrants amb un nivell d'integració lingüístic, econòmic i cultural superior als de la Zona St. Cosme, que mantenen uns patrons de construcció del lleure decididament a cavall entre els catalans i els que hom troba a les seves ètnies d'origen, encarnats pels pares dels joves.

Aquest col·lectiu d'immigrants pateixen menys la desorganització social que hem vist a la Zona St. Cosme perquè el nivell econòmic més alt permet a) integrar-se més a la societat de consum d'oci, b) anar més sovint "al poble" i reconciliar-se amb un ethos que coneixen íntimament a través de la família, malgrat que aital fragmentació els comporti problemes de construcció de la identitat, com hem vist abans. La dicotomia entre la identitat emocional rural, i la identitat de classe social urbana és un factor que juga afavorint l'anomia, i que s'enregistra en l'orientació del consum d'oci i en l'avorriment.

Les famílies que poden porten els seus fills a la piscina a nedar, a jugar a fútbol, i a altres activitats esportives i juvenils que es fan en el poble i que impliquen algun tipus d'associacionisme. Els joves de més edat (15 anys endavant), ja no depenen de la família per a construir el seu lleure i comencen a trobar-se al carrer i en els bars, reproduint també aquí la cultura del bar (HANSEN, 1975; 48-49). A partir d'aquesta edat el bar serà el centre de comunicació dels joves, i és on s'establiran les relacions de rol i d'estatus en la micro societat juvenil a través d'un complex codi d'amistats, que es recolzen, a nivell social, en la major o menor participació, afiliació i relació amb centres i amistats catalanes, el que afavoreix el renaixement

del nacionalisme català, fet que indica Hansen en l'article citat parlant de "regionalisme".

Per a il·lustrar el model de construcció de l'oci dels joves de la Zona Perifèrica, que està a cavall entre el model forani i el català, prendré l'exemple d'un informant i la seva forma d'organitzar el lleure.

Té 20 anys i treballa a la botiga del seu pare, però no hi ha gaire feina que el tingui ocupat. Es lleva cada dia a les nou del matí i va a la botiga, que està davant mateix del pis de propietat on viuen. Al matí ajuda al pare, però a les tardes no hi ha pràcticament res que fer i aprofita per llegir el diari, anar al barber, resoldre assumptes pendents de no massa importància i activitats similars. A les vuit de la tarda tanca la botiga i marxa de bars amb els amics del barri. Ja que cada dia és l'últim de la colla que s'aplega al grup, ha de buscar-los entre els diferents bars del barri on solen reunir-se. Està amb els amics fins l'hora de sopar. Parlen de coses quotidianes, de música, de noies, fan alguns plans per omplir el cap de setmana o per organitzar un dia de vacances que marxen a fer una excursió.

A l'hora de sopar, sobre les 9'30 p.m., torna a casa seva si no hi ha res més interessant que fer amb els amics; sopa i alguns dies baixa novament al bar, i altres es queda a casa escoltant música o veient el TV.

Els caps de setmana els omple amb un lleure que segueix el model urbà de societat de consum -els dissabtes al vespre-, i un lleure a l'estil rural i quotidià -els diumenges-.

Els dissabtes al vespre s'ajunta amb alguns amics dels que comparteixen amb ell l'oci en els bars, i van en cotxe fins a Barcelona, al barri de Gràcia i a la discoteca KGB, un dels establiments musicals que estan de moda entre els joves barcelonins, amb un estil decoratiu i musical totalment urbà, i on s'estableixen entre els clients unes pautes de conducta i una xarxa de relacions tancades i exclusivistes.

Per a ell, anar a la KGB no és anar a una discoteca, sinó que segons el seu model de discoteca, ho són les que hi ha al Prat i que s'omplen de joves més estigmatitzats, dels quals ell, encara que sense explicitar-ho verbalment, vol apartar-se'n perquè se sent més integrat a

la societat catalana i això comporta un estatut superior. Per a un català autocton no suposa cap problema estar en un ambient on predominin els joves més estigmatitzats, perquè ell serà immediatament distingible, t'arrossega per als joves immigrants o fills d'immigrants que estan a mig procés d'integració, barrejar-se amb els més estigmatitzats implica perdre l'estatus guanyat, perquè a ells si que se'ls confon amb els altres: un jove català em comentà un matí arrel de que un parell de dies abans l'havia aturat la policia de tràfec a l'entrada del Prat, mentre ell circulava amb la seva moto: "es que com que tinc una cara que sembla de xarnego i anava una mica bèstia, la bofia em degué confondre per un xarnego i es van pensar que havia robat la moto".

Anar a la discoteca KGB, doncs, no entra en el que ells entenen per aitals establiments musicals, sinó que correspon a una forma d'assumir rols i estils propis dels joves catalans, tant per la música que s'hi escolta, com pel tipus de clientela assídua, i pel lloc on està situada: Gràcia, un dels barris amb més tradició de catalanitat.

Un aspecte interessant és que aquest jove troba "lògic" que les noies siguin clientes més assídues a les discoteques (del Prat) que els nois: ja que no baixen als bars, és a les discoteques on les noies poden conèixer els nois i lligar. Una opinió com aquesta, extesa entre els joves de la Zona Perifèrica, és també una manifestació del masclisme com a actitud assumida i natural ("lògica"). Malgrat que són els nois qui han de pagar entrada a aquests establiments -les noies la tenen gratuïta i serveixen de reclam als nois/clientes- i que mesuren allà la seva masculinitat davant i gràcies a les noies, el sentiment d'inferioritat masculí provoca una inversió dels rols que fa que els joves diguin que són les noies les que van a les discoteques per a buscar-los, quan realment són ells que les cerquen i que les necessiten per a estructurar llurs relacions: en aquests establiments es configuren les xarxes de rols i estatus masculins a través d'un "combat incruent" encara que sovint s'acaba en baralles molt violentes, basat en manifestar la masculinitat a través de la seducció soterrada (mirades, dobles sentits en les converses, carícies encobertes i altres). En aquest "combat incruent" les noies accepten o no les propostes del nois; és a dir, són les noies qui posen la qualificació al joc de prestigis que s'entaula entre els nois. Per tant, són els nois qui realment necessiten les noies per establir llurs xarxes de rols i es-

tatus que venen donats a partir del prestigi que hom obté, entre d'altres medis, a través dels "concursos de masculinitat", basats en la sexualitat, que encobertament se celebren en les discoteques.

En oposició a les vetllades urbanes dels dissabtes al vespre, en què el jove es diverteix anat a la KGB i actuant d'acord a unes pautes del grup de referència al qual vol integrar-se, que li desperta l'interès i el fa sentir més prestigiós, els diumenges són dies en què construeix el lleure seguint els patrons de comportament i l'ethos lligats al món rural d'origen, i que l'avorreixen.

Els diumenges es lleva tard, dina i baixa al bar amb els amics, on fa el mateix que cada dia de la setmana. Actuant d'aquesta manera repeteix el patrons paterns de construcció del lleure. La seva família passa els caps de setmana uno por cada lado. Habitualment el diumenge van a dinar a casa de la seva germana i cunyat. Després de dinar la seva mare, l'àvia i la germana van a casa d'una altra germana, també casada, a jugar a cartes, fer mitja i parlar, amb el que es constitueixen com a nucli de la família i polaritzen així la matrifocalitat. El seu pare marxa al bar amb els seus amics, exactament el mateix que fa ell, però en bars diferents. Les relacions que s'estableixen en els bars obeeixen a l'estatus social que adquireix cada home individualment, i les relacions de parentiu hi sobren.

El seu pare torna a casa sobre les 8 del vespre; ell més tard ja que els joves tenen més relacions fora de casa i més ocupat el lleure, aquesta és una de les característiques de ser jove.

Li vindria de gust fer algun viatge, però no disposa de prou diners i no s'apunta als que organitza l'Ajuntament per als joves, que surten barats, perquè segons ell estan massa organitzats i li agrada més improvisar i l'aventura. Tanmateix, la veritat és que desconeix les característiques d'aquests viatges: tot el que organitza el municipi està massa lluny del seu àmbit immediat i no mereix l'atenció ni l'interès. A les activitats juvenils organitzades per l'Ajuntament de Barcelona (que són les que arriben al Prat) pràcticament només hi van joves catalans, el que mostra l'existència d'un isomorfisme entre l'ethos dels joves autòctons i l'administració, també formada per cata-

lans, que margina els joves immigrants que no estan del tot integrats. El centre de comunicació i de consensuació dels joves de la Zona Perifèrica i dels de la Zona St. Cosme, està en els bars, i allà no arriba la influència directa de les propostes de l'administració pública, encara que penguin algun cartell anunciant l'oferta per als joves.

Un comentari sobre les festes del barri és prou il·lustratiu de la posició d'aquest jove enfront de l'Ajuntament i enfront dels joves també immigrants, però més marginals:

- "No, con mis amigos no vamos a las fiestas del barrio. Las fiestas son las del pueblo. No es lo mismo una fiesta del barrio que en el pueblo. Por ejemplo, aquí se hace en la calle y no es lo mismo.

- ¿Dónde haceis las fiestas en el pueblo?

- Sí, también en la calle. Bueno, allí en la plaza. Pero no es lo mismo.

- ¿Qué se hace en las fiestas del barrio?

- Por ejemplo, viene un conjunto por la noche, y tocan. Y por la mañana se hacen concursos, jinkamas, carreras de algo y algún otro tipo de actividad. Además, a las fiestas que he ido de mi barrio, siempre acaban en jaleo. A veces no va a más. Pero suele venir la Guardia Urbana y entonces... siempre hay jaleo!

- ¿Qué diferencia hay entre las fiestas de aquí y las del pueblo?

- Son distintas. Aquí empiezan a las diez y se acaban a la una y si estás animado pues tienes que marcharte a otro sitio!. Allí empiezan a las doce y se acaban cuando sea. Estas del barrio las organiza el Ayuntamiento, y no sé... no me gustan. Allí (al poble) són diferentes. Por ejemplo, hay espacio, va la gente joven entre comillas, perquè también hay gente mayor, pero son distintas. Luego hay las vaquillas... que me gusta mucho correr."

Les diferències que el jove sent, no són tant d'activitats que es facin en un indret i en l'altra no, sinó de posicionament social. Al poble, on hi passa cada any, si més no, un mes de vacances, coneix

les relacions totals que lliguen la societat i sap quin és el seu rol i el seu estatus i els de tota la resta de la col·lectivitat. Ademés hi està emocionalment lligat a través de la família, dels recors infantils de les vacances passades allà, i d'un context que pot dominar i conèixer. En les festes del barri hi ha un ordenament imposat per l'administració, que obeeix més a un estil de societat de consum urbana i altament organitzada en base a valors propis dels catalans: principalment el treball, i les festes s'acaben a una hora prudent perquè la gent pugui dormir i llevar-se d'hora al matí següent. Ademés, en les festes del barri troba -i es confon fàcilment- amb altres joves immigrants d'estatus més baix, el que no li agrada; i amb joves catalans que es tanquen en grups a part -quan hi van- per posicionar-se clarament enfront dels joves foranis, entre els quals l'inclouen malgrat els desigs que ell té d'integrar-se. Finalment la xarxa de rols i d'estatus que li permeten conèixer i organitzar la micro-societat de la cultura del bar en què està immers, es dilueix durant les festes i cal reorganitzar-ho de nou: massa esforç per una cosa que no l'interessa.

Ademés, els joves immigrants de l'ethclass a la què pertany el nostre informant, se senten identificats amb el món urbà a través de l'àmbit laboral i de classe social, no del festiu i emocional, el qual es construeix seguint els patrons que provenen de les ètnies d'origen i que els joves coneixen a través de la família, i de les estades com a estiuvejants que fan en els pobles dels què prové la seva família.

A través de les activitats que fan els joves de la Zona Perifèrica en llur temps lliure, queda reflectit un procés en el que intervenen diverses variables: per un costat la necessitat d'integració al grup de referència, la societat catalana, però no a través de medis instituits, ni de filiacions formals, sinó reproduint els mecanismes d'integració que hi ha en els pobles: a través del complex codi d'amistats que sorgeixen i s'organitzen en la cultura del bar, anat a una discoteca catalana (que com hem vist ni la consideren una discoteca), moderna i urbana. Per un altre costat, el lleure quotidià i el dominical, com també les vacances d'estiu, Nadal i Setmana Santa durant les quals molts joves d'aquest col·lectiu marxen al poble, es construeix en base als patrons del grup de pertinença familiar, que són els de les ètnies d'origen, i si bé és un lleure que funciona a través de la cultura del bar i que serveix com a sistema d'estructuració social en el micro-cosmos en què viuen els immigrants, és font d'avorriment reconegut.

Es pot afirmar que quan aquests joves organitzen activament llur lleure (el dissabte al vespre és el moment culturalment més propici per a organitzar el lleure de forma activa: fent coses) el construeixen seguint el patró català. Quan en tenen i l'organitzen passivament, predomina el model de la societat d'origen: anant al bar a trobar-se amb els amics, on els dies de diari hi ha interès en anar-hi, però els diumenges és avorrit.

Aquesta doble construcció del lleure que es manifesta amb una actitud activa vers les propostes de la cultura catalana, porta a un enfortiment d'aquesta ètnia a través de valors tan homogeneitzadors com són la societat de consum i la cultura de l'oci, però que adquireixen un doble valor quan ademés implica l'acceptació d'uns patrons de comportament exclusius i particulars de la societat receptora i no van a qualsevol altra discoteca, sinó a un establiment situat a Gràcia.

Dades estadístiques sobre l'ocupació del lleure.

En la població juvenil del Prat de Llobregat, la construcció del lleure està directament relacionada amb l'ethclass a la què pertany cada individu. Per un costat la cultura originària, en l'ethos del la qual s'ha socialitzat cada individu, i per un altre costat el nivell econòmic que ha assolit cada família, juguen papers fonamentals en l'oci o temps desocupat que té cada grup.

Així, hem vist que en un mateix territori com és el poble del Prat de Llobregat, conviuen tres models diferents d'entendre, organitzar i consumir el lleure:

I.- a la Zona Centre viuen els joves autòctons catalans, entre els quals té molta importància les activitats que comporten estar amb els amics. Amb aquests amics, els joves tenen tendència a afiliar-se a clubs, centres esportius i de joventut i altres organitzacions similars. Els joves disposen d'un espai propi a la casa familiar on construeixen el seu món individual, inclòs l'oci, el que, malgrat estar molt de temps en família, afavoreix que aquests joves organitzin independentment llur lleure, i això es reflecteix en que part del lleure l'ocupen viatjant, anant a Barcelona, i en aliances de fora de l'àmbit familiar. Aquest col·lectiu és el que construeix l'oci més prouperament als models que ofereix la cultura de masses i la societat de consum, i també als models que proposa l'administració pública.

II.- a la Zona Sant Cosme viuen els joves d'origen forani més de sarrelats de les cultures d'origen perquè el baixísim nivell econòmic no els permet anar gaire sovint "al poble" (molts

d'aquests joves no han viatjat més de dues o tres vegades en tota la seva vida al poble d'origen de la família, malgrat que en la família se'n parli molt). Passen la majoria del seu temps desocupat al carrer o a casa. En cap dels dos indrets realitzen activitats organitzades. Ni tan sols els bars funcionen com a centres de comunicació juvenil massa efectius, perquè donat el baix nivell econòmic, sovint no poden entrar a cap establiment per no poder pagar la consumició. El carrer és on es donen les relacions d'amics i colegas que tanta importància tenen en l'estructuració social d'aitals joves. El Casal de Joventut municipal, encara que construït pels mateixos habitants del barri, funciona com a substitut dels bars en aquesta autèntica cultura del bar degradada. L'heroïna i la marihuana en qualsevol de les seves formes són la pedra central del lleure de molts d'aquests joves: quan no estan embriagats i ausents, estant maldant per aconseguir les substàncies citades. En l'ocupació del temps en analogia als somnis i al descans, en què tenen molta importància els embriagants, també en té, d'importància, la TV i el vídeo.

III.- a la Zona Perifèrica del centre del poble, els joves foranis que l'habiten reproduïxen amb fidelitat la cultura del bar com a centres en els què es desenvolupa la xarxa de relacions que ocuparan el temps lliure. Aquests joves foranis omplen el lleure amb activitats pròpies de les cultures d'origen, que fan seves a través del model patern i de conèixer-les en els viatges que fan regularment als respectius pobles d'origen, i també amb activitats més properes a l'estil català de construcció del lleure: discoteques, i afiliació a algun centre (esportiu, juvenil cultural i altres). La funció del lleure en aquest col·lectiu és doble: per un costat els serveix per reforçar els lligams amb el grup de pertinença, a través de les relacions de bars, i per un altre costat els serveix per anar ampliant les xarxes afiliatives que els permeten una gradual integració en la societat catalana.

Com veiem, cada col·lectiu juvenil utilitza els bars amb diferent funcionalitat i amb diferent assiduïtat, tammateix hi ha un factor que

es repeteix en els joves de cada ethclass: precisament reafirmar la pertinença a un grup ètnic i social determinat, o a una línia juvenil (els grups d'aliança, o peer group) a través de la comunicació en el bar.

A continuació incloïxo les dades estadístiques més significatives en què es reflecteix la construcció juvenil del lleure, indret on el passen, activitats que es desenvolupen, interessos concrets, nombre d'hores setmanal que dediquen a cada una de les activitats i altres dades importants similars.

L'indret on passen els joves el temps lliure és, en termes generals al Prat de Llobregat:

a casa	54'2%
al carrer	33'7%
en algun centre	12'1%

En un altre ítem en que es formulava la mateixa qüestió però lleugerament diferent, ja que es demanava "on van els joves durant el temps lliure", i no "on passen el temps lliure", es confirma el percentatge anterior amb un augment considerable de "al carrer". "On vas durant el temps lliure?":

a casa	21'6%
al carrer	44'6%
a la discoteca	4'5%
a bars/pubs	8'9%
al cine/espectacles	4'1%
a centres de joventut	5'9%
a activitats formatives ..	1'1%
a un centre esportiu	5'6%
fora del Prat	3'7%

La majoria d'individus de la mostra triada, menors de 16 anys, passen llur temps lliure al carrer o a casa. És a partir d'aquesta edat

que es diversifiquen les opcions dels joves, sobretot entre els catalans i els immigrants més integrats. Els màxims percentatges de joves que van a la discoteca es donen entre els 16 i 18 anys, edat en què els joves inicien el procés de posicionament social i, com hem vist, la discoteca n'és un centre estructurador. Entre els 22 i 25 anys torna a pujar l'índex de joves que van a discoteques, sobretot aquells que tenen parella fixa; és a dir, reproduïxen l'actitud seductora en parella.

unció social que
enen els bars el
ada ethclass

A la Zona Centre, és on s'enregistra l'índex més elevat de joves que a partir dels 17-18 anys prefereixen, abans que res, anar amb els amics a passar el temps lliure en els bars/pubs (el 62'5% de joves autòctons i foranis més integrats de la Zona Centre). El procés d'anar al bar entre aquests joves és invertit al que segueixen els foranis. Els catalans es troben amb els amics i aleshores van a prendre algun refresc; els joves immigrants van al bar i es troben allà amb els amics. La comunicació i la distribució de rols entre els joves immigrants es dona a partir de les relacions que s'estableixen en els bars, cal tenir una habilitat especial per crear amistats i allargar la xarxa de relacions del bar a altres àmbits de la vida, i l'estatus i prestigi adquirits en les relacions del bar pesa en la vida de cada individu dintre de la micro-comunitat social en què viu (el barri, el bloc de cases, inclús en el poble). Contràriament, els catalans estableixen la seva xarxa de rols i estatus en ambients més tancats (festes particulars, invitacions a dinar o sopar, afiliacions a una mateixa organització, i altres similars) i el bar és un recurs per reafirmar aquestes relacions i afavorir la comunicació entre individus que ja es coneixen. Precisament per aquest motiu, entre els catalans és fàcil substituir el bar per altres indrets on trobar-se els joves (a casa d'un d'ells, a un centre esportiu o excursionista, anant a passejar per Barcelona i entrar en algun establiment d'allà, i altres).

pectatives en el
leure i sexe

Un cop vista la tendència que tenen els joves a anar a diferents llocs durant llur temps lliure, faré algunes especificacions diferencials per sexes:

- a casa i amb els amics trobem principalment les noies, sobretot les catalanes.
- a les discoteques, com ja he dit, hi ha una especial tendència femenina.

- pel tocant a les activitats relacionades amb algun tipus d'associacionisme, les noies practiquen molt poca vida associativa i no usen cap centre estructurat i organitzat per establir la seva xarxa de relacions socials.

Els joves que mantenen algun contacte associatiu, al Prat de Llobregat, és un percentatge baix. La distribució és la següent:

joves que no estan enlloc	66'9%
centre esportiu	15'6% (23'2% de nois i 7'6% de noies, predominen catalans i menors de 18 anys).
esplai o casal de joventut	6'5% (són municipals)
cursets i activitats culturals	2'9%
associacions de veïns	0'7%
altres associacionismes	7'4%

ferts d'espais esportius

Pel que fa a l'oferta d'espais esportius que són susceptibles d'ésser usats per la joventut, al Prat és baixa. Sumant totes les ofertes d'espais esportius, que significa: pistes petites i grans de tota mena, pavellons, sales cobertes, piscines a l'aire lliure o cobertes i altres, hi ha 73 espais esportius, el què dona un percentatge de 12'1 espais esportius per cada 10.000 habitants.

Algunes d'aitals pistes, piscines o pavellons són privats de col·legis, el que redueix les possibilitats d'anar a practicar esport als joves de fora del centre escolar (i si recordem que el nivell d'escolarització és extremament baix a partir del 15 anys, i també abans entre els gitanos, vol dir que l'oferta es redueix més entre els individus estigmatitzats). És habitual veure joves immigrants jugar a futbol enmig de descampats que hi ha a les vores del casc urbà i jugar a la petanca en els pocs espais ajardinats dels barris. Altres esports estan relacionats amb els signes d'integració i de proximitat al grup de referència com per exemple, tenir una raqueta penjada a la paret de la cambra, uns esquís ben a la vista i actualment, entre els joves de més petita edat de la mostra, una pilota de bàsquet.

Per donar xifres concretes, la distribució dels espais esportius

del Prat de Llobregat, segons categories d'usuaris són:

# espais esportius públics.	
2)	" d'escoles públiques (ensenyament primari).
2	" d'escoles privades.
3)	" de clubs (en termes generals molt dispersos i inclouen des de clubs de petanca de la tercera edat, fins a clubs de fútbol on només entrenen els jugadors fitxats i federats).
6	" de centres privats dedicats al turisme.
1	" privat i tancat

73 espais esportius totals al Prat de Llobregat (dades tretes d':
INSTAL·LACIONS ESPORTIVES A LES COMARQUES CATALANES, 1985; 77).

La consideració general que pot fer-se, en comparació amb l'oferta d'espais esportius en altres municipis és que és baixa i pobre: dels 22 municipis que hi havia a la CMP majors de 10.000 habitants, el Prat de Llobregat ocupa el lloc setzè i darrera hi ha els grans municipis com Barcelona, Badalona, L'Hospitalet de Llobregat i Sta. Coloma de Gramenet on l'oferta d'espais esportius és baixa degut a la immensa densitat demogràfica: no es tracta de pobles, sinó de ciutats

En general, he conegut pocs joves que practiquessin esport amb regularitat i gairebé tots catalans, descomptant l'afany que hi ha entre els joves immigrants per un sol esport: el fútbol.

orientació del lli-
re

Els arguments que els joves donen per explicar l'interès que tenen per anar a un o altre indret durant llur temps lliure ja els he explicat i analitzat globalment més amunt, tammateix ara afageixo els resultats estadístics extrets d'aquest ítem. Així, els joves del Prat de Llobregat interpreten l'interès del lloc al què van:

perquè està a prop de casa	25'3%
perquè hi trobo els amics	72'6%
perquè m'ajuden a trobar solucions als meus problemes	5'3%
perquè no sé on anar	16'1%

per a preparar-me per al futur	4'6%
perquè lligo i em diverteixo	14'6%
perquè allà puc fumar porros, beure alcohol o prendre altres drogues	3'2%
d'altres raons	20'3%

Globalitzant els resultats, es pot afirmar que els motius donats pels joves com a arguments que expliquen els indrets als quals acuen durant llur temps lliure, reflecteixen dues tendències: I) interès per les relacions emocionals, amistoses, que impliquen solidaritat; II) interès per les relacions basades en la territorialitat, o si més no, acceptació de la territorialitat com a matriu que organitza les relacions socials i el lleure.

La resposta "altres raons" ha estat donada majoritàriament per noies, amb el que ens tornem a trobar que les noies tenen canals propis i molt diversificats de relació, que estan relacionats amb el món íntim i amb l'àmbit familiar i que donen una homogeneïtat major a aquest col·lectiu.

Les dades anteriors de les quals no s'especifica l'origen, han estat tretes bàsicament de l'enquesta realitzada entre els joves del Prat de Llobregat per a aquest treball -i de la que no he utilitzat més d'un 20% aproximadament-, i de les observacions directes, entrevistes personals i visites als centres de lleure, esport, cultura i altres. Alguna dada ha estat tret de fonts municipals. També he citat alguna dada, i en citaré més endavant, tret del treball inèdit de R. Bonal i J. Costa de la Fundació J. Bofill (BONAL i COSTA, 1984).

Addenda al capítol "Com ocupen el temps lliure, els joves?"

En el present addenda presento una relació dels diferents clubs, associacions, casals i altres entitats relacionades amb l'ocupació del lleure en qualsevol dels sentits que s'hi pugui donar, que hi ha al Prat de Llobregat:

- Casal de Joventut del Prat, no agrupa ni un centenar de socis i l'únic que manté una regularitat i constància és el grup de teatre experimental Kaddisch, que ocupa els locals del Casal per assajar dos dies per setmana.
- Discoteques: n'hi de diversos estils, però en general no són luxoses i estan dirigides a diferents tipus de públic: més o menys jove, més o menys cares, amb entrada i sense i altres.
- Escola Municipal de dibuix: té una considerable assistència d'alumnes, tanmateix és petita.
- Hi ha tres esplais per a nens i adolescents (a St. Cosme, a la carretera de la Marina i a la Pl. Balmes). Estan tots tres plens i amb llistes d'espera. Funcionen a les tardes durant un parell d'hores i els dissabtes. Acullen nens i adolescents que les mares porten ja que de facto es tracta d'un servei de canguro gairebé gratuït.
- Agrupaments Escoltes: Agrup. Anton Vila i Agrup. Conxita Bus---

quests. A l'any 1983 compten amb uns 120 membres cada un aproximadament. Bàsicament hi ha joves catalans i funcionen com a sistema d'integració en una xarxa d'amistats catalanes als pocs joves que hi ha foranis.

- Grup d'Estudis Prat (GEP). És un grup tancat interessat en reconstruir la història del Prat i fer-ne exposicions. Exclusivament format per individus catalans i algun immigrant molt integrat.

- Amics del Prat, compostat per socis amb una mitja de 40 anys d'edat. Ajuden a realitzar tasques socials (fires, festa Major, sardanes, concerts i altres similars). És un grup en procés de reintegració: hi ha problemes amb l'assistència dels socis i no hi ha pràcticament cap immigrant que en sigui, de soci.

- Unió Excursionista de Catalunya, es tracta d'un centre amb finalitats culturals i excursionistes. Bastant tancat i integrat per catalans bàsicament.

- Casa de Aragón, que agrupa uns 265 socis, pràcticament tots d'origen aragonès. Hi ha força vitalitat i l'Ajuntament els subvenciona algunes activitats.

- Agrupació Coral lo Llobregat de les Flors, nascuda dels Cors de Clavé. Compta amb 49 persones i un 60% de les quals són immigrants altament integrats. També hi ha una escola d'art i música, amb uns 180 alumnes, i una coral infantil de 40 membres. S'hi organitzen moltes activitats (viatges, concerts a l'estranger, concursos i altres similars). Funciona perfectament com a estructura integrada per als immigrants i com a lloc de contacte entre autòctons i foranis. Rep alguna subvenció municipal.

ESPORTS.

- Escola municipal de Fútbol-Sala. Hi ha molta activitat i hi participen 15 col·legis.

- Escola municipal de Patinatge. Des de finals del 1983 assisteixen uns 200 nens de promig. L'administració està centralitzada al Casal municipal de Cultura.

- Piscina municipal, on es fan cursets per a nens i joves d'entre 6 i 15 anys d'un mes de durada (hi entren 35 alumnes per curset) i normalment hi ha uns 200 preinscrits esperant.

- Club de bàsquet Prat, aplega entre 70 i 80 nois d'entre 11 i 24 anys. Entre els grups més petits d'edat hi ha aproximadament un 50% d'immigrants, i entre els grups més grans d'edat tan sols hi ha un 10% d'immigrants. Rep alguna subvenció municipal, comercial i dels socis. No té relació amb l'Escola municipal de bàsquet.
- Agrupació Ciclista Prat, té uns 140 socis, però només uns 35 que corren. Els socis grans d'edat generalment són autòctons, i els petits fills d'immigrants.
- Centre Promoció Esportiva del Prat, col·legi nacional Ventura Gassol. Agrupa a uns 120 nens, gairebé tots de la mateixa escola, el que representa poca gent.
- Grup Cultural-Recreatiu La Seda, aplega 288 socis que són treballadors de l'empresa La Seda. El 90% aproximadament són autòctons del Prat. Hi ha equips d'atletisme i piragüisme (60 persones), bàsquet (50 persones) i fútbol (130 persones).
- Equips de fútbol:
 - A.D. El Prat: agrupa uns 60 persones de 12 a 25 anys.
 - C. Barcelonista Terlenka: unes 180 persones treballadores de la fàbrica que el subvenciona.
 - C.D. Bansander: uns 200 participants (no tots del Prat de Llobregat). Subvenciona el Banc.
 - C.D. St. Cosme: 58 jugadors i 200 socis. Molts problemes econòmics.
 - S.D. Centro: uns 50 jugadors i uns 100 socis. Molts problemes econòmics.

Sumant tots els joves que estan associats en els diferents clubs i centres del Prat de Llobregat, el que tampoc vol dir que en siguin socis actius, no arriba al 10% de la població juvenil.

En aquest addenda ofereixo una llista dels centres i associacions més importants del Prat, tanmateix no té pretensió d'esser un recull intensiu ni total de les associacions que hi ha funcionant.

 EXPECTATIVES DELS JOVES

Abans d'acabar amb el gruix del treball dedicat a descriure i analitzar etnològicament els col·lectius de joves que hem fet objecte d'aquest estudi, i malgrat que ja s'ha anat tractant durant tot el text, vull afegir un comentari final sobre les expectatives que tenen els joves i la relació que hi ha amb l'estat anòmic que es descobreix a la base de l'avorriments: què esperen, què voldrien tenir o gaudir, a qui els agradaria conèixer i a qui assemblar-se, cap a on dirigeixen llurs accions, qui és més important per a ells, i en definitiva tot allò que confecciona el seu model ideal individual i social del que seria desitjable.

Les expectatives són doblement importants perquè formen part de la visió del món en un moment determinat d'una societat, i també perquè són una variable important a l'hora d'estudiar el procés de canvi que es dona en la mateixa societat. Conèixer les expectatives d'un col·lectiu de joves en l'actualitat permetrà analitzar en un futur més o menys llunyà les estratègies elaborades pel col·lectiu per executar les seves actuals expectatives. Si contràriament, es tracta d'una micro-societat sense expectatives, el coneixement d'aquest fet actual dona una base per estudiar processos d'integració i de desenvolupament d'idees sobre com organitzar un model i una normativa desitjable que cohesioni una societat en una mateixa direcció evolutiva, a menys que aital societat acabi desintegrant el seu ethos original. El mateix fet que l'estudi s'hagi realitzat sobre un col·lectiu juvenil, dona un èmfasi especial a les expectatives.

A través de la unitat o diversitat d'expectatives en una societat pot apreciar-se clarament la cohesió o l'anomia que té: un col·lectiu amb una unitat d'expectatives i de finalitats talvegada pot dispersar-se a l'hora de determinar una normativa que li permeti assolir-les, però si més no tindrà un model que cohesionarà inicialment la societat. Ben al contrari, en un col·lectiu en el què hom no trobi unes expectatives comunes, la cohesió és difícil que existeixi, sinó impossible.

La manifestació més clara d'anomia en una societat seria l'absència total d'expectatives que vagin més enllà de la pura i simple supervivència individual, sense que una ètica uneixi la societat, ni unes finalitats que la facin evolucionar vers un objectiu unitari.

Aquesta és la realitat que trobem esquemàticament entre els joves del Prat de Llobregat, si ho analitzem com a micro-societat o com a col·lectiu d'una petita societat que seria la població sencera del Prat.

Les expectatives dels joves del Prat són, pràcticament, inexistents. Se centren en l'auto-subsistència individual extesa fins el conjunt familiar, tret de la minoria catalana que d'alguna manera actua de grup de referència i és alhora l'ethclass dominant, que és qui expressa més opinions i mostra més afanys per treballar col·lectivament en la direcció del que seria desitjable que fos o existís a nivell social. Tanmateix, la minoria catalana i d'immigrants més integrats, orienten llurs expectatives vers Barcelona: tenen els amics a Barcelona i també tenen allà el seu grup d'aliança, hi tenen els centres d'estudi, les diversions preferides i altres. Així és que inclús el grup que manifesta reals expectatives, les projecta fora de la mateixa societat de pertinença.

Els models personals dels joves immigrants més estigmatitzats són gairebé inexistents més enllà d'ells mateixos, o d'algun altre individu del barri o veïnat. No pot parlar-se per tant de l'existència de models. Davant de preguntes com "a qui t'agradaria conèixer", o "a qui t'agradaria assemblejar-te", la resposta habitual és "a ningú" o "a mi mateix". No es manifesta una projecció vers models que permetin parlar d'autèntiques expectatives. Si se'ls pregunta sobre el que els agradaria que hi hagués edificat prop de la casa de cada un d'ells, la resposta també es buida: o no responen, o bé ho fan amb

estereotipus que han assimilats sense un procés de reflexió previ com pot ser: una piscina, el mar, jardins i altres que he rebut de joves que, a vegades, viuen justament al costat d'un jardí o a prop de la mar.

Llurs ideologies estan reflectides en les lletres de les cançons que escolten i que recorden de memòria, i es redueixen a anècdotes personals significatives, i a menysprear qualsevol sistema d'organització que no sigui la del grup d'amics, o grup d'aliança (peer group), anomenats tribus urbanes en els casos estèticament més formalitzats.

Per tant, es pot dir que no hi ha una unitat d'expectatives, i que en molts casos, ni tan sols expectatives explícites en el ple sentit del terme que vagin més enllà de la subsistència, el que no pot considerar-se una expectativa com a tal sinó una necessitat immediata i concreta; o del lleure indefinit com a marc on trobar la felicitat.

Entre els joves immigrants amb dificultats per elaborar un pensament abstractiu elevat, degut a la socialització rebuda, gairebé no s'enregistra cap expectativa que faci referència a l'altri que no sigui de qüestions pràctico-immediates, com seria el benestar social, el futur laboral, la millor distribució de la riquesa, una major estabilitat emocional o qualsevol altra, sinó que els comentaris i respostes es refereixen a qüestions concretes, el model de les quals han tret de llur món quotidià i immediat: trobar feina de mecànic, conèixer una tía buena, fer un bon "negoci", o que l'avia que viu a casa es guareixi de la seva malaltia.

L'orientació de les expectatives evoluciona considerablement amb l'edat, i mentre els nois més joves de la mostra (10 a 14 anys) sovint tenen com a model ideal personal a algun personatge famós del món de l'esport o de l'espectacle -habitualment de l'esport-, a partir dels 15 anys, perden les ganes de conèixer ningú i de prendre algú de model fora d'ells mateixos.

Es podria dir que l'absència de punts de referència culturalment estables els crea massa dificultats per a orientar-se vers un model ideal més o menys llunyà, i que mentre en els darrers anys de l'adolescència no els representa cap problema adoptar referents de pas per a orientar les expectatives, a partir dels 14-15 anys comencen a adonar-se, conscient o inconscientment, de les dificultats insalvables que envolten qualsevol model que no provingui del seu desorganitzat entorn

més immediat: fer de mecànic o muntar un conjunt musical amb instrumentació usada, que, com molt bé saben, ha permès a alguns joves com ells sortir de l'estigmatització en què viuen.

En aquests joves la manca d'expectatives es transforma en un intentar elaborar unes estratègies que els permeti tenir expectatives. És un procés cognitiu inconscient, aquest: la manca de punts referencials estables impedeix elaborar estratègies d'actuació; al no posseir unes estratègies que permetin moure's en un àmbit social més ampli que el cercle més immediat, es desestima tota expectativa per ser excessivament dolorós mantenir models totalment inabastables i que no tenen que veure amb els patrons ideals (LINION, 1976) que serien eficaços en la realitat objectivable. Finalment, el desordre resultant, tant a nivell social com individual, que anomenem anomia, esdevé el motiu que els joves intentin re-elaborar el procés a partir del punt en què ho tenen més senzill: les estratègies. Però no senzill perquè siguin fàcils de re-estructurar, que no ho són, sinó perquè és el tros de la cadena més visible, més fàcilment portable al nivell de la consciència i aleshores pensable.

Aquesta és la causa que, per agafar un exemple concret, quan li vaig demanar a un xicot de 23 anys que em digués què li agradaria fer, em respongué:

"Nada. Soy demasiado bueno y tendría que ser más malo!. ¿Qué puedo hacer? Una vez me tomé un ácido (LSD 25) y los ácidos hacen que la gente sea buena. Y yo no quería! Yo quería ser malo. Pero ¿esto por qué? Hay que ser malo aquí, hay que ser malo!"

L'atenció no està dirigida vers les expectatives, finalitats o models, sinó vers l'estratègia que és el que primer es posa de relleu quan no serveix per assolir unes finalitats que de tant nebuloses i llunyanes acaben per oblidar-se.

La manca de models en les expectatives de la majoria de joves estigmatitzats també es reflecteix estadísticament. A l'ítem que es presentà demanant "a qui t'agradaria conèixer", van respondre amb una varietat incoherent de noms i personatges. La figura que més sollicitada ha estat és el Rei d' Espanya, arquetipus que està allunyat de qualsevol incidència quotidiana, per damunt de les lluites polítiques per

per al poder i l'autoritat, el que permet justament que la dispersió i desorganització d'expectatives es projecti en el símbol de condensació que esdevé la figura reial. No és una imatge a la que calgui defensar o atacar, ni una ideologia que estigui d'acord o en contra a la dels joves, ni un model a seguir perquè és impossible de fer-ho: és un element que gairebé pertany a la dimensió liminar, i es converteix en un punt de referència i condensació estable que permet qualsevol projecció individual. És una figura arquetípica, independentment del personatge històric que desenvolupi el càrrec de Rei. És per aquests mateixos motius que una gran part dels emigrants espanyols que porten bastants anys fora del país, malgrat siguin de classes socials més acomodades que les que estem analitzant i hagin rebut una socialització primària més harmoniosa, acaben veient en la figura reial tot allò que anyoren dels paisatges, de l'idioma, de la història i dels records originals.

Expectatives personals

Continuant l'estudi de la relació que hi ha entre l'anomia social i la manca de models en els joves que estem estudiant, el següent quadre de percentatges ens dona la relació de les persones a qui els joves del Prat els agradaria assemblar-se:

personatge del món de l'esport	6'3%
personatge del món de l'espectacle	13'9%
a mi mateix/a	25'3%
a ningú	28'7%
pare, mare, familiars o amics	12'7%
personatge del món de la política	5'9%
d'altres	7'2%
	100'0% de la mostra

Les categories "a mi mateix" i "a ningú" poden sumar-se per la finalitat que ens proposem aquí, amb el que en resulta un índex del 54'0% de joves que no accepten cap model, o si més no, no l'expliciten de manera formulada: el 48'0% de nois, i el 60% de noies.

La no explicitació de models personals no està causada, com ja hem vist més amunt, perquè aquests joves tinguin un elevat nivell d'autoestima, sinó que es deu a una manca absoluta d'expectatives i a una manca de formulacions abstractes de la realitat, que puguin ser configurades en models desitjables. El percentatge més elevat de respostes "a ningú" i "a mi mateix" s'ha enregistrat a la Zona St. Cosme, que si bé és la zona on hi ha més noies, també és on viu la població juvenil més marginada del Prat, més estigmatitzada, i caracteritzada per l'anomia social.

Se'n pot extreure com a principi, que a un estat social de màxima dispersió i incoherència cultural, és a dir d'anomia, hi correspon una manca de projeccions individuals en models personals i en expectatives socials i culturals.

Aquest procés de no-formulació d'expectatives personals, ni d'ideologies socials, va acompanyat per una consolidació a diversos nivells dels lligams socials més immediats als joves, que són les filia-

cions familiars consanguïnies en primer lloc, i per afinitat en segon.

Diversos joves que he conegut renequen de llurs famílies, de tant pesats com són els pares i avis; tanmateix, tot i no parlar-ne mai en termes elogiosos, el tracte que els donen, a les famílies, sempre és respectuós en extrem, fins el punt de parlar als pares de vosté en bastants casos, i qualsevol referència que es faci a altres persones, sempre és dirigida a la seva família.

El grup d'aliances és de més a més, i serveix per integrar-se a la vida social del barri, però no té la sòlida estructura familiar.

El següent quadre ens dóna els percentatges que apareixen en resposta a l'ítem: persones que tenen més importància en la vida dels joves (podien respondre indicant-ne una de sola, de persona):

<u>pare o mare, marit o muller, nuvi o núvia</u>	<u>73'9%</u>
germans	3'6%
amics	8'3%
batlle, regidors, líders o dirigents polítics	1'6%
ningú	1'6%
jo	1'6%
Déu, Jesucrist, cap religiós	0'4%
d'altres	9'1%

Pot semblar una contradicció amb la resta del treball que aquí aparegui un percentatge petit (8'3%) de joves que tenen algun amic entre les persones més significatives per a ells, quan he estat exposant tan repetidament la importància dels grups de pertinença i d'aliança en la vida dels joves (peer group) com a estratègia per formar petites col·lectivitats a través de les què combatre la desorientació pròpia de l'estat anòmic. Tanmateix, aquesta dicotomia és ben certa.

Els grups d'amics s'organitzen a partir d'una supervivent cultura del bar -que cada cop guanya novament en força-, la qual els permet muntar els grups d'aliança en els quals sentir-se solidari amb els demés joves, habitualment del veïnat, i emocionalment cohesionat.

Però no és una funció dels grups d'aliances dels joves dissenyar expectatives de futur, ni tan sols organitzar-les, les expectatives.

Els grups d'amics tenen una cohesió estètica en primer lloc, i territorial en segon lloc. Els joves que integren qualsevol dels grups coneguts per mi (punkies, rockers, o sense cap definició concreta), confessen explícitament que no tenen cap ideologia que defensar, ni cap organització econòmica que els uneixi, ni cap cultura particular que oposar a la resta de la humanitat. Tenen, i mantenen, una línea, un estil propi: i, un estil en què?

La resposta és: un estil estètic. La màxima formalització està en les expressions estètiques (musicals i d'ornamentació corporal), a través de les quals es crea una homogeneïtat, una mútua identificació, que esdevé en cohesió i solidaritat internes. Els individus estigmatitzats perquè no tenen accés als medis de producció, ni a la societat de consum, ni a la cultura d'oci de masses, mostren públicament el seu desacord amb les relacions socials que el marquen i els marginen, però aquest és l'únic nexu: un rol negatiu positivat, estan d'acord en el desacord, però sense aportar solucions alternatives ni individuals, ni socials. Fins a tal punt s'accepta el rol d'estigmatitzats, que aitals grups de joves no solen sortir gairebé mai dels grans centres urbans, on es donen les relacions que els hi converteixen.

Es tracta, per tant, d'individus que no tenen expectatives reals que els permetin projectar-se fora del reduït àmbit més immediat social, econòmic i cultural en què es mouen.

Un exemple concret és el de la noia de 19 anys a la què vaig proposar un exercici d'imaginació primari. Li vaig preguntar què és el que faria si de sobte tingués molts diners. Va respondre que es compraria un bon equip de música per a escoltar-ne, i molt chocolate per anar fumant durant anys tot el que vulgués. És a dir, em va respondre amb la mateixa realitat contextual en què està vivint, però assegurant-la per anys futurs: les seves estratègies vitals són tan limitades que no li permeteren imaginar una situació diferent, o la mateixa millorada.

L'únic àmbit en la vida d'aquests joves que es manté estable dintre la inestabilitat, és el familiar i les relacions de parentiu. És, doncs, a partir de la família que els joves orienten llurs expectatives

i malgrat que el model familiar no sigui el que domina la direcció de les expectatives dels joves, és a dir, la reproducció de la mateixa estructura de forma explícita, són molts els joves que pensen en la formació d'un nou nucli familiar com a finalitat de llur vida, i que està implícit en la seva cosmovisió. De la família és d'on els joves treuen la guia que orientarà la seva evolució personal. I si el nucli familiar de cada individu concret està en un nivell de desorganització que no li serveix de model a partir del qual orientar-se, a través de la psicologia sabem de l'existència de fenòmens mentals de transferències i projecció que permeten fixar un adolescent o un jove en la figura materna o paterna d'un amic del col·legi, o d'un company del barri, amb el què l'arquetipus familiar segueix mantenint-se mentalment sencer.

Expectatives socials

A través de demanar sobre les expectatives dels joves, a ells mateixos, es descobreix que els joves més desorganitzats socialment no tenen una formulació de models desitjables, i es tanquen sobre ells mateixos, en la seva família i en el grup d'aliança al què pertanyen i on domina un estil de consum estètic perquè és fàcil d'assimilar i no exigeix expectatives llunyanes ni difícils: és el que hi ha en cada moment i prou. Per repetir un exemple concret, les lletres de les cançons que coneixen de memòria expliquen anècdotes i poc més.

Els joves estigmatitzats, que són la immensa majoria dels que hom troba al Prat de Llobregat, no tenen una ideologia en el sentit propi del terme.

Així com a la Zona St. Cosme és on habita el col·lectiu juvenil més lligat a la família, i és també on s'enregistra el percentatge més alt de joves sense expectatives, és a la Zona Centre on els joves n'expressen més, d'expectatives. Això no vol dir que siguin unitàries, ben al contrari. Tant en l'ítem on es demana als joves la persona a la que els agradaria semblar-se, com a l'ítem on se'ls demana per la persona més important per a ells, a la Zona Centre s'ha enregistrat la pràctica totalitat de respostes que han anat a la categoria "altres". Les preguntes s'han formulat amb resposat oberta, i a posteriori s'han establert les categories en les quals agrupar les respostes rebudes a partir d'elles mateixes (veure exemplar de l'enquesta repartida a l'Addenda final) i les contestes rebudes de la Zona Centre són les més difícils d'agrupar de tan disperses que són. Tanmateix, en tenen, d'expectatives que poden considerar-se com a tal, i mostren una situació clarament anòmica en al seva composició.

El col·lectiu de joves culturalment més organitzats són els que militen en partits polítics, moviments sindicals, associacions de veïns o en grups interessats per les qüestions socials. El fet que tinguin expectatives formulades, però, repeteixo que no vol dir que les tinguin unificades. Aitals joves, els que són més actius, treballen en barris com St. Cosme intentant millorar l'ordre social a partir de les seves pròpies expectatives, i són els que fan de monitors, d'educadors de carrer, de directors de centres per als joves i aturats i en rols similars a aquests.

En el següent quadre apareix, en nou categories, les respostes a la pregunta que demana als joves sobre el que creuen que hauria de fer l'Ajuntament del poble:

<u>donar treball</u>	<u>20'2%</u>
construir més piscines	4'5%
activitats culturals	13'0%
parcs i espais esportius	15'0%
discoteques	4'5%
<u>més llocs per als joves</u>	<u>19'0%</u>
equipament i serveis	9'0%
ja està bé el que fa	2'5%
altres	12'3%

El problema econòmic és indiscutiblement el més greu i acuciant de tots, fins al punt d'esperar que un consistori municipal creï llocs de treball per als joves. Aquest fet indica la necessitat d'una font d'ingressos i el desconeixement i confusió que regna entorn dels diferents àmbits de l'administració pública.

Sota la categoria "més llocs per als joves" hi entra una gamma molt diversa d'expectatives que d'alguna forma es pot dir que responen a pre-conceptes formats pels joves sobre la necessitat que tenen d'indrets exclusius per a ells, però que no respon a una necessitat idèntica a la formulada pel municipi. De llocs per als joves n'hi han, però alguns estan buits perquè no s'adeqüen al que els usuaris esperen, tantes vegades els joves tampoc no diuen què és el que voldrien, tret d'una minoria que ha tingut una socialització més formal, i que són els que expressen expectatives concretes.

El relativament alt percentatge de respostes catalogades amb "altres" (12'3%) inclou expectatives del què hauria de fer l'Ajuntament tan disperses com: que faci una lliga anti-gitanos i anti-droga, tot, més excursions, plegar, reunions de matrimonis joves, obrir un centre de Testimonis de Jehovà, o organitzar un curs d'escacs.

Així doncs, les expectatives enregistrades entre els joves objecte d'estudi van des de la clara absència, fins a formulacions ideològiques altament elaborades. No es reconeix una cohesió que permeti parlar de les expectatives d'una societat, o col·lectiu social. Hi ha una situació anòmica que es tradueix de diverses formes: discussions entre els individus que tenen diferents expectatives socials (com és el cas habitual de les Associacions de Veïns), o a través d'una passivitat, tant davant de situacions individuals com de situacions col·lectives, plena d'avorriments i indiferència (com és el cas d'un jove que es va injectar heroïna amb una xeringa deixada per un altre, i quan li vaig comentar el perill de contreure el SIDA, va manifestar la més absoluta indiferència).

Hi ha una sèrie de patrons que constantment està proposant l'administració, tals com cuidar els barris, votar en les eleccions, recolzar accions col·lectives, divertir-se en les fetes que programa i finança

el mateix Ajuntament, i altres similars. Aitals expectatives "artificials" es converteixen en pre-conceptes que els joves adopten quan se'ls exigeix una resposta o una actitud, però que no responen a la seva manera d'entendre la realitat. Més aviat, el que fan els pre-conceptes, és emascarar i anul·lar la formalització d'expectatives per part dels joves.

Resumint, les expectatives dels joves del Prat de Llobregat que en tenen s'orienten vers la societat de consum a través de la cultura de masses i de l'oci consumista. Els col·lectius que no tenen accés a la societat de consum adopten dues actituds: re-elaborar les seves estratègies per a trobar feina i poder integrar-s'hi gràcies als diners que guanyin; o bé tancar-se sobre ells mateixos elaborant els grups de pertinença i d'aliances, estèticament distingibles, que els ajudaran a suportar l'estigmatització convertint-ho en principi positiu de vida social, i orientant les seves expectatives vers la família paterna, és a dir, el seu entorn més immediat.

CONCLUSIONS

Sobre el mètode d'anàlisi

La població juvenil del Prat de Llobregat ha estat presa com un conjunt amb un ordre propi. Bé és cert que en anàlisi de marc més ampli podria ésser considerada com a subsistema de la població sencera del Prat; o tot el poble, amb joves inclosos, com a un subsistema de la societat barcelonina, catalana o espanyola. Tanmateix, en la present anàlisi antropològica de la joventut, aquest segment de la població té prou consistència per a ésser analitzat com un sistema amb subsistemes propis (els catalans, els immigrants més integrats, els immigrants més estigmatitzats i els gitanos), que interactuen entre ells formant una unitat sistèmica, de la qual he deixat portes obertes per a lligar-la a altres unitats com són els adults del Prat, els joves referents de classes socials altes, les relacions amb individus més representatius de l'ethos català i altres.

Cada un dels subconjunts ha de tenir les seves regles pròpies del joc que, al mateix temps, s'articulen entre elles integrant la normativa general del joc sistèmic (DRAPER i KAUFFMAN, 1976). L'aglutinant dels diferents subsistemes també ha de basar-se en unes normes clares i al mateix temps flexibles que permetin coordinar cada un dels subconjunts en una unitat única i organitzada.

En la població juvenil del Prat de Llobregat hem constatat que hi ha una contaminació entre els diversos subsistemes que la formen, prenent

l'un parcialment les normes del joc d'un altre, i a la inversa, el que crea una situació general de desordre que anomenem anomia. L'anomia provoca, al mateix temps, el desinterès de cada element del sistema (individu i/o grup) vers les normes del joc (les pautes i patrons culturals) i condueix a una disgregació del sistema a través d'actituds personals i d'estats d'ànim que he anomenat "avorriment".

El fet que cada subsistema adopti pautes dels altres sense adequar-les prèviament a la seva normativa a fi de que es mantingui una harmonia a sistèmica en el funcionament de cada subsistema i en tot el conjunt global, és el que evidència, per altre costat, que es tracta d'un complex dinàmic i no estàtic.

Si fos un ordre estable seria més fiable d'estudiar, més senzill d'analitzar i més clar de comprendre, per aquest motiu és el model que s'ha pres en tota l'antropologia clàssica fins l'estructuralisme; però un sistema estable només es manté viu quan està absolutament adaptat, en condicions òptimes, i quan el medi tampoc no canvia. En el cas de les societats, d'agrupacions biològiques o del medi ambient, el model que cal adoptar és el sistema dinàmic, el qual permet més facilitat en el canvi, més complexitat d'organització i d'adaptació al medi ambient o a qualsevol entorn dinàmic.

Si prenem les societats com a conjunts dinàmics sistèmica-ment organitzats, ens adonem que no hi ha una causalitat única, o millor dit, que no es tracta d'una causalitat lineal, sinó complexa, la que permet explicar el funcionament de les societats: hi ha retroaccions positives, en resposta a les accions primeres, i retroaccions negatives al mateix temps. És a dir, que enregistrem fenòmens de retroacció negativa o d'autostabilització: alguns joves, un cop han arribat al límit de la marginalitat i abans d'ésser empresonats, retornen a les pautes conductuals considerades normals, que són les que els permetran retornar al punt de sortida i integrar-se a la societat; i també es donen fenòmens de retroacció positiva, és a dir, que en cada acció augmenta més la distància entre la referència o punt inicial, i la sortida del sistema o punt final (output): per exemple, els joves que han arribat a un estat d'estigmatització que els portat a la bogeria irreversible, o que tenen la recuperació extremament difícil, és a dir, el retorn al punt inicial.

Aquesta mateixa dualitat sistèmica la trobem a nivell col·lectiu;

així, hi ha immigrants que mantenen una relació positiva envers el grup de referència català i cada dia fan petits intents d'integració, i hi ha immigrants que mantenen una relació sistèmica negativa, i cada dia se'n allunyen més tancant-se en unes normes de joc pròpies que es realimenten en la mateixa mesura que s'allunyen de les catalanes, que són el conjunt de joves estigmatitzats que positivem el model negatiu que d'ells fa la resta de la societat.

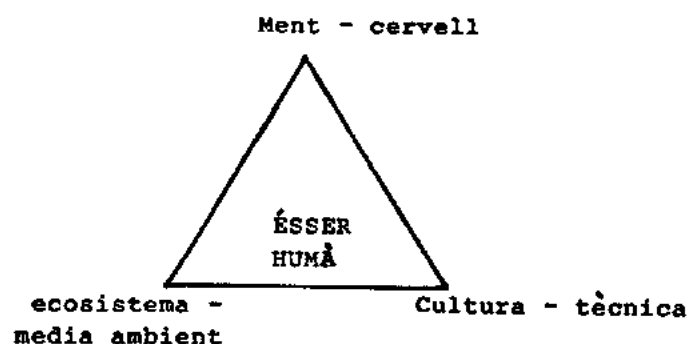
Una causalitat sistèmica no lineal també vol dir que, tal i com ha quedat verificat en l'exposició, en unes situacions actua una motivació econòmica, en altres una motivació ètnica o cultural, i encara en altres hi ha causes psíquiques i ambientals diverses que s'interactuen entre totes elles formant un conjunt dinàmic sense principi ni fi. Aquestes pautes dinàmiques descriuen una "lògica del desenvolupament" (HABERMANS, 1981; 12), immanent a les transmissions culturals i als canvis institucionals. Aquesta lògica del desenvolupament i del canvi no explica res sobre els mecanismes de desenvolupament, sinó que es limita a dir tan sols quelcom sobre els marges de variació dintre dels quals, en un determinat nivell d'organització social, els valors culturals, els esquemes morals, les normes i els processos econòmics poden transformar-se. Aquest procés de canvi i d'evolució del conjunt depen de qüestions també dinàmiques plantejades per problemes sistèmics no resolts. Allà on millor queden reflectits aquests processos sistèmics és, sens dubte, en el llenguatge, com a estructura dinàmica construïda intersubjectivament. El llenguatge constitueix un sistema propi en el qual resta reflectit el desenvolupament del jo i l'evolució de les imatges el món per un costat, i l'àmbit de les identitats del jo i de grup per un altre.

Per posar un exemple concret, més amunt he parlat del rol de grup de referència que juga dintre del conjunt la cultura i l'ètnia catalanes, i que es reflecteix en els processos d'aprenentatge lingüístic, d'adopció de codis de llenguatge i d'una identitat catalana que defensen tots els joves que han nascut a Catalunya, malgrat que tot el procés de socialització rebut correspongui a un ethos forani i parlin i pensin en castellà, gal·llec o andalús. Tanmateix, el subsistema format pels catalans i per l'idioma català no és un conjunt estable, sinó que amb la seva dinàmica condiciona i és condicionat per la resta. Els catalans manifesten llur identitat més rígidament davant els immigrants (parlant en català en el mercat del menjar, en grups endoètnics de diversió i altres). Els grups de

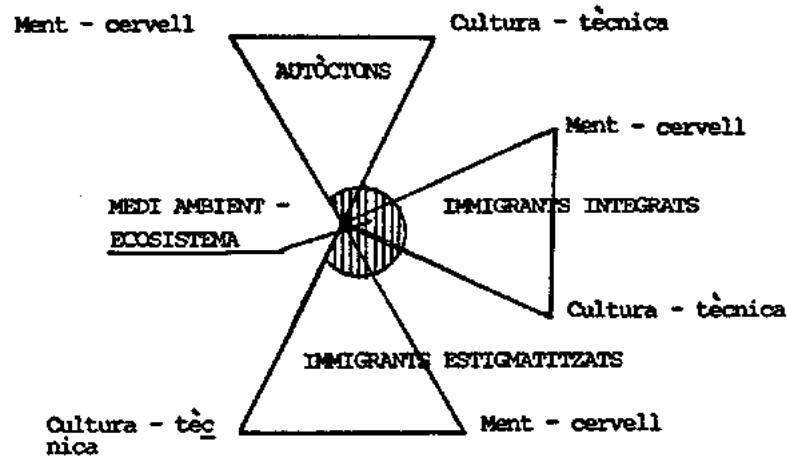
joves més estigmatitzats, però, que formen un altre subsistema amb un funcionament econòmic i cultural diferent, formen conjunts musicals, dels quals algun assoleix l'èxit públic, i com que la música juga el rol de d'arbitratge general del sistema que permet la conjugació i posicionament mutu dels sistemes (i la música vol dir melodia i text) els grups que assoleixen l'èxit i la difusió imprimeixen un estil i una idiosincrasia en tota la música moderna, part de la qual és acceptada pels mateixos joves catalans, amb el que el sistema es tanca en si mateix. Aquest procés en reflecteix en el llenguatge: l'argot propi dels joves estigmatitzats és acceptat i integrat pels joves catalans; en lloc de dir estoy colgao, aquests segons diuen "estic penjat".

Des d'aquesta òptica sistèmica, la causalitat no lineal no permet esgrimir cap origen ni fonament únic dels fenòmens socials, sinó que l'"explicació d'una societat" està en la combinació i re-combinació d'acions i retroaccions sistèmiques que s'hi donen. El camp més proper a aquest funcionament és el de la cognició, ja formulat en aquest mateix sentit fa alguns anys (BUXÓ, 1980;299-318), i l'àmbit amb entitat pròpia on resten més formalitzats aquests processos és el del llenguatge.

Treballant en societats complexes és extremament difícil elaborar un esquema sistèmic que ofereixi un model global de la realitat. Així, per exemple, el conegut esquema d'Ogburn (OGBURN i BOSE,1964) en el que s'esquematitza la relació sistèmica global que explicaria els processos humans:

es veu multiplicat per tres en el nostre cas, tenint, els tres sistemes considerants en el treball en base a les zonificacions, un element comú que és el medi ambient en què es mouen: el Prat de Llobregat. Per tant quedaria un esquema com el següent:

(Aital complexitat no ha de convertir en impossible el que fins ara no s'ha pogut concretar en una forma de lògica interna del sistema, sinó que precisament és aquesta complexitat la que donarà el model de treball que tindrà en compte més variables i la relació que hi ha entre elles. D'aquesta forma es podrà superar la dicotomia tradicional entre idealisme i materialisme encarnada per les diverses escoles històriques d'investigació sòcio-cultural.)

Processos culturals

Un dels elements que més influeixen en la desorganització de la societat analitzada, en l'anomia, és l'actuació de l'Estat i dels models que proposa, o que consent, per a organitzar i paucar l'esfera de l'imaginari.

És un fet repetidament verificat i constatat a partir de diverses disciplines científiques (psicologia, psiquiatria, antropologia, art), que a una normativa social més coercitiva correspon un món imaginatiu més ric, que es plasma en creacions culturals col·lectives (mites i art), i també en creacions culturals individuals (fetitxisme i imagineria mental diversa).

En l'esfera de la imaginació s'hi projecten tots aquells desigs insatisfets en el món concret i immediat, establint així l'equilibri mental necessari per a les persones. Conseqüència de la insatisfacció i com a fugida del món quotidià, en l'àmbit de l'imaginari aquestes projeccions adopten una dimensió molt més rica, preponderant i plena de vida que si s'haguessin donat en el món social. Aquest fet ha estat verificat universalment (MEAD, 1972; 178-187; i diversos estudis de psicologia infantil occidentals).

Fins el moment actual, doncs, cada individu, o cada conjunt d'individus que compartien una intersubjectivitat emocional viscuda homòloga---ment, gaudien d'aquest recurs mental natural per a defugir i contrarestar les insatisfaccions del món social d'acord a models imaginaris que ell o ells elaboraven partint de les necessitats mateixes en què s'ori-

ginaven.

Actualment, però, l'esfera de la imaginació (fantasia, creacions mítiques, imatges oníriques, projeccions mentals i altres), està ja organitzada pels models culturals que ofereix la mateixa societat de consum a través de l'oci de masses; àdhuc brinda models tan rics, complexes i esbalaïdors que van més enllà del que la majoria de persones serien capaces de construir en tota la seva vida: pel·lícules de sexe, de terror, de perversions, de legendes hiper-imaginatives, vacances a indrets millors que els somiats, imatges més brillants que les pròpies imatges oníriques aconseguides a través de l'actual tecnologia, protagonistes heroïcs al costat dels quals Ulisses no resulta més que un infant jugant a fireta, i molts altres models.

Aquesta ordenació cultural de les capacitats humanes naturals i espontànies, que d'alguna forma impedeix que cada individu o grup creï el seu model mental a través del qual contrarestar la coercitiva normativa social, i en canvi, porta a adaptar la llibertat interior d'associació i de creació que permet mantenir l'equilibri mental i psicossomàtic a patrons induïts per la mateixa societat i forjats per la producció cultural, anul·lant l'autonomia de l'imaginari com a ens actiu, aquesta modificació, repeteixo, és l'origen d'innombrables malalties i disfuncions mentals que es desencadenen en el món actual i en el marc de la cultura Occidental.

Aitals malalties són ja molt conegudes: entre les classes socials més baixes on es troben les identitats més desestructurades, i on el medi social i els individus es realimenten mútuament la desorganització, són habituals els trastorns psicopàtics i psicosocials (patologies psicòtiques i esquizoides); i entre les classes socials i els grups culturals on hi ha més estructuració de la identitat i de la personalitat, són habituals els trastorns neuròtics, que indiquen que malgrat una millor organització dels referents també hi han desequilibris patents i freqüents.

Pràcticament tots els oferiments que fa la societat de consum per a contrarestar les insatisfaccions de la vida quotidiana estan emmarcats en el temps considerat de lleure, i es realitzen a través de la cultura

de masses, la qual podria rebre la famosa adjectivació "d'opi del poble". Per aquest motiu, la felicitat s'ha relacionat immediatament amb l'oci enlloc de fer-ho amb el món de la religió, de les possessions materials, de la descendència familiar o amb altres àmbits coneguts en determinades tradicions culturals. La moral de la felicitat lligada a l'oci és el camí per satisfer totes les frustracions que comporta la coercitiva vida social, segons la creença popular esquematitzada.

Tanmateix, l'alliberació i felicitat fictícies que oferta el lleure pre-programat, i que gaudeix d'una importància cabdal en la cultura actual, està inscrit i forma part d'un sistema social altament desorganitzat i anòmic. Tots els àmbits o mòduls culturals que poguérem analitzar estan en un estat de desordre: la religió, les pràctiques de subsistència, els símbols referencials i de condensació, les tradicions i la demarcació territorial en la què habita cada grup, els mecanismes i institucions de transmissió cultural, inclús la llengua de cada ètnia està en un procés de canvi constant que ens permetria adjectivar-les de certament desordenades (tot sovint cal puntualitzar quin és el significat que hom dóna a termes usuals). Una causa d'aquesta desorganització social o anomia és la impressionant velocitat del ritme de canvi que s'està operant en la nostra societat actual. Les idees sorgeixen i s'extingueixen a un compàs que pel relacionat amb la ciència, per exemple, l'any 1966 va calcular-se de 21 vegades més ràpid que un segle abans (BELL, 1966; 163), i d'això ara ja fa dos decennis. Malgrat l'epítet de "cultura del canvi" que es dóna a l'actual Occident per a emfatitzar la manca de referents estables, no es resol la desorganització.

El desordre de la societat actual, a partir de l'anàlisi de la joventut que hem realitzat, és conseqüència i causa al mateix temps de la manca de ritualitzacions que emmarquin i pautin la vida dels individus. Els rites i aquelles estructures que contribueixen a la cohesió social estan tan íntimament entreteixits que sovint és difícil saber on acaba l'un i on comença l'altre, àdhuc entre els pobles més simples (BETTELHEIM, 1974; 17), i els joves cerquen les ritualitzacions que els ajudaran a estructurar la seva pròpia identitat i a establir-se en un rol social diferenciat i consensuat. Per aquest motiu els joves in-

migrants de la població estudiada, quan ho tenen a l'abast aprofiten la mateixa estructura ritual del poble del qual en són originaris per a posicionar-se i auto-construir-se, encara que la vida urbana en la què estan immersos desengadri l'ordre que els joves adquireixen a partir del ritualisme del poble: malgrat tot, els serveix per organitzar llur identitat emocional que posteriorment es veu recolzada en el marc de les filiacions familiars.

Tanmateix, no sempre els joves tenen disponible una estructura organitzada (els rites de l'ètnia originària) que els permeti enmarcar-s'hi, i projectar-se a partir d'ella. Aleshores han de reprimir llurs impulsos, marginar-se i acceptar l'estigma, o com a tercera sortida adequar les seves pulsions, inclús la satisfacció en l'àmbit de l'imaginari, als models massificats que ofereix la societat de consum a través de la cultura de l'oci.

En els pobles pre-lletrats una persona pot actuar lliurement allò que en un individu occidental és prèc com a signe de desintegració de la personalitat i de trencament de les pautes culturals; una persona, en aquelles cultures primitives, pot ritualitzar desigs que en les persones "normals" de la nostra han d'ésser reprimits profundament o bé integrats i sublimats.

Aquí ens trobem amb un aspecte de cabdal importància. Per poder adoptar les pautes conductuals i per construir una personalitat integrada en els esquemes de qualsevol societat, cal la iniciació que arreu és imposada pels adults. En cas contrari, i més donat un estat d'anomia com en la nostra societat, els adolescents i els joves acuitats per les pulsions interiors comuns, tracten d'assemblar-se entre sí i en contra de la voluntat dels adults; en aquestes circumstàncies els desenvolupaments individuals són sorprenentment similars (ibid., 93). És aleshores que els joves organitzen espontàniament rites molt poc estructurats i copiats de models propis del món de la ficció, que són els que utilitzen de referents de pas per manca d'altres més estables (pel·lícules i altres medis de satisfacció psicològica).

Psicoanalíticament està considerat normal, àdhuc senyal de salut mental, que els joves adolescents busquin fora de la família el que re

sulta impossible en aquell marc: bàsicament atacar la imatge de l'autoritat projectada inicialment en el pare al qual no es pot agredir, però sí que es pot a la policia, i més en grup. A aquest nivell, el grup també serveix per a consolidar la definició sexual i l'evolució personal que es caracteritza per la integració dels elements que conformaran la identitat de l'adult, per l'auto-definició i pel posicionament social. Per aquests causes els grups de joves s'organitzen entorn de simbolismes molt extremats, vistosos i amb predominància estètica (la música i l'ornamentació personal o modes), i desenvolupen rituals mes en els que enquadrar-ho.

Tanmateix, actualment sovint resta absent la figura de l'adult que organitza, amb la seva funció iniciadora del grup d'edat o del grup d'iguals compostat pels joves, la integració d'aquests a la globalitat de la cultura i del sistema social. La figura del pare no satisfà aital rol, i la del mestre té una funció purament lectiva.

Hem verificat que a partir de la manca de models eficaços d'actuació i d'integració al món dels adults, cada generació de joves es converteix en un cercle auto-satisfet que gira constantment i de forma estúpida entorn de la seva pròpia imatge, i tan sols de la imatge, gràcies a les activitats de lleure actuals de la societat de l'oci que no reforcen la figura i estructura del "jo". A través del lleure com a àmbit portador de la felicitat, s'indueix l'oblit de les expectatives individuals en favor d'una adequació als models de consum, fins el punt en que esdevé normal identificar "allò desitjable amb allò com prable", amb el que es bloqueja tota capacitat mental de crear expectatives a partir dels referents culturals interioritzats, procés a través del qual s'esdevé la cultura de la indiferència i l'avorriment com pauta d'actuació positiva que consisteix en la doble negació: al món intern i al món social.

Conclusions:

Després de tot l'exposat, estem en condicions de concloure que ens trobem davant de la cultura de la indiferència, cultura que adopta una part de la població dels països desenvolupats, i que se centra principalment en el segment social dels joves i en el dels vells, precisament aquells dos que tenen més temps lliure o desocupat i que més disposició manifesten vers la cultura de l'oci.

Per cultura de la indiferència s'enten el comportament humà que consisteix (TIMBERGEN, 1976; 69) en escollir ocupacions en funció del plaer immediat que poden reportar, sense preocupar-se de l'esdevenidor, dels problemes dels altres, ni del sentit que cal donar a l'existència. No és el mateix que aquells individus que no s'interessen pels valors establerts, però que manifesten i defensen una certa consciència de determinats valors humans alternatius. Els indiferents són els que tenen part en la societat de l'oci, i que no s'interessen per res més. Són els que han posat de moda la filosofia, millor o pitjor formulada, del principi de la tabula rassa, que recorda la segona meitat del segle XIX, tanmateix no s'adonen de la impossibilitat actual de fer tabula rassa donat el complex ordre sistèmic de tot l'orbe sencer. La cultura de la indiferència és aquella que es caracteritza perquè els individus que viuen segons ella, no creen expectatives pròpies, sinó que esperen que els vingui donat un model per resoldre cada una de les seves necessitats i l'esforç vital consisteix en consumir allò que els ve de l'exterior imposat o condicionat. O bé en restar absolutament passius si no tenen capacitat econòmica per a mantenir un cert ritme de consum.

Una característica essencial de la cultura de la indiferència que hem analitzat en el treball és la desorganització (anomia) interna que té, i que realment actua com a anti-model cultural, amb les seves desviacions pròpies internes, i amb diferents patrons d'integració i de comportament específics. És una cultura amb una gran confusió, pertorbació aquesta que no s'acaba de localitzar pels qui la pateixen, però que tanmateix els acompanya.

Les característiques de la cultura de la indiferència són resumibles en els mateixos punts que les de qualsevol altra cultura, tenint en compte que en aquest cas es tracta realment, repeteixo, d'un anti-model cultural:

- I.- escala de valors (ethos)
- II.- model superestructural
- III.- economia
- IV.- simbolisme i ritualística
- V.- aspectes lingüístics
- VI.- relacions socials i centres de comunicació
- VII.- família
- VIII.- territorialitat
- IX.- sistemes de reproducció cultural

I.- escala de valors (ethos)

L'ethos de la cultura de la indiferència és desorganitzat i construït de retalls d'altres sistemes de valors que absorveixen els individus (els de l'ètnia original, els anglosaxons, els nacionalistes, regionalistes o comarcalistes, i al mateix temps la negació a aquests i altres). Per damunt de tot s'enregistra un sistema de valors dirigit a as-

solir la felicitat a través de les activitats d'oci. Existeix un veritable sistema moral lligat al lleure (la moral de la felicitat lligada a l'oci) que es recolza damunt d'una societat desestructurada i anòmica, la conseqüència que se'n deriva de la qual cosa a través del nostre estudi és que els individus que formen la cultura de la indiferència es mostren totalment desinteressats i no participen de la resta de valors socio-culturals, i quan se senten afectats per la resta d'accions pròpies d'una societat, mostren una orientació gairebé exclusiva vers l'auto-complauença aconseguida a través de les activitats d'oci.

La contradicció interna de la cultura de la indiferència es projecta en l'ethos i en la valoració que es fa del segment jove de la població, principalment. Les imatges publicitàries i televisives en general -principal sistema vehiculador de símbols i valors- indueixen a creure que el segment jove de la població és el nuclear de la societat i que funciona de model a la resta (moda jove per a tothom, diversions joves, aspectes físics juvenils en els vells, manera juvenil d'entendre la vida, i altres); tanmateix, per un altre costat és habitual que es parli del "problema juvenil", s'escrigui, s'estudiï i es faci publicitat de la marginació dels joves i de l'estigmatització d'aquest segment social. Aquesta contradicció interna en l'ethos més extès és pròpia de la cultura de la indiferència.

Un altre distintiu de l'ethos de la cultura de la indiferència va associat al fraccionament de l'estructura socio-cultural de la societat mateixa. La parcel·lació social interna fa perillar la sol·lectivitat, principalment els estrats més baixos que no disposen de mitjans econòmics que els permeti accedir al ritme consumista bàsic de la cultura de l'oci; i quan un grup està en perill, el codi moral implícit, l'ethos i l'eidos, es tornen més restringits, més màgics, més exclusius i més intolerants, com si un perill extern hagués d'ésser tractat com un d'intern (ERIKSON, 1981; 48), amb el que el procés de desmembració social s'auto-realimenta, i és així com els sistemes de valors dels grups estigmatitzats, degut precisament a ells, esdevenen en una positivació dels valors negatius que la resta de la societat els atribueix. Juvenen a actuar com si fossin valors en crisi. Tot el sistema de valors de la cultura de la indiferència funciona segons aquest procés que he particularitzat en els joves: es podria dir que la cultura de la indiferència

funciona acceptant la seva desorganització, i tan sols a partir d'ella. Per aquest motiu es tracta d'un anti-model cultural, el sistema de valors del qual positiva un tret negatiu com es el desordre i la manca d'estructura convertint-ho en la seva raó de ser.

II.- model superestructural

Els models culturals de què dispoŝen els indiferents s3n abundantíŝims i massificadors al mateix temps.

El model bàsic de funcionament cultural és el de l'oci estructurat per al c3nsum i ofertat per la societat de masses a través dels diversos medis de vehiculació de símbols.

El mecanisme de funcionament bàsic del model d'oci és el següent: l'és ser humà disposa de tot el món propi de la imageria mental per satisfer els desplaers de la vida social quotidiana. En el món quotidià immediat la felicitat no és mai plena, però en el de la imageria mental es pot idear; per aquest camí, els models d'oci que proposin formes de felicitat propies de l'àmbit de l'imaginari tenen moltes possibilitats d'ésser consumits (cinema, música, drogues, vacances mai somiades i altres). Tanmateix, hi ha una contradicció interna en els mateixos models. S3n models culturals basats en la satisfacció psicològica, i al mateix temps s3n models per a una societat massificada. Com que cada persona és diferent de les altres (diferents records i fixacions infantils, diferent recombinació dels referents vitals, i altres) les satisfaccions que ofereixen els models culturals no serveixen per a tothom. Aquest fet reacciona sobre els "dissenyadors" del consum, que en un intent extrem de no perdre el control de la societat dels indiferents consumidors, diversifiquen les ofertes amb la finalitat que tothom pugui trobar el seu model d'auto-satis

facció sense necessitat d'abandonar el sistema consumista de funcionament cultural. L'augment desmesurat de models culturals arriba a provocar una congestió en la què cada acte decisorí es converteix en un desgat d'energies tan elevat que esdevé inútil per la majoria de població. La resultat d'aquest procés és que una part de la societat acaba acomodant les seves necessitats a les satisfaccions ofertes, malgrat la insatisfacció d'aquestes, i són els que identifiquen finalment "allò desitjable amb allò comprable" (la "massa gris" de què parlava el jove skin); una segona part de la població, molt minoritària, són capaços d'aprofitar la gegantina heterogènia dels models culturals per a convertir-los en elements d'una manera creativa i positiva de jugar el món, són aquells que coneixent les regles del joc social aprofiten el desconcert per lliurar-se al màxim de la coerció normativa pròpia de tota societat; finalment, una tercera categoria social la formen aquells individus que, sobretot en l'edat del final de l'adolescència i de la joventut, precisen uns mecanismes d'individuació i de particularització que no encaixen amb la cultura de masses, pel que té d'homogeneitzadora i perquè saber-ne aprofitar absolutament tots els recursos, donat el gran desplegament d'ofertaments de models per consumir, és privilegi de pocs; aital tercera categoria, repeteixo, formen un segment marginal i estigmatitzat que cerquen la seva identitat i posició social a través de positivament l'estigma: és literalment el que ens digué un jove skin: "prefiero ser anormal que ser subnormal", referint-se a la massificació de la considerada aquí primera categoria social.

Així doncs, dintre de la cultura de la indiferència, hi ha tres concrecions modèliques diferents:

- a) el model d'individus creatius.
- b) el model dels individus massificats.
- c) el model dels individus estigmatitzats.

Cada un dels tres positiva, de forma diferent, la desorganització anòmica de la societat de consum d'oci.

Una peculiaritat global que afecta tots tres models, i que és pròpia de la cultura de la indiferència, és que a cap de les tres categories con

siderades no se'ls ensenya a construir el seu propi lleure, a organitzar llur temps desocupat, sinó que se'ls ensenya a consumir un o altre model d'oci per "arribar a conèixer la felicitat", però sempre consumir un model exterior. Conseqüentment, quan manquen els models externs plenament satisfactoris (que és gairebé sempre), s'esdevé l'avorriment com a forma de negació a l'entorn sócio-cultural i a un mateix, entès com a actitud i manera de viure la realitat que consisteix en un buit que és no-creació mental per manca de saber construir un espai imaginari propi que no es pot omplir amb cap mena d'ofertes exteriors al propi individu.

Els models de consum en concret ja els vist durant l'exposició etnogràfica del treball.

III.- economia

Els recursos concrets de subsistència que posen en marxa cada un dels sub-sistemes estudiats ja han estat descrits en el treball, aquí em limitaré a treure conclusions de l'orientació de l'activitat econòmica. De la superestructura de la cultura de la indiferència s'enderiva un ethos orientat vers el consum d'oci de forma primordial, té dos models en el que pertoca a les activitats econòmiques, els anomenaré: a) model consumista maximitzador; i b) model consumista minimitzador.

a) el model econòmic maximitzador és actuat per aquells individus que tenint tot el seu esquema de valors orientat vers l'oci, treballen tant com poden per obtenir el màxim de beneficis que dedicar a les activitats de lleure. En la mateixa mesura en que poden invertir grans quantitats de diners en les activitats d'oci, tenen accés a un lleure de consum més particularitzat i menys massificat. L'economia orientada vers l'oci.

b) el model econòmic minimitzador és el que actuen aquells altres in

dividus, que trobem principalment entre els estigmatitzats, que no poden entrar en el ritme de la societat de consum, o no volent fer-ho, organitzen tota llur vida entorn de l'oci, inclosa l'economia. Es neguen a treballar com a ocupació principal, i tan sols realitzen aquelles activitats gràcies a les quals poden treure la quantitat de diners necessaris per a passar la resta del dia inactius. Dintre d'aquest model de funcionament econòmic hi ha dues sub-divisions: a- hi ha individus que treballen una estona cada dia i quan han aconseguit suficients diners paren de treballar, freqüentment en activitats relacionades amb el comerç marginal; b- hi ha individus que treballen en alguna empresa el temps suficient mínim per a cobrar l'atur (3 a 6 mesos) i aleshores deixen la col·locació i passen en total actitud d'oci el temps que poden amb els diners estalviats i amb el carnet d'aturats. Economia supeditada a l'oci.

El model econòmic minimitzador de la cultura de la indiferència no participa de facto de l'extremat consumisme del model econòmic maximitzador, perquè no disposa de tants diners per a fer-ho; tanmateix l'orientació i les característiques són pròpies també de la cultura de la indiferència, i sobretot perquè la impossibilitat de consumir en molt poca mesura afavoreix l'auto-construcció del lleure. Simplement s'avorreixen més, i ho fan perquè el temps lliure té valor cultural i prestigi.

Cada un dels models en l'orientació de les activitats econòmiques en la població que hem estudiat, se circumscriu en les mateixes divisions de les diferents ethclass.

IV.- simbolisme i ritualística

En la cultura de la indiferència basada en el consum d'oci la característica principal és la desorganització o anomia interna. Si tenim en compte que els rites estan inextricablement cosits a l'estructura de cada societat i en són el fil que la uneixen, deduirem que, com efectivament és, en la cultura de la indiferència la ritualística està gairebé absent de la vida dels individus. No hi ha rites que estructurin la societat i

les persones s'agafen de les restes rituals del passat, malgrat la disfuncionalitat social d'avui, o bé estructuren espontàniament sistemes ritualístics de pas. Els joves i adolescents tenen pulsions i necessitats biològiques que han de resoldre amb un mínim d'ordre, i així és com organitzen espontàniament els grups d'aliança (peer groups) que, malgrat la desestructuració general que pateixen, els serveix per embolcallar les categories que utilitzen per construir la realitat a través de rites difusos.

L'estructuració i posicionament del món i dels seus elements humans, en la cultura de la indiferència sovint s'efectua a través de la música; i durant els rites espontanis que s'organitzen, l'element principal sol ser la simbologia d'ornamentació corporal. La música i l'ornamentació corporal serveixen de vehicle de significats i com a posicionadors socials; són els distintius dels grups d'aliances: tribus urbanes, grups excursionistes, grups d'artistes i altres. Sovint, però, l'aliança s'acaba en l'ornamentació mateixa, en la música que s'escolta, i en una certa i difusa manera d'entendre el món, a la que s'anomena la línia que es porta.

Tanmateix, la ritualística que espontàniament sorgeix en els grups d'aliança se circumscriu a cada un d'ells, no té importància des d'un nivell global de la societat, i finalment es pot considerar una ritualística de pas ja que varia molt sovint de fons i de forma al no haver-hi uns referents culturals estables que l'emmarquin.

V.- aspectes lingüístics

La cultura de la indiferència ha incorporat neologismes en el llenguatge habitual de la societat. Alguns neologismes són veritablement tals (blauca, cul, daquti), i altres són adaptacions semàntiques d'antics termes (apalancar, buitre, pasota). És cert que numèricament s'han enregistrat molt més neologismes en altres camps, com per exemple el de la cièn-

cia, en els darrers tres decennis, tanmateix les noves aportacions lingüístiques que provenen de l'àmbit del lleure tenen incomparablement més abast social i són més utilitzades.

Els neologismes provinents pròpiament de la cultura de la indiferència no expressen directament la desorganització d'aquesta, però si indiquen una evolució de l'etno-semàntica vers camps significatius en els que predomina l'aïllament individual, el desinterès envers la societat i en general l'empobriment de vocabulari.

Així, trobem plenament incorporades expressions com "passar de tot", "anar penjat", "estar apalancat", o "buitrejar tot el que es pugui". Aquestes expressions i altres similars, que inicialment tenien un àmbit de funcionament molt delimitat (tant semàntic com territorial) s'han extès per tot el segment jove de la població estudiada i per altres molts col·lectius juvenils no analitzats. Aquestes expressions, d'alguna forma, tenen un trasfons semàntic similar: "passar de tot", "anar penjat", "estar apalancat", "al·lucinar" i altres, signifiquen que l'individu funciona al marge del món que l'envolta, dels valors culturals i de la normativa establerta, però no negant-ho i oferint una alternativa a canvi, sinó senzillament negant-se a acceptar-ho, a "jugar el joc social", i auto-negant-se la capacitat de reacció: "passo de tot".

Altres termes com per exemple "buitejar", es refereixen a una actuació i a unes pautes de conducta ("és un buitre"), de les que s'infereix que l'individu només pensa en ell mateix i no s'aten a cap mena de normativa col·lectiva que l'ennobleixi. "És un buitre", vol dir que tal individu menja carronya, s'aprofita de tothom indiscriminadament, usant la metàfora zoomòrfica.

A l'antiga Grècia Hel·lènica quan va començar la devallada i la decadència de la cultura centrada a Atenes, el vocabulari ateniense va enriquir-se amb tres nous termes: pleonexia, que significa tendència o mania de consumir i tenir coses superflues; chrematistike, que vol dir tenir la febre de l'or (o dels diners en terminologia actual); i neoplutoi que vol dir "tauró", i que s'usava en sentit de metàfora zoomòrfica per referir-se a individus que s'aprofitaven indiscriminadament de tothom i que es menjaven o es destruïen entre ells. Aristòtil, també en la mateixa època, assegurava que hi havia un centre organitzat, els membres del qual prometien sota jurament actuar contra la col·lectivitat (MONTA-

NELLI, 1985; 207). En diversos dels grups d'aliances i de pertinença juvenils anomenats tribus urbanes, els textos de les cançons que funcionen de símbols referencials i de vehiculadors d'ideòsincràcies, parlen d'acabar amb la societat, de la secta del mal com a model a seguir, i de l'egoisme i la mort. (La reforma fiscal de les simories realitzada durant els anys de meitat del segle IV a.C. a Atenes, pot donar una idea del colapse econòmic i de l'ethos hel·lènic, el que ens permet dir que es tracta de la primera anomia social enregistrada per la història. Menys de 70 anys després del moment històric indicat, Grècia era invadida pels gals celtas al 270 a.C., és al dir en el III segle a.C.).¹

VI.- relacions socials i centres de comunicació

La constitució de la cultura de la indiferència es manifesta de forma explícita en la dilució dels rites: són una suma desorganitzada de formes en decadència i de la incorporació naixent de nous elements.

La manca d'estabilitat dels referents culturals del món extern a l'individu i a la micro-cèl·lula social que és la família, indueixen a que els joves s'organitzin en petits grups solidaris: els grups d'aliances o peer groups, que tenen una funció social propera als grups d'iguals o grups d'edat entre els pobles primitius, però sense el ritualisme sòlid i estructurador propi d'aquells.

Els grups d'aliança juvenils, malgrat no tenir una estructura ferma, serveixen per contrarrestar la desorganització del món social. Tenen els centres de comunicació en els bars, o pel carrer. El nivell d'estructuració dels grups, i dels individus que els formen, es veu reflectit en els indrets on es reuneixen. Així, ademés de la tradició d'anar als bars en cada ethclass estudiada, es pot concloure que els centres de comunicació i de

1- Les comparacions interculturals són extremament difícils de fer i es requereix molta informació per organitzar dos conjunts sistèmics o poder extreure'n conclusions de la comparació. Tanmateix, fer-ne de tant en tant és intel·lectualment molt estimulant.

formació dels grups de joves tenen les següents categories:

els de St. Cosme es reuneixen al carrer (total desestructuració),
els de la Zona Perifèrica es reuneixen als bars (inici d'organització),
els de la Zona Centre es reuneixen a centres de lleure o a cases
particulars (alt nivell d'organització i tancament).

En augmentar la cultura del bar, i com ja apuntà E. Hansen (HANSEN, 1975), també augmenta la tendència a formalitzar petits acords i associacions entre els individus, en el nostre cas joves, el que elevat el nivell d'abstracció suposa un renaixement dels valors ètnics i de les agrupacions humanes que permeten crear nivells més intensos de solidaritat i cohesió que els de la societat global, a base d'organitzar-se en cèl·lules més petites (autonomies, regionalismes, comarcalismes i altres).

Les relacions socials s'estructuren en base a la música. Cada grup de joves del col·lectiu estudiat té un estil distintiu de música que el permet diferenciar-se dels altres, i posicionar-se també davant els adults que o bé no escolten música, o prefereixen estils molt llunyans als dels joves. A través de les definicions musicals els joves adquireixen una identitat social i posen ritme a les seves vides, sobretot els que pateixen una intensa desocupació del temps.

Malgrat tot, la constitució de la cultura de la indiferència es projecta amb intensitat damunt les relacions socials que en resulten desestructurades, sense massa sentit social, insatisfactòries per a molts individus i tendents a cercar coherència en petites col·lectivitats. A diferència d'altres contextos culturals en els que l'ethos marca una direcció en l'actuació, i en la societat hi ha coherència interna que estructura els grups, en la cultura de la indiferència cada un dels individus tendeix a despreocupar-se de la resta i no existint una finalitat desitjable per tothom a causa de l'anomia, els individus s'agrupen per satisfer necessitats immediates de cada un d'ells: la solitud, l'avorriment, la indefensió del solitari, per organitzar negocis de qualsevol tipus, i altres. Així, l'important en la cultura de la indiferència és l'individu, no el grup. Tanmateix, repeteixo, s'enregistra una tendència a formar grups de companys amb un mateix estil o línia que es mantenen gràcies a la solidaritat interna que s'esdevé del fet de diferenciar-se de la col·lectivitat massificada pel consum de models homogeneitzadors.

VII.- família

En la cultura anòmica de la indiferència, la oèl.lula familiar és la que manté una unitat més estable. Els lligams de consaguinitat i el rol patern o matern són els referents més sòlids que troben els joves. Tanmateix, les relacions que s'enregistren en el si d'una família de la cultura de la indiferència varien de les conegudes tradicionalment.

El rol patern, per estar en estreta relació amb el món social exterior, es veu profundament afectat per la desorganització anòmica i els homes sovint esdevenen incapaços d'actuar segons les premisses de llur rol: perden el treball, o el mantenen amb l'angoixa de que se'ls acabi inesperadament, i no poden aportar la base econòmica de la família, perden el rol autoritari a causa de la desidentificació amb la figura social del pare, comencen a absentar-se de la llar perquè marxen llargues temporades de casa seguint migracions laborals, o perquè al desidentificar-se amb el rol patern se senten descollocats en la llar i passen moltes hores al bar. Finalment, la conseqüència de la desintegració dels referents masculins dintre de la família per causa de la desorganització del món extren, mena a que la mare es converteixi en l'únic centre de la família, en el vèrtex que l'articula: el món intern és el seu i és l'únic que manté una cohesió enfornt de l'anomia externa. Tant és així que inclús sovint la dona acaba buscant feina i mantenint la família: aleshores la matrifocalitat habitual de la cultura de la indiferència es converteix en matriarcat.

Sobretot entre els immigrants de la població estudiada és molt freqüent que la dona anomeni el marit amb el substantiu niño o chico, amb el que se significa una inferioritat del rol patern o masculí: anomenar al marit chico o niño es assimilar-lo a la figura dels fills.

Aital procés de matrifocalització es percep clarament en el moment que l'home es jubila. Inclús entre les famílies autòctones més harmoniosament estructurades es habitual que en el moment en què l'home es veu apartat del món laboral al qual ha dedicat la major part del seu temps i en el què ha establert la majoria de les seves filiacions no familiars, passi a dependre de les relacions familiars, allà on fins el moment de la jubilació ha imperat soterradament la dona. L'home passa a moure's pel territori familiar -el pis i el veïnat- en el qual també és la dona qui té el domini ja que ha estat ella qui durant anys ha mantingut relacions amb les botigueres del barri, amb les veïnes i amigues. Així, en el barri l'home deixa de tenir una identitat pròpia com tenia en el

món laboral, i passa a dependre de la identitat social que la dona s'ha forjat en el veïnat: deixa de ser el Sr. Tal, per convertir-se en el Sr. de la Sra. Tal, la del 4rt. 1ª.

En aquest procés de matrifocalització quan arriba la jubilació masculina, el rol tradicionalment dominant de l'home es converteix en un rol passiu i dependent de la dona: l'home acaba passant el dia en els bars jugant a cartes amb els companys del barri (territori de predomini femení), o bé a casa sense fer res i mirant com és la dona qui aleshores imparteix ordres, organitza les ocupacions domèstiques i marca el ritme familiar.

Probablement sigui un fenomen universal: en un estat social anòmic, com és el de la cultura de la indiferència, hi correspon una orientació familiar matrifocal.

VIII.- territorialitat

La desorganització de la cultura de la indiferència ha desembocat en una doble cognició del territori: el territori tancat, i el territori obert.

La massificació que comporta la cultura de oci ha convertit a tot el territori que està més enllà del que domina la família -el veïnat- en un territori descontrastat i homogeni: tant s'escolta als mateixos músics moderns a Anglaterra, com a Austria, Itàlia, Grècia o als EUA. Aquest fet afegit a l'orientació que tot l'ethos de la cultura de l'oci té vers el lleure i les satisfaccions psicològiques, comporta que tot el territori que està més enllà del familiar prengui un aire d'espectacularitat i que aquest sigui l'únic valor que se li atribueix (la muntanya i la tranquil·litat, les ciutats i els monuments i cinemes, la platja i el joc sexual de la seducció i les últimes modes en el vestit, els viatges a països del tercer món com a aventura espectacular, i altres).

En contrast a aquest territori obert, extern i desorganitzat, del qual la cultura de la indiferència només en sap apreciar les diversions, s'hi oposa el territori tancat, en el què domina la família: el barri o veïnat. És el territori més immediat, concret, d'on s'aprehenen els referents culturals, contrastat, i dintre del qual cada individu organitza la seva identitat. Donat que en les ethclass dels diferents immigrants estudiats no s'arriba a un nivell econòmic prou alt per viatjar, el territori tancat, el veïnat, es converteix en l'únic punt de referència

territorial, per altre costat molt d'acord amb l'estil cognitiu concreto-immediat que hem enregistrat predominant en tal població.

Aquest és un fet també verificat per la cultura de la pobresa: el predomini absolut del territori veinal o barriada, com a concepció tancada de la territorialitat i com a indret en el que es donen totes les relacions socials. Davant l'anomia social, el petit nucli veinal és l'únic que permet tenir els contactes i la contigüitat humana precisa per a permetre una organització immediata i eficaç. En el nostre cas aital organització social es concreta territorialment en les relacions pròpies de la cultura del bar del barri.

La ideació que es té sobre el territori veinal tancat ha estat la que m'ha permès ubicar i delimitar amb exactitud cada una de les etnïes que componen el mosaic del Prat de Llobregat. Gràcies a aquesta concepció territorial tancada s'obre un camí pràctic per als estudis d'Antropologia urbana.

IX.- sistemes de reproducció cultural

En els pobles primitius el procés d'enculturació i de transmissió intergeneracional de la cultura es realitzava d'adults a adolescents o joves (d'individus amb experiència a inexperts). Amb l'adveniment de la industrialització es va imposar el sistema escolar. Aquest tampoc ja no funciona com a sistema de transmissió de valors culturals: els joves van a la Universitat o a les escoles d'FP per aconseguir prestigi, per tenir un referent en llur identitat i per altres motivacions similars. La transmissió i reproducció cultural s'efectua a través dels models elaborats en la cultura de l'oci: a través de la publicitat s'indica com ha de vestir un jove, què sent una noia de 19 anys o com pensen els avis que han de jubilar-se. No existeix la retroacció entre dos sistemes similars (el mestre o pare, i l'alumne o fill), sinó que la reproducció cultural està emmarcada per un bombardeig constant de models homogeneitzadors que susciten actituds i cognicions gens personalitzades.

Els mecanismes de reproducció cultural basats en imatges pràcticament buides de valors, són altament eficaços en aquest medi cultural tan muda-

ble, ja que una imatge exterior és molt més simple i ràpida de canviar i de readaptar que tota una transmissió cultural basada en els valors tradicionals, en normes tradicionals acceptades o en filiacions rígides. Hi ha, però, una contrapartida: el segment de població que hem estudiat funciona sense expectatives, sense més filiacions estructurades que la familiar i alguna altra d'importància menor, i sense uns valors íntims que defensar i contraposar a la resta de la societat, el que comporta un profund desinterès pel món cultural que l'envolta: és l'avorriment i la indiferència.

Els models que usen els joves per enculturar-se són propis de la societat de masses, el que implica moltes limitacions a la satisfacció que hom pugui obtenir del model: un estímul destinat a suscitar resposta en milions d'oients i espectadors no pot ésser un estímul prou selecte i intens per a sensibilitzar aspectes immediats que pertoquin i interessin a tothom. Per aquest motiu els joves es tanquen en círcols que giren entorn de la seva mateixa imatge composta de retalls de tradicions ètniques originals, elements de la cultura de la indiferència i una direcció vers les satisfaccions del lleure organitzat i consumista. Aquest estat de les coses es tradueix en una segmentació horitzontal de les famílies, com a únic àmbit on s'enregistra relació intensa entre individus de diferents generacions: els joves retornen al nucli familiar, però tan sols com a mitjà d'aconseguir una certa estabilitat emocional, no com a nucli de transmissió cultural, malgrat que, naturalment, també funcioni amb o menys intensitat en aquest sentit. L'autèntica transmissió cultural viva es dona de forma horitzontal, entre els grups d'iguals, el que dilueix sensiblement la profunditat històrica de la cultura tramesa.

El pas final que vull fer és deixar una porta oberta a la futura investigació que projecto realitzar per aplicar aquest treball que acaba aquí, en la recerca d'una solució als problemes socio-culturals d'anomia que esdevenen en una cultura de la indiferència sense expectatives.

L'Univers no té sentiments;
totes les coses són per a ell com gossos de palla.
El savi no té sentiments;
el poble és per a ell com un gos de palla.
L'Univers és com una manxa, buit però mai esgotat.
Quan més es mou, més produeix.
Qui parla, menys el compren.
És millor incloure's dintre d'ell

ADDENDA FINAL

Com addenda obligat, incloc un Glossari amb la terminologia èmica emprada en el text, i altra no utilitzada però que és pròpia de la sub-cultura juvenil sobre la que versa el present treball.

També adjunto al final un exemplar de l'enquesta repartida entre la mostra de població triada. Com s'adonarà el lector, de tots els ítems que formen l'enquesta, tan sols un percentatge lleugerament superior a la meitat ha estat usat per a la confecció de l'estudi. La resta són ítems la funció dels quals ha estat de verificar la informació d'altres, comprovar en quina mesura la població respon determinades qüestions, o obtenir informació de temes no relacionats amb el nostre interès present.

GLOSSARI

- AGUA!: avís de que ve la policia.
- APALANCAR: a) reposar en un sentit d'estar molt abatut i no fer res; b) robar alguna cosa en un sentit d'immediatesa: "apaláncate estas gafas de sol".
- APALANCADO: individu que està molt abatut, o molt relaxat: "esta noche no vendré a la fiesta. Estoy muy apalancado".
- BASCA: grup de persones, generalment no massa gran, i que tenen algun signe en comú: "conozco a aquella basca y son divertidos".
- BICHO: dosi d' LSD 25, més conegut per àcid lisèrgic.
- BIRRA: una cervesa.
- BLAUCA: cocaïna.
- BOLA: llibertat al sortir de la presó: "Pepe ya tiene la bola".
- BOMBONERA: furgó de policia nacional.
- BONIATO: bitllet de 100 pessetes.
- BOQUERAS: funcionari de la presó.
- BUITRE: individu molt interessat i que s'aprofita dels demés.
- BUL: cul.
- CABALLO: heroïna.
- CANTAR: descobrir alguna cosa a la policia.
- CANUTO: cigarreta de marihuana.
- CARRO: cotxe.
- CEBOLLÓN: borratxera, embriagament.
- CILINDRO -DRÓN: cigarreta.
- COGER UN CIEGO: embriagar-se molt.
- COLEGA: individu en què es pot confiar perquè és del mateix status.
- COLGADO: a) estar sense diners ni possibilitat d'obtenir-se: "anda colgado des de hace días"; b) estar profundament embriagat.
- COLGARSE: estar-se embriagant.

- CONTROLAR: estar atent, vigilar.
- COQUEAR: comprar alguna cosa.
- COSTO: marihuana, producte cannabiaci.
- CURRO: treball.
- CURRAR: treballar: "se lo ha currado bien. Se merece el resultado".
- CURRARSE: pegar-se, barallar-se.
- CHACHI: una cosa bonica, agradable, adient: "su chaqueta es chachi".
- CHAPA: prostitució masculina.
- CHAPAR, CHAPADO: tancar un establiment, tancat.
- CHINA: mica de marihuana: "haz un canuto con esta última china".
- CHINORRIS: nen, adolescent.
- CHOCOLATE: marihuana, producte resinós del cannabis.
- CHUNGO: perillós, lleig: "este local tiene un ambiente chungo".
- CHUTE: dosi d'heroïna.
- CHUPÓPTERO: persona que viu a costa dels demés.
- DAGUTI: estar bé, agradablement: "Que daguti con este canuto!".
- DARSE CAÑA: a) injectar-se heroïna; b) animar-se o animar a algú per a fer alguna cosa: "dale caña para que venga a ayudarnos".
- DARSE EL BOTE: marxar d'un lloc: "me doy el bote, adiós!".
- DARSE EL LOTE: passar-s'ho bé fent petons o l'amor amb una dona.
- DAR EL PALO: cometre un robatori.
- DARSE EL PIRO: marxar d'un lloc.
- DARLE AL TARRO: pensar, reflexionar: "hace días que le está dando al tarro para encontrar una salida".
- ENGANCHADO DE CABALLO: ésser heroinoman dependent.
- ENGANCHADO DE COCO: estar encaparrat en quelcom.
- ESPADA: ganxo per obrir portes i altres funcions.
- FLIPAR: a) sorprendre's davant algun fet: "se lo dije y flipó de contento"; b) al.lucinar per efecte d'alguna substancia psicoactiva.
- FOLLAR: a) mantenir relacions sexuals; b) agredir algú "lo follaré".
- FUSCA: pistola.
- GANSO: a) referit a alguna cosa molt gran de tamany: "que casa tan gansa"; b) dolent, dubtós, poc valuós: "es un disco muy ganso".
- GUAPO -A: cosa apreciable, bona, de qualitat, desitjable.

- GUAY: agradable, bo, bonic: "esto es un coche quay!".
- GUIRIS: turistes.
- GUITA: diners: "necesito conseguir quita de donde sea".
- HACER LA PÚA: molestar, empipar, impedir que algú faci una cosa.
- HACÉRSELO: té diversos sentits semblants: actuar amb honor, amb lleialtat als amics, saber-se organitzar bé, fer quelcom il.legal.
- HÁZTELO: expressió que s'usa per pressionar a algú a que actui.
- HASH: herba seca de cannabis, trinxada i apunt de fumar.
- IR CANTOSO: anar amb aspecte molt extravagant i cridaner.
- IR GUAPO: anar molt embriagat. S'usa molt en sentit irònic.
- IR DE MAMÓN: és l'equivalent a "hacérsele mal"; tenir una actitud que fa desconfiar, poc noble: "no te fies de ella, va de mamona".
- JA: noia.
- JACO: heroïna.
- JULAY: noi o home tonto, apocat, simple, tímit, infantil.
- KILO: un milió de pessetes: "con un par de kilos estaría contento".
- LECHUGA: bitllet de 1.000 pessetes.
- LIBRA: bitllet de 100 pessetes.
- LORO: radio o radio-cassette.
- MAMÓN: individu de poc fiar, traïdor, fals.
- MAMONEAR: estar fent alguna cosa que no es veu massa clara.
- MAMONEO: traïdoria, joc baix, pactes no honorífics.
- MANGUI: lladre de poc nivell.
- MARCARSE: invitar a alguna cosa: "venga, márcate una cerveza!". b) fer quelcom per altri: "se marcó un detalle al regalárselo".
- MAROMO: macarra de prostitutes.
- MARRACO: nen, adolescent.
- MARRONES: policies.
- MARRONADA: traïdoria feta a algú: "fué una marronada asquerosa".
- MAY: cigarret de marihuana.
- MIERDAS: policies.
- MOJAR: fer l'acte sexual.

- MOJARSE: injectar-se heroïna.
 MOLAR: agradar: "me mola que hayas venido".
 MONO: a) policia; b) síndrome d'abstinencia de l'heroïna bàsicament.
 MOÑAS: homosexuals masculins.
 PASAR POR LA PIEDRA: realitzar l'acte sexual en sentit literal o figurat.
 PASMA i PASMI: policia: "cuidado, que viene la pasma!".
 PASTA: diners.
 PAPELA: a) el Carnet d'identitat i, en sentit més general, la documentació personal; b) dosi d'heroïna venguda en un sobret de paper.
 PAPEAR: menjar.
 PAPEO: àpat, el menjar: "¿está listo el papeo que tengo prisa?"
 PAVA: noia atractiva.
 PAVO: noi apocat, tímit, inclús tonto.
 PEGAR UN TOQUE: a) avisar en qualsevol sentit: "si me paso, pégame un toque"; b) referit a l'efecte d'algun embriagant.
 PELUCO: rellotge de munyeca.
 PERICA: cocaïna.
 PICARSE: injectar-se heroïna.
 PICO: dosi d'heroïna col.locada dintre la xeringa per ser injectada.
 PILTRA: llit.
 PILLAR: comprar en un sentit general.
 PINCHARSE: injectar-se heroïna.
 PIPA: pistola.
 PIRULA: estafa, engany.
 PITUPOS: guàrdies urbans.
 PLASTA: individu pesat d'aguantar: "Ramón hoy está plasta".
 PONERSE: injectar-se heroïna.
 PORRO: cigarreta de marihuana o de hashís.
 PRINGADO: a) près; b) estar embolicat en un assumpte dubtós o perillós.
 PRIVA: beguda alcohòlica.
 PRIVAR: beure.
 PUNTAZO: acte sexual.
 QUEO: casa, llar.
 SEMAR: conèixer a algú: "tengo aquella basca semada de hace tiempo".

- SER UN BRONCAS: ésser algú pesat de suportar, habitualment perquè parla molt: "no seas brongas y deja a la gente en paz!".
- SIRLA: atracament amb navalla.
- SOBAR: dormir.
- TACO: anys d'edat: "tengo 32 tacos".
- TALEGO: a) presó: "han metido a Pochi en el talego"; b) bitllet de 1000 pessetes, bàsicament quan s'usa per comprar marihuana.
- TARRO: cap, ment: "no le des más vueltas al tarro, ya saldrá".
- TÍO, TÍA: noi, noia i també home, dona.
- TRAPICHEO: negoci de poc nivell; dit especialment quan el negoci no és massa clar: "aquí todo el mundo anda de trapicheos".
- TRENA: presó.
- TRIBU: grup de persones especialment distingible: "las tribus urbanas".
- TRUPI: dosi d' LSD, o àcid lisèrgic.
- TRONCO: amic.
- VARA: persona que vigila: "fuma tranquilo que hay un vara afuera".
- VIEJOS: els pares.
- YERBA: fulla de cannabis trinxada per a fumar.
- ZUMBAR TEQUIS: robar cotxes.

PON UNA CRUZ EN LAS RESPUESTAS QUE CORRESPONDA.
AUNQUE SEAN MAS DE UNA.

1. DESCRIPCION

- 1.- Edad: 1
- 2.- Sexo: varón 1 hembra 2 3
- 3.- Calle donde vives: 4
- 4.- Barrio: 5
- 5.- Te gusta el barrio donde vives: si 1 no 2 poco 3 6
- 6.- Dónde naciste: 6a
- 7.- Cuánto tiempo hace que vives en el Prat: 6b
 - 1 1 año
 - 2 de 1 a 3 años
 - 3 de 3 a 6 años
 - 4 de 6 a 12 años
 - 5 siempre

2. SITUACION FAMILIAR

- 1.- De dónde son tus padres: 7
- 2.- Trabajan: si 1 no 2 a veces 3 8
- 3.- Alguien más trabaja en la familia: si 1 no 2 a veces 3 9
- 4.- Quienes: Hermanos 1 abuelos 2 otros 3 10
- 5.- Cuántos hermanos sois: 11
- 6.- Quien más vive en la misma casa: 12
 - 1 padre
 - 2 madre
 - 3 abuelos (1, 2, 3, 4)
 - 4 tíos (1, 2, 3, 4)
 - 5 cuñados
 - 6 otros
- 7.- Cuántos sois en la casa en total: 13
- 8.- Tienes sitio para tí: 14
 - 1 no
 - 2 muy poco
 - 3 1 habitación
 - 4 2 habitaciones
- 9.- Duermes siempre en casa: si 1 no 2 15
- 10.- Dónde comes habitualmente: 16
 - 1 colegio
 - 2 casa
 - 3 casa de familiares
 - 4 a veces no como
 - 5 otros
- 11.- Has de cuidar a algún hermano más pequeño o a algún abuelo: 17
 - si 1 no 2
- 12.- Cuántas horas cada día: 18
 - 1 1
 - 2 1 - 2,30
 - 3 2,30 - 4
 - 4 más de 4
- 13.- A que horas del día: 19
 - 1 mañana
 - 2 mediodía
 - 3 tarde
 - 4 noche
 - 5 todo el día
- 14.- Por qué los has de cuidar: 20
- 15.- En tu casa hay: 21
 - 1 cocina
 - 2 lavabo
 - 3 bañera
 - 4 ducha
 - 5 water
 - 6 sala de estar

- balcon
- 16.- Dónde pasas más horas libres:
 - en casa
 - en la calle
 - en algún centro (indica cual)
- 17.- Di si te gustaría vivir de otra manera: si 1 no 2

22

23

3. SITUACION PERSONAL

- 1.- Cuánto dinero tienes cada semana para tus gastos:
 - 1 10 a 100 ptas.
 - 2 100 a 300 ptas.
 - 3 300 a 800 ptas.
 - 4 800 a 1.500 ptas.
 - 5 más de 1.500 ptas.
- 2.- Cómo lo obtienes:
 - 1 lo gano yo
 - 2 me lo dan en casa
 - 3 lo cojo
- 3.- Si trabajas, lo haces en:
 - 1 enseñanza
 - 2 trabajos domésticos
 - 3 trabajos ocasionales
 - 4 fábrica
 - 5 comercio
 - 6 taller
 - 7 construcción
 - 8 banca
 - 9 otros
- 4.- Dónde vas cuando tienes tiempo libre: (pon los cuatro sitios principales, por orden del tiempo que estés)

.....

.....

24

25

26

27282930

1				
2				
3				
4				

- 5.- A que horas del día:
 - 1 mañana
 - 2 mediodía
 - 3 tarde
 - 4 noche

31

- 6.- Por qué vas a un sitio determinado cuando tienes tiempo:
 - 1 porque está cerca de casa
 - 2 porque allí tengo amigos
 - 3 porque me ayudan a encontrar soluciones a mis problemas
 - 4 porque no se donde ir
 - 5 para prepararme el futuro
 - 6 porque puedo ligar o divertirme
 - 7 porque fumamos porros o inhalamos coca
 - 8 porque bebemos alcohol
 - 9 otros:

32

- 7.- Cuántas horas libres tienes los días:
 - laborables: 1 1 a 4 / 2 5 a 7 / 3 7 a 10 / 4 todo
 - sábados: 1 1 a 4 / 2 5 a 7 / 3 7 a 10 / 4 todo
 - domingos i festivos: 1 1 a 4 / 2 5 a 7 / 3 7 a 10 / 4 todo

33

34

35

- 8.- Vas al colegio, F.P. Universidad: si 1 no 2
- 9.- En que colegio estudias:

36

37

- 10.- Está en el barrio donde vives tu colegio: si 1 no 2
- 11.- Si no lo está, dónde tienes más amigos:
 - 1 en el barrio del colegio
 - 2 en el barrio donde vives

38

39

- 12.- En que curso estás:
- 13.- Si has acabado el colegio, qué y donde estudias?

40

41

- 14.- Si no vas al colegio, F.P. Universidad, por qué no vas?

42

- 15.- Hablas catalán: si 1 no 2

43

- 16.- Escribes en catalán: si 1 no 2
- 17.- Crees que te serviría hablar y escribir catalán: si 1 no 2

44

45

- 18.- Actividades que haces en las horas libres. (En el paréntesis pon cuantas horas a la semana).
 - 1 deporte ()

464748

1				
2				
3				

- 2 centros de «esplai» ()
- 3 estar en la calle ()
- 4 aburrirme ()
- 5 hago algun cursillo ()
- 6 ir a Barcelona ()
- 7 estar con los amigos ()
- 8 estar en casa de la familia ()
- 9 mirar la TV ()
- 10 fumar porros ()
- 11 estar con el novio/a ()
- 12 otros ()

4. SITUACION AMBIENTAL

- 1.- Cuál es tu problema actual más importante: 49
- 2.- Has tenido relaciones sexuales: 50
 - 1 no
 - 2 muy pocas
 - 3 algunas
 - 4 regularmente
- 3.- A que edad tuviste la primera experiencia: 51
 - 1 8 a 10 años
 - 2 11 a 13 años
 - 3 14 a 16 años
 - 4 16 a 19 años
 - 5 más tarde
- 4.- Hablas de este tema con tus amigos: si 1 no 2 52
- 5.- Fumas porros: si 1 no 2 53
- 6.- Tomas otras drogas: si 1 no 2 54
- 7.- Cada cuánto: 55
 - 1 cada día
 - 2 de 1 a 2 veces por semana
 - 3 de 2 a 4 veces por semana
 - 4 de 2 a 3 veces por mes
 - 5 muy de tanto en tanto
- 8.- De donde sacas el dinero para comprarla: 56
 - 1 lo gano
 - 2 del que me dan
 - 3 siempre me invitan
- 9.- Vas a las discotecas: si 1 no 2 57
- 10.- Tienes amigos: si 1 no 2 pocos 3 58
- 11.- Toman algún tipo de droga: si 1 no 2 59
- 12.- Van a las discotecas: si 1 no 2 60
- 13.- Qué haces con tus amigos: 61
 - 1 estamos en la calle
 - 2 vamos a algún centro
 - 3 hacemos planes
 - 4 vamos a Barcelona
 - 5 nada
 - 6 robamos motos y coches
 - 7 otras cosas. Cuáles
- 14.- Has tenido problemas con la policía: 62
 - 1 nunca
 - 2 1 vez
 - 3 2 a 4 veces
 - 4 5 a 8 veces
 - 5 muchas
- 15.- Vas alguna vez al «Casal de la Joventud»: si 1 no 2 63
- 16.- Estás asociado a algún centro o vas a menudo: 64
 - 1 no
 - 2 deportivo
 - 3 esplai, casal
 - 4 cursillos
 - 5 asociaciones de barrios
 - 6 otros
- 17.- Conoces alguna persona que sea más activa que tú y que proponga cosas para hacer a los demás: si 1 no 2 65
- 18.- La haces caso: si 1 no 2 a veces 3 66
- 19.- Cuándo crees que un joven se transforma en adulto: 67
 - 1 cuando se casa

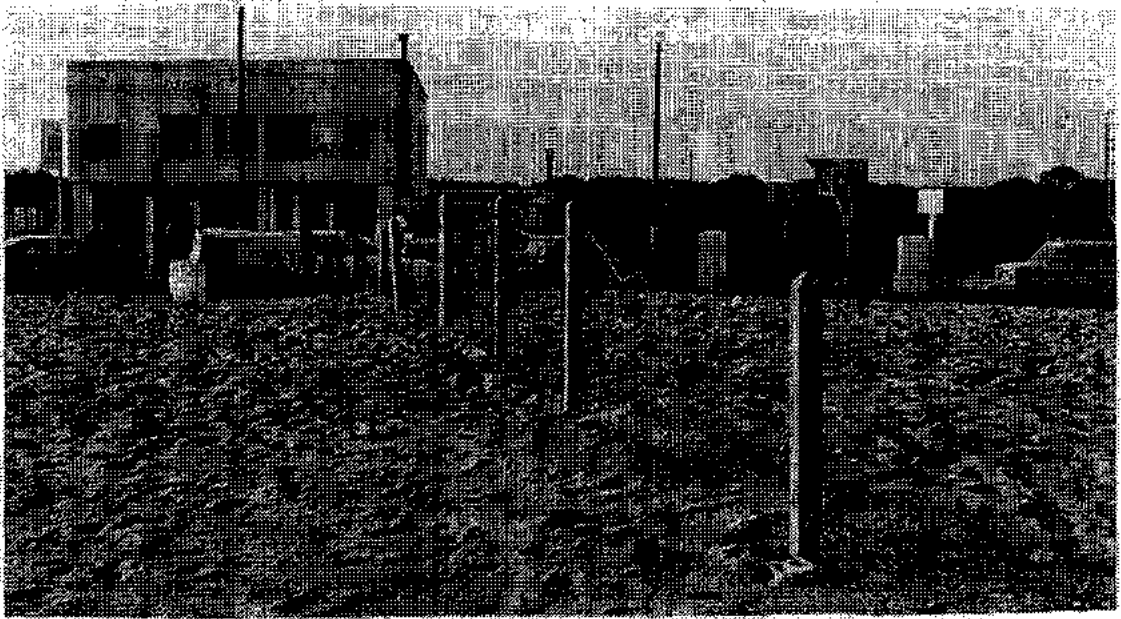
- 2 cuando se marcha de casa de sus padres
- 3 cuando encuentra trabajo
- 4 cuando ya no está en la calle o en los centros
- 5 otros:
- 20.- Te marcharías de casa de tu familia si pudieras:
si 1 no 2 no lo sé 3
- 21.- Por qué no te marchas:
1 por falta de dinero
2 porque estoy bien
3 porque no sé donde ir
4 cuando me case
5 porque todavía soy muy joven
6 porque me necesitan en casa
- 22.- Cuanto tiempo ves a tus padres cada día:
1 1 hora o menos
2 entre 1 y 2 horas
3 entre 2 y 4 horas
4 más
- 23.- Te gustaría verlos más tiempo cada día: si 1 no 2
- 24.- Que edades tienen los amigos de tu grupo:
- 25.- Hace mucho tiempo que tienes los mismos amigos:
1 menos de 1 año
2 1 a 2 años
3 más de dos años
- 26.- Dónde los conocistes:
1 en la calle
2 en el barrio
3 en el colegio
4 en un centro de deportes o de «esplai»
5 otros
- 27.- Conoces niños/jóvenes de otros barrios:
1 sí
2 no
3 pocos
4 muchos
- 28.- Caminas mucho por el pueblo: si 1 no 2
- 29.- Conoces todos los barrios del Prat: si 1 no 2
- 30.- Qué crees que ha hecho de bueno el Ayuntamiento para todos:
- 31.- Qué crees que tendría que hacer el Casal del Ayuntamiento:
- 32.- Si eres gitano, cuantos payos conoces:
- 33.- Si no eres gitano, conoces a alguno: si 1 no 2
- 34.- Dónde los has conocido:
- 35.- Qué opinas de ellos:

- 63
- 64
- 70
- 71
- 72
- 73
- 74
- 75
- 76
- 77
- 78
- 79
- 80
- 81
- 82
- 83

5. SITUACION IDEAL

- 1.- Cómo te gustaría pasar el tiempo:
- 2.- Qué te gustaría que hubiera montado para poder ir:
- 3.- Cómo te gustaría que fueran tus amigos:
- 4.- A quién te gustaría parecer (pon tres personas por orden de importancia):
- 5.- Qué te gustaría que hubiera cerca de tu casa:
- 6.- Conoces a algún «educador de calle»: si 1 no 2
- 7.- Te ayuda a algo: si 1 no 2
- 8.- Cuál es la persona más importante para tí,
- 9.- A quién te gustaría conocer:
- 10.- Qué edad te gustaría tener:
- 11.- Quién es la persona más conocida,
de tu barrio:
de tu grupo:
de tu colegio:

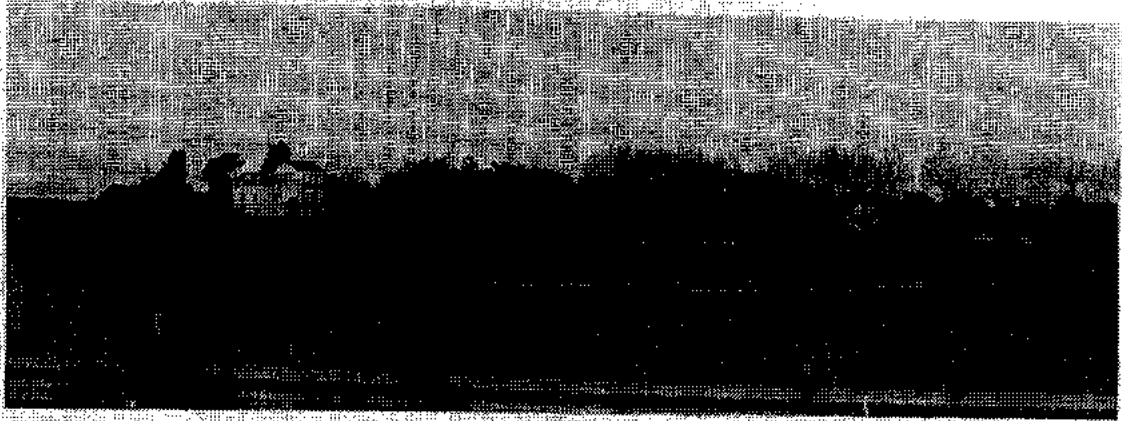
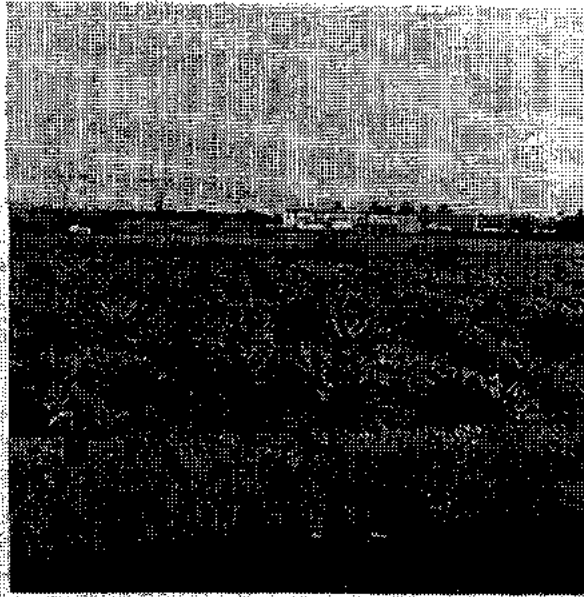
- 84
- 85
- 86
- 878889
- 1
- 2
- 3
- 90
- 91
- 92
- 93
- 94
- 95
- 96
- 97
- 98

Els entorns del Prat de Llobregat estan caracteritzats pels camps de cultiu d'hortalisses que donen una imatge verda, cuidada i productiva, i per un altre costat per la degradació ambiental, la brutícia, les xarxes que tanquen el camp d'aviació, el soroll dels avions que aterrisen en el qual fan trontollar les cases del Prat -està a 1 km de distància- i en general pel descuit humà i del medi ambient.

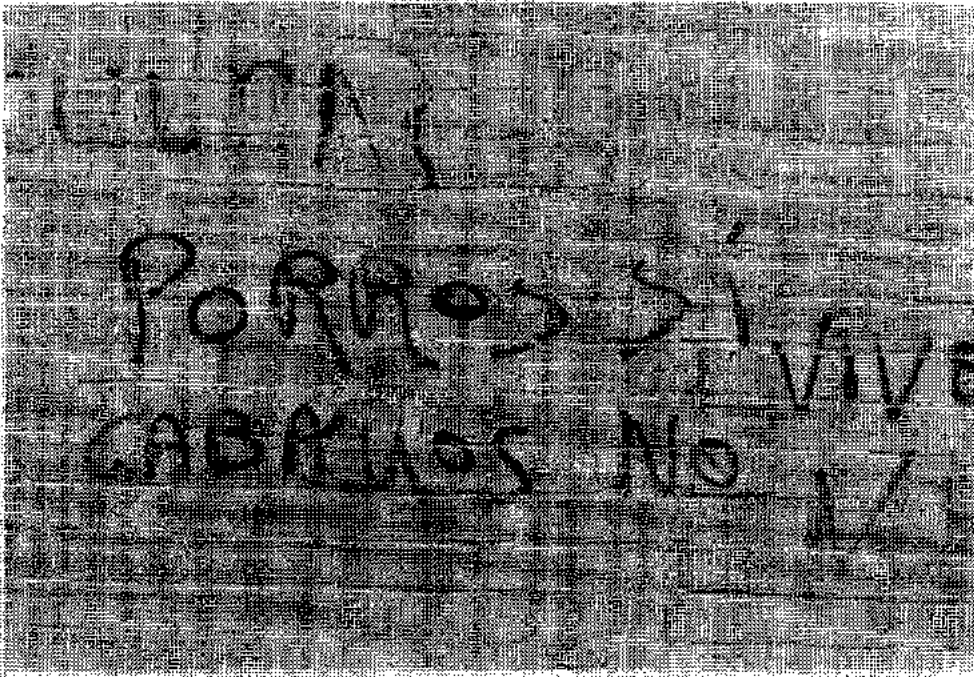
camp de carxofes amb
una antiga masia cata
lana. Voltants del nu
cli urbà del Prat.

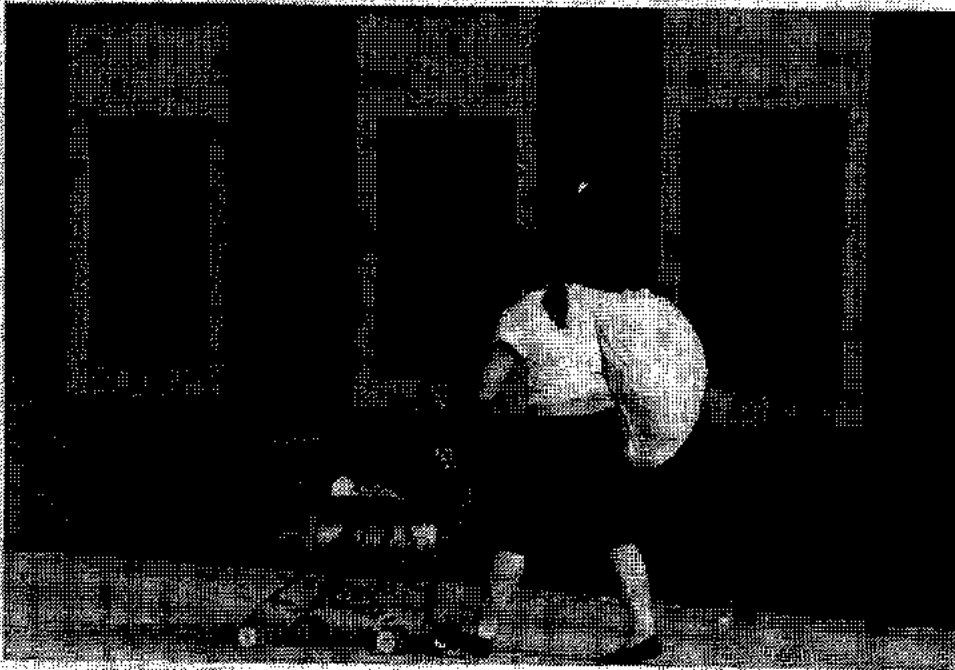
Hortes i masia catalana tradicional dels voltants del Prat.

Xarxa omnipresent que tanca el camp d'aviació que està en el terme municipal del Prat de Llobregat. Durant alguns kilòmetres hom passa pel costat de la

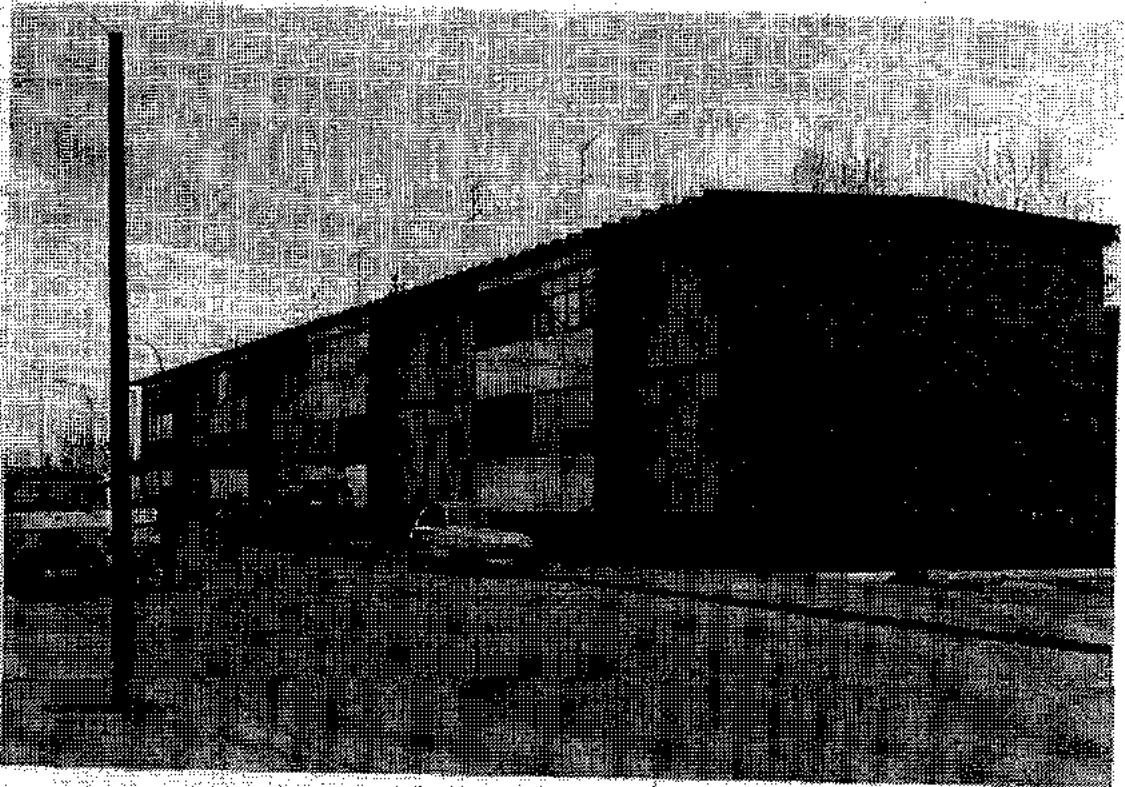

Tres imatges de la realitat de la Zona St. Cosme.

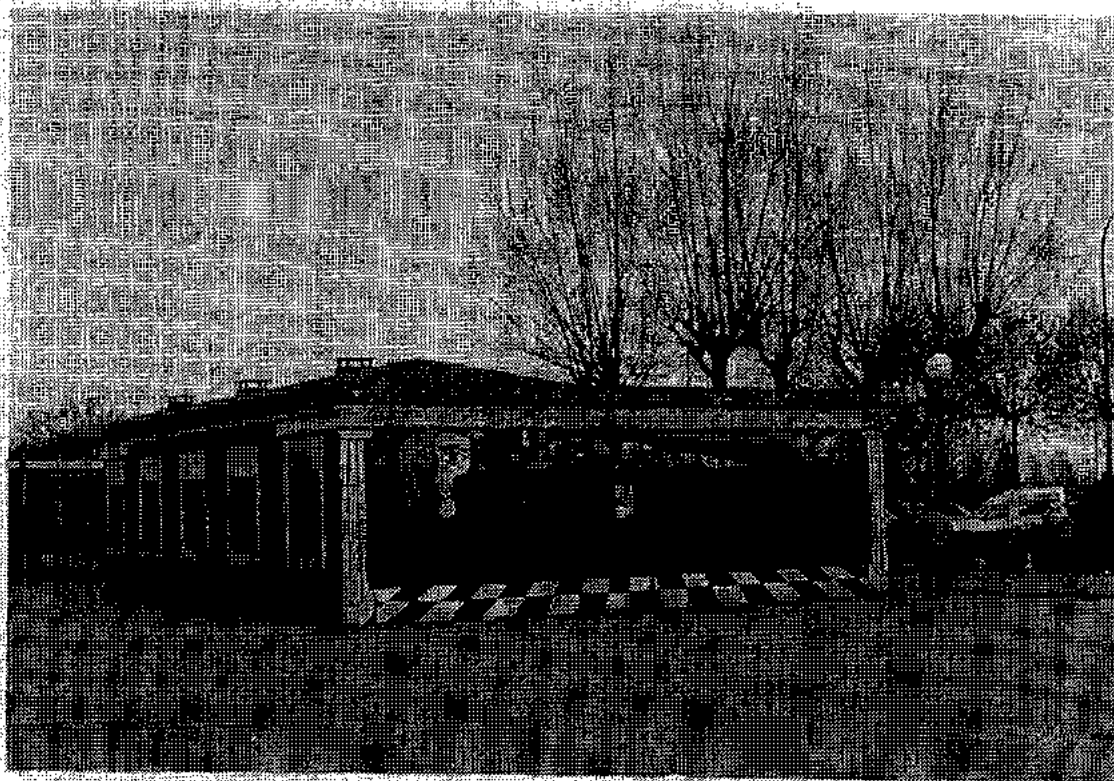

Diverses imatges de la Zona St. Cosme.

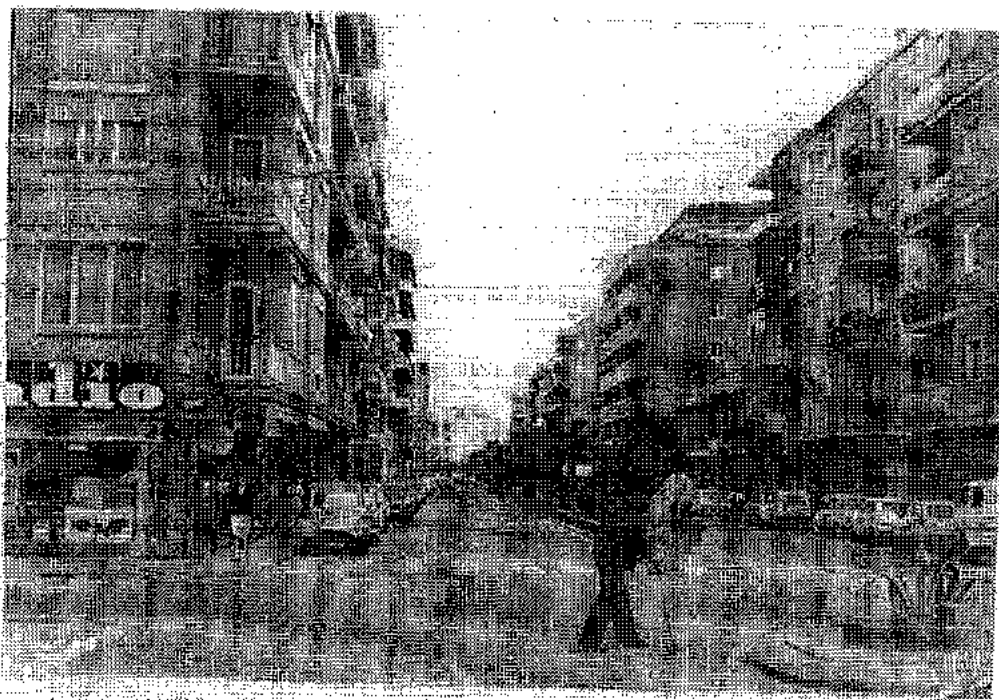

Casal de Joven-
tut de la Zona
Centre.

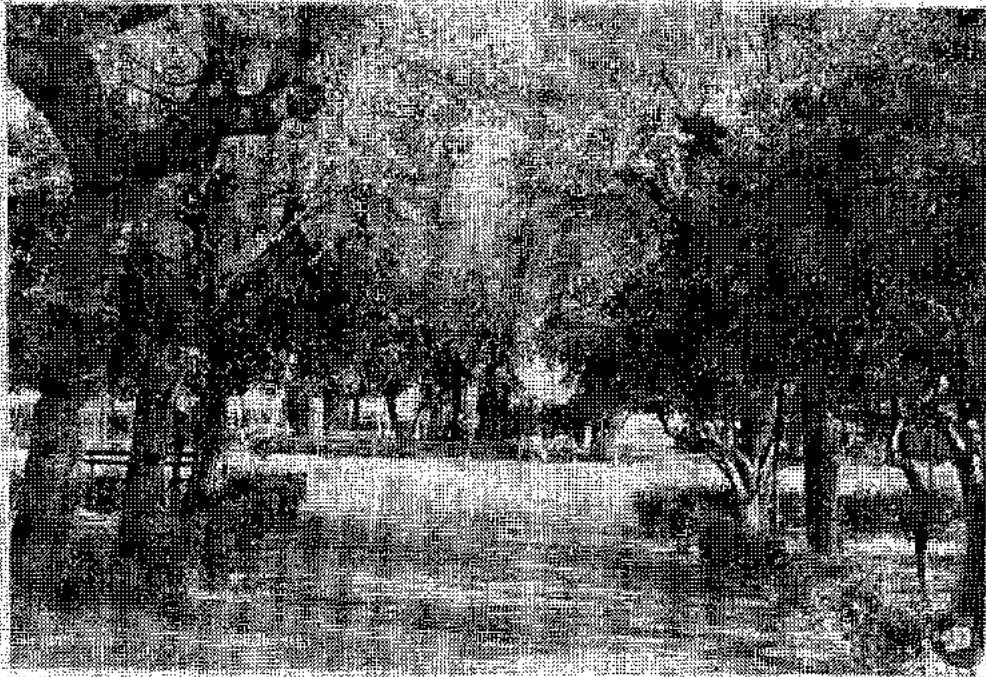
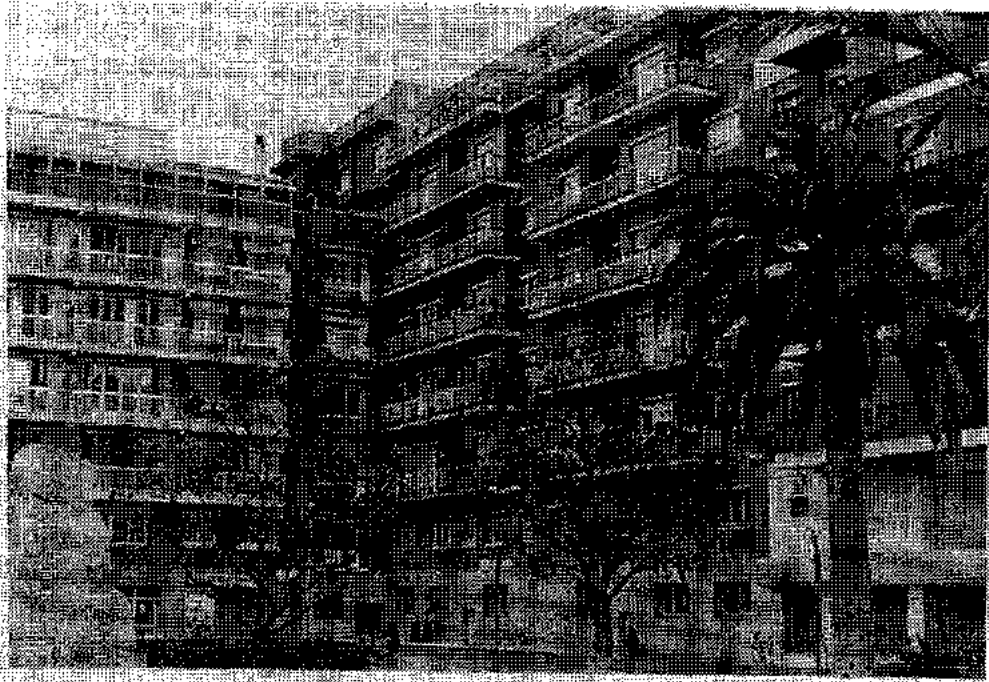
Casal de Joven-
tut de la Zona
St. Cosme.

Als voltants del casc antic del poble ha anat creixent una zona d'urbanització recent, on les casetes de planta i pis del centre es veuen transformades en grans blocs d'edificis ocupats pels immigrants més integrats i per joves parelles autòctones que no han trobat habitatge a la Zona Centre.

Imatges de la Zona Perifèrica.

Tres imatges de la Zona Centre del Prat de Llobregat, nucli de l'antic poble rural del qual en resten manifestacions immobiliàries i en la distribució urbanística. Contrasta oposadament a l'estructura urbanística de la Zona Perifèrica i de la Zona St. Cosme.

BIBLIOGRAFIA CITADA

- ALLERBECK, Klaus, i ROSENWYR, Leopold, 1979, "Failures and Achievements of the Sociology of Youth", a Current Sociology, vol. 27, nº 2 - 3
- ARIES, Philippe, 1975, L'enfant et la vie familiale sous l'Ancien Règime Seuil, Paris. (citat a CARDÓS, 1984).
- BAUDRILLARD, Jean, 1984, Cultura y simulacro, Kairós, Barcelona.
- BATESON, Gregory, 1972, Pasos hacia una ecología de la mente, Carlos Lohlé, Buenos Aires.
- BERTALANFFY, Ludwig von, 1971, Robots, hombres y mentes, Guadarrama, colección Punto Omega 129, Madrid.
- BETTELHEIM, Bruno, 1974, Heridas simbólicas, Barral, Barcelona.
- BOIX Ricard, MILLET, Luís, i PUIG, Nuria, 1985, Les instal·lacions esportives a les comarques de Catalunya, Diputació de Barcelona, Serveis d'esports, Barcelona.
- BONAL, Ramon, i COSTA, Joan, 1984, Estudi sociològic del Prat de Llobregat, estudi inèdit realitzat sota els auspicis de la Fundació Jaume Bofill de Barcelona.
- BORDES, Pere, 1981, La joventut avui a Catalunya, Generalitat de Catalunya, Dep. de Presidència, Barcelona.
- BORROW, George, 1979, Los gitanos de España, Turner edicions, Madrid.
- BORDIEU, Pierre, 1980, Questions de Sociologie, Les éditions de minuit, Paris.
- BOTEY, Francesc, 1970, Gitano, una cultura folk desconocida, Nova Terra Barcelona.
- BUXÓ, Mª Jesus, 1978, "Bilingüismo y biculturalismo", a Homenaje a Julio Caro Baroja, pp. 177 - 192, Centro de investigaciones sociológicas, Madrid.

- , 1980, "Antropología cognitiva y Ecología biocultural", a Actas del I Congreso español de Antropología, vol. I, pp. 299 - 318, Barcelona.
- , 1984, "La cultura en el ámbito de la cognición", a Sobre el concepto de cultura, pp. 31 - 60, Mitre, Barcelona.
- BELL, Daniel, 1966, The Reforming of General Education, Columbia University Press, Nova York.
- CALVO BUEZAS, Tomas, 1981, "Etnicidad y estructura de clases en las sociedades industriales", a Actas de II Congreso de Antropología, Ministerio de Cultura, Madrid.
- CARDÚS, Salvador, i ESTRUCH, Joan, 1984, Les enquestes a la joventut de Catalunya, Generalitat de Catalunya, Direc. Gral. de Joventut, Barcelona.
- CLASTRES, Pierre, 1978, La sociedad contra el Estado, Monte Avila editor, Venecola.
- , 1986, Crónica de los indios Guayaquis, Alta Fulla, Col. Altaïr 2, Barcelona.
- CLINARD, Marshall B., 1964, Anomie and Deviant Behavior, The Free Press, Nova York.
- COHEN, Abner, 1974, Two-Dimensional man, Routledge and Kegan, Londres.
- COLE, Stephen, i ZUCKERMAN, Harriet, 1964, "Inventory of empirical and Theoretical studies of Anomie", a CLINARD, M., 1964, pp. 243 - 311.
- DIPUTACIÓ DE BARCELONA, 1983, Síntesi de l'enquesta sobre la joventut a la província de Barcelona, Dip. de Barcelona.
- DOCUMENTACIÓN SOCIAL, 1984 (Revista de estudios sociales y de sociología aplicada nº 55, abril - junio), Tiempo libre, tiempo para educar, Caritas española, Madrid.
- DRAPER, L., i KAUFFMAN, Jr., 1976, Teaching the Future, ETC Publications, Palm Springs, California.
- DUMAZADIER, Joffre, 1971, "Realidades del ocio e ideologías", a Ocio y sociedad de clases, pp. 9 - 45, Fontanella, Barcelona.
- DURKHEIM, Émile, 1975, Educación y sociología, Península, Barcelona.
- , 1982, La división social del trabajo, Akal, Madrid.
- DUVIGNAUD, J., 1974, L'anomie. Hérésie et subversion, Paris.
- ERIKSON, Erik, 1981, Identidad, juventud y crisis, Taurus, Madrid.

- ESTEVA, Claudi, 1973 a, "Contribucions a una teoria del bilingüisme", a In Memoriam Carles Riba (1959-1969), Institut d'Estudis Hel·lènics, Ariel, Barcelona.
- , 1973 b, "Inmigración y aculturación de inmigrados en Barcelona ¿Cuestión de étnia o cuestión de clase?", a Ethnica, nº 5, pp. 137 - 189, CSIC, Barcelona.
- , 1977, "Aculturació lingüística d'immigrants a Barcelona", a Treballs de Sociolingüística catalana, nº 1, pp. 81 - 116, València.
- , 1978, "El Estado, la etnicidad y el biculturalismo", a Homenaje a Julio Caro Baroja, Centro de Investigacions sociològiques, Madrid.
- ESTUDI SOCIOLÒGIC DE LA JOVENTUT DE CATALUNYA, 1983, (veure ROMERO, R.).
- FRANCH, Joaquim, 1985, El lleure com a projecte general de Catalunya, Direcció Gral. de Joventut, Generalitat de Catalunya, Barcelona.
- GIL CALVO, Enrique, 1985, Los depredadores audiovisuales, Tecnos, col. Status Quaestionis, Madrid.
- GIL CALVO, E., i MENENDEZ, E., 1985, Ocio y prácticas culturales de los jóvenes, Informe juventud de España, nº 2, Ministerio de Cultura, Madrid.
- GILMORE, D., i GILMORE, M., 1978, "Sobre los machos y los matriarcados: el mito machista en Andalucía", a Ethnica, nº 14, pp. 150 - 159, CSIC, Barcelona.
- GOFFMAN, Erving, 1979, Relaciones en público, Alianza editorial, Madrid.
- , 1980, Estigma, la identidad deteriorada, Amorrortu, Buenos Aires.
- GORDON, Milton M., 1964, Assimilation in American Life: The Role of Race, Religion and National Origins, Oxford University Press, Oxford i Nova York.
- HABERMAS, Jürgen, 1985, La reconstrucción del materialismo histórico, Taurus, Madrid.

- HANSEN, Edward, 1975, "Brindando por la prosperidad: el rol de la cultura y la formación de coaliciones en la modernización del Alt Penedès", a Ethnica, nº 10, pp. 47 - 74, CSIC, Barcelona.
- HUIZINGA, Johan, 1984, Homo Ludens, Alianza, Madrid.
- INIESTA, Alfonso, 1981, Los Gitanos, problemas socioeducativos, Narcea editores, Madrid.
- INSTAL·LACIONS ESPORTIVES A LES COMARQUES CATALANES, 1985, (veure BOIX, R. et al., 1985).
- JULIANO, Dolores, 1987, "De la desviación social a la cultura popular", a Poder y Control, nº 1, pp: 87 - 98, Prom. Public. Universit., Barcelona.
- KRADER, Lawrence, 1972, La formación del Estado, Barcelona.
- LAITIN, David, i SOLÉ, Carlota, 1986, "Aplicación de la Teoría de los Juegos a las actitudes y políticas lingüísticas. El caso de los inmigrantes y autóctonos en Catalunya", a PAPERS. Revista de Sociologia, nº 27, pp. 11 - 47, Península y Univ. Autònoma de Barcelona, Barcelona.
- LÉVI-STRAUSS, Claude, 1958, "L'Efficacit  Symbolique", a Anthropologie Structurale, Plon, Paris.
- , 1981, La identidad, Ediciones Petrel, Barcelona.
- LEWIS, Oscar, 1975, Antropología de la pobreza, F.C.E., Mèxic.
- LINTON, Ralph, 1972, Estudio del hombre, F.C.E., Mèxic (9  reimpressió).
- , 1976, Cultura y personalidad, F.C.E., Mèxic.
- LUDEVID, Manuel, 1985, Els joves obrers i el seu treball, Generalitat de Catalunya, Dep. de Treball, Barcelona.
- LUKES, Steven, 1984, Émile Durkheim, su vida y su obra, Centro de Investigaciones sociológicas, Madrid.
- LURIA, A.R., 1980, Los procesos cognitivos, Fontanella, Barcelona.
- LLEURE INFANTIL I MUNICIPAL, 1res. Jornades del 21 al 24.XI.1985, Ajuntament de Barcelona, Barcelona.
- MARTINELL, Alfons, 1985, Quan el temps és... lleure, Actes inèdites de les jornades del mateix nom celebrades als locals del GREDJ, Barcelona.
- MARRS, W., 1960, Par sitos sociales, Madrid.
- MASUDA, Yoneji, 1985, La sociedad informatizada como sociedad post-industrial, Fundesco/Tecnos, Madrid.

- MEAD, Margaret, 1972, Educación y cultura, Col. Biblioteca del educador contemporáneo 4, Paidós, Buenos Aires.
- , 1976, Experiencias personales y científicas de una antropóloga, Paidós, Buenos Aires.
- MERTON, Robert K., 1964, "Anomie, Anomia, and Social Interaction: Contexts of Deviant Behavior", a CLINARD 1964, pp.213 - 242.
- , 1970, Teoría y estructura sociales, F.C.E., Mèxic.
- , 1970 b, "Estructura social y anomia: revisión y ampliación", a Família, pp. 67 - 106, juntament amb E. Fromm, T. Parsons, R. Linton, et al., Península Barcelona.
- MORIN, Edgar, 1958, Le Cinéma ou l'homme imaginaire, Minuit, Paris.
- MONTANELLI, Indro, 1985, Historia de los griegos, Plaza/Janés, Barcelona, edició original de l'any 1959.
- MUNICIPI I JOVENTUT, 1983, Ponències presentades a les jornades sobre Municipi i Joventut, edita Joventut i Societat, Barcelona.
- OGBURN, William Fielding, i BOSE, Nirmal K., 1964, On Culture and Social Change, Univer. de Xicago Press, Ed. dirigida per Otis Dudley.
- PARSONS, Talcott, 1968, La estructura de la acción social, Vol. I i II, Guadarrama, Madrid.
- , 1976, El sistema social, editora de la Revista de Occidente, Madrid.
- PEDRÓ, Francesc, 1984, "Estudio comparativo entre los sistemas de educación en el tiempo libre de Francia y Catalunya", a Documentación Social, nº 55, pp. 57 -65, Abril-juny, Caritas, Madrid.
- PITT-RIVERS, Julian, 1979, Antropología del honor o política de los sexos, Crítica, Barcelona.
- PROVANSAL, Danielle, 1981, "El factor de la identidad cultural en un proceso de desarrollo urbano", a Actas del 2º Congreso de Antropología, Ministerio de Cultura, Madrid.
- PUIG, Josep M^a, i TRILLA, Jaume, 1985, Pedagogia de l'oci, Edicions CEAC, Barcelona.
- ROMERO, Ricard, 1983, Estudi sociològic de la joventut de Catalunya, Direcció Gral. de Joventut, Gallup, Generalitat de Catalunya, Barcelona.
- SAN ROMAN, Teresa, 1976, Vecinos gitanos, Akal, Madrid.

- SAN ROMAN, Teresa, 1984, Gitanos de Madrid y Barcelona. Ensayos sobre aculturación y etnicidad, Universidad Autónoma de Barcelona.
- TIMBERGEN, Jan, 1976, Pour une terre vivable, Elsevier, Paris.
- TOFFLER, Alvin, 1974, El "Shock" del futuro, Plaza/Janés, Barcelona.
- TURNER, Victor, 1980, La Selva de los símbolos, Siglo XXI, Madrid.
- U.N.E.S.C.O., 1981, Tendences de la jeunesse dans les années 80, Edita Unesco, Paris.